

**R.P.Fr. Lvdovici Granatensis Ordinis S. Dominici SS.
Theologiæ Professoris Opera**

In tres tomos distributa

Opvscvla Spiritvalia Continens, in quibus peccatores à semita vitiorum &
perditionis, ad regiam virtutum, perfectionis, ac salutis æternæ viam,
perducuntur

Luis <de Granada>

Coloniae Agrippinae, 1626

Liber Primvs. In quo de vtilitate, modoq[ue] meditandi agitur: & septem
meditationes matutinæ, totidemq[ue] vespertinæ, singulæ singulis
septimanæ diebus aßignatæ, traduntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79597](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79597)

DE ORATIONE ET MEDITATIONE,

LIBER PRIMVS.

IN QVO DE VTILITATE, MODOQVE MEDITANDI
agitur: & septem meditationes matutinæ, totidemque vespertinæ,
singulæ singulis septimanæ diebus assigna-
tæ, traduntur.

DE VTILITATE ET NECESSITATE CONSIDERA-
tionis seu meditationis. CAPVT I.

VM exercitium consideratio-
nis vel meditationis sine labo-
re & molestia fieri nequeat,
cum ob occupationes tempo-
ris, quæ omni die requiruntur:
tum etiam propter tranquillita-
tem, & compositionem cordis,
quam exercitium hoc po-

stulat: operæpretium me facturum existimo, si ante
omnia fructus enumerauero, qui ex diuino hoc ex-
ercitio eruantur: vt humanum cor, quod sine ma-
gnis promissionibus difficulter ad labores capefcen-
dos potest permotuari, alacrius sese ad hoc exerci-
tium accingat. Maxima autem gloria, quæ ad latu-
dinem virtutis huius cumulum accedit, est, quod ma-
ximum præbet auxilium in omnibus alijs virtutibus
exercendis adeo vt quemadmodum Deuotio stimu-
lus est, & generale calcar, vel incentiuum, ad alias

S. Thom. 2.
2. quæst. 82.
artic. 3.
Meditatio
utilis ad
omnes vir-
tutes.

Simile.

virtutes omnes (vt ait B. Thomas) & sicut audire
concionem, si debita cum attentione, deuotioneque
audiatur, exercitium est, quod non ad vnam tantum
mouet virtutem, sed ad omnia virtutum genera si-
mul (ad hoc enim omnis doctrina pia instituitur) sic
Consideratio vel Meditatio summum præbet auxi-
lium, non ad vnam solam, sed ad virtutes vniuersas.
Nihil enim inter Concionem & Considerationem
interest aliud, quam inter lectionem, & ipsius lectio-
nis meditationem: aut inter cibum in lance propo-
situm, & eundem in stomacho coctum. Hæc est secunda,
& nequaquam minima gloria, quæ tribui potest huic
virtuti: etenim hoc modo non rejicitur labor alia-
rum virtutum, sed datur auxilium in isto labore, &
ad laborandum vires animi quoque addit. Atque hoc
est, quod hic diuina fauente gratia luculentis rationi-
bus ostendere proposuimus.

Multa vir-
tutes Chri-
stianis cum
Ethnicis co-
munes.
S. Thom. 2.
2. quæst. 161
artic. 1.

Vt autem facilius sit eorum, quæ dicturi sumus,
intelligentia; sciendum est inter virtutes multas es-
se Christiano cum Philosophis gentilibus commu-
nes, vt sint quatuor, quas cardinales vocant, Pru-
dentia, Iustitia, Fortitudo, & Temperantia; de qui-
bus Philosophi multa scripserunt: præclara quoque
actionum specimina in illis ediderunt: nonnullas
verò Christiano, vt Christiano, proprias: ita vt de ijs

Philosophi nihil didicerint, nihil sciuerint, nihil scri-
pserint, vt sunt inter alias tres illæ nobilissimæ virtu-
tes Fides, Spes, & Charitas: quæ Deum habent ob-
iectum, & hominem ad Deum dirigunt. quæ impe-
rium habent in omnes alias virtutes inferiores, eas-
que incitant ad suas operationes. Has sequuntur mul-
tæ aliæ excellentissimæ, primariæque virtutes, præce-
dentibus affines; vt virtus, quam appellamus Reli-
gionem, cuius obiectum est cultus diuinus, & Deuo-
tio, quæ actus est Religionis, quæque facit hominem
expeditum & promptum in omnibus rebus, quæ ad
diuinum cultum pertinent: Timor Dei, quæ ab omni
malo nos reuocat: Humilitas, quæ fundamentum est
& radix omnium virtutum: vt ait D. Thom. Peni-
tentia, quæ est porta salutis, ad quam pertinet dolor
peccati antea commissi, propositumque emendatio-
nis, & in posterum non peccandi. De omnibus his
virtutibus, aut nihil, aut valde parum habuerunt
Philosophi: sunt autem tales, quæ habent potesta-
tem, & imperium super omnes virtutes alias, quæque
radices sunt, & fontes totius boni: tum quia ferè om-
nes sunt spirituales, quarum finis perfectionis est in-
tus in anima (*omnia enim gloria filia Regis ab intus est*) Psal. 44. 14.
licet ex affectu prodeunt, tum etiam, quia omnes, vna
fide excepta, sunt affectiue: ideoque maximi stimuli
atque incentiua ad bene operandum, quæ in repul-
sione diuinæ gratiæ elucescit prudentia. Etenim
quemadmodum natura dedit nobis affectus, & de-
sideria naturalia, quæ quasi calcaria sunt, nos ad id
faciendum stimulantia, quod ad vitam naturalem
tuendam est necessarium: sic & gratia confert nobis
alios affectus supernaturales, qui quasi stimuli sunt,
atque incentiua ad vitam spirituales. Sunt autem
virtutes hæc, quas vocamus amorem, dolorem, timo-
rem, spem, aliæque plures: sine quibus vita spiritua-
lis esset, quasi scapha sine remis, aut nauis sine ve-
lis. non enim haberet quo moueretur ad bene ope-
randum.

Virtutes
Christia-
nis com-
munes.

S. Thom. 2.
2. quæst. 161.
artic. 5.

Simile.

Præterea plura nobis in hac vita necessaria sunt,
quam in futura. Cum enim via virtutis aspera sit &
difficilis, quomodo nobiscum ageretur, si non habe-
remus hunc stimulum amoris, timoris, spei, quæ pun-
gunt nos semper, & ad progrediendum viterius in-
citant.

stant. Hanc ob causam adeo laudantur virtutes istae: quia scilicet principales sunt, ut dictum est, cum tantis stimulis sint ad bene operandum. Praesupposito hoc fundamento, dico, summam laudem quae tribui potest Considerationi hanc esse nimirum quod gratia quadam est, ministra, & adiutrix omnium aliarum virtutum, iuxta id, quod nunc declarabimus, ex quo etiam manifestum erit, id, propter quod haec virtus adeo laudatur, non tam in illa ipsa esse, quam in ministerio & utilitate, quam ex ea percipiunt alij.

Consideratio excitat & iuvitat Fidem.

Officia Fidei.

Incipientes à fide, dicimus, hanc esse principium & fundamentum totius vitae Christianae. Fides enim facit, ut credamus Deum esse Creatorem, Gubernatorem, Redemptorem, Sanctificatorem, Glorificatorem: Principium denique & Finem nostrum ultimum. Ipsa est quae docet post hanc vitam esse vitam aliam, Iudiciumque vniuersale omnium nostrorum operum: penam quoque & gloriam aeternam, pro bonis & malis. Et sane constat Fidem hanc & credulitatem harum rerum hominum corda refranare, & facere, ut in diuino timore viuant. Nisi enim hoc medium datum esset nobis, quid fieret de vita hominis? ideo dictum est à Propheta, iustum in fide viuere. non quod ipsa sufficit vitam dare, sed quia per meditationem & considerationem earum rerum, quae fides nostra docet, prouocat nos ad vitanda mala, & bona appetenda. Propterea & Apostolus iubet nos sumere scutum fidei, in quo possitis, ait, omnia tela nequissimi ignea extinguere. Non enim habemus scutum aptius contra tela peccati, quam semper meminisse, quid fides contra peccatum reuelauit.

Rom. 1.
Habac. 2. 4.

Ephes. 6. 16.

Meditanda
qua Fides
docet.

Simile.

Vt autem Fides hoc in nobis operetur, necesse est, ut aliquoties nos componamus ad cogitandum & considerandum cum attentione quid fides dicat. Si enim non fecerimus hoc, arbitrabimur Fidem esse occlusas, obsignatasque literas; quae etsi contineant res maxime laetas, aut tristes, tamen neque ad laetitiam mouent, neque ad dolorem: non aliter atque si eas non receperimus, non enim aperuimus, neque legimus, quid in illis scriptum est. Et quid potest magis appositè dici de Fide malorum? Non enim potest quicquam esse terribilius, aut laetius ijs rebus, de quibus agit Fides Christianorum: malitiam quemadmodum nunquam aperiunt hanc epistolam, ut videant quid in illa contineatur (hoc est, nunquam recordantur huius Mysterij, sed in vitia ruunt cum impetu) ita etiam non sentiunt hos motus & alterationes, quae fides in alijs operatur. Oportet igitur has literas aliquando examinemus, easque legamus diligenter, videamusque cum attentione, quid in illis doceatur. quae omnia sunt mediante officio Considerationis. Ipsa enim est, quae recludit, quod erat obsignatum: quae explicat recondita & declarat obscura: atque ita illustrando intellectum nostrum magnitudine mysteriorum inclinat nostram voluntatem (quantum in se est) ut secundum normam eorum viuamus. Officium hoc Deus voluit in lege veteri praefigurare, cum inter conditiones animalium mundorum, hanc etiam posuit; nimirum, Ruminare. non quod Deo tanta cura est de bestiis: sed in hoc voluit insinuare conditionem, & officium animalium spiritualium mundorum: hoc est, iustorum, quibus non satis est edisse res diuinas, credendo eas per Fidem: sed & postea per considerationem easdem ruminare debent, recogitantes mysteria, quae credunt: discutiennes eorum magnitudinem, & diffundentes confectum cibum hunc per omnia membra animae spiritualia, ut sit alimentum & reparatio illius.

Leuit. 11.
Deut. 14.

Simile.

Quapropter negotium hoc bene perpendentes,

inueniemus, quod, quomodo grantum seminis alicuius arboris, arborem ipsam (licet potentia) in se quidem continet: requirit tamen virtutes, & influentias caelestes, terraeque beneficium, ut foras prodeat, quod intus erat absconditum: paulatimque in arborem excreuit ita dicimus, licet Fides sit prima seminis, & origo bonorum nostrorum omnium: semper tamen eget Considerationis huius beneficio: atque ita per illam, mediante charitate, prodit actu arbor viridis, & bona vita fertilis, quae in illa per potentiam continebatur.

Fides per
meditationem
operatur.

Consideratio corroborat Spem.

Nec minus iuuat Consideratio Spem, quae est affectus nostrae voluntatis, habens motum & fundamentum suum in intellectu, ut aperte docet Apostolus, dicens: *Quaecunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.* Est enim scriptura fons, unde iustus accipit aquam refrigerij, quae confirmatur ad sperandum in Deum: Vides enim in illa magnitudinem meritorum Christi, qui est caput, & fundamentum nostrae spei. Vides in mille illius locis expressam, magnitudinem bonitatis & suauitatis Dei, protidentiam qua suos obseruat, eius benignitatem, qua illos recipit, qui ei appropinquant: eius verba & pignora, quae dedit illis, non defuturum se his, qui spem suam in eo habent repositam. Vides nihil crebrius in Psalmis repetitum, in Prophetis promissum, in historijs ab initio mundi narratum, praeter fauores, blandicias, & beneficia, quibus Deus semper in suos vsus est: quomodo adiuuit eos in omnibus suis tribulationibus, & angustijs: quomodo adfuit Abrahamo in omnibus vijs eius: Iacobo in suis periculis: Iosepho in exilio: Dauidi in suis persecutionibus: Iobo in infirmitatibus: Tobiae in caecitate: Iudith in illustri illius facto: Hester in suis precibus, & Machabaeis in suis bellis & triumphis: quomodo denique omnibus patrocinatus est, qui humiliter, cordeque religioso & sincero diuinam opem suam implorauerunt. Haec, aliaque huiusmodi plura, animum nobis addunt, ne defatigemur in illo sperando.

Rom. 15. 4.

Scriptura
fons
nostra spei.

Sed quid facit hic consideratio? accipit ea medicinam hanc, & manibus suis illam applicat membro infirmiori, magisque affecto, cui potissimum opus est, hoc est, reducit ad memoriam, ruminatque, & trutinando perscrutat amplitudinem magni illius pignoris, & misericordiae Dei. atque ita roboratur anima, ne deficiat: sed tantum spem suam constituat in Deum, Dominum illum, qui nunquam deest his, qui ex toto corde se illi commendant, & ad eum recurrunt. Vides igitur quomodo Consideratio est ministra spei: quomodo famulatur illi, atque omnibus rebus antepositur, quae aliquo modo fortitudinem possunt addere. Sed qui nihil horum considerat, nec oculos aperit ad videndum aliquid eorum, quae dicta sunt, quo corroborabitur? quid animum addet huic virtuti, ut praeualeat in suis tribulationibus?

Consideratio
quoque
ministrat
spei.

Consideratio inflamat Charitatem.

Post Spem sequitur Charitas, cuius gloria patet in verbis non potest explicari: est enim virtutum omnium excellentissima; tam Theologicarum, quam Cardinalium. Haec enim est anima, vitaeque omnium: haec est perfectio legis. dicit enim Apostolus, *qui diligit, legem impleuit.* Haec est, quae iugum Domini facit suauem, & onus eius leue. Haec est mensura, qua mensurabitur portio gloriae, quae cuique dabitur. Haec est illa, quae Deo est gratissima, & qua mediante quidquid Deo gratum est placet. sine illa enim nec Fides, nec Prophetia, nec Martyrium illi accepta sunt. Haec denique est fons & origo omnium aliarum virtutum, ratione imperij, & dominij, quo regit illas, & cui-

Lam. Cha-
ritatis.

Rom. 13. 8.

1. Cor. 13, 4.

& cuique officium suum facere precipit: confirmante Apostolo, qui ait: *Charitas patiens est, benigna est: Charitas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quae sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congruat autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.*

Voluntas sine intellectu
664.

Aristot. 1.
Rhet. c. 7.

Ad consequendam igitur tam pretiosam margaritam, omnes licet virtutes, & bona opera iuuent, magis tamen propriè conducit Meditatio. Verum enim est, voluntatem nostram esse potentiam cecam, quæ ne pedem mouere potest, nisi intellectus illi vsum subministrat: illuminans illam, docensque id, quod querendum est. Certum etiam est, quod, vt Aristoteles dicit, bonum quidem per se est amabile, sed vnusquisque amat bonum proprium. Igitur vt voluntas nostra inclinetur ad amandum Deum, vtile est, vt intellectus illam præcedat, declarando, & ponderando, quam amabilis sit Deus in se, quam bonus erga nos. Neminem enim latere puto, quanta est magnitudo bonitatis, dulcedinis, mansuetudinis, liberalitatis, & nobilitatis, omniumque illius aliarum perfectionum, quæ sunt innumerabiles. Deinde quam pius est erga nos, quam tener nos amat: quid non fecit? quid non tulit à natiuitate, vsque ad Crucem pro nobis? quanta bona nobis præparauit ab initio? quanta confert in præsentem? quanta dabit in futuro? A quantis malis nos liberauit? quanta cum patientia nos expectauit? quam benigniter nobiscum fecit, cum omnibus beneficijs suis, quæ sunt innumerabilia? Considerando igitur, meditandoque diligenter, & sese in harum rerum consideratione exercendo, paulatim sentiet homo cor suum accendi amore illius Domini. Etenim si etiam bestia diligant suos benefactores, & si id, quod donatur (vt Hispani dicunt) petram frangat, & si (vt Philosophus quidam dicebat) is qui beneficium accipit, vinculum inueniat, quo cor eius ligatur: quis adeo duro & immani corde erit, qui considerans immensitatem, & incredibilem magnitudinem omnium istorum beneficiorum, tanti benefactoris amore non accendatur?

Adde quod homo considerans hæc omnia, faciensque ex parte sua diuinæ adiutus gratia, quod facere debet, Deus etiam operabitur ex parte sua: hoc est, mouebit mouentem se, iuuabit iuantem se: illustrans nostras considerationes lumine sui Spiritus, & dono intellectus: qui quo magis penetrat, & intelligit omnes amoris rationes, eo magis accenditur ad amorem. Quemadmodum enim lux illa æterna, & Verbum Patris, non est verbum sterile, sed fecundum, quod simul cum Patre producit Spiritum sanctum qui est Amor, consubstantialis: sic & lux hæc & verbum Dei in cordibus nostris accendit, & inspirat, excitatque affectum hunc charitatis.

Verbum Patris non est sterile.

Charitas proprijs actibus potissimum crescit, quovis vnus est meditatio.

Thom. 2. 2.
quæst. 24.
artic. 6.

Probatur hoc alijs adhuc rationibus. Negare nemo potest, quin quamuis virtus illa crescit, aliarum virtutum, in gratia factorum actibus: particulariter tamen proprijs suis actibus crescit, cum ij ceteris potentiores sunt & feruentiores, vt ait beatus Thomas. Quemadmodum enim vsu bene scribendi, & diligentia aliquis fit bonus scriptor; & pingendo quis pictor; & fabricando faber: sic & amando, amator quis efficitur. hoc est, quemadmodum vsus scribendi benefacit scriptorem: sic vsus, exercitium, & continuatio multum amandi Deum (quod fere fit meditatione) facit, vt quis fiat insignis Dei amator. Ponamus enim casum, & dicamus hanc aptitudinem & virtutem celestem esse donum Dei, & rem, quam ipse infundit, & operatur in animabus nostris: semper tamen auget illam per hoc medium, volens, vt tam virtus infusa, quam acquisita crescant exercitio suorum actuum: licet in differenti materia. Ex quo

concluditur, vt quanto quis plus multiplicatur in illo amoris opere, & quanto plus in illa virtute exercetur, quanto diutius in illo amoris actu durat & perseverat, tanto etiam altius radicabitur, & fundabitur in hoc celesti dono.

Hæc autem omnia quomodo fieri poterunt, sine officio Considerationis vel Meditationis? & quomodo poterit voluntas in amore perseverare, si intellectus eam iugiter non incitet, ei non afflet, causasque amandi non explicet? Quemadmodum cum equi duo eandem bigam trahunt, vnus sine altero procedere non potest: sic duæ potentie adeo inter se sunt connexæ, & coniunctæ, vt plerumque vna sine altera nequeat operari, saltem voluntas non sine intellectu. Vide etiam quam intimum & amicum est officium Meditationis Amori Dei: pulchre, quam raro, aut nunquam homo queat actu amare, nisi simul & meditetur; aut iam ante considerauerit, quod mouet illum ad hunc amorem.

Nec modò vt crescat hæc virtus, sed vt conseruetur etiam, necesse est, vt non desit consideratio, hoc est, vt non extinguatur inter tot aduersitates, contradictiones & scandala, quæ in hoc mundo occurrunt. Videmus pisces in littus proiectos extra aquam, per quam citissime mori; vna aquæ guttula, quæ à suo flumine est separata, subito licetatur; & ignis extra suam regionem confestim exstinguitur, nisi sit, qui illum iniectis lignis nutriet, quibus conseruetur: sic & necesse est, vt ignis Charitatis conseruetur in hac vita, vbi extra suum locum est, & peregrinus, lignis nutriatur: ligna verò quibus nutritur, sunt considerationes beneficiorum Dei, & perfectionum illius. Etenim qualibet harum rerum bene considerata, est quasi lignum, vel fax, quæ succendit corda nostra igne amoris diuini. Ideo necesse est, vt ignem hunc sapius nutriamus istis lignis, donec amplius non deficiat in nobis flamma ista diuina, vt Deus significat in veteri lege, cum dicit: *Ignis autem in altari* (hoc est in cordibus iustorum) *semper ardebit.* Studeat proinde homo pius quotidie, tempore matutino, sese his lignis, hoc est, harum rerum consideratione nutrire; vt sic semper conseruetur. Sic dicitur in Psalmis: *In meditationibus meis exardescet ignis, scilicet Charitatis.*

Eadem quoque necessitas probatur alia ratione. Videmus enim omnes facultates & gratias, tam naturales, quam infusas, vt vsu & exercitio earundem crescunt, ita etiam neglecto exercitio decrescere. Idque videmus in rebus multum naturalibus, & vltimis: Quid enim vscitatus lingua, quæ cum homo nascitur, quæ cum lactando nutritur? & tamen officij illius obliuiscitur, si non vtratur. Quid de lingua dico? Cum homo infirmus quatuor aut quinque mensibus secundo affixus decubuit, cum postea conualescit, & surgit, vix ire nouit: cum tamen ipsum ire hominem sit naturale & vscitatum. Si itaque facultates & habitus tam naturales, & tam vscitati, tam magnum patiuntur detrimentum si non vsu pentur: quid facient supernaturales, si negliguntur, & non continuo vsu excitentur? Ad harum numerum si Charitas, & omnes virtutes infusæ pertineant, quid fiet de nobis, nisi in illis exerceamur? Si ob hanc causam perdantur naturalia, supernaturalia quomodo poterunt conseruari? & si amittatur, quod in ipsis visceribus nostris insculptum est, quid fiet de illo, quod vix acicula hæret affixum?

Præterea, si verum sit omnes amicitias conseruari & crescere conuersatione, decrescere verò illa deficientie, vt dicit Aristoteles: quid fiet de his, qui nulla cum Deo vtuntur familiaritate, seu conuersatione? qui non fabulantur cum eo, nec Deum cum illis: nec cogitant de illo, nec tractant cum illo sua negotia? Vt

Voluntas sine intellectu non potest operari.

Charitas meditatione conseruetur.

Similium inductio.

Charitas hoc magis extra suam regionem est.

Leu. 6, 11.

Psalm. 34.

Omnia naturalia nisi exercentur deficiunt.

Similium.

1. Cor. 13, 4.

Arist. 1. Ethic.

Quod meditatio non potest.

tia. Vides itaque mi frater, quàm vtile sit officium Considerationis, & conuersationis cum Deo, ad conseruandam, & augendam Charitatis virtutem.

Consideratio conducit ad generandam Deuotionem.

Consideratio, seu meditatio non minus quàm præcedentibus conducit etiam ijs virtutibus, quas affectiuas appellant: de quibus nunc dicemus. Harum virtutum primaria est Deuotio, quæ est habitus, & donum cœleste, voluntatem nostram flectens, & inclinans ad magno animo & desiderio appetendum omne id, quod ad cultum diuinum pertinet: estque vna earum virtutum, quibus homini maxime opus est in hoc statu naturæ corruptæ. Experimur enim quotidie homines, non tam peccare ob defectum intellectus, quàm ob defectum voluntatis: hoc est, non adeo pronos esse ad peccandum ob ignorantiam boni, quàm ob difficultatem illius, quæ difficultas non nascitur ex natura virtutis (quæ in se est suauissima, & valde conformis humanæ naturæ) sed ex corruptione hominis. Cum itaque illud sit summum impedimentum, quod nobis in via virtutis obstat, primaria quoque cura nostra debet esse, vt remedium isti malo queramus. Est autem vna earum rerum, quæ maxime nos hiciuant, Deuotio. Deuotio namque aliud nihil est, quàm refrigerium cœleste, & afflatus quidam Spiritus sancti, qui omnem illam difficultatem tollit, omnem hanc turbationem disiecit, omne fastidium nostræ voluntatis medetur; additque suauitatem rebus amaris: atque sic ipsa voluntas fit prompta & alacris ad omne bonum. Hoc ipsum serui Dei experiuntur quotidie, cum habent aliquam magnam & insignem Deuotionem: tunc enim inueniunt maius lucrum, & omnis molestia magis leuatur: tunc videntur hilares, & renouatur iuuentus animæ illorum: tunc in seipsis verum esse sentiunt illud Esaiæ:

Esa. 40, 31.

Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem: assumment pennas sicut Aquilæ, current, & non laborabunt, ambulant & non deficient.

Habet & aliam causam Deuotio, quæ est quasi fons & origo bonorum desideriorum: quare in Scripturis solet appellari Vnguentum, quod ex multis aromatibus conficitur: ideoque plurimos, eosque suauissimos diffundit odores: quod & Deuotio facit, toto tempore, quod durat in cordibus nostris: tota enim diffunditur mille modis sanctorum propositorum, quæ sunt contra pessima de corde procedentia. Quemadmodum enim fetor in domo infirmi non adeo sentitur, si fumigatio quædam fiat, aut suffitus accendatur: ita fetor malarum cogitationum minus percipitur, quamdiu suauissimus illius vnguenti odor in anima durat. Sed & cum verum sit, omne incommodum vitæ nostræ nasci à corruptione & fetore huius appetitus, & à peruersis cogitationibus, quæ ex illo pullulant, summa cum diligentia, totisque viribus contendendum est, vt cœleste hoc vnguentum in promptu sit: posteaquam habeat tantam vim, tam insignia mala minuendi & tollendi.

Consideratio excitat omnes alias virtutes affectiuas.

Eodem modo quo meditatio famulatur Deuotioni, etiam alijs omnibus virtutibus supradictis subseruit: quales sunt, Timor Dei, Dolor de peccatis, Contemptus sui ipsius, in quo consistit Humilitas, & Gratiarum actio de diuinis beneficijs acceptis. Etenim, vt iam dictum est, nullus affectus bonus inuenitur in voluntate, qui non trahit suam originem ab aliqua intellectus consideratione. Quomodo enim dolorem de peccatis suis habere potest quis?

Granatens. Opusc. spiritual.

piam, qui non meditatur, quanta sit turpitudine & multitudo? quantum sit odium, quo Deus peccatum prosequitur? & quanta sunt quæ per illud amittit, quantaque propter illud luenda sunt supplicia. Præterea quomodo poterit quis cor suum ad timorem Domini excitare, nisi quis consideret celsitudinem tantæ Maiestatis, magnitudinem iustitiæ, & profunditatem iudiciorum illius; multitudinem verò peccatorum suorum & similia? Quomodo cor poterit humiliari, si non cogitet multitudinem suarum miseriarum? Dicit enim sanctus Bernardus, humilitatem esse contemptum sui ipsius, qui contemptus à cognitione sui ipsius procedit. Certum est, quanto quis hanc cognitionem amplius mente penetraverit, & ex hoc luto egressus fuerit, tanto dilucidius poterit cognoscere, quid est homo, & tanto plus semetipsum contemnet, atque humiliabitur. Porro gratiarum actio, pro diuinis beneficijs perceptis, ex quibus & cantica & laudes eius oriuntur, vna ex precipuis religionis veræ partibus, vnde nascitur, si non ex profunda consideratione illorum beneficiorum? Quanto enim amplius homo tali consideratione perpendit, percipitque magnitudinem & multitudinem illorum, tanto vehementius mouetur ad laudandum, & gratias agendum Deo ex toto corde, pro illis. Prætereo hic contemptum mundi, odium peccatorum, & similes virtutum affectus, qui post gratiam ex hac consideratione proficiuntur: ea enim est quasi flagellum, seu stimulus illorum, oleumque, quo lampas omnium harum virtutum, bonorum affectuum, & similiarum rerum ardens conseruatur.

Oratio non minus utilis ad prædicta quàm consideratio.

Oratio quoque non minus ad hoc iuuat, cum considerationi coniungitur: id quod nonnunquam accidit, nisi etiam frequentius. Meditatio namque communiter tantum occupatur in excitando aliquo illorum affectuum ex virtutibus proueniens: Oratio verò cum attentata est, deuota, atque cum spiritu & seruiore prolata, solet excitare virtutes ipsas. Cum enim anima Deum accedit, eique magno desiderio placandi iram, & rogandi misericordiam appropinquat, non est saxum, quod non molliat, non est tam sanctus affectus, quem non generat: non aliter atque mater, cupiens placare suum filium, aut pia coniunx volens maritum consolari, quem videt moerentem. Solet enim Oratio plus quàm omnia reliqua exercitia hominem adiuuare. Anima namque religiosa, semetipsam coram Domino accusat: in oratione, & cum Publicano confunditur & erubescit præ multitudine peccatorum suorum: in ea proponit emendationem vitæ: ibi humiliatur & contremiscit ante conspectum supremæ illius Maiestatis: ibi credit, ibi sperat, ibi amat, ibi adoratur, ibi glorificatur, ibi gratias agit pro beneficijs omnibus acceptis: ibi offert Deo sacrificium pro se, & pro proximo. Omnia hæc fiunt in deuota Oratione, constat enim habitus virtutum crescere per exercitia suorum actuum: vnde fit vt anima per hoc exercitium plurimum notetur, & perfecta fiat in hac virtute: quemadmodum fateretur beatus Laurentius Iustinianus his verbis, Orationis exercitio purgatur anima ab omni peccato, nutritur Charitas, exultant viscera, pacificatur cor, aperitur veritas, vincuntur tentationes, fugatur tristitia, renouantur sensus, reparatur virtus debilitata, expellitur tepiditas, tolluntur causæ vitiatorum, & resurgunt in illo fauillæ vitæ cœlestium desideriorum, in quibus ardet diuini amoris flamma. Hinc est, vt exercitium hoc verè dici possit convenientissimum, quo homo reformat mores, & vitam suam, quo in

Quomodo timorem Dei.

Quid humilitas. S. Bernard. serm. 86. in Cantic.

Vnde nascitur gratiarum actio.

S. Laur. Instit. ord. Cœlestiorum.

Deuotio quid sit.

Deuotio dicitur vnguentum.

Simile.

Quomodo meditatio excitat dolorem de peccatis.

Per orationem
homo trans-
formatur
Luc. 9, 29.

Ephel. 4.
Coloss. 3.

Iob 39, 29.

Accipitris
natura.
S. Greg. lib.
21. mor. c. 18.

Eccl. 3, 20.

Setm. 26. in
Cantica, in
fine: & ser-
m. 24. de mo-
dis orandi.

Bern. de co-
sider. lib. 1. &
de domo in-
teriore ca. 7.
& 70.

alium hominem mutatur, uti aperte nobis Saluator in gloriose suae Transfigurationis mysterio insinuat, de quo scribit sanctus Lucas: *Et facta est, ait, dum oraret species vultus eius altera & vestitus eius albus & resplendens.* Potuit quidem Dominus extra orationem transfigurari, sed voluit hoc fieri, dum oraret; ut demonstraret in transfiguratione sui corporis, quam vim habeat oratio ad transfigurandas nostras animas: facit enim ut homo amittat mores veteris hominis & nouum induat, qui creatus est ad imaginem Dei. Hic illuminatur intellectus radijs veri Solis iustitiae; hic reparantur & renouantur vestimenta, ornamentaque animae, & niue fiunt candidiora. Hoc est, quod Deus dicebat, Beato Iobo; *Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum?* Miraculum sane ingens est, autem hanc pennas veteres mutare posse, & nouis vestiri: quod ut obtineat, quaerit calorem Solis meridiani, ut beneficio caloris illius pori aperiantur, quibus dilatatis, motis alis excidunt pennae veteres, cedentes nouis, quae succrescere iam incipiebant. Sed quanto mirabilius est videre hominem spoliari Adamo, & Christo vestiri? exuere hominem veterem, & nouum induere? Maxima, & admiratione dignissima haec mutatio fit, quando anima deuota conuertitur ad Austrum, ibique alis suis aera percutit. Quid est conuertere ad Austrum vel meridiem, nisi conuertere spiritum ad contemplationem lucis illius aeternae, & ad radios veri Solis iustitiae? & quid est alis suis aërem percutere, nisi ibidem immobiliter stare, suspirare, & anhelare cum afflictis desiderijs, ut in caelum attollamur? inuocare quoque & orare summa cum cordis anxietate fauorem & gratiam diuinam? tunc afflat nobis aër Meridianus, qui est caelestis illa refo-cillatio Spiritus sancti, qui temperato suo calore, & dulci motu corroborat, & adiuvat nos, ut pennae veteres antiqui Adami excidunt, locumque dent nouis, nouarum virtutum, desideriorumque sanctorum, plumis, quae ibidem renascuntur. Idem, sed alijs verbis indicat Ecclesiasticus, cum ait; *Quis inuenit Dominum preparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.* Hoc ipsum fit in exercitio deuotae orationis; in eo enim anima familiarissime Deo praesentatur, ut ait Bernardus, in eo aeterna iam lucis praesentata perspicue videt suos defectus, eos plant, eos inculcat, eorum remedium quaerit. Petit Dominum gratiam, proponit emendationem, atque ita paulatim vita hominis emendatur & sanctificatur. Vides itaque, mi frater, quam utile sit hoc exercitium, ad altissimam illam virtutem, quam propriam Christianorum diximus contendenti.

Consideratione quatuor virtutes Cardinales acquiruntur.

Non minus in suo genere conducit hoc exercitium, ad consequendas alias virtutes quatuor, quas Cardinales vocant, ut sunt, Prudentia, Iustitia, Fortitudo, & Temperantia: sicut aperte docet sanctus Bernardus, in libro de Consideratione; Primum quidem ipsum fontem suum, id est, mentem, de qua oritur purificat consideratio; deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores; vitam honestat, & ordinat. Postremo diuinarum pariter & humanarum rerum scientiam confert. Haec est, quae confusa determinat, hiantia cogit, sparsa colligit, secreta rimatur, vera vestigat, verisimilia examinat, ficta & fucata explorat. Haec est quae agenda praeparat, acta recogitat, ut nihil in mente resideat, aut incorrectum, aut egens correctione. Haec est quae in prosperis aduersa praesentit, in aduersis quasi non sentit, quorum alterum fortitudinis, alterum prudentiae est. Ibi etiam aduertere tibi est sua-

uissimum quandam concentum, complexumque virtutum, atque alteram pendere ex altera, sicut hoc loco vides, fortitudinis matrem esse prudentiam: nec fortitudinem, sed reuerentiam esse quemlibet ausum, quem non parturit prudentia. Haec item est quae inter voluptates & necessitates media, quae si quaedam arbitra sedens, utrinque certis limitibus determinat fines: istis assignans & praebens quod sat est, illis quod nimis est demens: & sic ex alterutro tertiam formans virtutem quam dicunt temperantiam: Haec D. Bernardus, ex cuius verbis patet quam utilis sit ad virtutes has comparandas consideratio.

Nec tantum in acquirendis istis virtutibus utilitas meditationis spectatur, sed etiam in resistendis vitijs contrarijs. Etenim dic mihi quæso quod genus tentationum inuenitur, contra quod homo non pugnat armis Orationis & Meditationis? Ponamus enim casum, habere nos alia quoque arma, ut sunt Ieiunium, disciplina, Eleemosyna, Asperitas corporalis, malarum occasuum fuga, & similibus rerum, quae tamen esse possunt magis expedita, & quae facilius ad manus habentur, quam Oratio & Contemplatio? Quibus alijs armis commodius pugnabit, & vincet homo iustus? Si incidat in cogitationem committendi peccati carnalis, abscondatur in foraminibus petrae, quae sunt vulnera crucifixi Christi. Si oppugnetur ira & vindictae cupiditate, cogitet confectum patientiam & mansuetudinem Christi, memineritque dulcium istorum verborum, quibus in cruce orabat pro illis, à quibus crucifigebatur. Si gula tentet, aut mollis lectuli desiderium, vitæque delicatæ, attollat oculos, & intueatur fel & acetum, quod fons ille vitæ pro nobis in cruce bibit, & durum lectum, in quo moritur, asperitatemque vitæ, quam vixit. Cum titillat animum superbia, respice magnitudinem eius humilitatis. Cum inuitat somnus, & molestat pigritia, perpendat vigilias & molestias orationum illius. Cum fatigant praesentes tribulationes, consideret magnitudinem bonorum futurorum. Cum sollicitat crapula, & huius mundi deliciae, meditetur aternitatem, & intolerabiles inferni cruciatus. Cum labores penitentiae grauant, cogitet exempla Martyrum, Apostolorum, Prophetarum, & antiquorum Monachorum: & consideratione rerum futurarum exiguae videbuntur praesentes. Quod si cum omnibus his armis nequeat repellere hostium impetum, iungat diligentiae Meditationis vocem Orationis, clamans & inuocans magna cum anxietate illum, qui non repellit inuocantem, sed promittit se audientem, & exempla dedit plurima sese audire omnes fideliter inuocantes. Hoc est, quod David non vno, sed mille locis dicit se fecisse, quoties mille sese hostium laqueis, & mille afflictionibus circumseptum videbat. *Effundo, inquit, in conspectu eius Orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuncio.*

Non tantum tentationes vitiorum, sed quaecunque opera dura & difficilia virtutum superamus, ope considerationis adiuti. Cum enim disciplina, cilicium, nudis pedibus incedere, pane & aqua victitare, longae vigilae, perturbationesque & persecutiones huius vitæ molesta sint, nihilominus tanquam fideles Dei serui velimus in incepto progredi, fugiamus ad alterum horum portuum, Orationis scilicet, vel Meditationis: petentes humiliter à Domino fortitudinem, & gratiam, ne sub onere deficiamus: eleuantisque oculos, consideremus mille exemplorum, remediorumque genera, quae nobis hic animum addere possunt, nosque confortare. Ecce quantum auxilium & subsidium ad omnes virtutes habeamus in vna Consideratione.

Respon.

Optimac-
era tentat-
nes arma
ratio & me-
ditatio.

Luc. 24.

Psalm. 141.

Respondetur quibusdam tacitis obiectionibus.

Nemo autem cogitet se excusari, & liberum esse ab alijs laboribus, & studijs particularibus singularum virtutum, eo quod dicimus hanc Considerationem tantam opem ad ipsam virtutem consequendam adferre. Subsidium enim generale nihil derogat particularibus, quæ ad omnia & singula requiruntur.

Generale auxilium ad omnes alias virtutes est, non tantum Consideratio, sed ieiunium quoque, Silentium, Oratio, Concio, Confessio, Communio, & Deuotio, aliasque similes virtutes, quæ generalia sunt adiumenta, & incentiua ad omnes alias virtutes. Sed præter hoc generale auxilium, quod illuminat intellectum, & mouet voluntatem ad omne bonum, requiruntur etiam pecuniaria, propriaque virtutum ipsarum exercitia, vt habitibus maius deur fundamētum, maiorque perfectio per vsum: fiantque homines aptiores & faciliores ad bene operandum. Alioquin sicut gladius, qui nunquam è vagina educitur, rubigine obducitur, & difficile extrahitur, omninoque eius vsus tempore necessitatis est incertus: sic, qui nunquam exercuit sese in actibus virtutum, nec dexter erit, nec promptus, cum operari erit necessum.

Sed demus maximum, maximeque necessarium adiutorium, quod habemus ad omnes virtutes nobis comparandas, esse charitatem, cum illa sit instrumentum generale ad omne bonum, vti dictum est antea. Nam quemadmodum anima est primum principium omnium operum humanorum, ita tamen vt feruiat ei calor naturalis, tanquam instrumentum generale, ad omnia quæ sunt faciendæ, sic Charitas principium est omnium operum bonorum, si tamen feruiat ei Meditatio & Deuotio, tanquam generalia instrumenta, ad omnia illa peragenda, iuxta id quod dictum est. Itaque non derogatur quicquam charitati, si hanc prærogatiuam etiam adscribamus huic virtuti: conuenit enim illi, vt Magistræ & principali agentis huicverò, tanquam instrumento & adiutrici illius.

Obiectio.

Itam secularibus orandum est meditando.

Dices fortassis exercitium hoc orandi & meditando ad Religiosos & Sacerdotes, non ad Seculares pertinere. Verum quidem est, id ad illos principaliter pertinere ratione status, & officij: non tamen excusari possunt mundani, si non habeant certum orandi modum (licet non sint in eo gradu & perfectione) modò cupiant perpetuò viuere in timore Dei, & mortaliter non peccare. Etenim necesse est, vt etiam seculares habeant Fidem, Spem, Charitatem, Humilitatem, & Timorem Dei: Contritionem quoque, Deuotionem, & odium peccatorum. Proinde quemadmodum omnes istæ virtutes maiori ex parte sunt affectiue (vt diximus) quæ necessariò debent fluere ex aliqua consideratione intellectuāli: si non habeat homo secularis has considerationes, quomodo poterunt istæ virtutes conseruari? Quomodo poterit homo fidelis perseverare, nisi quæ fides dicat subinde meditetur? Quomodo in charitate inflammari? in spe corroborari? Timore Domini refrænari? ad Deuotionem, Contritionem, & sui ipsius contemptum, in quo consistit virtus humilitatis, quæ pertinet ad omnes virtutes, poterit moueri, si non componat sese ad meditando ea, quibus affectus isti solent (vt antea probauimus) accendi? In his rebus non debet homo nimium properare, neque leuiter sint percurrendæ. Etenim miseria cordis humani quadam est, quod ad res mundanas tam propensum est, ad res verò diuinas tam insensibile, vt in illis sit quæsi palea vel stipula sicca, in his verò tanquam lignum viride,

Granatens. Opusc. spirituale.

quod non nisi cum maxima difficultate accenditur. Hanc ob causam oportet vt homo diuinas res non obiter percurrat, sed aliquid in ijs considerandis temporis ponat, siue longum illud sit, siue breue: prout Spiritus sanctus illud suggeret: nec non secundum quod occupationes id vnicuique permittunt: licet necessarium non sit, quotidie certum & præscriptum tempus obseruare.

Huc accedunt etiam pericula mundi, & maxima difficultas, quam sentit homo in eo, vt semetipsum sine vilo peccato, in corpore tam fragili, in mundo tam periculoso, & inter tot inimicos, quos habemus, conseruet. Proinde licet religiosus non es, & status te non obliget, fac tamen vt magnitudo periculi te faciat obligatum. Fateor quidem, resecularium status periculosior est quam Religiosorum. Religiosus observatur à suo Prælo, custoditur suo claustro, obseruantia, obedientia, oratione, ieiunio, officio diuino, asperitate ordinis, bona societate, alijsque exercitijs omnibus & monasticis occupationibus munitur: secularis verò (præterquam quod nudus est, & omnibus istis prælijs destitutus) circumdatur ab omni parte draconibus, & scorpionibus: ambulat semper super aspides & basiliscos, in domo, & extra domum: in se, & extra se: in portis, in fenestris, nocte & interdiu: mille genera laqueorum illi tenduntur; intra quæ omnia cor purum, oculos castos, & corpus mundum, in media flamma iuuentutis, malatum societatum, & exemplorum huius seculi (in quibus nihil videt, vel audit, quod Deum sapit) debet custodire. Quapropter si religiosus (est enim in sua professione miles) debeat semper armatus incedere, quanto magis oportet, vt secularis semper armatus sit, qui non est in tanto securitatis gradu: non tam propter obligationem status perfectionis, quam ob periculorum, in quibus versatur, magnitudinem? Non minus enim hi, qui similes habent inimicos, quos metunt, armati incedunt, quam ipsi milites. hi propter sacramentum quo sunt obstricti, illi propter necessitatem. Inter hæc arma non tantum ponimus Orationem, sed ieiunium quoque, silentium, lectionem, Verbi Dei auditum, Sacramenta, occasionum peccandi fugam, aliasque corporales prosperitates. Quæ omnia sunt quasi salitudo quædam, quæ carnem hanc corporalem, & in vitia propensam, conseruant, ne computrescat & vermes generet. Maximum enim, maximeque arduum huius mundi negotium est, post corruptionem peccati originalis hominem sese in hoc tam peruerso mundo posse diu sine peccato mortali conseruare. Etenim si etiam illi, qui, quæcunque possunt, faciunt, magnas sentiant difficultates, inque præsentissima subinde ferantur pericula: quid fiet his, qui securè viuunt, & nullam horum habent rationem? Si sanctissimus ille Rex David, alijsque sancti multum, qui in tanta austeritate vitæ & disciplinæ vixerunt, & tot armis muniti ambulauerunt, semper tamen, aut saltem frequentissimè, inuenerint, quo offensi, lapsique sunt, & subinde grauiter: quid acciderit his, qui omnia, quæ ad salutem pertinent, aut negligunt, aut contemnunt?

Dices fortassis: Tantum ad obseruationem mandatorum Dei, & Ecclesiæ sum obstrictus: in reliquis velle aut nolle mihi liberum est. Verum quidem est, sed vt murus ille bene custodiatur, requiritur aliud antemurale: ad conseruandum hoc vas, requiritur arca cui includatur: & ad ædificium erigendum succula est necessaria, quæ poterit attolli. Eodem modo ad custodiendam hanc legem, multa requiruntur: vt confortetur cor nostrum in legis illius obseruatione. Nam si natura humana in

Secularium status periculosior est quam Religiosorum.

simile.

Ad Dei Ecclesiæ præcepta obseruanda multa requiruntur.

2. Elia. 4.

Exod. 20, 14.
Luc. 18, 20.Oratio opti-
mum in om-
ni difficulta-
te remedium

Eccles. 35, 1.

Sap. 7, 21.
Aug. lib. 10.
Cōfess. cap.
29.

ea stare adhuc integritate, in qua erat ante lapsum: facile esset obligationi nostrae satisfacere. nunc autem, cum tot sint contraria, quae legis huius custodiam impediunt, duo sunt necessaria: vnum ut lex obseruetur: alterum, ut confirmetur cor nostrum, ad difficultates illas perumpendas, quae legis obseruantiam impediunt. Cum filij Israel ē captiuitate Baby- lonica reuersi, muros Hierosolymitanos reedifica- re vellent, Samaritani, & qui in circuitu erant hostes, opus inceptum impedire conati sunt: Israhelice ve- ro labores ingeminarunt: vna enim manu facie- bant opus, & altera tenebant gladios. O quot sunt inimici nostri, qui impediunt hoc speciale virtutis aedificium? Diabolus instat ab vna parte mille astu- tijs, & mundus ab altera totidem scandalis, & per- ueris exemplis: vrget caro tot generibus desiderio- rum contipata, quae mirum in modum ardent ac- censa, & contra legem Dei militat: hac enim vult castitatem, & caro luxuriari desiderat: illa humi- litatem quarit, hac vanitatem appetit: illa vite aspe- ritatem, hac molliem cum voluptate. Si itaque non habeamus arma ad inimicos nostros repellen- dos, si desit medicina ad carni nostrae medendum, quomodo conseruabitur castitas inter tot pericula? charitas inter tot scandala? pax inter tot contra- dictiones? simplicitas inter tot malignitates? puri- tas in corpore tam immundo? & humilitas in mun- do tam ambizioso? Ad medendum igitur huic car- ni, & resistendum his, qui impediunt hanc virtu- tum fabricam, necesse est & alias virtutes subueni- re, ut quadam onus ferant, aliae subleuent. Virtu- ti enim Castitatis satisfacimus onere mandati, quod ait? *Non mechaaberis*: sed ieiunium, oratio, occasio- num fuga, disciplina, & similia exercitia mortifi- cant carnem: ita ut non sit difficile onus illius man- dati portare. quae virtutes, etsi non sint praecepti, ne- que semper obligent: interdum tamen erunt huius- modi, cum tale periculum in proximo est.

Inter omnes verò virtutes & defensiones illas pri- maria est Oratio, tanquam medium efficacissimum ad acquirendam gratiam, quae potissimum diuinæ legis onus reddit suae, & par humeris nostris, ut possimus portare. Idcirco dicit Ecclesiasticus; *Qui conseruat legem, multiplicat orationem*. Experien- tia namque nos docet, eum qui non potest conser- uare legem (per quam acquiritur gloria) sine gra- tia, per orationem gratiam impetrare, qua praeua- let, & cuius ope legem potest adimplere. Lex man- dat nos esse continentes, sed monet Spiritus sanctus dicens per Sapientem; *Et ut scitis, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det*. & hoc ipsum erat sapientia, scire cuius hoc esset donum: adij Dominum, & deprecatus sum illum ex totis precor dijs meis. Vi- des igitur verum esse, quod initio diximus, muro an- temurali, & vasi arcuata opus esse; virtutem quoque vnā alterius opem requirere.

Præterea si his obstrictus ad legem Domini ob- seruandam, & à peccato mortali abstinendum, ne- cesse est ut quæras omnia media, quae adiuvant in le- gis obseruantia, & peccatorum fuga. Quæ omnia, etsi fere consilij sint, non praecepti; possunt tamen nonnunquam talia esse, ut sub praeceptum cadant (ut diximus) si nimirum periculum tantum sit, ut sine illis ipsa praecepta nequeant obseruari. Hac est sententia Doctorum. Ponamus casum & fingamus bonum aliquem Christianum verè salutem suam de- siderare: non debet is in sine periculi sui remedia que- rere, cum cunctis gutturi admotus est: sed oportet, ut multo ante sibi provideat, de his, quae necessa- ria sunt, ut liceat ei viuere securus. Porro licet ve- rum quoque sit, exercitium hoc pertinere simul ad religiosum & ad secularem (alio tamen atque alio

modo) ipsa oratio & consideratio aliter ab vno, & aliter ab altero accipienda est: ad religiosi enim per- tinet officium (cum is ad perfectionem tendat) quod seculari medium est, & adiumentum, ut commo- dius faciat id, ad quod tenetur. Proinde tantum de hac medicina sumat ille, quantum sufficit vulne- rum suorum medela: tantumque de medijs acci- piat, quantum sufficit ad consecutionem finis. Ne- cesse est enim ut homo subinde mentem aduocet, sen- susque dispersos recolligat, ut ad semetipsum ingres- sus, domum suam custodiat. Non minus igitur per hoc, quam per quoduis aliud exercitium & oratio- nem (non enim hic magis virgemur, quam in alio) contendat homo reparare conscientiam, vitamque suam reformare.

Cum igitur abunde satis dixerim, de utilitate & necessitate Considerationis, mouerimque (ut spe- ro) mentes vestras ad virtutem illam amandam; aga- mus nunc de materia Considerationis. Erunt au- tem illa quadam pia, deuotaque meditationes, aptae ad excitandum in nobis amorem & timorem Dei, odium peccati, & contemptum mundi. Ad hoc au- tem efficiendum, nihil melius, nihil est efficacius meditationibus, quae à principalibus articulis, & mysterijs nostrae fidei desumuntur: ut sunt Passio & Eccles. 7. Mors Saluatoris nostri Iesu Christi: memoria Iudi- cij, Inferni, Paradisi, & diuinorum beneficiorum, item nostrorum peccatorum, vitae, mortisque nostrae: horum enim singula bene considerata, mouent cor nostrum adea, quae dicta sunt. Hanc eandem mate- riam tractauit sanctus Bonauentura, in libro, cui ti- tulus est Fasciculus, diuisitque per dies septimanae, ut inueniat homo, quotidie nouum animae suae pabu- lum, nouaque ad virtutes incentiua. atque ita homo iuuabitur, in eadem re saepe meditando. Quare visum est mihi diuisionem, ab insigni, & sancto illo Docto- re factam, qui de hac materia copiose tractat, imita- ri. Qui modus, si cui non placeat, sed alium sequi ve- lit, ei per me licet: habebitque exempla aliorum. pa- rum enim interest, hunc aut alium sequatur: ea enim materia est optima, per quam homo fit sanctior, & ex qua maiorem percipit fructum.

Præterea videbatur mihi, quum cibus anima- rum nostrarum sit verbum Dei, & consideratio re- rum diuinarum (his enim sustentantur in vita spi- rituali, quae consistit in amore, & timore Dei) quem- admodum corpus plerumque bis in die reficimus, ut non deficiat: sic etiam animas bis quotidie refi- ciendas, ne langueant, aut vita illis deficiat. quam- uis illud nec præcipiatur, nec ad id obligati simus: sed salutare consilium sit, cum videamus id à San- ctis factitatum. Propheta Daniel ter in die vaca- bat huic exercitio. Dauid septies in die laudabat Dominum. Ad cuius imitationem Ecclesia mater nostra septem horas canonicas instituit. Nos igitur duo genera meditationum hoc libro trademus, vnum matutinum, in quo tractabitur de passio- ne Saluatoris, & aliud vespertinum, aut nocturnum, in quo agemus de varijs materijs, quae suo loco po- nentur.

Quod si aliquis inueniatur, cui tam angustum est tempus, aut tam exigua deuotio, ut nequeat bis quotidie huic studio vacare: vacet ut mini- mum semel, & ne amittat fructum omnium Me- ditationum sequentium, potest vna septimana sese exercere in septem prioribus, & al- tera in totidem posterioribus: ut hoc modo gustum percipi- at totius doctrinae, quam hic tra- dimus.

Admonendus hic lector est, totum tempus huius exercitij non esse terendum in sola Meditatione: sed duo debere precedere, Preparationem scilicet, & Lectionem: aliaque duo subsequi, Gratiarum actionem, & Petitionem. Ante omnia namque debemus preparare cor, vt ad hoc exercitium sit idoneum: deinde vtile erit legere, quod meditandum est. Post lectionem sequatur meditatio illius, quod lectum est, quæ desinat in deuotam gratiarum actionem omnium diuinorum beneficiorum, & petitionem eius, quod necessarium est, tam animabus nostris, quam nostrorum proximorum. De quinque partibus his agemus copiosius suo loco. Hanc diuisionem & ordinem sequi possunt tyrones, qui primum incipiunt: illis enim, qui exercitati sunt in hac palæstra, hoc principio, vel regula opus non est.

Post 14. meditationes & parte sexa memorialis.

Notandum autem hoc loco est in nocturnis Meditationibus summam præmitti; in qua obiter recensentur primariæ partes, quæ tota meditatione consideranda sunt. deinde ponitur copiosa declaratio omnium partium, vt semel lectæ melius intelligantur, & lector commodius meditetur, quod obiter ante meditationem tractatum est.

Ante Meditationes de Passione Domini summulas istas non posuimus: textus enim Euangelistarum, qui suo quoque loco ponuntur, sufficiunt: Neque necesse est semper discutere singula & omnia, quæ ibi dicuntur: sed duo vel tria loca sufficiunt, secundum deuotionem, & tempus, quod vnicuique suppetit. Maiorem enim fructum faciet vnus locus, aut mysterium vnum bene intellectum, & consideratum, quam si multa simul obiter & celeriter perstringantur. Nihilominus à nobis multa adferuntur, vt in tanta varietate meditationum, sumat quisque, quàm putat sibi fore conuenientior.

SEPTEM PRIMAE MEDITATIONES PER SINGVLOS SEPTIMANÆ

DIES MATVINO TEMPORE VSVRPANDÆ.

DIE LVNÆ MEDITATIO

Matutina prima.

Hoc die factò signo crucis, & preparatione (quæ post quatuordecim has meditationes ponitur cap. IIII.) præmissa, meditetur homo, quomodo Christus pedes Apostolorum lauerit, & Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum instituerit.

TEXTVS.

Vespere autem factò discubebat Iesus cum discipulis suis. Et ait illis; Desidero desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Edentibus autem illis dixit; Amen dico vobis, quia vnus vestrum me traditurus est. Et contristati singuli cœperunt dicere; Nunquid ego sum Domine? At ille respondens, ait; Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo. *Pe autem homini illi, per quem filius hominis tradetur, bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.* Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit; Nunquid ego sum Rabbi? Ait illi, Tu dixisti.

Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Ioan. 13.

Et cœna facta, surrexit Iesus, & posuit vestimenta sua. & cùm accepisset linteam, præcinxit se: deinde misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus; Domine tu mihi lauas pedes? Respondit Iesus, & dixit ei; Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea. Dicit ei Petrus; Non lauabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus; Si non lauero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus; Domine, non tantum pedes meos: sed & manus, & caput. Dicit ei Iesus; Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet: sed mundus est totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset, qui traderet eum: propterea dixit, Non estis mundi omnes. Postquam autem lauit pedes eorum, & accepit vestimenta, cùm recubuisset, iterum dixit eis; Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister, & Domine: & bene dicitis: sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros Dominus, & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

Cùm Discipulorum pedes lauisset Dominus, iterum discubuit cum duodecim Apostolis, & accepit panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait; Accipite, & comedite, hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens; Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus, noui testamenti, qui pro multis effundetur, in remissionem peccatorum. Hoc quotiescunque feceritis, facite in meam commemorationem.

Granatens. Opusc. spiritual.

O 3

MEDI-

MEDITATIO IN TEXTVM PRÆCEDENTEM.

Contemplantur nunc, o anima mea, in hac cena dulcissimum & benignissimum Iesum, & considera exemplum inestimabilis illius humilitatis, quod tibi in hac cena reliquit. Surgit enim à mensa, & sordidos discipulorum suorum pedes ipse Dominus & Magister lauat. O bone Iesu quid hoc? quid agis? O dulcis Iesu, cur tua tam mirum in modum sese abijcit diuina Maiestas? Quomodo affecta esses, o anima mea, si Deum ante vilissimi hominis pedes prostratum videres: imò ante pedes scelestissimi Iudæ sui proditoris? O maledictæ Iudæ, quomodo sic indurata facta est anima tua, vt tam profunda magistri tui humilitate non molliatur? quomodo non liquefuerunt omnia tua interiora, ad tam inauditam Dei clementiam? estne credibile, vt tu proposueris mitissimum hunc agnellum, ante pedes tuos reptantem vendere inimicis, & truculentissimis Ianiionibus tradere? Fieri quæso potest, vt hoc exemplo non mouearis? O vos candidæ, speciosæque Christi manus, quomodo potestis tam sordidos, & cæno conspurcatis pedes atrectare? O vos purissimæ manus, quomodo non abhorretis istos pedes lautare, qui ex publicis vijs sinum & stercora contraxerunt?

Aspicite o vos Beati spiritus, quid faciat vester ille Creator, descendite de cælo, & ipsi videte; videbitis hic eum ante pedes hominum iacentem, & dicite mihi, an vnquam erga vos hæc ministeria, hos gestus, & mores v'surpauit? O Domine audio verbum tuum & timeo: video factum tuum, & exhorresco. O felices Apostoli, quomodo non contremiscitis, stupendum hoc inuentes exemplum? Petre quid agis? etiãne tu patieris, vt Dominus exercituum pedes tuos abluat? Petrus obstupescit, atque penè exanimatur, videns Dominum ad pedes suos procumbentem, & exclamat: *Domine non lauabis pedes meos in æternum.* Tunc es filius Dei viui? Tunc es creator vniuersæ mundi machinæ? Tunc Paradysus Angelorum, auxilium, theriaca, atque hominum omnium medicina? Tunc splendor Patris, gloria, & Maiestas? Tunc ex altissimo scaturiens sapientiæ diuina fons? & tu pedes meos lauabis? Tunc tantæ, tamque excelsæ Maiestatis Dominus, tam vile atque abiectum ministerium obibis? tu qui terram fundasti, & tanta varietate rerum exornasti? Tu qui mundum pugillo concludis, cælos moues, terrarum imperium administras, maria diuidis, tempora constituis, omniumque rerum causas ordinas atque disponis? Tu qui Angelos beas, homines velut oues deducis, & tua sapientiâ omnia gubernas, tu mihi pedes lauabis? mihi inquam, homini vilissimo, cineris terræque glebæ, ignominia vasi, omnium vanitatum, ignorantiarum, aliarumque miserationum, imò & peccatorum, quæ omnes miseras superant, plenissima creaturæ? Tu Domine, mihi? Tu omnium rerum Dominus, mihi, qui omnium abiectissimus sum? Sublimis tua maiestas, & extrema mea infelicitas vrgent, atque impellunt me recusare quod agere decreuisti. Desine itaque Domini mi, desine, & ab hoc ministerio mihi exhibendo quiesce. Depone linteum quo te cinxisti, velibusque proprijs iterum induere; accumbe rursum, & pedes mihi lautare noli. Intuere Domine, quanto rubore cæli suffundantur, videntes te humi procumbentem, & inuitata cæremonia manus istas, quibus Pater omnipotens cælum & terram fundauit, sordidis hominum plantis subijcientem. Vide ne fortè manus istæ inuideant hoc ministerium creaturæ, ne doleant, indigneque ferant

se aliorum, quàm tuis pedibus subterni. Caue Domine, ne Saulis filia despiciat, dum te isto habitu deformatum, & famulo simillimum videat, dicatque, se nolle te sibi sponsum, nolle sibi Deum: thalamos atque diuinitatem eius fastidire, qui tam indigna ministeria obire non erubescit.

Hæc cogitare atque dicere potuit Apostolus Petrus, tanquam homo, cui mytheria Dei adhuc erant ignota: & quasi adhuc ignorans, quanta gloria atque Maiestas in humili isto officio abscondita latebant. Saluator autem, qui id optimè norat, quique magno suo consilio constituerat, profundissimæ nobis humilitatis exemplum testamento suo legare, discipulorum negationi primum respondit, atque inde in incepto opere perseverauit.

Animaduertendum hic est, quam seriò Christus nobis humilitatem voluerit fore commendatam. Cum enim iam in ipso vestibulo suæ passionis esset, quæ tale nobis humilitatis exemplum relinquere voluit, vt ad illius solam memoriam cælum & terra debeant obstupescere, non sufficiebat illi, nisi etiam & hoc humilitatis exemplum adijceret, vt tanto amplius hanc virtutem nobis faceret commendatam. O necessaria virtus, & super omnes alias, ab ipso virtutum Domino, laudata. O quantæ sunt diuinitatæ tuæ, quæ à tanto commendaris Encomiastæ? quomodo ignota nobis esses, quæ vijs modisque tam multifarijs hominibus demonstraris? O humilitas te omnis Christi actio annunciat, tu in omni vita Christi elucescis, tu benedictæ matris eius elogio prædicaris, o flos virtutum omnium, quæ tanto opere summo rerum omnium Creatori placuisti. Qui te repellit, ab ipso Deo repellitur, etiam ad ipsum cælorum summum fastigium peruenisset. qui verò te amplectitur, diuinis amplexibus fruatur, etiam si peccatorum omnium esset princeps, & antesignanus. Gratia tua magna est, atque opera tua admiranda, places hominibus, gratus es Angelis, Dæmones confundis, & irato Iudici supremo manus, ad vindictam extensas, contines atque contringis. Tu virtutum mater, victorum mors, speculum virginittatis, & sanctissimæ Trinitatis domicilium. Qui sine te colligit, dissipat: qui sine te ædificat, destruit: qui sine te ad virtutes adspirat, tanquam puluis quem proijcit ventus, à facie Dei exterminatur. Sine te virgines à cælorum olis repelluntur: & cum te publica peccatrix à pedibus Christi in gratiam recipitur. O virgines, vt vestra virginittas vobis profuit: vosque religiosi omnes, humilitatem amate; sine hac enim vana est omnis vestra religio: huius virtutis exercitio incumbite, vt à laqueis mundi sitis liberiores.

Post hæc meditare, quomodo, postquam pedes lauaſſet, eodẽ linteo, quo præcinctus erat, absterſit: altius autem oculis interiores leua, & videbis hic mytheria redemptionis nostræ, nobis adumbrari. Aspicite linteum omnes sordes, omnemque immunditiem inquinatorem pedum abstulisse, atque in se recepisse: ita vt mundatis pedibus, ipsum immundum atque impurum efficiatur. Quid autem homine in peccatis concepto magis immundum? quid Christo purius? quid illo candidius? *Cant. Cant. 5. 10. candidus est & rubundus,* ait Sponsa, *electus ex millibus.* Nihilominus candidissimus ille, purissimusque sponsus omnes animarum noſtrarum maculas in se recepit: nos emaculauit, & seipsum, vt vides, in cruce pendentem noſtris impuritatibus commaculauit. Hanc ob causam Angeli admirantur, & ad inuitatam hanc, atque præter naturam illius immunditiem

Abac. 3.

Ioan. 13. 8.

Psalm. 103.

Ioan. 13.

2. Reg. 6.

1. Paral. 13.

Encomium
humilitatis.Mysteri-
des redemptionis
elegantis
figura.

Cant. Cant. 5. 10.

dicem obstupescunt, interrogantes per Prophetam: *Quare rubram est indumentum tuum, & impura vestimenta tua, sicut calcantium in torculari?* Cum itaque sanguis iste, istaque sordes alienae tibi sint, & peregrinae, dic mihi Rex gloriae, aequumne potius est, ut homines luant, quam tu? conuenientiūne his maculis sordida vestimenta hominum, quam tua, qui speculum es omnis pulchritudinis, aspergantur? Quae benignitas aut misericordia te commouit, ad animae meae puritatem reddendam, ut eam mihi tam immenso pretio, propriaeque pulchritudinis iactura volueris conciliare? Quis est homo, qui vas impurum, & in multas partes confectum, mundissimo panno, aureo, argentoque elaborato extergere velit, atque munare? Benedictus es Domine mi, & tuas laudes Angelin perpetuas aeternitates decantabunt; posteaquam in hunc mundum venisti, instar perispematis atque purgamenti, quo maculas omnium nostrum abstergeres, ipsique te ipse coinquinaret.

Deinde meditare verba, quibus Saluator historiam hanc concludit: *Exemplum, inquit, dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Quae verba non ad hoc solum praesens humilitatis exemplum sunt referenda, sed ad omnes alias actiones, omnemque Christi vitam & conuersationem: Ea enim est typus, & exemplar omnium virtutum, & praecipue illarum, quae hoc loco nobis proponuntur, humilitatis scilicet, & patientiae. quod abunde satis testatur Martyr Cyprianus his verbis. Omnes actus eius, ab ipso statim aduentu, patientia comite signatur: quod primum de illa sublimitate caelesti ad terrena descendens, non aspernatur Dei filius carnem hominis induere; & cum peccator ipse non esset, aliena peccata portare. Immortalitate interim posita, fieri se & mortale patitur, ut innocens pro nocentium salute perimatur. Dominus baptizatur a seruo, & remissam peccatorum daturus, ipse non designatur lauare regenerationis corpus abluere: Diebus quadraginta ieiunat, per quem ceteri saginantur: esurit & famem sentit, ut qui in fame sermonis & gratiae fuerant, caelesti pane saturarentur. Cum diabolo tentante congregitur, & inimicum tantum vicisse contentus, nil ultra verba conatur. Discipulis, non ut seruis, dominica potestate praefuit, sed benignus & mitis fraternam eos charitatem dilexit. Dignatus est etiam pedes Apostolorum lauare, ut dum circa seruos tales esset Dominus, exemplo doceret, qualis circa compares & aequales debeat esse conseruus. Nec mirandum quod circa obediētes talis extiterit, qui Iudam potuit vsque ad extremum longa patientia sustinere, cibum cum inimico sumere, hostem domesticum scire, nec palam ostendere: traditoris osculum non recusare. In Iudaicis vero tolerandis equanimitas quanta, & quanta patientia? incredulos ad fidem suadendo flectere, obsequio ingratos fouere, contradicentibus respondere leniter superbos sustinere clementer, humiliter persequentibus cedere: Prophetarum interfectores, & aduersus Deum rebelles, vsque ad crucis & passionis horam velle colligere, sub ipsa autem passione & cruce, priusquam ad crudelitatem necis, & effusionem sanguinis veniretur, quae coniuratorum probra patienter audita? quae sunt contumeliarum tolerata ludibria? ut insultantium sputamina patienter exciperet, qui sputo suo caeci oculos paulo ante formasset: & cuius in nomine nunc a seruis eius Zabulus, cum Angelis suis flagellatur, flagella ipse pateretur: coronaretur spinis, qui Martyres floribus coronat aeternis: palmis in faciem verberaretur, qui palmas veras vincetibus tribuit: spoliaretur veste terrena, qui indumento immortalitatis ceteros vestit: cibaretur felle, qui cibum caelestem dedit: aceto potaretur, qui poculum salutare propinauit. Ille innocens, ille iustus,

imò innocentia ipsa, & ipsa iustitia, inter facitioris os deputatur, & testimonijs falsis veritas premitur, iudicatur iudicaturus, & Dei sermo ad victimam tacens ducitur. Et cum ad crucem Domini confundantur sydera, elementa turbentur, contremiscat terra, nox diem excludat; sol ne Iudaeorum facinus adspicere cogatur, & radios, & oculos suos subtrahat: ille non loquitur, nec mouetur, nec maiestatem suam, sub ipsa saltem passione, profitetur. Vsque ad finem perseueranter, ac iugiter tolerantur omnia, ut consummeretur in Christo plena & perfecta patientia. Et post ista adhuc interfectores suos, si conuersi ad Deum fuerint, suscipit; & patientia sua salutari ad conseruandum benignus & patiens, Ecclesiam suam nemini claudit. Illos aduersarios, illos blasphemos, illos nominis sui semper inimicos, si poenitentiam delicti agant, si admillum facinus agnoscant, non solum ad indulgentiam criminis, sed & ad premium regni caelestis admittit. Quid potest patientius, quid benignius dici? viuificatur Christi sanguine, etiam qui estudit sanguinem Christi. Talis est Christi ac tanta patientia: quae nisi tanta ac talis existeret, Paulum quoque Apostolum Ecclesia non haberet.

DE VENERABILI SACRAMENTO,
& quibus de causis illud à Christo est institutum.

Ausarum, quae Christum à caelo ad haec inferiora traxerunt, vna & praecipua erat, ut corda hominum amore Dei inflamaret. Hoc enim testatur ipse apud Euangelistam, dicens: *Ignem veni mittere.* Luc. 12, 49. *re in terram, & quid volo nisi ut ardeat.* Ignem hunc Deus misit, dum tot immensa beneficia humano generi praestitit: innumeraque charitatis opera exhibuit, per quae hominum corda, quasi suffusati ingenti amorum flamma succendit.

Quantumuis autem singula Christi opera huic igni fomentum aliquod subiecerunt, tamen ad hoc ea, quae sub finem vitae suae operatus est, sunt efficaciora. Proferatur hoc Diuus Ioan. cum ait: *Christus cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos:* quasi diceret, sub finem maxime eos dilexit. Maxima enim beneficia, ad finem vitae referuauit; & iam iam moriturus, multo quam antea apertius ardorem suae charitatis hominibus ostendit. Inter haec beneficia longe maximum est Sacrosanctum corporis & sanguinis sui, quod tunc instituit, Sacramentum. quod cuius facile potest intelligere, qui causas illius institutionis diligenter ponderat, atque scrutatur. At tu o benigne Saluator, aperi oculos nostros & scientiae tuae lumen nobis infunde, ut possimus cognoscere causas multifarias, quae liberalissimum cor tuum, omni dilectione plenum ad huius Sacramenti institutionem permouerunt.

Vt autem ad faciliorem harum causarum cognitionem perueniamus certo certius statuendum est, nullam linguam humanam enarrare, aut fando eloqui posse, immensam illam charitatem, qua Christus sponfam suam Ecclesiam non solum vniuersalem, sed & singulas animas electorum complectitur. Singula siquidem animae à Deo electae, singulae Christi sunt sponae. Magnitudo huius charitatis etiam Paulum Apostolum multorum mysteriorum non ignarum, adhuc latebat, cum optaret scire supereminentem scientiae charitatem Christi, quae tanta est, ut omnem scientiam, intellectumque hominum, atque Angelorum capiti excedat. Idcirco cum dulcissimus sponsus hoc mundo exire, & sese à sponfa sua Ecclesia segregare decreuisset, ne eius absentia obliuionem sui induceret, hoc Sacramentum sponae, tanquam monumentum & amoris pignus reliquit, in quo non ali-

Amor Christi erga suos.

Ioan. 13, 1.

Causa institutionis Eucharistiae Sacramenti.

Prima.

Matt. 24.
Luc. 22.
1. Cor. 11, 25.

quid fui, sed ipse sponsus perpetuo adesset. Noluic enim aliud illi pignus donare, quod sui memoriam iugiter refricaret, prater semetipsum. Eum in fine sua- uissima illa verba subiecit: *Hoc quotiescunque feceritis in mei memoriam facietis*; quasi diceret, inter huius Sacramenti sumptionem, laborum, dolorumque, & vulnorum meorum, pro salute animarum vestrarum mihi inflictorum, memores estote: vel, passionis & amoris mei erga vos recordamini.

Secunda.

Voluit etiam sponsus in hac diuturna sua absentia, sponsa consociationem aliquam relinquere, ne sola, & derelicta sedens, gemendo quasi contabesceret. Ea autem est, in hoc Sacramento, in quo suam praesentiam donauit, quae optima societas, dulcissimumque contubernium, & amantium est familiaritas optatissima, quam dilectae suae potuit commendare.

Tertia.

Insuper abire voluit, & amarissimam pro sponsa mortem oppetere, quo inestimabili sui sanguinis thesauro, illam ditaret. Ut autem illa ex hoc thesauro quoties, & quantum vellet depromere posset, clauis illi huius ararij in hoc Sacrosanctissimo Sacramento tradidit. Quoties enim admonente Chrystost. ad hoc Sacramentum accedimus, meminisse debemus, nos ora nostra profluentibus Christi vulneribus applicare, pretiosum illius sanguinem potare, & nos ipsos illius mysterij participes facere. Quoties accedimus os igne spiritali repletur, & lingua tremendo nimis sanguine rubescit: & quotquot huius participes corporis efficiuntur, quotquot sanguinem degustamus, cogitemus, quod illum sursum sedentem, qui ab Angelis adoratur, incorruptibili vicinus virtuti, hic degustamus. Cogita igitur, o homo, quanta reprehensione digni sint, qui ex pura putaque ignauia, ad hanc regale conuiuium accedere intermittunt: & tam augusti thesauri usum, aut negligunt, aut contumeliose spernunt. Hi sunt infelices illi Pigri, de quibus Sapiens ait, quod abscondunt manus suas sub ascella, nec ad os suum applicant eas, & incurcunt fame moriuntur: & quae maior potest esse ignauia, quam tantillo labore, qualis est, sese ad hoc Sacramentum accipiendum preparare, ab eius sumptione abstergeri, & incomparabilis istius thesauri fructibus defraudari?

Propter. 19.
24, & 26, 15.

Quarta.

Voluit etiam caelestis sponsus a sponsa sua tenerissime redamari: ac proinde diuinum hoc philtrum omni mysteriorum genere plenum, tam tremendis verbis sanctificatum decoxit, atque instituit, ut quacunque anima illud digne sumeret, & vestigio in illius amorem raperetur: eius amore inebriaretur, vulnerareturque. O mysteriorum mysterium, dignum quod in cordibus nostris tam fixè inhareat, ut nulla inde oblivione deleatur. Dic mihi, o homo, quid si Rex aut Princeps quispiam abiectam aliquam seruam, vel ancillam tam perditè amaret, ut eam sibi matrimonio iungere, thori, regni que aut principatus sociam sibi assumere vellet, nonne immensum eius in illam amorem fuisse diceret? Sed & si post nuptiarum solennia, ancilla istius erga maritum amor refrigesceret, atque ille huius non ignarus philtrum misceret, quo sumpto pristinus amoris calor reuiuisceret; decereturne Rex ille, aut Princeps amore infatuatus, vel indignis se modis ancillam hanc deperire? Cur igitur, cur, o Rex glorie, ardentissima illi, atque ineffabili tuæ charitati non satis esse visum fuit, animam meam tibi desponsasse, animam dico meam, quae prius serua erat, diabolo mancipata? sed insuper, cum eam in amore tuo deficere conspexisses, ei hoc philtrum mylticum confecisti, quod ijs verbis consecratur atque trans elementatur, ut virtutem habeat animam illud comedentis in te transformandi, atque amoris tui inflammandi. Nulla res manifestius amorem ostendit, quam velle redamari. Cum itaque tam ferèd nostrum amorem concupueris, ut eum tanta cum

Simile.

voluptate quaeris, quis est, qui post hac de amore tuo dubitabit? Certus sum, o Domine, cum te amauero; me à te redamari: certus sum quod artibus nouis opus non est ad amorem tuum erga me accendendum, qualibus visus es tu, ut affectus meos in te raptares.

Querebat amantissimus ille sponsus occasionem, praesentiam suam sponsae subtrahendi; Sed cum amor amantium separationem egerimè ferat, eo se modo a sponsa seiuungere voluit, ne omnino seiuunctus ab illa videretur: atque eo modo abiit, ut ex parte aliqua adhuc apud illam permaneret. Cum itaque nec illi decorum, nec vtile nobis esset, eum diutius in hoc mundo visibiliter permanere, nec quo ille ibat, sponsa tunc venire posset, medium inuenit, quo, licet ille abiret, ista verò hic permaneret, neuter tamen ab altero separaretur: sed amica alter alterius praesentia frueretur. Ad id diuinum hoc, & salutare Sacramentum instituit: per quod anima Christo inseritur, & supernaturali modo incorporatur: idque tam indissolubili amoris vinculo, ut ex utroque fiat quid vnum. Sicut enim ex cibo, & ex comedente vna fit substantia: eodem modo ex Christo & anima vna fit, in hoc Sacramento, substantia: Dissimili tamen modo, ut ait Augustinus, non enim hic, ut illicibus in substantiam comedentis, sed comedens ipse, in substantiam cibi, qui Christus est, transmutatur.

Voluit etiam Christus sponsam suam de regni caelestis hereditate securam reddere: eique arrham & pignus illius relinquere, ut certa eius expectatione sine radio hanc peregrinationem, vitaeque humanae molestias superaret. Nulla enim res est, quae efficacius nos ad eorum, quae sub sole sunt, contemptum impellit, quam spes & expectatio eorum, quibus in caelis fruimur. Ideò dixit Christus, cum iam morti proximus esset: *Ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam: si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. q. d. magnum bonum vobis est, me ire ad Patrem: est via ea Christo erat calcanda per flagella, per spinas, per clauos, per crucem, per omnia martyrij genera, atque huius vitae miseriae: res tamen erat inestimabilis boni, summaque voluptatis. Ut autem Sponsa de huius boni expectatione secura esset, hoc incomparabile pignus illi reliquit: quod quidem tanti valoris est, atque precij, quanti sunt ea, quae per spem ipsam expectat: ne de promissionibus diuinis diffideret, sed certò crederet quod Deus omnia quae pollicitus est, dabit in futura gloria, vbi perpetuo per Spiritum viuet, postquam pignus illius in hac miseriarum valle, vbi in carne viuit, non negauerit.*

Decreuerat & morte iam imminente sponsus, noster testamentum suum condere, & sponsae suae magnificum quid legare. Legauit itaque illi pretiosissimum atque vtilissimum omnium diuitiarum suarum munus, quo maius donare non potuit. Helias iam curru ad caelum rapiendus, discipulo suo Heliseo pallium dedit, tanquam is qui ampliores diuitias non habebat, quarum posset discipulum suum heredem instituere: & noster magister, Saluator noster, iam iam ad aethera rediturus, carnem suam, pallium diuinitatis suae in hoc Sacramento nobis testamento reliquit: nosque per illud tanquam legitimos filios omnium diuitiarum, omniumque meritum suorum, quasi ex aile heredes nominauit. Heliseus virtute pallij, quod ex testamento magistri sui habebat, fluctus Iordanis superauit, ut nec immauerit, tantum abfuit ut submersus sit: Ita Christi fideles gratia atque energia huius Sacramenti, trahant aquas vanae huius atque infelicitatis vitae, illasi, & sine villo labore.

Denique

Omnia.

Simile.

Efectum huius
in sacra-
menti in-
fusi-

Ela. 13.

Nota.

A Reg. 6.
Ioseph. 7.
Antiquit.
Iuliac. c. 8.

Denique & Christus de animarum nostrarum cibo atque potu sollicitus, eum nobis dedit in hoc Sacramento. Non minus enim animæ cibus suus est necessarius ad spiritualem vitam, quam corpori suus ad animale, seu corporalem. Id si negaveris, dic mihi quæso, quæ causa est, cur corpori quotidianum alimentum detur? Causa in promptu est: nimirum quia calor naturalis sine intermissione substantiam corporis nostri consumit, necesse est quotidie nouo alimonia, id quod absumptum erat reparari: sine alimento breui tempore hominis vires deficerent, & omne corporis robur interiret. Vinam vel ex hac similitudine homines intelligerent, celestis huius Sacramenti necessitatem, vna cum sapientia atque misericordia Institutoris. Non omnibus fortassis cognitum est, nos in membris nostris venenatum quandam calorem circumferre, qui nobis ex peccatorum reliquijs adhaeret, & omne bonum quod in homine est, ardore suo absumit. Ille calor nos ad omnem impietatem propensos efficit, & pronos ad omne id, quod exterioribus nostris sensibus iucundum est, & delectabile: quibus modis nos à cultu diuino abstrahit, in illius amore tepidos omnino reddit, ad opera bona pigriores, & ad peccandum efficit alacriores. Cum itaque Domesticus ille & indefessus exterminator in nobis habiteret, stabilemque sedem fixerit, nonne æquum, imò vtile & necessarium est, aliud quid applicare, quo reparetur, quod decoctus ille absumperat? Si in nobis sit, qui sine intermissione destruat, & nullus qui reficiat, quid illic expectandum aliud, quam continua consumptio, & præsentissimus tandem interitus? Huius rei nobis argumentum est varia Reip. Christiana mutatio. In primitiua enim Ecclesia, cum fideles quotidie de hoc cibo comedere, eius virtute vinebant, & corroborabantur, non tantum ad mandata Dei perficienda, sed sanguinem etiam cum vita, ubi opus erat, pro amore Dei profundendum: nunc autem maior pars Christianorum, quasi mortua est, quia cibo hoc, aut nunquam, aut raro reficiuntur: quamobrem & fame tandem emoriuntur. Hoc est quod Propheta Esaias conqueritur, *Propterea inquit, captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam; & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius sit exaruit.* Hanc ob causam expertissimus ille noster medicus, postquam arterias nostras explorasset, Sacramentum hoc, sub specie cibi & potus instituit, vt externis qualitatibus internos effectus, & animarum nostrarum necessitates commonstraret.

Perpende nunc, o anima mea, an in toto terrarum orbe quispiam maius maioris charitatis indicium dare posset, quam illud est, quo Deus semetipsum, carnem suam & sanguinem suum nobis in cibum & medicinam propinauit? Legimus in diuersis historijs, matres aliquoties, cum se in extrema necessitate lethali, & fame constitutas cernerent, violentas manus proprijs infantibus suis iniectisse, vt se carnibus illorum satiarent, atque ita ex magna viuendi cupiditate, vteri sui filios vita spoliasset, vt ipsa vivere possent. Huiusmodi exempla reperi apud diuersos auctores, nunquam autem me legisse memini, matrem filiolum, fame moriturum, sua carne patuisse, brachium vel crus de corpore suo auulsi, vt illo moriabundam prolem nutreret, aut in seipsam immisericordem vel immanem fuisse, quo filij miseretur. Non fuit a seculo mater, quæ simile quid fecerit. Qui autem omnes matres superat, & cuius amor omnem naturalem Storgin loge vincit, de cælo descendit: & postquam vidit, quod fame atque inedia moritura esses, o anima mea, nec alimentum haberes, quo vitam tueri posses, nisi tibi carnem suam manducandam daret, vt

trò se carnificibus mandandum, & ignominiosa morte occidendum tradidit: vt tu virtute cibi huius viueres; idque non semel, sed semper. quem in finem hoc Sacramentum instituit, vt tu inde aliud illius amoris sui colligeres argumentum: sicut enim ex vno eodemque cibo te sapius reficit ac nutrit, ita etiam paratus est, & promptus, sapius idem mortis pro te subire supplicium, si necesse esset.

Adhuc indefesso tecum animo volue, quomodo sapientissimus ille mundi restaurator, hominem ad antiquam originis sui dignitatem, reducere voluit, & ad sublimem istum gradum per gratiam euehere, à quo per peccatum ceciderat. Ergo sicuti est vita, quam dator Deo beatam possidebat, homo excidit, & ad sortem bestiarum rationis expertum sua culpa peruenit: ita voluit Deus ordine contrario, eundem hominem à sorte & vita irrationabilium bestiarum, ad vitam Dei, quam peccando amiserat, exaltare. quare & hoc Sacramentum nobis dedit, cuius effectus homo diuinitatis fit particeps, vitamque agit perpetuam diuinam, quod Christus ipse testatus est, cum diceret: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.*

Quemadmodum enim ex eo, quod pater in me manet, vita quam ego viuo, per omnia vitæ patris mei, quæ est vita Dei, conformis est: ita etiam ille, in quo ego per Sacramentum hoc sum, & maneo, viuet, sicut ego viuo: ita vt iam non hominis amplius, sed Dei vitam sit ducturus. Hoc enim altissimum illud Sacramentum est, in quo Deus corporaliter sumitur: non quia Deus in hominem mutatur, sed quia homo mutatur in Deum, & quasi Deificatur. Operatur enim diuinus iste cibus in accipientibus dignè, quod verbum in ipso operatur, cum elementum consecratur. Sicut enim per verbum consecrationis, id quod antea panis erat in substantiam Christi transelementatur: ita is qui antea homo erat, per virtutem huius communionis, mirabili quodam modo Deificatur, aut in Deum transmutatur, adeo vt, quemadmodum panis ille sanctus aliud reuera est, & aliud esse apparet; aliæque res ante consecrationem, & alia post consecrationem existit: ita qui ex eo comedit, alius est ante communionem, & alius post illam: apparet etiam exterius alter, ab eo, qui interius reuera existit, secundum hominum enim iudicium homo est, sed spiritus intus latitat diuinus, & quasi Deificatus. Quæ dignitas augustior esse poterit? quod munus magnificentius? quod beneficium opulentius? quod charitatis manifestius indicium? Taceant hic omnia naturæ opera, omnia hinc gratiarum munera & charismata obmutescant: opus enim hoc omnia alia opera superat, & hæc gratia inter omnes gratias plurimis titulis excellit. O admirabile Sacramentum, quid de te dicam? quibus ego te ignitis laudibus efferram? tu es vita animarum nostrarum, & vulnorum nostrorum medicina: tu solatium miserorum: tu Christi Iesu commemoratio; tu charitatis eius testimonium, & testamenti eius pretiosum legatum: tu peregrinationis nostræ viaticum, miseriarum nostrarum gaudium, diuini amoris fomentum, & gratia diuine canal: tu denique pignus æternæ salutis, & thesaurus vitæ Christianæ. Hoc cibo anima nostra suo sponso artissimo nexu iungitur, hoc intellectus noster illuminatur, memoria viuificatur, & voluntas amore inflammatur: gustus internus hoc cibo recreatur, deuotio augetur, interiora omnia liquefunt. Hoc cibo fontes lacrymarum aperiuntur, prauæ inclinationes reprimuntur, pia desideria excitantur, infirmitas nostra corroboratur, spiritusque fortitudo datur, vt indefessi ad montem vsque Dei ambulemus. Quæ lingua magnitudinem huius Sacramenti posset effari? quis pares

Per Eucha-
ristiam ho-
mo ad anti-
quam digni-
tatem redi-
ciur.

Ioan. 6, 54.
& 56.

Alius Eu-
charistia ef-
fectus plane
diuinus.
Ambr. lib. 4.
de Sacram.
cap. 4. & 5.

Silua effectus
huius
Sacramenti

huic tanto beneficio gratiarum actiones vnquam poterit dicere? quis non in lachrymas resolveretur Deū videns secum, & se cum Deo realiter & corporaliter vnum effectum? Verba deficiunt, & intellectus obstupescit, cum quis virtutem coelestis & excelsi huius mysterij commemorare praesumit? O quod gaudium, quae voluptas, quae dulcedo, quae vitae suauitas in anima iusti inuenitur, ea hora, qua tremendum hoc & adorandum Sacramentum sumit? Nihil in ea aliud quam dulce melos hominis interioris, suspiria desideriorum, suauissima gratiarum actionum cantica, & sponsi amantissima epicedia. Deuota etenim anima venerabilis istius Sacramenti virtute tota renouatur, plena iubilationis, pietate omnigena refocillata, pace interna saginata, in fide corroborata, in spe erecta, & in dissolubili amoris vinculo charissimo suo Sponso copulata. Hinc est, vt talis anima quotidie magis magisque amore diuino flagret, ad omnes tentationum assultus fortior, ad omnem laborem alacrior, in omni opere cautior, & ad

tanti Sacramenti mysterium, sapius percipiendum maiori excitetur appetitu.

Talia, Domine, sunt dona tua, talia sunt charismata tua, & tales amoris tui illecebrae, quas dilectis tuis tribuere consueuisti, per huius Sacramenti perceptionem: vt immentia atque incomparabili huius dulcedinis voluptate capiti, omnem vanam atque fallacem mundi letitiam faldirent. Aperi igitur, o melliflue hominum amator, hac hora, aperi, o lux diuina, interiores fidelium tuorum oculos, vt radijs sincerae fidei illum nati, te agnoscant, dilata corda eorum, vt vitam mandatorum tuorum currant, te in se suscipiant, atque ita per te erudiantur, vt te quaerant per te, te lumen in lumine tuo videant, in te quiescant, & omnino tecum huius sacramenti beneficio vniantur: non aliter, atqui membra capiti, & palmites vineae solent adherere, vt per virtutem tuam viuant, & gratiarum tuarum influentijs, sine intermissione fruantur, in secula seculorum, Amen.

DIE MARTIS MEDITATIO SECVNDA SVB AVRORAM.

DE ORATIONE CHRISTI IN HORTO, ET quomodo à Iudeis captus est.

TEXTVS.

Matth. 26.
Luc. 22.
Marc. 14.

HYMNŌ dicto egressus est Iesus cum Discipulis suis, trans torrentem Cedron. Cumque venisset in villam, quae dicitur Getsemani, dixit illis: Sedete hic donec vadam illuc, & orem. Assumpto autem Petro, & duobus filijs Zebedaei, cepit contristari, pauere, & maestus esse: & ait: Tristis est anima mea, vsque ad mortem. Sustinete hic, & vigilate. Et ipse progressus pusillum, procidit in faciem super terram, & dixit: Abba pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. Et cum surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes praeter tristitia, & ait Petro. Simon dormis? Non potuisti vna hora vigilare mecum? vigilate & orate, vt non intretis in tentationem, Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Et iterum secundo abiit, & orauit eundem sermonem, dicens: Pater mi, si non potest transire hic calix, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Et reuersus venit, & iterum inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorum grauati, & ignorabant quid responderent ei. Et relictis illis iterum abiit, & orauit tertio, eundem sermonem dicens. Apparuit autem Angelus illi de caelo confortans eum: & factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terram. Tunc venit tertio ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam, & requiescite: sufficit. Surgite, eamus, ecce appropinquauit qui me tradet.

Et adhuc eo loquente, ecce Iudas Ischariotes vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladijs & fustibus. Iudas autem antecedebat eos, & appropinquauit Iesu, vt oscularetur eum. Dederat enim eis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite eum. Et cum venisset, statim accessit ad Iesum, dicens: Ane rabbi. & osculatus est eum. Iesus autem dixit illi: Amice, ad quid venisti? Et ecce vnus ex his, qui erant cum Iesu, Simon Petrus exemit gladium, & percutiens seruum Principis Sacerdotum, amputauit illi auriculam eius dextram. Erat nomen serui Malchus. Dixit autem Iesus Petro: Conuerte gladium tuum in vaginam, calicem quem dedit mihi pater, non bibam illum? Et cum tetigisset auriculam Malchi, sanauit eum. In illa hora respondens Iesus, dixit ad eos, qui venerant ad se, principes sacerdotum, & magistratus templi, & seniores. Tanquam ad latronem existis cum gladijs & fustibus, comprehendere me, quotidie eram apud vos, docens in templo, & non extendistis manus in me, neque tenuistis me. Sed haec est hora vestra, & potestas tenebrarum. At illi acceperunt, & manus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt eum: & comprehendentes ligauerunt eum, & adduxerunt ad Annam primum: erat enim socer Caiphae, qui erat pontifex anni illius: Tunc Discipuli eius omnes relicto eo fugerunt.

MEDI-

LIBER PRIMVS.
MEDITATIO IN HVNC
TEXTVM.

Vid agis, o anima mea? non est modo tempus dormiendi, surge & vade mecum in hortum Getsemani, ibi res admirandas audies: ibi inaudita videbis, inquam, ibi, quomodo Lætitia contristatur, Fortitudo timeret, Virtus deficit,

Maiestas confunditur. Altitudo humiliatur, & Gloria extinguitur, atque obscuratur. Primum itaque meditare, quomodo Dominus, perfecta cœna mystica cum discipulis suis exiuit in montem Olivet, oraturus Patrem, priusquam in certamen passionis suæ descenderet. nos exemplo suo erudiens, quod in omnibus huius vitæ angustijs, tentationibus, atque periculis, ad orationem, tanquam ad Asylum refugere debeamus. eius enim virtute omnis molestia vel auferatur, vel minuitur. Sin minus, fortitudo saltem nobis datur ad ea, quæ præmunt fortiter perferenda, quæ sane gratiarum diuinorum nequaquam est infima.

Greg. lib. 13. Maius enim nobis, inquit Gregorius, pater cœlestis præstat beneficium, cum robur & vires largitur ad perferendas vitæ huius molestias & calamitates, quæ easdem prorsus à nobis auferret.

Comites huius itineris Christus tres dilectissimos suos discipulos assumpsit, Petrum, Iacobum, & Ioannem: qui paulo antè etiam testes fuerant gloriosissimæ suæ Transfigurationis: vt viderent quam dissimilem ab illa nunc formam & conditionem humanæ salutis causa assumeret, is, qui nuper tam gloriosum se oculis eorum ostentarat. Vt autem indicaret internas animi anxietates non fuisse minores, quam quæ exterius apparebant, mœrore animi in hæc verba prorupit. *Tristis est anima mea usque ad mortem, sustinete hic, & vigilate mecum.* Erat hic Deus & homo,

Tristitia Christi. Mat. 26, 38.

erat omni humanitate excellior, & omni creatura præstantior: qui consilia sua cum corde Altissimi agitat, quo eum solo mysteria sua comunicat, is nunc ad eum mœrorem deuenit, vt vires & solatia creaturarum suarum in partem dolorum inuocet: & hos qui in comitatu suo sunt, ore & dicat: *Sustinete hic, & vigilate mecum.* O calorum diuitia, o summa beatitudo quis te in hanc angustiarum abyssum præcipitavit? quis te ad hanc indignitatem adegit? quis vt à proprijs tuis creaturis solatium emendicares compulsi? nisi solus amor, vt eas munificentius ditares? Dic mihi Saluator melliflue, quid mortem nunc exhorrescis, quam paulo antè desiderio magno desiderabas? cum voti compotes facti non tam dolere soleant, quam præ gaudio exultare: Martyres tui non eam habuere fortitudinem, quæ in te est: sed exiguum tantum illius portunculam, quæ à te, qui fons omnis es fortitudinis, promanarat, & tamen magna cum voluptate, inuictoque animi robore ad supplicia properabant: & tu, qui auctor & largitor omnis gratiæ & fortitudinis es, tu, inquam, tristaris, & mortem extimescis? Verè Domine metus iste non tuus, sed meus est, sicuti e contra martyrum fortitudinem non illorum, sed tuam verè fuisse non inuiti fatemur. Tutius ea parte quam de nobis assumpsisti, martyres inuicti & impetriti fuere hac parte quam à te acceperant. Infirmitas humana in metu Dei sese prodit, & fortitudo Dei in infirmitate humana elucescit: ita vt horror ille tuus, meus: & robur illorum tuum sit, atque ideo mea fortitudo tua est ignominia, tua verò mea est gloria. Protoplasto Adæ sublata est costa, vt mulier illi formaretur, & in locum costæ durioris caro mollior successit. Quid hoc aliud est, quam quod Pater cœlestis, à te, qui secundus Adam es, fortitudinis gratiam abstulit, vt eam Sponsa tua Ecclesiæ daret: & ab

Christi tristitia nostra

Notandum. Gen. 2.

ea sumpsit infirmitatem, quam tibi vicissim reddidit? Hinc mulier fortis, & tu imbecilis, illa virtute tua inuicta, tua imbecillitate illius infirmus: Duplex in hoc o cœlestis Pater, beneficium tuum agnosco, dum pietati tuæ non satis esse visum est, vt tu tuis nos diuitijs operires, sed & tu nostra etiam inopia atque miseria vestiri voluisti. Propter vtrumque finis sine te collaudant Angeli, dum nec proprijs diuitijs pepercisti, nec miseras nostras exhorruisti. Quid igitur faciam aliud, quam vbi me tua misericordia diuitem videro glorier in te? & vbi te mea inopia afflictum cospexero, tecum doleam, tibi compatiar, tui me misereatur? Prius illud causa mihi gaudij erit: posterius verò materiam doloris subministrabit. ideoque & cum exultatione cantabo, & mysteria tuæ passionis deplorabo: iugique studio librum Ezechielis iucundo carmine, tristiq; vè conscriptū voluam & reuoluā.

Ezech. 2.

Cum itaque Christus sermones suos iam finisset, *anulus est à discipulis suis, quantum iactus est lapidis: & positis genibus (summa cum reuerentia) prociuit in faciem, & orauit, dicens: Pater, si possibile est, transfer calicem istum à me. Veruntamen non mea voluntas fiat, sed tua: & cum iam tertio eadem orasset factus est in agonia. Et factus est sudor eius sicut gutta sanguinis decurrens in terram, ita vt magnæ sanguinis glumæ, à membris & vestimentis decedentes, terram purpureo colore tinxerint.* Contemplare igitur, o anima. Deum tuum in tanta angustia cum morte luctantem, & vide quomodo omnia hic tormenta & supplicia, quæ illi imminabant, oculis ipsius representantur. & quomodo viuacissima sua imaginatione, singula etiam minutissima quæque tenerrimo ipsius corpori præparata, percepit, & quasi præsentit. Aspice quomodo & mundi totius peccata illi proponantur, pro quibus solus ille lueret: quibus accedebat impudentissima hominum ingratitude, qui redemptionis beneficium vilipenderent, & medicinam hanc magnam, quæ Christo tot sumptibus & laboribus constat, inuilem sibi redderent, & infructuosam. Quæ ingratitude tam vehementer animam Christi afflixit, tam grauiter internos extremosque eius sensus cruciavit, vt mœrore nimio, omne carnis robur, omniisque corporis vigor, conciderit, & poris omnibus apertis, non tantum sudor, sed & copiosus sanguis in terram profluens manaret. Si tanta afflictione caro premebatur, meditare queso in qua anxietate & pressura nobilis illa Christi anima fuerit: quæ tormentorum dolorumque memoria reipsa cruciabatur. In alijs hominibus, si quando repentino metu atque dolore obruntur, sanguis ad præcordia fluit, & alia membra calore & vigore suo destituit, vt principibus membris succurrat. Sed in Christo omnia sunt contraria: Voluit enim pati sine vlllo vel auxilio, vel solatio, vt superabundantior atque absolutior nostra esset redemptio, quare nec exiguum illud naturæ subsidium voluit admittere.

Luc. 22. 41.

Mat. 26.

Luc. 23.

Sanguineus Christi sudor

Contemplare etiam Dominum in hac palestra luctantem, & perpende non tantum animæ afflictionem, sed vultus etiam ipsius beatissimi formam, & constitutionem. Sudor plerumque vel in fronte, vel circa oculos primum erumpere consuevit: cum itaque è toto corpore Christi sanguineus ille sudor yberime dimanauerit, quomodo putas pellucida frons eius, quæ solem ipsum illuminat, sudore & sanguine maduerit? quomodo putas facies eius, quam celi calorum reuerentur, cruentis glumis, guttisque decurpata rorauerit? Solent qui se mutuo amant, ingruente mortis hora, amici faciem intueri, coloris mutationem, aliæque accidentia, quæ morbum ferè mutant, indefessis oculis obseruare: Tu igitur, o anima mea, quomodo affecta es, cum benedictum sponsum tui vultum intuens, tot mortis indicia, tantum coloris vides.

vides mutationem? Qualia & quanta erunt, quæ subsequenter tormenta, si in morbi exordio tam graui-
ter laboret? quis illi animus erit, cum illa patietur supplicia, ad quorum solam memoriam, sanguinem vbertim sudat?

Si in hac agonia dilectissimi Domini tui, o homo, misericordia & compassione non mouearis: si sanguinem & aquam Salvatore tuo sudante, oculi tui lachrymarum riuos non educant, certus sis te cor lapideum habere, & quous adamante durius. Quod si amor tantus non sit, vt indulgere lachrymis queas, saltem ob multitudinem peccatorum tuorum, quæ causæ dolorum angustiarumque Christo fuerunt, in lachrymas resolue. Carnificum satellites nondum flagris eius corpus laniant, nondum milites corona spinea eius tempora perterebrant, nondum clauis, nondum lancea sanguinem illius eliciunt: sed peccata tua sunt carnifices, qui eum flagellant, spinea quæ eum pungunt, clauis & lancea, quæ sanguinem fundunt, & graue onus quod inauditum hunc exprimit sudorem. O quam magno tibi constitit, Saluator benignissime, nostra redemptio? Tu verus mihi Adames, qui propter peccata mea Paradiso expulsus, in sanguineo vultus tui sudore panem lucraris, quo me alere decreuisti.

Confidera præter hac omnia, partim arduum Christi certamen, & indefessas eius vigilias: partim etiam profundum Apostolorum somnum, & reperies in hac collatione singulare mysterium. Nihil enim in hoc mundo magis admirandum est, quàm quod homines tam negligenter, atque securè viuunt, nec maiorem suæ salutis curam habent: quam veluti rem nullius momenti existimant. Et sanè quid nobis magis suspectum esse debet, in re tam magni ponderis, supina negligentia? Ne autem & tu in simile vitium prolabaris, animaduerte quid agat hic Christus, quid agant eius discipuli. Confidera piam Christi sollicitudinem & curam, quæ tanta in illo fuit, vt sua violentia toto corpore sanguinem manare fecerit. E contra vide periculofam discipulorum securitatem, quomodo tam profundum dormiant somnum, vt nec pij Magistri sui anxietates, nec periculofum iter in quo erant constituti, nec obscuræ noctis tenebræ, in quibus ambulabant, eos ad vigilandum mouere potuerunt. Memento etiam quantæ molis erat Christianam condere gentem, & genus humanum redimere, si etiam ille, qui cælum fundauit & terram, ad solam laborum memoriam sanguinem sudarit? Homines hæc paruifaciunt: oculi eorum grauati somno, & corda sine vlla sollicitudine, etiam tunc, cum omnium Dominus & creator pro ipsis excubat, & anxia cura cruciatur, soporantur. Quid posset esse iniquius, & ab omni ratione alienus, quàm Deum pro alienis malis sollicitum esse, & eos in quorum perniciem hæc mala vergunt, nulla sollicitudine tenere?

Ex hac sollicitudine & cura Dei manifestissime colligitur, eum verè patrem nostrum esse: quia paternam cura nos regit, atque tuetur. O quoties filius malè securus est, totam noctem stetit, & pater anxie sollicitus est, quibus modis filium iuuare, eumque promouere possit. Simili modo & hic Pater cælestis, pius & misericors, dum nos nullam salutis curam habemus, sed in vtramque aurem dormimus, vti & hic Apostoli faciunt, ille totam noctem vigilat, ille totam noctem desudat, ille totam noctem pro nostra salute luctatur & decertat.

DE SALVATORIS NOSTRI captiuitate.

Porro, o anima mea, meditare, quomodo finita iam Christi oratione, infidus ille amicus Iudas, cum infernali suo comitatu huc aduenerit, & qui paulò antè electus erat Apostolus, nunc relicto Apostolatu, Dux Satanice cohortis factus fuerit, & Antesignans. Vide quomodo deposito omni pudore, ante alios omnes primus in ordine incedat quomodo ad Christum Magistrum suum veniat, eum osculo perfidè pacis vendat atque tradat. Misera res est hominem pecunia vendi, miserior amicum ab amico vendi, & ab eo, in quem plurima contulit beneficia, Christus venditus est ab eo, quem non tantum discipulum legerat, sed quem ad summum Apostolatus culmen euexerat: venditus est fraude atque proditione, venditus inquam emptoribus crudelissimis, qui nihil aliud quàm pellem & sanguinem eius queiebant, ad barbaram suam rabiem satiamdam. Sed quo pretio venditus? Vile pretium auget dolorem, & rei indignitatem. Dic mihi Iuda quanti Dominum tuum, & omnium creaturarum inscripsisti? *Triginta denarijs.* Hem vile pretium, & tanto Domino indignum: Vile pecus in foro maioris emititur, & tu tantum Deum vendis? Non tam vilem & abiectum ille te aestimauit, qui iam paratus est, te, suo sanguine mercari. O quam pretiosus homo, & quàm vilis Deus? Deus venditur triginta denariolis, & homo eiusdem Dei sanguine redimitur.

Eadem hora Dominus dixit ad eos, qui se captum venerant: *Tanquam ad latronem existis cum gladijs & fustibus, ad comprehendendum me. Quotidie apud vos sedebam, docens in templo, & non me cepistis. Sed hæc est hora vestra & potestas tenebrarum.* Hoc mysterium magnum est admirandum. Quæ enim res maiorem admirationem atque stuporem nobis adferre posset, quàm videre filium Dei, non tantum formam peccatoris, sed hominis etiam scelesti atque damnati assumpsisse? *Hæc, inquit, est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Ex quibus verbis facile colligimus, innocentem istum Agnellum, ea hora, Principibus tenebrarum traditum fuisse ad macerandum: vt scilicet illi per membra atque ministros suos, omnem iram, furorem, rabiem, atque crudelitatem, quæ maledicta ipsorum mens excogitare posset in illum effunderent. Et sicuti simplex ille & iustus Hufsi, permissione diuina Satanæ potestati traditus est, vt qui-
buscunque ille veller supplicijs atque flagellis exciperetur: ita & Christus potestati Principum tenebrarum permittitur, etiam sine vitæ aut mortis exceptione, sed vt quomodocunque vellent, illum laniarent, lacerarent, excarnificarent. Hinc ingens illa in Christum rabies: hinc varæ illusiones: hinc opprobria: hinc contumeliæ à seculis inauditæ, quibus spiritus illi nequam, odium atque inuidiam suam in vltionem suæ reprobationis in Christum etiam mouerit: vt beatam eius animam, si fieri posset, ad impatientiâ impellerent. *Ostendit mihi Dominus, inquit Zacharias, Iesum sacerdotem magnum, stantem coram Angelo Domini, indutum vestibus sordidis, & Satan stabat à dextris eius, vt aduersaretur ei.* Saluator autem responder ei, & illud Davidis pro se allegat: *Proindebam Dominum conspectui meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne commouear.*

Confidera hic, o anima mea, quàm profundè sese diuina Cellitudo propter te peccatricem humiliavit. Ecce iam ad extremam calamitatem deuenit, adeò vt diabolo, & eius satellitibus iam traditus sit, tu huiusmodi supplicia promeritus eras, ille autem ea in se suscepit, vt te ab omni pena liberaret. O Propheta sanctissime,

Agonia
Christi causa
peccata
nostra.

Gen. 3.

Somni Apo-
stolorum
somnia.

Paterna Dei
cura.

Proditor.

Pretium.

Matth. 26, 15

Matth. 26, 15

Luc. 22, 3.

Matth. 26.

Zach. 5, 3.

Psalm. 138, 8.

sanctissime, quid miraris Deum Angelis factum inferiorem? mirare iam cum eundem arbitrio & voluntati demonum videas condonatum. Reuera caelum & terra contremiscunt, ad tantę humilitatis atque amoris spectaculum.

Hęc cum locutus esset Christus, tota illa famelicorum luporum turba, in mansuetissimum Agnum irruit, & nunc ad dextram, nunc ad sinistram partem raptantes, pro libidine sua in illum sauiunt. Ah quam crudeliter illum habuerunt? quam contumeliose illum alloquuntur? quot verberibus illum contuderunt? quis ibi tumultus? quis clamor fuit? sicut exultant victores capta praeda, quando diuidunt spolia, sic crudeles illi ministri tumultuabantur. Beatissimas eas manus, quę paulo ante tot miracula ediderat, corripientes duris funibus constrinxerunt, adeo ut etiam cutem raderent, & a carnibus defricarent, sanguinemque ex vnguibus exprimerent. atque ita ligatum per publicas plateas, tanquam in communi vrbis supplicatione, vel triumpho, magna cum ignominia circumdlexerunt. O spectaculum horrendum, & omnium creaturarum oculis indignum. Perpende tecum, o anima, si quem virum magnę auctoritatis, optimeque de Rep. meritum noueris, eumque videris in potestatem Magistratus, aut Iudicis traditum, per publicas plateas manibus in modum crucis colligatis, & collo funibus implicato, magno cum tumultu, populi concursu, & armorum strepitu circumduci, quis tibi animus esset? contemplare igitur summę reuerentię Dominum, de tota illa provincia, quam tot beneficijs cumularat, tot miraculis illustre reddiderat, tot concionibus viam salutis docuerat, longę optimeque meriti: ad quem omnes languidi, claudi, cæci, demoniaci, atque alij alijs morbis afflicti, refugium habebant, ab eo sanitatem recipientes: contemplare inquam hunc, per publicum, sine vilo personę, aut beneficiorum eius respectu, contumeliose duci: ita ut partim pedibus incedat, partim funibus protrahatur. ad eum incellum compellentibus illum satellitibus, non qui grauitati aut dignitati personę conueniebat: sed qui impiorum istorum libidini, pro amore placendi Phariseis, pręde quę iam in illorum vnguibus erat inhiantibus, satisfaciebat. Diligenter perspice quid in hoc actu agatur. Incedit, aut potius trahitur hic Christus a discipulis derelictus, ab hostibus captus, ignominij oppletus, anhelus spiritu, mutato colore, suffusus rubore, damnati hominis incessu pudibundus. Nota præterea, quod in hac etiam indignitate vultum seruet inmutum: vide quantus ex oculis eius fulgor prodeat, quam sereno aspectu, etiam in medijs illusionibus, quemcunque obuium intuetur, quem nullę contumelię potuerunt obnubilare. Attolle oculos altius, & præpara te ad contemplandum quis sit ille, quem cum tanto dedecore atque opprobrio duci conspicias. Hic est Verbum Patris, æterna Sapientia, infinita Potentia, summa Bonitas, perfecta Salus, vera Gloria, lucidissimęque fons omnis pulchritudinis & claritatis. Meditare quod tuę salutis, tuęque sanitatis gratia, hic fortitudo ster alligata, Innocentia capta, Sapientia derisa, Honor confusus, Gloria afflicta, & fons omnis claritatis lypidissimus, gemitu & lachrymis turbatus. Si Heli Sacerdos capta Arca Domini, tanto dolore consternatus sit, ut ceciderit de sella, in qua sedebat retrorsum, iuxta ostium, & fractis cervicibus mortuus fuerit; quo quāto dolore fidelis anima hic percelli debet, cum videat Arcam

Granar. Opus. spirit.

omnis Sapientię Dei captam abduci, & in huiusmodi hostium potestatem tradi? Ideo laudabunt illum caelum & terra, & omnia quę in eis sunt, quia proflexit de excelsu sancto suo: Dominus de celo in terram afflexit, ut audiret gemitus compeditorum, nec spreuit suspiria illorum, quia & ipse compedi voluit, ut nos a compedibus & captiuitate diaboli liberaret.

DE HIS QUI CHRISTO MANUS MYSTICE VINCIUNT.

Ropterea, o benignissime atque dulcissime Saluator, quia compedibus vinciri voluisti, quibus captiuitatem nostram destrueres, & nos pristinae libertati restitueres, per viscera misericordię tuę te deprecor, quę te adhuc omnia suscipienda atque toleranda permouit, ne me in tantam ruere impietatem patiaris, ut manus tibi, instar Iudæorum, vinculis constringam. Non enim illi tantum, sed & is manus tuas compedibus innectit, qui sanctis tuis inspirationibus reluctatur, qui sequi recusat te ducentem: & qui accipere dedignatur, quod tu largiri dignaris. Constringit & ille manus tuas, qui proximum suum offendit, eumque prauo suo exemplo a pio proposito abducit, atque in bonis operibus impedimento est, quę tu in illo eras iam auspiciatus.

Ligant etiam manus tuę liberalitatis, & misericordię, qui tibi nec credunt, nec confidunt. Ut enim fides & spes manus gratiarum tuarum soluunt & aperiant: ita diffidentia atque incredulitas easdem ligant & claudunt: id quod innuit Euangelista, cum dicit, quod in patria tua non potuisti facere virtutem ullam, nisi quod paucos infirmos curasti, idque propter incredulitatem incolarum. Vinciunt adhuc manus tuas, & obstruunt fluxum gratiarum tuarum homines, in negotio salutis suę negligentes, & ingrati. Ingrati, quia ob beneficia sibi collata, gratiarum actiones tibi non referunt; Negligentes verò, quia gratiam quę offertur, aut nolunt accipere, aut accipiunt in vanum. Postremo manus tuas artissimę stringunt illi, qui ob charismata ac dona spiritalia, quę multifariē a te perceperunt, superbiunt, & inani gloria iutumescunt; id enim facientes se omni gratia indignos faciunt: quia æquum non est, ut eos tuis donis beare pergas, qui ex ijs occasionem peccandi captant, aut eos nouis gratiarum diuitijs cumules, qui priorum vsuras aut tributa gratiarum actione non persoluant, sed qui tanquam proditores & fures ijs abutuntur, & gloriam, atque honorem, qui soli tibi debetur, usurati, sibi ipsi adscribunt. Eodem modo, Domine & hoc ausim dicere, etiam homines leues & iactabundos, qui consolationes internas, & deuotionis incentiua, quę a Spiritu tuo clam sibi donantur, non celant: sed ventosa lingua vbique venditant, tuis manibus vincula iniicere. Quemadmodum enim viri cordati, & longa experientia prudentes, infidelibus, huc atque illuc perfluentibus hominibus, sua secreta non committunt, eo quod silentio ista fideli celare nequeunt: ita & tu Domine non soles tua mysteria ijs cōcredere, qui sine legitima causā vrgente, alijs ea produnt, & occasione vbique maiorem inanem gloriam, & spiritalis superbię ex ijs aucupantur.

Psal. 101. 20.

Varijs modis
Christi-
mus ligatur.

1.

2.

3.

Marc. 6. 5.

4.

5.

6.

Simile.

P

DIE

DIE MERCVRII.

QVOMODO CHRISTVS ANNAE, CAIPHAE, PILATO, ET
Herodi sistitur: & ad columnam flagellatur.

TEXTVS.

Marth. 26.
Matth. 27.
Luc. 22.

Postquam Iesus praesentatus esset Pontifici Annae, statim interrogauit eum Annas de discipulis suis, & de doctrina eius; Cui respondit Iesus; Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga & templo, quo omnes Iudei conueniunt, & in occulto locutus sum nihil: quid me interrogas? interrogas eos qui audierunt, quid locutus sum ipsis: Ecce hi sunt, qui sciunt quid dixerim eis. Haec cum dixisset, unus assistens, ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Si respondes pontifici? Respondit ei Iesus. Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me caedis? Annas autem vinctum eum misit ad Caipham, ubi legis, periti & seniores erant congregati. Princeps vero sacerdotum, & omne concilium, querebant falsum testimonium contra Iesum, ut eum morti traderent; & non inuenierunt. Multi testimonium falsum dicebant aduersus eum, & conuenientia testimonia non erant. Nouissime autem venerunt duo falsi testes, & dixerunt; Nos audiuius eum dicentem; Possum destruere templum Dei, & post triduum reaedificare illud: & non erat conueniens testimonium eorum.

Surgens Princeps Sacerdotum interrogauit Iesum dicens; Aduro te per Deum viuum, ut dicas nobis, si tu es Christus filius Dei benedicti? Iesus autem dixit; Tu dixisti, ego sum. Verumtamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus caeli.

Tunc Princeps Sacerdotum scidit vestimenta sua dicens; Blasphemauit: quid adhuc egeamus testibus? quid vobis videtur? Et respondentes dixerunt omnes; Reus est mortis. Tunc viri qui tenebant eum, illudebant ei, cadentes, & expuerunt in faciem eius, & velauerunt eum: alij autem palmas & colaphos in faciem eius dederunt. Et interrogabant eum, dicentes; Prophetiza nobis Christe, quis est, qui te percussit?

Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus & scribis, & vniuerso concilio, Iesum vinctum abduxerunt, & tradiderunt Pontio Pilato praesidi, & ceperunt eum accusare, dicentes; Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Caesari, & dicentem se Christum regem nostrum esse. Pilatus autem interrogauit eum dicens; Tu es Rex Iudeorum? At ille respondens ait; Tu dicis.

Et cum accusaretur a Principibus sacerdotum, & senioribus, non respondit. Tunc dicit illi Pilatus; Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad vllum verbum; ita ut miraretur Praeses vehementer. Pilatus dixit Principibus Iudeorum & populo. Ego nullam inuenio in eo causam. At illi inualecebant dicentes; Communio populum docens per vniuersam Iudeam, incipiens a Galilea vsque huc.

Pilatus autem audiens Galileam, interrogauit, si homo Galileus esset? Et ut cognouit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus.

Herodes autem viso Iesu gaudens est valde; erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de eo. & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. Stabant autem principes sacerdotum & scribe constanter accusantes eum. Spreuit autem eum Herodes cum exercitu suo & illiusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.

Per diem autem solennem consueuerat praeses populo dimittere vnum vinctum, quem voluissent: habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barrabas. Congregatis autem illis dixit Pilatus; Quem vultis dimittere vobis, Barrabam, an Iesum qui dicitur Christus? Responderunt ei; Non volumus hunc, sed Barrabam: qui propter seditionem factam in ciuitate, & homicidium captus erat. Dicit illis Pilatus; Quid igitur faciam de Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes; Crucifigatur. Tunc dimisit illis Barrabam, Iesum vero tradidit ut flagellaretur.

Multa

Vita tibi occurrunt hodie meditando. O anima mea, habes & multas stationes celebrandas: Diuersa enim ad loca Christum sequi debes, nisi cum profugis discipulis, & tu terga vertere Christumque malis deferere: aut segnior sis, viæque laborem reformidas, quam Christus lubens pro te calcavit. Ad quatuor diuersos iudices hodie ductus est Seruator: ad quatuor diuersa tribunalia raptus, & in singulorum iudicium adibus, male pro te multatus, soluens nomina, seu debita quæ tu, o anima mea, feceras. In primis adibus caditur alapa, in secundis velatur & conspuitur: interitis iridetur, in quartis flagellatur, spinis coronatur, & morti adiudicatur. Meditare nunc cuiusmodi sint processiones istæ, & cuiusmodi viæ istæ, quas Christus hodie ambulauit: tales enim sunt, vt qui sequeretur Christum, & animo deficeret, & terram sanguine suo signaret.

Quatuor diuersi tribunalibus sistitur Christus.

Christus ad Annam ducitur.

Matth. 26.

Christus alapa caditur.

Christus Canis praemiat.

Christus conspuitur.

Age igitur accingamus nos itinere, & ad primam stationem veniamus, quæ habita est in domo Annæ. Contemplare hic quomodo, cum Christus Pontifici, de doctrina & discipulis suis percontanti, optime respondisset, quidam ex sceleratis istis militibus altans, Christo colaphum infregit, dicens: *siccine respondes Pontifici?* Cui benigne respondens, ait: *si male locutus sum, testificare de malo, sibi bene cur me cadis?* Examina hic o anima mea, non tantum benignum hoc Christi responsum, sed & eius speciosum intueri vultum, qui ex durissimo hoc colapho contusus, fugillatus, & liuido vultus dehonestamento est commaculatus, nec tamen vultus constantiam, nec animi amittit modestiam. Intuere lumen oculorum placidum, animum tanta iniuria non perturbatum, sed mitem, & paratum etiam alteram præbere genam, si carnifex ille voluisset. O rea & scelerata manus, quæ ausa est violare faciem illam, ad cuius maiestatem celi calorum sese inclinant: quam adorant Angeli, & Archangeli, tremuntque Cherubin, Seraphim, & quidquid creatum est. Quid commeruit quod ausus fuisti diuinam hanc Patris imaginem tam turpiter commaculare: & speciosissimum inter filios hominum, tam indignis modis contaminare?

Ceterum non erit hæc vltima noctis huius macula, vel iniuria. Sed post indignum hoc facinus, Seruatorem ex aula Annæ ad palatium Caipharaptarunt. Egredere ergo, sponsumque tuum comitare o anima mea. Videbis hic Solem omnis claritatis obscurari, & faciem, in quam prospicere desiderant Angeli, conspuui, mucro, saliuæ, atque oris excremento foetidissimo cooperiri. Audies hic Christum adiurari per Deum viuentem, vt, quis sit, dicat: & quomodo Christo placidissime respondente, illi, qui responso tam sublimi & mystico indigni erant, ad tanti luminis claritatem excecati, tanquam canes rabidi insipientes, omnem iram, furentemque indignationem in eum euomuerunt. Audito enim responso viritum corpus eius cadunt, vellunt, lacerant, in faciem eius ex imo pectore excreantes expiunt. Obuelant faciem eius, cadunt eam, & alapas dant, dicentes: *Prophetiza nobis Christe, quis est, qui te percussit?* O incredibilis, & inaudita filij Dei patientia. O pulchritudo & decor Angelorum, hæcine facies erat digna, vt conspueretur? Homines, quando volunt expuere, auertunt faciem, & in obscurum immundumque angulum saluam purulentam deponunt: sed in toto hoc palatio non erat tam abiectus angulus, in quem expuerent scelerati isti satellites, quam fuit Christi facies. Cur hoc exemplo non humiliaris cinis & puluis? Tacet Deus cum conspuitur & iridetur. Iram suam calligant, & manus vindices continent Angeli, & omnes creaturæ, videntes filium Dei, mundi, & omnium rerum Con-

Granat. Opusc. spiritual.

ditorem indignis modis tractari: & vermiculus nihili, vilissimusque homo mundum sursum & deorsum vertit, nullus ira, nullus vindictæ filius aut modus, cui vel gloriæ, vel honori eius, etiam minima calumnia quidquam detrahitur. Quid miraris, o homo, Deum adeo contemptum, tam indignè in hoc mundo habitum, cum ad mundum à superbia curandum huc uenerit? Si medicinæ acrimoniam mireris, aspice vulneris grauitatem, & agnosces tale vulnus talem curam postulasse: præsertim cum necdum ista medicina vulnus hoc omnino curatum sit. Tumiraris quod Deum hoc modo vides humiliatum, ego verò magis miror, quod te videam, in omnibus tam superbum: tumiraris quod Deum vides seipsum ad puluerem vsque terræ abijcere, ego miror, quod puluis & terra sese supra celos exaltat, & sedem suam supra Altissimum ponere non erubescat.

Et quare non est sufficiens exemplum istud ad delendam superbiam huius mundi? Christi humilitas potuit iratum cor Dei placare, & non poterit vincere cor tuum illudque mitigare? Dixit Angelus ad Patriarcham Iacob: *Nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israhel, quoniam si contra Deum fortis fuisti: quanto magis contra homines præualebis?* Et si humilitas atque mansuetudo Christi, contra furorem indignationemque diuinam præualuerit, contra tuam superbiam non præualebit? Si ea cor tam potens, quale fuit illud irati Dei, expugnare, atque mollire potuerit, quomodo nostrum non expugnabit? Vehementer admiror, quomodo hac patientia tua non molliatur ira, hac humilitate tua non confundatur superbia, his illusionibus tua non vincatur præsumptio, hoc tam profundo Christi silentio, inter tot plagas atque irrationes, tuæ non sopiantur querelæ, quæ passim ex ore tuo procedunt, cum fama leditur, fortunæ diripiuntur. Admiranda sanè res est, videre Deum tanta iniuria, tot verberibus & contumelijs, quasi armis, regnum nostræ superbiæ exscindere atque euertere voluisse: sed magis admirandum est, quod post tot Christi labores atque dolores, adhuc in terris supersit Abimelech, hoc est, Superbiæ memoria, & istius progeniei tam impiæ etiamnum reliquias apud nos remanere. Iceired tu, o bone Iesu, medere quædò exemplo humilitatis tuæ: vulneribus superbiæ meæ, posteaquam magnitudo vulnerum plagarumque tuarum manifeste mihi testetur, Medico mihi opus esse, & quidem experrissimo.

Christi patientia & humilitas iram & superbiam nostra medicina. Gen. 32, 28.

Reg. 15.

QVAE TORMENTA, QVOS LABORES, & quas molestias Christus pertulit in illa nocte sua passionis, & de negatione D. Petri.

Ost hac meditare, quanta tormenta, quantaque molestias pius ille Iesus pertulit tota illa lamentabili nocte. Milites enim qui custodiebant eum (teste Luca) irridebant eum, abutebanturque eo, tanquam aduersus somnum remedio, subannantes, & illudentes Dominum supremæ Maiestatis. Confidera itaque, o anima mea, quomodo dulcissimus sponsus tuus hic positus est, tanquam signum, seu scopus in quem omnium plagarum, conuictorumque tela iaciuntur. O nox crudelis, o nox omnis expertis, in qua nec tu bone Iesu dormitisti, nec dormierunt illi, qui te verberando, indignisque modis exagitando, sese oblectabant. Nox à diuina prouidentia ordinata est, vt in ea omnes creaturæ requiescerent, sensuumque, & laborum vires, ex diurnis laboribus collapsas, repararent: & nunc ea sceleratissimi homines illi abutuntur, vt sensus & membra tua magis crucient, atque affigant. cadunt enim corpus

Luc. 22.

Quam dura & amara fuerit Christo nox ista.

Ecc. 5.

Iob 4, & 7.

Luc. 2, 14.

tuum affligunt animam tuam, ligant manus, faciem percutiunt & conspuunt, barbam genasque vellunt, & aures indignis opplent blasphemis. ut quo tempore aliarum creaturarum membra dulci sopore refocillantur, intermissis que laboribus requiescunt, tua membra omnia cruciarentur, tormentisque variis excarnificarentur. Heu quantum differunt hac matutina cantica ab illis, quae eodem tempore quondam tibi, o bone Iesu, Angelici chori in caelis concinebant? Illic clamant Angeli, *Gloria in altissimis Deo*: hic flagitiosi homines, *dignus est morte, Crucifige, Crucifige*. O Angeli paradisi incolae, qui & haec, & illa audiistis, quae vobis mens, quis animus fuit, postquam videretis eum in terris tam crudeli modo tractari, quem vos tantis laudibus in caelo concelebrabatis? quid cogitastis cum cerneretis Deum tam indigna pati, pro illis ipsis, a quibus ista patiebatur? Quis unquam tale genus charitatis addidit, ut quis mortem oppetatur, ut eos a morte liberet, a quibus ipse crudeli morte interficitur? Non potuit ad hominum malitiam aliquid adijci tunc, cum etiam Deo suo manus intulerunt violentas: nec quicquam ad eam charitatem Dei, quae mouit illum, e caelo ad nos venire, ut pateretur pro ea ipsa creatura, a qua cruciabatur.

Negatio B. Petri.

Matth. 17.

Matth. 16, 18

Super haec omnia miris modis tormenta huius infelicitis noctis cretuere Sancti Petri negatione: amici nimirum Christi tam familiaris & dilecti, qui gloriam Dei conspexerat in transfiguratione, qui inter omnes alios insigni prerogatiua donatus erat, ut esset caput & princeps Ecclesiae: ille ipse primus inter omnes, non semel, sed ter in praesentia ipsius Domini iurat, se Christum non nosse: peierat, senescire, quis esset. O Petre, estne is qui hic stat homo tam flagitiosus & sceleratus, ut existimes tibi dedecori fore, si te nouis se illum fateare? Vide quid aliud agas, quam quod tu illum prior ante Pontificem ipsum condemnes, posteaquam hac tua negatione significes, eum esse hominem talem, quem ipse pro improbo habes, & cuius notitia tibi notam ignominiae inureret. Quae tua hac Petre maior esse potest iniuria?

Aspectus Christi quae efficitur.

Cum itaque Iesus sese ad Petrum conuerteret, oculos diuinae suae misericordiae in ouem, quae peribat, iniiecit. O intuitum maximae virtutis. o aspectum, tacitum quidem, sed mysterijs plenissimum. Petrus loquelam & vocem huius intuitus optime intellexit non enim galli cantus ad excitandum illum sufficiebat, sufficiebat autem aspectus iste. Non enim oculi Domini loquuntur tantum, sed quod loquuntur etiam operantur. & lachrymae Petri testantur, se non tam ex oculis Petri, quam ex oculis Christi profussisse. Sic & cum Christus te excitat, tuque ad illum conuerteris, memento illud esse beneficium oculorum Saluatoris tui, qui te aspexerunt. Gallus cantauerat iam, & Petrus non animaduertat, quia Christus eum nondum aspexerat. Aspexit illum Dominus & recordatus est verbi Iesu, & poenitentia ductus abiit, & peccata sua defleuit amare: quia oculi Domini aperiant nostros, & dormitantes exsuscitant.

Matth. 26.

Occasiones peccatorum vitanda.

Confestim, inquit Euangelista, *exiit Petrus foras, & fletu amare*, ex quo manifestum euadit, non satis esse deslere peccata: sed necesse etiam esse vitare loca, peccandi que occasiones. Deslere enim peccata semper, eademque semper iterare, nihil aliud est quam iram Domini iugiter in temetipsum prouocare.

Christum negare, quid sit.

Ponamus autem summam culpam D. Petri in eo consistere, quod timuit, ne forte pro Christi discipulo haberetur: & quod ideo dicatur Christum negasse. Si autem illud sit Christum negare, heu quot Christianos inuenies qui hoc tempore illum negant? Quot Christiani inueniuntur, qui nolunt peccata confiteri, sacram Synaxim adire, cum Deo commercium ha-

bere, & cum bonis conuersari, iniuriamque patienter ferre, ne forte mundo displiceant, & eius ludibria in se prouocent? Quid hoc aliud est, quam vereri, ne quis te discipulum Christi appelleret, & mandatorum ipsius obseruatorem? Illud autem quid est, si non sit Christum negare, quemadmodum Petrus negauit, qui erubuit Christi discipulus nominari? Qui autem huiusmodi faciunt, quid aliud promerentur quam poenam & sententiam Christi dicentis: *Omnes qui me negauerint coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo, qui in caelis est?*

Matth. 10, 33.

Finita tristi hac nocte, Iudaei confestim Saluatorem ad aedes Pilati praesidis traxerunt. Illi autem, quia intellexerat Iesum esse Galilaum, misit eum ad Herodem, qui erat Rex terrae illius. Herodes autem Iesum pro morione reputans, indutum veste alba, ut talem deceret, ad Pilatum reduci iussit. Quod argumentum est, Christum Saluatorem nostrum in hoc mundo, non tantum pro scelerato & malefico, sed pro stolido quoque & insano habitum fuisse. O magnae venerationis mysterium: Prima Christianorum virtus est mundi existimationem atque iudicium contemnere.

Christus ad Pilatum ad Herodem ab Herode ad Pilatum ducitur.

Axioma Christianum.

Habes itaque hic, Frater charissime, ex quo Philosophiam illam optime poteris addiscere, teque consolari hoc exemplo, quotiescumque mundus te ridet atque aspernatur. Mundus enim iniuriam tibi facere potest nullam, nulla que te macula aut labe aspergere, qua Christum non prius asperxit. Ille habitus est pro malefactore & seductore populi: horum enim criminum illum coram Iudice reum agunt & condemnari postulant. Habitus est pro Mago seu Nigromantico, & Demoniaco. Ideo dicebant eum in nomine Beelzebub eicere Daemonia. Habitus est pro Paraito mensarum sectatore, item pro voratore & potatore: aiunt enim, *Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus*. Habitus pro amico sceleratorum, & qui malorum hominum commercia diligebat, ideo calumniabantur eum assiduum esse publicanis, & peccatoribus; atque manducare cum illis. Habitus est pro homine male nato, & ex vilis, ignobili, & contempta gente procreato, obijcebant enim illi: *Tu Samaritanus es & Daemonum habes*. Habitus est pro Haretico & Blasphemo, dicebant enim: *Hic blasphematur, facit seipsum Deum, & peccata, quod solius Dei est, remittit*. Nihil desiderabatur amplius, quam ut praeter haec omnia Morio quoque & homo stolidus haberetur. & ecce talis nunc altimatur, idque non a quolibet, sed a nobilibus & aulicis ipsius Herodis, ideo veste ridicula indutus est, ut omnibus ridendus & exhibendus obijceretur. O inaltimabilis humilitas, o exemplum omnium virtutum, o consolatio gementium & dolentium omnium. Ut itaque parui facias iudicium, existimationemque mundi huius, & videas quam demens sit & insipiens mundus iste, in dictis & factis suis, & in omni iudicio suo, conijce oculos tuos in praesens spectaculum virtutum omnium, & in hanc vniuersalem consolationem omnium malorum, & vide quomodo Sapientia illa diuina pro stulticia reputatur; Virtus pro vicio; Veritas pro haeresi, temperantia pro crapula & ebrietate; Pacificator mundi huius pro perturbatore, Reformator legis pro eiusdem transgressore; & peccatorum iustificator, pro peccatore & peccantium patrono censetur.

Mundi iudicium de Christo. Luc. 11, 19.

Matth. 11, 19.

Ioan. 8, 48.

Matth. 9.

Nulla iniuria affertur, quae potest manere, quae Christus prius non affecit. Ioan. 17.

Fortitudo &

Christi.

Christi.

Christi.

Christi.

Christi.

Christi.

Christi.

Christi.

Christi.

Christi.

histaret in medio tantarum iniuriarum & furorum, in tanta confusione vocum accusantium se, & ad mortem postulantium, in tanta rabie, tantisque furis inimicorum, ubi mors praesens aderat, & lignum crucis in conspectu erat. In omnibus his tam admiranda fuit eius constantia, patientia, temperantia, ut nihil fecerit, nihil dixerit, quod non iniunctum & generosum eius animum arguebat. non processit de ore illius verbum durum aut asperum: non se composuit ad preces, non ad supplicationes, non ad lachrymas conuersus est: sed in omnibus & per omnia seruauit grauitatem, quam dignitas tantae personae postulabat. Quam altum silentium in tam grauibz tamque falsis accusationibus? Quam admirabiles eius (si quando loquebatur) sermones? Quanta prudentia in eius responsis? Quid multis? ea fuit vultus animiq; Christi in hoc negotio imago & compositio, quae sola sufficere potuisset, sine villo alio testimonio, ad causae ipsius iustificacionem, si inculta, barbara, & obstinata illorum ingenia huius probationis subtilitatem atque sublimitatem, capere potuissent.

DE FLAGELLATIONE CHRISTI ad columnam ligati.

Ost omnes iniurias hactenus in medium productas, considera nunc crudelem illam flagellationem, qua Christi corpus ad columnam conuersum est. Postquam enim Iudex vidisset, quod non potuit mitigare implacabilem illam tam crudelem inimicorum Christi furorē, statuit tam immitte in Christum supplicij genus, quod sufficiens fore existimabat ad satisfaciendum rabiei hominum truculentissimorum, inhumanissimorumque. Ut libidine ipsorum hoc supplicio exarata, cessarent voces, & contentiones, quibus illum ad mortem rapi postulabant.

Illud est vnum ē maximis & mirabilibus huius mundi miraculis. Quis quæso cogitasset vnquam humeros Dei flagellis fore lacerandos; Propheta dicit: *Domine altissimum posuisti refugium tuum, non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Quae res alienior est & remotior ab altitudine & gloria Dei, quam humilitas seu indignitas flagellorum? Hæc poena propria est seruorum & furum, cui nec ciuium quidem Romanorum vllus subiectus erat, quantumuis reus, & alijs supplicijs obnoxius: nunc autem eo res venit, ut Dominus celi, Creator mundi, Angelorum gloria, Sapientia & potentia Patris, Splendor Dei viui flagellis cadatur. Credo equidem quod omnes Angelorum chori hic astiterint attoniti & consternati, aspicientes magna hæc & mirabilia, adorantesque immensam & diuinam bonitatem, hic nudam & velut spoliatam. Si enim concētibz & gratiarum actionibus aera in nocte illa, qua Christus nasceretur impleuerunt, cum nihil præter pannos, fascias & præsepe viderent; quid nunc eos fecisse putas, cum flagella atque columnam paratam viderunt? Age igitur, anima mea, cum actio hæc ad te potius, quam ad Angelos pertineat, quanto plus tibi ea cordi esse debet, quantoque maiores tuum est agere gratiarum actiones?

Ingrede te nunc animo & spiritu prætorium Pilati, & adser tecum lachrymas iam præparatas: opus enim est tibi erunt, ad ea quæ illic videbis & audies. Intue- re hic quomodo crudeles & immanes isti satellites spoliant Saluatorem suis vestibus, summa tum inhumanitate, & quomodo ille maxima cum humilitate sese illis spoliari permittit, non aperiens os suum, nec ad petulantissima ipsorum verba quicquam respondens. Intue re quo modo conuersum ligant sanctum illud corpus ad columnam, ut commodius ad placitū

suum, ubi, & quomodo velint, illud lacerare, & flagris fūcare possent. Vide quomodo stat hic adeo solus, & ab omnibus desertus, summus ille Angelorum Dominus, inter crudeles istos carnifices: non habens patronum, aut aduocatum vltimū, qui causam suam agat: nec inuentus est oculus, qui Christo compatiebatur illiusve misertus est. Aspice quā subito cum immanissima crudelitate incipiunt flagellis & virgis suis delicatissimam, tenerimamque carnem Christi dilaniare; verbera verberibus, plagas plagis, feritate feritati, & vulnera vulneribus addentes; & videbis confectum corpus omne liuidū, pellem lacerā, & sanguine sparsum circumquaq; per patimentū diffuere. Præter hæc omnia quid facturus es, ubi videris profundissimum illud vulnus, in medio ipsius dorso, crudeliter apertum, & late hians, in quem locum flagella præcipue impacta ceciderunt. Credo equidem line dubio vulnus illud tam latum, tamque profundum fuisse, ut si paulū latius apertum, paulo magis dilatatum fuisset, candidæ illius costæ cum vertebris inter cunctam carnem nudæ apparuissent, & Christus ad columnam hanc, antequam ad crucem perueniret fuisset, sanctissimam animam exhalasset.

Quid multis? perculerunt & laniarunt pulcherrimum illud corpus, eo modo ligarunt, tot plagis onerarunt, tot flagellis cooperuerunt, ut figuram & formam priorem planè amiserit, & iam vix hominis imaginem retulerit. Contemplant, o anima mea quomodo pulcherrimus & verecundissimus ille iuuenis steterit tam crudeliter laniatus, derisus, & nudus. Vide quomodo caro illa delicata, caro illa formosa, & quasi flos omnis carnis, hic stat aperta, & a capite ad calces dilacerata.

Præcipit lex Mosæica maleficum prosterni, & verberari aut virgis cedi, ea tamen conditione, ut pro mensura peccati, esset & plagarum modus, & ut quadragenarum numerum illæ non excederent: ne, inquit lex, *foede dilaceratus, ante oculos tuos abeat, frater tuus.* Videbatur enim Legislatori, quod si quis excederet plagarum hunc numerum, castigatio vel poena illa tam esset futura acerba, ut fraternitatis legem violaret. Sed in te, o bone Iesu, qui nunquam violasti legem iustitiæ, scelerati isti homines violarunt omnem legem misericordiæ eamque tali modo præuicacati sunt, ut in loco quadraginta plagarum tibi dederint quinque millia, & plures etiam, ut multi Doctores testantur. Si itaque corpus tam foedum reputatur, quod tantum quadraginta plagas accepit, quale debuit fuisse tuum, o dulcissime Domine, & Pater mi, quod quinque millibus plagis est laceratum? O voluptas Angelorū, & Gloria Beatorum, quis te ita abusus est? quis tot maculis speculum illud innocentie contaminauit? Certum est, o Domine, hæc non fuisse peccatas tuas, sed mea: fuisse furta non tuā, sed mea, quæ te tam immaniter tractauerunt. Amor & misericordia te circumdederunt, & omnis illud graue supra humeros tuos imposuerunt. Amor te mouit, ut bona tua mihi dares, & misericordia fecit, ut tu omnia mala mea in te re assumeres. Si itaque in talem, tamque miserum statum te adduxerit cum amore misericordia, quis de amoris tui magnitudine posthac dubitabit? Si itaque maximum amoris testimonium est, pati pro adamato, quid quæso sunt singuli tui dolores aliud, quam singula tui Amoris testimonia? Si autem tot sint testimonia, quot sunt plagæ & percussiones, quis de hoc amore dubitabit, tantis testimonijs comprobato? Quæ mea est igitur incredulitas, quæ tot tantisque argumentis non conuincitur? Miratur Euangelista S. Ioannes incredulitatem Iudeorum dicens: quod cum tot, tantaque signa inter ipsos fecerat Iesus, ad suam doctrinæ confirmationem, tamen in eum non crediderint. O Beate Euangelista, desine mirari incredulitatem

Esa. 53.

Deut. 25. 4.

Crudelitas
huius flagellati-
onis.Amoris
Christi
magnitudo.

Ioan. 12.

tem Iudaeorum, & admirare meam. Non enim minus est argumentum ad credendum immensum Christi in nos amorem, quod ipse pro nobis passus est. Proinde si magnopere sit admirandum, quod Iudaei non crediderunt sermonibus Christi, tot visis eius miraculis: quanto adhuc magis admirabile est, postquam Iesus plus quam quinque millia plagarum pro nobis in tenerrimo corpore suscepit, velle adhuc de eius amore dubitare? Sed quid futurum est, si alios omnes dolores & passiones, quas toto vita tempore sustinuit, cum his ad columnam verberibus acceptis iungamus, cum & omnia mala propter amorem in nos suum passus sit? Quid te, o Domine de caelo in hanc lachrymarum vallem traxit aliud, quam Amor? Quid te de sinu Patris in gremium matris euocavit, ibidemque terra veltri, omnemque inde progressus miseriam tolerare fecit aliud, praeter Amorem? Quid te in stabulum & praesepe abiecit, atque inde in exoticas terras profugum deportavit, si non Amor? Quid te sudare, sursum deorsumque cursitare, vigilare, & molestias noctis ferre, mare, terrasque circuire compulit ad quaerendam ovem perditam, an non idem Amor? Manus & pedes Sampsonis quid ligavit? quid totondit eum, omnique fortitudine sua spoliavit, hostibusque ridendum propinavit? solus amor sponsae suae Dalila. Et tuos o Christe vere Sampson noster, pedes manusque quid ligavit? quid te totondit, omni virtute, fortitudineque spoliavit, & in manibus inimicorum tuorum te tradidit, a quibus derisus, conspurcus & caesus es, nonne vnicus Amor quo Ecclesiam sponsam tuam, animasque omnium nostrorum deperibis? Quid denique te ad hanc columnam adduxit,

Iudic. 16.

vbi stabas a capite ad calcem pessime tractatus, manibus ligatis, coltis carne denudatis, membris distractis, corpore sanguine profuso, ventris scissis, labris sitientibus, amara lingua, & vt simul omnia dicam, toto corpore dilaniato, fractisque membris omnibus? Quid queso te Christe in hanc dolorum abyssum praecipitavit aliud, praeter Amorem? O amor immense, o amor gratia plenissime, o amor talis, qualem viscera & infinitatem decet eius, qui ipsum bonum est infinitum, benignitas ipsa, ipse amor, ipsa misericordia.

Quomodo itaque tot, tantaque habens testimonia, quot & quanta sunt haec, o Domine, possem non credere, quod me tenerrime amas, cum certissimum sit te in caelis animum tuum non misisse ab eo, qui erat cum in terris adhuc versabaris? Tu non es ille pericula Pharaonis, qui cum se honori pristino restitutum videret, miseri amici sui, quem in carcere reliquerat, obliuisceretur. Sed tu omni nunc prosperitate, gloria, & maiestate in caelis affluens, maiorem iam, quam antea, pietate complecteris filios tuos, in terris adhuc commorantes. Cum itaque tantopere me amasti, quomodo non potero te redamare? quomodo non sperabo in te? quomodo me tibi non commendabo? quomodo me non diuitem & beatum existimabo, cum Deum ipsum tam intimum habeam amicum? Mirandum sane supra modum est, quod quicquam caducum in hac vita appetere, aut vllis rebus externis vacare lubeat, cum habeam mihi tam potentem, & tam diuitem amicum, per cuius manus omnia temporalia & aeterna bona ad me deriuantur.

Christo
cogitandum.

Cen. 41.

DIE IOVIS MEDITATIO MARTINA QVARTA.

HOC DIE CONSIDERABIS CRUDELEM DOMINI NOSTRI

Iesu Christi coronationem: Verba quoque Pilati, ECCE HOMO, & quomodo Saluator crucem suam in humeris portauit.

TEXTVS.

Matth. 27.
Marc. 15.
Luc. 24.

Postquam flagellatus esset Iesus milites suscipientes eum in praetorium, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem, & exuentes eum, chlamydem cocineam circumdiderunt eum: & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextra eius. Et genu flexo ante illum illudebant ei, dicentes: Aue rex Iudaeorum. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius, dabantque ei alapas.

Exiuit Pilatus foras, & dicit populo: Ecce adduco eum foras, vt cognoscatis, quia nullam in eo inuenio causam. Exiuit ergo Iesus portans coronam spineam, & purpureum vestimentum. Et dicit eis Pilatus: Ecce homo. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum. At illi succlamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non inuenio in eo causam. Responderunt ei Iudei: Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem magis timuit. Et ingressus est praetorium iterum, & dicit ad Iesum: Vnde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Respondit Iesus: Non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi tibi datum esset de super. Propterea qui me tradidit tibi, maior peccatum habet. Exinde querebat Pilatus dimittere eum. At illi magis clamabant: Crucifigatur. Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, dimisit illis Barrabam, qui propter homicidium & seditionem missus erat in carcerem. Iesum vero tradidit voluntati eorum.

Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt. Et baiulans sibi crucem exiuit in eum, qui dicitur Caluarie locum. Sequebatur autem eum multa turba populi & mulierum, quae plangebant & lamentabantur eum. Conuersus autem ad illas Iesus, dixit: Filiae Ierusalem nolite flere super me, sed

sed super vos ipsas flete, & super filios vestros. Quoniam ecce venient dies in quibus dicent: Beati steriles & ventres qui non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos, & collibus: O perite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet.

Grederet filia Sion, & vide Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua, in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

Ah anima mea quid facis? o cor meum quid meditaris? o lingua mea, quid tam subito obmutuisti? Quod cor non rumperetur, quæ durities non emollesceret, qui oculi lacrymas continere possent, videntes coram huiusmodi figuram & vultus imaginem? O dulcissime Saluator cum oculis meos aperio, & video tam miserandam vultus tui effigiem, qui sit, vt cor meum non deficiat, aut præ dolore scindatur? Video tenerum illud caput, ad cuius conspectum tremunt calorum potestates, spinis crudeliter laceratum & perforatum. Video diuinam illam faciem pugnæ castam, & spuro immundo illitam. Video serenam frontem lucem obscurantem, & perspicaces oculos sanguinis imbre excæcatos. Video sanguinis riuos à vertice fluere, & venustatem diuinæ tuæ faciei irrigare. O Domine, nonne sufficiebat præcedens flagellatio, mors imminens, & tam copiosa sanguinis effusio, etiam si spinæ sanguinem capitis, cui pepercant flagella, non eliciissent, aut violenter extorsissent? Nonne satis erat, quod præter omnes iniurias atque opprobria, ad satisfaciendum Patri tuo pro omnibus peccatis meis, totam noctem varijs modis te excarnificassent? Si sola mors tua sufficiens fuerit ad me liberandum, ad quid tot quæso & tanta opprobria? in quem finem tot nouæ inuentiones, & tam diuersa contumeliæ genera? Quis legit vnquam, vel nominari audiuit, huiusmodi coronationis modum? huiusmodi tormentorum & cruciatuum genera? Ex cuius visceribus noua hæc inuentio in mundum prodijt, quæ tam conueniens est ad hominem illudendum, vt non minus crucietur, quam illudat? Non sufficiebant omnia præteritorum sæculorum tormenta, ad te cruciandum: sed & noua excogitari debuerunt, in tua passione? Agnosco facile, o Domine mi, quod hæc iniuria non erat ad redimendum me necessaria: vna enim gutta sanguinis tui erat sufficiens, ad nostram redemptionem: Sed erat conuenientissima, ad ostendendam mihi magnitudinem amoris tui, & vt me ætiori perpetuæ obligationis vinculo tibi altringeres, vtque confunderes fastum & pompam vanitatum mearum, doceresque hac ratione contemptum gloriæ mundanæ.

Comparatio pulchritudinis & deformitatis in vultu Christi.
Vt autem huius passionis actionem in temetipsa magis sentias, o anima mea, pone tibi ob oculos antiquam Christi imaginem, & virtutis illius excellentiam: confestimque te verte, vt quo in statu nunc sit, intueare. Aspice magnitudinem pulchritudinis eius, modestiam oculorum, dulcedinem verborum, auctoritatem, mansuetudinem, serenitatem, & vultus illius venerandam maiestatem. Vide quam humilis est suis discipulis, quam mansuetus suis inimicis, quam gratus & seuerus superbis, quam suavis humilibus, & quam misericors vniuersis. Considera quam patiens & clemens sit in patiendo, quam suavis in respondendo, quam misericors in iudicando: quam pius in recipiendo, quam liberalis in ignoscendo.

Deinde postquam hoc modo Salvatore con-templatus es, & in tam speciosa, absolutaque figura temetipsum oblectasti: deflecte nonnulli oculos,

& intueere illum in ea forma, in qua nunc eum flagellatum, & coronatum vides: coopertum purpura vt illudatur: tenentem in manibus pro sceptro regali arundinem: & illam crudelem coronam in capite gerentem: oculis moribundis, facie pallida, glumis sanguineis deturpata, & feculento mucco, atque ex pectore excreatis oris excrementis commaculata. Scrutare Salvatore totum intus & foris: aspice cor doloribus lancinatum, corpus plagis & vultibus dilaniatum, relictum à suis discipulis, à ludæis persecutiones patientem, à militibus derisum, à Pontificibus contemptum, ab impio Rege expulsus, accusatum iniuste, relictumque sine omni fauore & consolatione humana.

Noli verò hæc cogitare, tanquam rem præteritam, sed potius tanquam præsentem: non tanquam dolores & cruciatus alienos, sed magis tanquam proprios. Imaginare teipsum hoc loco stare, in quo is est, qui patitur: & teipsum examina, quid facturus esses, si quis membrum aliquod tuum tam tenerum, tamque sensibile, quam caput est, tam multis spinis perterebret, eas ad ossa vsque imprimeret: vt etiam tempora, occiput, & frontem penetrarent. Quid spinas & co? vnus acus puncturam perferre vix poteris. Quanta igitur tormenta passum est delicatissimum illud caput Saluatoris, tot spinis perforsum?

Ecquis igitur te o splendor Patris, tam indignis modis tractauit? O speculum immaculatum diuinæ Maiestatis, quis te tam turpiter contaminauit? O fluxum qui ex Paradiso terrestri profluit, & cursu tuo latificas ciuitatem Dei, quis tam puras & dulces aquas tuas turbauit? Mea peccata, o Domine, illas turbauerunt: meæ iniquitates illas contaminauerunt. O me infelicem, o me miserum hominem. Quomodo peccata mea propriam animam meam deturpauerunt, si aliena peccata omnis pulchritudinis fontem lymphidissimum, tam foede commaculauerunt? Ah mea peccata sunt, o bone Iesu, quæ te pungunt: meæ dementiæ & vanitates sunt purpura, in qua tu illuderis. Mea hypocrisis & simulata pietas sunt cæremoniæ, quibus illi te derident atque aspernantur. Fastus & inanis mea gloria sunt corona, quæ tibi ridiculæ, & tamen cum summo dolore imponitur. In omnibus operibus meis ego sum, o Domine, carnifex tuus: ubique ego sum dolorum tuorum causa. Purgauit Rex Ezechias templum Domini ab impijs prophatanum, & omnem immunditiam eiecit in torrentem Cedron foras, ait Scriptura. Ego sum o Domine templum tuum viuum, à Dæmonibus prophatanum, & contaminatum infinitis peccatis: tu verò lymphidissimus torrens Cedron es, qui cursu tuo omnem cæli pulchritudinem sustentas. In istum torrentem proiecta sunt omnia mea peccata, & omnes iniquitates meæ in illo submersæ sunt. Tu enim per meritum ineffabilis tuæ charitatis & humilitatis, qua permotus es, vt omnia mala mea in te assumeres, non tantum ab illis me liberaisti: sed etiam me bonorum tuorum participem fecisti. Mortem enim meam tu subiisti, & vitam tuam mihi reddidisti: carnem meam assumpsisti, & spiritum tuum mihi dedisti. Peccata mea tu in te suscepisti, & gratiam tuam mihi donasti. Itaque o Redemptor mi, omnes thesauri atque diuitiæ tuæ meæ sunt. Purpura tua me vestit: Corona tua me honorat: liuores tui me formosum reddunt: dolores tui meæ voluptates sunt: amaritudines tuæ me refocillant: tuæ plagæ me sanant: sanguis tuus me dicit, &

Luc. 22.

Sapient. 7.
Peccata mea
stra Christi
faciem de-
formauerunt.
Psal. 45.

2 Paral. 29.

Genes 9.

amor tuus me inebriat. Quid mirum est, quod amor tuus me inebriat, cum is idem amor tuus, quo me dilexisti, sufficiens fuerit, ad inebriandum temetipsum, qui & nudum te atque deridendum, tanquam alterum Nohemum, populo propinavit? Purpurea vestis ardentis tui amoris fecit, ut purpuram ludibrij portares: & zelus salutis meae commouit te, ut arundinem contemptus in manu teneres, atque misericordia, qua mihi pereuntis compatiebaris, te diademate confusionis redimuit.

DE VERBIS PILATI.

ECCE HOMO.

Christus in
dau exhibe-
tur.

Initia hac coronatione & illusione, Iudex eum manu apprehendens, populo tam crudeliter flagellatum & coronatum exhibuit, dixitque, *Ecce Homo*: quasi diceret, Si vnquam ex inuidia illum ad mortem poposcistis, videte nunc, quam male tractatus est: videte, non iam inuidia, sed misericordia dignus est. Timuistis ne forte Regem se faceret, videte nunc eum hoc modo laniatum: ut vix hominis imaginem referat, ligatas istas manus quid metuitis? huic tam diris laceratum flagris, quid amplius fieri vultis?

Ex his intelligis, o anima mea, qua specie Christus in publicum productus est: Nam si Iudex etiam arbitratus sit, vel solam eius figuram & aspectum miserabilem sufficere potuisse, ad animos tam crudelium inimicorum ad misericordiam commouendos, horrendum certe & modis omnibus miserandum fuisse illius aspectum, facile credendum est. Ex quo etiam manifestum est, quam indignè faciat homo Christianus, si doloribus Christi non compatiatur: posteaquam Iudex ipse existimauit, eos tales esse, qui barbara Iudeorum corda emollire potuissent. Vbi amor est, ibi & dolor est. Quis itaque dicere poterit, se Christum amare, si videat illum in istis tormentis stantem, eique non compatiatur?

Et si tam grande scelus sit, Christo patienti non compari: quantum erit illud, si quis martyrium illius augeat, & afflicto afflictiones addat? Horrendum magis & barbarum facinus esse non potest, quam Iudici hominem tam crudeliter habitum exhibenti, populum acclamare, *Crucifige, crucifige*. Et si istud tam horrendum sit, quanto magis horrendum est illud, hominem Christianum, opere tantundem facere, & clamare factis, etiam si verbis non vociferetur? Sed videamus illud. Nonne Diuus Paulus dicit, quod *qui peccat filium Dei iterum crucifigit*? Atque ideo quantum in se est, Deum eo adducit, ut denuo moriatur, quasi praecedens mors sufficiens non esset. Qui vero fieri potest, ut animum & manus tam crudeles habeas, ut toties Christum ad mortem tuis criminibus rapias? Considerare debebas, quod sicut Iudex tam miserandam & omni sympathia dignam imaginem Iudaeis ante oculos statuit (putabat enim nihil posse esse efficacius, ad rabiem eorum mitigandam, quam si huius faciem aspicerent) ita & benignissimus, atque Pater noster, etiam hodie, eandem figuram peccatoribus proponit, existimans non esse remedium vllum tam efficacem, ad reuocandum eos ab impia ipsorum vita, quam ut huiusmodi spectaculum ipsis exhibeatur.

Imaginare itaque eundem patrem caelestem, tibi eandem imaginem spectandam proponere, & dicere, *Ecce Homo*: quasi dicat, Vide hominem hunc, vide, qua forma hic stat: & memento quod Deus est, & quod tam immaniter percussus est, non aliam ob causam, quam ut tollenda mundi peccata. Ecce quomodo peccata Deum tractant: ecce quantum constitit Christo, priusquam pro vno peccato po-

tuit satisfacere: ecce quam abominabile peccatum est in conspectu Dei, cum faciem Christi filij sui ita deformauerit, vix ut hominem repraesentet.

Pondera vindictam, quam Deus ob peccata ab ipso homine poscet, sitam immaniter in proprio filio peccatum vindicauerit. Perpende denique rigorem diuinæ iustitiae, & malitiam peccati, quam tanto horrore resplendent in facie Christi: adeo, ut nihil efficacius excogitari possit, ad reducendum hominem in timorem Dei, & peccatorum abominationem.

Hinc patet Deum non aliter agere cum homine, quam pia mater cum mala filia, quae inobediens est, & in propriam ruit perniciem, agere consuevit. Ea enim cum neque reprehensiones, neque simile verba, neque verbera quid possint, ut filia respiciat, indignationem in seipsam vertit, crines trahit, genas vellit, plangit & lamentatur, totamque sese deformatam in conspectum ingerit filiae, ut illa vel hoc modo agnoscens magnitudinem erroris, & iniuriae suae, saltem matris miserta, ab iniquo proposito desistat. Simili remedio vtitur hic Deus, in castigandis hominibus: proponens illis diuinam suam figuram, quae est facies filij sui tam misere tractata, ut si multis illis admonitionibus & reprehensionibus, per ora Prophetarum suorum prolatis, tot etiam poenis propositis moti à peccatis non resiliant, vel saltem videntes hanc diuinam faciem, tam immaniter laceratam & deturpatam, misericordia tacti, peccatum relinquerent, & ad ipsum reuerterentur. Primum itaque hominem ipsum castigat, nunc autem manus vindices in se conuertit, quod vltimum & maximum est remedium, quo Deus uti potuit, ad regnum peccati destruendum. Omni quidem tempore summum scelus fuit offendere Deum, postquam verò Christus hanc figuram assumpsit, ut peccatum aboleret, non tantum iam erit summum scelus, sed etiam ingratitudo & crudelitas maxima.

Si diutius huic considerationi immorari velis, poteris ultra odium peccati etiam ex hoc passionalis loco, maximam captare occasionem, summumque robur in Deo firmiter confidendi: intuens enim vultum hunc, & perpendens, si is efficax sit ad mouendam cor hominis, etiam multo efficacior esse ad cor Dei commouendum. Sciendum hic est, Christum eandem figuram, eundemque vultum, quem hic furioso populo spectandum praeberet, etiam hodie Patri suo in calis exhibere, tam recentem, tam liuidum, & sanguine perfusum, quam fuit eo ipso die, cum in tertis pateretur.

Quae itaque imago potentior esse potest ad placandum oculos irati Patris, cruenta hac facie filij sui? Haec est aureum illud propitiatorium, haec est iris illa diuersi coloris, posita in nubibus caeli, cuius aspectu Deus placatur. Haec oculos Dei pacit, haec iustitia illius satisfacit: haec restituit Deo suffragum ab hominibus honorem: haec illud obsequium Deo exhibuit, quod magnitudo illius postulabat.

Dic mihi, o homo pusillanimis, & de bonitate Dei diffidens, si ea sit species & forma corporis vultusque Christi, ut sufficiens fuerit ad placandum oculos tam crudelium inimicorum, quanto potius sufficiet ad placandum oculos tam pii Patris? praesertim cum omnia quae patitur, ob illius honorem & obedientiam patitur? Institue comparisonem oculorum cum oculis, & personam cum persona, & colliges facile te multo securiorem & terriorem esse de misericordia Patris huius, si talem filij figuram ei obijcias, quam fuit Pilatus de compassione Iudeorum, tunc, cum

Pia solutio
do Dei ad
nobis.

Simile

Chri-
stus

Ge-
ne-
sis

Vultus Chri-
sti Iudaeis
habetur
Christus
nos.

Vultus Chri-
sti exhibet
Deum pec-
catoribus.

Hebr. 6, 6.

etiam Christum foras produciens, populo spectandum daret. Igitur in omni oratione & tentatione arripit hunc Dominum pro securo, & pone illum inter te, & Deum tuum, illum offerens, & dicens: *Ecce Homo*. Ecce Domine Deus hic habes hominem, quem tot seculis quaesivisti, ut se Mediatorem poneret inter te, & miseris peccatores. Ecce habes hic hominem, tanta iustitia insignem, quantam tua bonitas requirebat, habes hic pro modo delictorum nostrorum iustificatum. Igitur o Defensor noster, aspice hunc Dominum meum, & respice in faciem Christi tui. Sed & tu, o Saluator noster, ne cesses te sistere semper oculis Patris pro nobis. Si tantus fuerit amor tuus, ut non veritus sis, membra tua carnis obijcere, quod caderet ea, torqueret, & laceraret; etiam idem amor tantus sit, ut non pigeat te eadem membra sic lacerata aeterno Patri offerre, ut illorum aspectu motus, nobis omnia peccata condonet, atque in gratiam suam recipiat.

QUOMODO SALVATOR CRUCEM
in humeris suis portavit.

Illatus videns quod omnia tormenta, quae Iesus, manifestissimus ille Agnellus, perculisset, non sufficerent ad placandum immanem illam Iudaeorum rabiem, intrauit pratorium, & sedit pro tribunali, ut ultimam sententiam contra Iesum pronunciaret. Erat iam crux parata, & eleuabatur, ostendebaturque in alto tam metuendum vexillum, quod capiti Salvatoris minabatur. Datur deinde & pronunciatur crudelis sententia, adiungentesque inimici crudelitatem crudelitati, graue illud crucis lignum in humeros, iam antea flagellis & virgis fractos, imposuerunt. Non recusauit Saluator benignissimus onus illud grande, in quo omnia nostra peccata erant conuulsata; imò cum summa illud charitate, summaque obedientia pro nobis amplexus est, atque sic oneratus iuit, tanquam alter Isaac, portans lignum ad locum, ubi ipse immolaretur. Onus hoc inter duos diuisum est, filius portat lignum & corpus, quod sacrificabitur, & pater portat ignem & gladium, quo ille mactabitur atque concremabitur. Ignis enim charitatis qua humanum genus dilexit, & gladius iustitiae diuinae filium Dei ad mortem crucis rapuerunt. Duae istae virtutes certabant inter sese in pectore Patris, & utraque ius suum postulabat. Amor volebat homini culpam esse ignoscendam; iustitia vero iniuriam esse vindicandam, clamabat. Ut autem & hominibus gratia fieret, & tamen peccata plecterentur, inuentum est medium: ut vnus nimirum innocens pro omnibus nocentibus moreretur. Ille est ignis, ille gladius quem portat in manibus suis Patriarcha Abraham, ad immolandum filium suum. Amor enim salutis nostrae & zelus iustitiae mouerunt aeternum Patrem, ut filium suum in ligno crucis immolaret.

Innocens Iesus hicibat, habens in laceris & debilibus humeris suis tam graue onus, & sequebantur illum turbae multae: inter illas multas quoque religiosae feminae, quae Agnellum hunc cum lachrymis ad locum sacrificij comitabantur. Quis non lachrymaretur? quis non plangeret, videns Regem Angelorum, sic pedetentim quasi prorepere, tam graui & ponderoso oneratum ligno? titubantem, nutantemque poplitibus, corpore toto flexum, & sub onere crucis curuatum: oculis languidis, facie sanguine perfusa, coronam spineam in capite gorentem, cum tantis blasphemijs, conuijs, & calumnijs, tanto cum strepitu & tumultu, inter duos latrones ad supplicium trahi?

Eia itaque, o anima mea, ab hoc tremendo spectaculo oculos tuos nonnulli auerte, & paruis passi-

bus, lentoque gradu gemens & lachrymans, regredere ad domum Virginis matris: cumque eo ueneris, abijce te ante pedes illius, & dic mœsta voce, dolore plena, O Domina Angelorum, Regina caeli, porta Paradisi, Aduocata mundi, Refugium peccatorum, Salus iustorum, Gaudium Sanctorum, Maestas virtutum, Speculum puritatis, Ornamentum castitatis, Fons patientiae, omnisque perfectionis constitutio. Heu me miserum, o Domina mea, quare in hanc usque horam vixi? quomodo potero diutius viuere, posteaquam oculis meis tam indignum vidi spectaculum? reliqui vnigenitum filium tuum, Dominum meum in manibus inimicorum eius, portantem crucem in humeris suis, cui mox est affigendus.

Cuius intellectus comprehendere poterit, quae tunc doloris Mariae fuerit mensura? tunc anima eius defecit, & lethalis sudor ex facie, totoque erupit corpore: ut facile mori potuisset, nisi diuina providentia illam ad maiorem dolorem, & angustiores coronam reseruasset.

Exiit Virgo ad quaerendum filium: desiderium enim videndi filium, addidit illi animi fortitudinem, quam dolor & tristitia minuebant. Audiuit enim armorum strepitum, populi concursum, ferearum clamoresque eorum, qui filium educebant. Vidit splendorem hastarum & bipennium, armorum militum multitudinem, vidit & inuenit in itinere glumas sanguinis, quae commode satis, sine alio duce viam ad filium demonstrabant.

Cum verò magis magisque filio appropinquaret, oculos suos lachrymis obscuratos aperuit, visumque eminus extendit, si forte videre posset, quem anima eius deperibat. O amor, o timor cordis Mariae: nunc cupiebat videre filij lamentabilem aspectum, nunc videre nolebat. Tandem cum venisset ad locum ubi filium conspiceretur, ecce duo cœli lumina se inuicem aspexerunt, & o tili vnius, alterius corda transfixerunt: nec non mutui aspectus vtriusque animam merore plenam vulnerauit, vtriusque lingua obmutuit, & facta est ad loquendum inepta. Naturalis tamen filij affectus intus sic matris praecordia allocutus est: Quare venisti huc columba mea? charissima mea? Mater mea? dolores tui augent dolores meos, & cruciatus tui me quoque cruciant. Reuertere mater mea, reuertere: Non enim decet Virginali puritatem, ut in homicidarum atque latronum consortio reperiat. Id si feceris, vtriusque dolorem minues, & ego pergā, ut victima pro mundi vita offerar. Non enim hoc tuum est officium, sed meum: tua enim innocentia non meruit hac supplicia. Quare age reuertere columba mea in Arcam, donec cessent aquae diluuij, non enim hic inuenies, ubi pedem figas.

Hic immorare non nihil orationi & contemplationi tuae, prout consueuisti, ut letans te supra te, facilius hunc passionis locum percurras.

Posset autem nunc Mater Sanctissima cordi filij sui respondere, & dicere: Quare iubes hoc fili mi, quare iubes ut te relinquam, & longius a te distuler? tu scis, o Domine mi, quod omnia mihi, licita sint tibi, ubi tu praesens ades; nec aliud est oratorium quam ubi tu es. Quomodo possem auelli à te, nisi diuellar prius à meipso? Dolor hic adeo cor meum occupauit, ut praeter hunc nihil cogitare iubeat. Sine te non possum quoquam ire, nihil sine te cupio, praeter te nullus me consolabitur. In te cor meum est, in te habitatio mea, & à te omnis vita mea dependet. Cumque nouem mensibus in utero meo commoratus sis, quare non hoc triduum ego in interioribus tuis commorabor? Si me hinc abigas, cum te crucifixo crucifigam, & sepeliar cum te sepulcro; tecum bibam fel & acetum, tecum ego extremum spiritum exhalabo.

Tam

Christus
condem-
natur.

Christus
crucem
portat.

Genes. 22.
Elegans al-
legoria.

A Christo
ad Mariam

mentem de
flectit.

Maria si-
lum quae-
rit.

Christus al-
loquitur ma-
trem.

Mater ad
filium.

Tam lamentabilem orationem in corde suo recitabat filio Mater; hoc modo gemens & plangens pia

Domina & moesta moestum filium sequebatur, donec ad locum sacrificij pariter venirent.

DIE VENERIS MEDITATIO MATUTINA QUINTA.

HOC DIE EXERCEBIS TE IN MYSTERIIS SANCTAE
crucis, & scrutaberis septem verba, quae Christus in ligno
pendens locutus est.

T E X T V S.

Matth. 26.

ET perducunt eum (ait Euangelista) in locum Calvariae, & dederunt ei vinum myrrhatum bibere, cum felle mixtum: & cum gustasset, noluit bibere. Deinde crucifixerunt eum, & cum eo duos latrones, unum a dextris, alterum a sinistris. Et impleta est scriptura quae dicit: Et cum iniquis reputatus est. Scripsit autem Pilatus titulum, causam eius, litteris Graecis, Latinis, & Hebraicis; Hic est Iesus Nazarenus, Rex Iudaeorum. Et imposuerunt eum super caput eius. Hunc ergo titulum multi Iudaeorum legebant, quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Iesus. Dicebant ergo Pilato Principes Iudaeorum; Noli scribere Rex Iudaeorum; sed quia ipse dixit, Rex sum Iudaeorum. Respondit Pilatus; Quod scripsi, scripsi.

Milites ergo cum crucifixi essent eum, acceperunt vestimenta eius, & fecerunt quatuor partes, unicuique partem.

Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem; Non scindamus eam, sed fortiamur de illa, cuius sit. Et miserunt sortes, ut adimpleretur scriptura per Prophetam dicens; Partita sunt vestimenta mea sibi, & super vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem haec fecerunt, & sedentes seruabant eum. Erat autem hora tertia cum crucifixerunt eum.

Prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes; Vah qui destruis templum Dei, & in triduo reaedificas illud: saluum fac te ipsum. Si filius Dei es, descende de cruce. Et stabat populus expectans. Similiter autem & Principes Sacerdotum, cum Scribis & Senioribus illudentes ad alterum dicebant; Alios saluos fecit se ipsum saluum facere non potest. Si Christus Rex Israel est, descendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus ei, se saluum faciat, si hic sit Christus electus Dei. Confidit in Domino, liberet eum nunc, si vult. Dixit enim; quia Filius Dei sum. Id ipsum & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei. Iesus autem dicebat; Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

Vnus autem latronum blasphemabat eum dicens; Si tu es Christus, saluum fac te ipsum & nos. Respondens autem alter increpabat eum, dicens; Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es? Et nos quidem iuste; nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum; Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus, Amen dico tibi, hodie eris mecum in Paradiso.

Stabant autem iuxta crucem Iesu Mater eius, & soror matris eius Maria Cleophae, & Maria Magdalena. Cum vidisset ergo Iesus Matrem, & Discipulum stantem quem diligebat, dicit Matri suae; Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit Discipulo; Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam Discipulus in suam.

Et circa horam nonam exclamauit voce magna, dicens; Eli, eli lamma sabachtani, id est, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti. Quidam autem illi stantes & audientes, dicebant; Ecce Eliam vocat iste. Ceteri vero dicebant; Sine, videamus an Elias veniat liberans eum. Postea sciens Iesus, quia omnia iam consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dicit; Sitio. Vas ergo erat positum aceto plenum. Continuo autem currens vnus ex eis, acceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, circumponens hyssopum, & dabat ei bibere. Cum vero accepisset Iesus acetum, dixit; Consummatum est. Iesus autem iterum clamans voce magna ait; Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et haec dicens inclinato capite tradidit spiritum. A sexta autem hora usque ad nonam tenebrae factae sunt super vniuersam terram, & velum templi scissum est medium, in duas partes, a summo usque deorsum. Et terra mota est, &

petrae

petra scisse sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis.

Erant autem ibi & mulieres de longè aspicientes, quæ secutæ erant Iesum à Galilea, ministrantes ei, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi Salome, & aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Hierosolimam. Stabant quoque & omnes noti eius à longè.

Enimus nunc, ô anima mea, ad sanctum montem Calvaria, & ap-
pulsi sumus ad culmen mysterio-
rum redemptionis nostræ. O quam
admirabilis & terribilis est locus
iste? Verè domus Dei est, porta ca-
li, terra promissionis, & locus si-

Genes. 3.
Genes. 28.

lutis. Hic plantata est arbor vitæ, hic erecta est scala
mystica quam vidit Iacob, quæ celum & terram con-
iungebat, per quam Angeli descendunt ad homines,
& homines ascendunt ad Deum. Iste est, ô anima
mea, locus orationis: hic adorare & benedicere de-
bes Saluatorem tuum, eique gratias agere, pro im-
menso illo beneficio, dicens: Adoro te Domine Iesu
Christe, & glorifico benedictum nomen tuum, qui
per crucem sanctam tuam redemisti mundum. Gra-
tias agimus tibi, ô clementissime Saluator, quia nos
amasti, & lauiti nos ab omnibus peccatis nostris, pre-
tioso tuo sanguine, & obrulisti temetipsum in ara
crucis holocaustum pro nobis. Odore enim suavis-
simo istius nobilissimi sacrificij, accensi amoris igne,
satisfecisti iustitiæ diuinæ, & iratum patrem placasti.
Sis benedictus in sæcula sæculorum, ô Saluator mun-
di, Reconciliator hominum, Reparator Angelorum,
Restaurator cælorum, Triumphator Inferorum,
Victor Dæmoniorum, Auctor vitæ, Destructor mortis,
& Redemptor eorum, qui sedebant in tenebris &
vmbra mortis?

Inuitat om-
nes ad cru-
cem.
Esa. 55.1.
Num. 20.
1 Cor. 10.
Exod. 17.

Omnes itaque sitientes venite ad aquas, & qui non
habetis argentum, proparate, emite, & comedite, venite,
emite absque argento, & absque ulla commutatione.
Qui desideratis aquam vitæ, venite, ecce hæc est pe-
tra illa mystica percussa virga Moysis in deserto: ex
qua profluxit aqua copiosa, in vsum populi sitientis.
Vos qui optatis pacem & amicitiam habere cum
Deo, accedite, hic enim est ille lapis quem vnxit pa-
triarcha Iacob, & quem erexit in signum fœderis &
amicitiæ, inter Deum & genus humanum. Vos qui
petitis vinum huc accurrite: est enim hic vva illa
grandis, quæ in veste, è terra promissionis in hanc la-
chrymarum vallem est deportata, quæ nunc calcata
est, in torculari sanctæ crucis, ad nostram salutem.
Vos qui queritis oleum diuinæ gratiæ adeste: ecce
hic est vasculum illud pretiosum viduæ Helisæi, oleo
plenum, unde creditori nostro reddere possumus, quæ
debemus. vas quidem paruum esse videtur, nec tam
multis sufficere: metiri verò debetis non quantita-
tem, sed virtutem: quæ tanta est, ut quamdiu habetis
vasa ad implenda, tamdiu vena huius olii fluat, &
non deficiat.

Genes. 28.

Num. 11.

4 Reg. 4.

DE SANCTA CRUCE PIA contemplatio.

Excitare nunc & euigila, ô anima mea,
incipi mecum cogitare, quot & quanta
sint crucis mysteria, cuius fructu dam-
nosus ille fructus arboris interdictæ:
id quod sponsus sponsæ significat in Canticis: *sub ar-
boribus*, inquit, *malis suis stant* iei: quia nimirum sub arbo-
re corrupta mater tua est, quando ab antiquo Ser-
pente decipiebatur.

Genes. 2.

Cant. 2.5.

Genes. 3.

Considera deinceps, quomodo statim, cum ad
locum supplicij venisset Dominus, flagitiosi inimi-
ci illi (ut mors eius esset magis ignominiosa) eum
vestimentis omnibus spoliarunt, vsque ad tunicam
interiorem, quæ erat desuper contexta tota, à capi-
te ad pedes, nec villam futuram habebat. Vide etiam
quanta cum mansuetudine permittit innocens ille
Agnus, vellere se suo spoliari, non aperiens os suum,
aut verbo contradicens villo, his, qui tam crudeli-
ter ipsum adoriebantur, sed bona voluntate sua con-
sensit, ut spoliaretur vestibus suis, atque ignomi-
nijs incesceretur, eò quod nudus esset: ut nudita-
tem suam honestius regeret, quam Protoplasti, qui
verecundiam suam folijs texerunt, eò quod per pec-
catum vestem innocentie & receptæ gratiæ amise-
rant. Dicit insignis quidam Ecclesiæ Doctor, quod
priusquam tunicam illam inconfutilem exuere po-
tuerint, coronam spineam, quam in capite gerebat,
summa cum crudelitate extraxerunt, & postea cum
iam nudus esset, Domino rursum imposuerunt, atque
ad cerebrum vsque impresserunt: noua vulnera, no-
uasque rupturas in capite illo sanctissimo, imponen-
tes. Verisimile certe est eos hac crudelitate, & plus
quam barbarica tyrannide, in Christum vfos esse, qui
alijs etiam infinis, incognitis, & inuisitatis tormen-
tis, toto passionis tempore in Christum sunt debac-
chati.

Christus ve-
stibus spolia-
tur.

Genes. 3.

Corona capi-
ti extrahi-
tur. & ste-
rum imponi-
tur.

Et quia tunica cruore exiecat, agglutinata vul-
neribus in flagellatione acceptis, adhærebat: cum
eam exuerent (ut erant illi scelerati homines, ab om-
ni humanitate alieni) id tanto furore, & tanta cum
violen tia fecerunt, ut corpus de nouo lacerarent, &
vulnera renouarent omnia, quæ in flagellatione Do-
minus acceperat: adeo ut sanctissimum illud corpus
hic staret apertum vndique, & vndique confractum,
ut viscera quoque inter costas cerni possent, & toto
corpore vnum tantum vulnus esse videretur, ex quo
vndique sanguis effluebat.

Præterea consideranda hic est, ô anima mea, al-
titudo bonitatis & misericordiæ diuinæ, quæ tam
manifestè respundet in isto mysterio. Vide quomo-
do ille qui vestit cælum nubibus, & terram floribus
ornat, & herbarum pulchritudine, hic stat nudus,
& omnibus vestimentis suis exutus. Vide quomo-
do pulchritudo Angelorum hic stat defœdatus, al-
titudo cæli humiliata, Maiestas summi Dei spreta,
& tanquam brutum animal abiecta. Vide quomo-
do regalis iste sanguis diuersis riuis fluit per ca-
pillos, frontem, vultum, & barbam, adeo copiose, ut
etiam assiduo fluxu terra madefiat, & quasi sanguine
irrigetur.

Memento etiam frigoris immensi quod susti-
nuit sanctissimum illud corpus, cum staret hic nu-
dus, & à capite ad calcem flagellis conscissus, spo-
liatus non tantum vestimentis, sed pelle etiam &
carne: patentibus vndique ianuis & fenestris vulne-
rum, per quas frigus vsque ad interiora viscera pe-
netrauit. Nam si sanctus Petrus ea nocte & vestitus Ioan. 18.
bene, & calceatus frigeat, quid mirum si intolera-
bile frigus dicam sustinuisse corpus illud sanctissi-
mum Saluatoris, flagris sic apertum, & nudum aeris
iniurijs expositum?

Immensum
Christi sti-
gma.

Ex quo

Extrema
Christi pau-
perias.

Matth. 26.

Bonauent.
in eius vi-
ta.
Exemplum.

Ex quo patet, quod et si toto vitæ suæ decursu plu-
rima nobis & admiranda dederit summa paupertatis
& nuditatis exempla, mortis tamen tempore re-
liquit nobis omnibus numeris absolutum huius vir-
tutis speculum. tam enim pauper & inops tunc fuit,
vt non haberet vbi caput reclinaret: tam nudus, vt
ne filium vestimenti haberet, quo nuditatem tege-
ret. imò quam nudus in hunc mundum venerat, tam
nudus iterum exiit: vt significaret se nihil in hoc
mundo desiderasse, quod illius erat. Simile exem-
plum legimus de sancto Francisco, vero imitato-
re illius paupertatis Christi, qui sub mortem spo-
liauit se omnibus, quas habebat, vestibus, & exi-
liens è lecto sese in terram prostravit, nudus terram
amplexus est, vt in hoc imitaretur, tanquam fidelis
seruus, nuditatem & paupertatem Domini sui. Disce
itaque hic & tu, o anima mea, Christum pauperem,
nudumque sequi: disce vilipende re omnia quæ mun-
dus admiratur: vt merearis nudis brachijs nudum
Dominum tuum amplecti, & illi coniungi vel vniri
per amorem, qui etiam nudus esse debet in te (sicut in
illo fuit) ab omni amore peregrino.

MEDITATIO DE CHRISTI crucifixione.

Christi cru-
cifigetur.

Einde considera, quomodo Christus
durissimis clavis cruci affigitur, &
quali compaginatur. perpende dolo-
res istos, quos pertulit tunc, cum cras-
si illi clavi & quadrati, perforarunt
delicatas & teneras partes corporis, inter omnia cor-
pora delicatissimi. Vide etiam quanta fuerit Virgi-
nis Mariæ cordis angustia, cum videret oculis suis, &
audiret auribus immites illos, & frequentes mal-
leorum ictus, quibus clavi per membra dilectissimi
filij sui adigebantur. Aspice quam subito crux in al-
tum erigitur, quomodo sollaci faciunt, vt crucem
(prout erant nebulones pessimi, & carnifices crude-
lissimi) summo cum impetu in illam demittant: ad-
eò vt totum corpus illud sanctissimum in aëre suspen-
sum tremere, vulnera dilarentur, & dolores inge-
minarentur.

Christi dolor
& desolatio

Psalm. 17. 5.
Psalm. 68. 2.

Eia itaque, o Domine, cuius cor tam lapideum
erit, vt dolore non conscindatur, cum etiam hoc ipso
dæ petra scissæ sint, in significationem magnitudi-
nis dolorum, quos tu patiebaris in cruce. *Dolores
mortis circumdederunt te Domine, & torrentes iniqui-
tatis conturbauerunt te. Intrauerunt aquæ usque ad
animam tuam: Infixus es in limo profundæ. & non est
substantia. Venisti in altitudinem maris, & tempestas
demersit te. Laborasti clamans, & rauca factæ sunt fan-
ces tuæ, & defecerunt oculi tui. Pater te reliquit, o
Domine mi, & quid respicis ad auxilium hominum?
inimici tui te accusantes horrendum vociferantur, &
amici cor tibi dirumpunt, anima tua tristis est, amo-
re mei omnem consolationem respuit, & quasi fati-
dire videtur. Verè, verè gratia fuere peccata mea:
id nunc tua tam aspera testatur penitentia. Video
te, o mi Rex, in ligno confixum, & non habes, cui
innitatur corpus tuum, aliud quam tres ferreos cla-
uos: ab illis tota corporis tui moles dependet, sine
vlllo alio fulcro, vel solatio: & quia corporis graui-
tas pedibus solis sustentabatur, vulnera pedum, cla-
uis renitentibus, maiora fiebant, & proinde moto
corpore, etiam manuum vulnera dilatabantur: nec
vnum membrum alteri potuit subuenire, sine aqua-
li præiudicio. Sanctissimum caput tuum tot tormen-
tis afflictum, & tam atrociter spinis confossum, ec-
quod puluinar habet? O quam comoda fuissent ad
hoc officium, o Serenissima virgo tua brachia? cete-
rum non tua, sed crucis brachia id præstiterunt. Qui-
bus cum caput lacecum reclinat, vt lassum illud non-*

nihil refocilletur & quiescat, nullum aliud inuenit
refrigerium, quam quod spinæ profundius in caput
atque ceruicem impingantur.

Præter hæc omnia video quoque quatuor ista
principalia vulnera, tanquam fontes quatuor copio-
sum sanguinem scaturientes: video terram circum-
quaque sanguine tuo irrigatam: Video pretiosissi-
mum illum sanguinem pedibus conculcari, video
hoc sanctissimo liquore solum tingi, sanguine dico
tuo, melius clamante, quam sanguis Abel, qui expetit
vindictam homicidij, cum hic sanguis cupiat remis-
sionem peccatorum.

DE MVTVÆ FILII ET MATRIS sympathia seu compassione.

Olores quoque Filij mirum in modum
auxit Matris presentia. quæ non mi-
nus cor ipsius intus crucifigebat, quam
carnem foris tortores. Duas cruces ho-
die sustinuit, o bone Iesu, vnā cor-
poris, alteram animæ: vnā passionis, alteram
compassionis: vnā transfigit corpus clauis ferreis,
altera confodit animam clauo doloris. Quæ lin-
gua profari, quis calamus describere posset, o bo-
ne Iesu, cordis tui dolores, quos sentiebas, cum an-
gustias illius sanctissimæ animæ Matris considera-
bas? quàm certò sciebas tecum crucifixam esse, quan-
do videbas gladium doloris, quem Simeon præ-
dixerat, pium illud cor transiisse? cum aperires ocu-
los tuos sanguine plenos, & conspiceres faciem eius
diuinam, amaritudine coopertam, & morientis
instar pallentem atque discoloratam? angustias il-
lius animæ, sine morte iam plus quàm mortuæ? cum
flumina lachrymarum cerneris ex oculis illius pro-
fluentia? cum audires gemitus ex alto pectore edu-
ctos, & ab onere tam graui dolorum expressos? Cer-
tè Domine fateor, non possum enarrare omnia tor-
menta illa, quæ ab inuisibili hac cruce in corde tuo to-
lerati.

Similiter & quis, o benedicta Mater, posset com-
memorare magnitudinem doloris & anxietatis vi-
scerum tuorum, cum videres mori in tantis tormen-
tis, quem videras ante nasci in tantis gaudijs? quan-
do videbas illud, conspui, & execrari ab homini-
bus, quem audieras antea laudari ab Angelis? cum
videbas sanctissimum illud corpus, quod tu cum
tanta reuerentia soles contrectare, & educaisti cum
tantis blanditijs, tam crudeliter haberi, & excar-
nificari à gente pessima? Quando intuebaris illud
diuinum os, quod tu lacte celesti paueras, felle &
aceto amaricari? & diuinum illud caput, quod ro-
ties in virginali tuo sinu foueras, totum sanguine de-
libutum & spinis laniatum? O quoties attollebas
oculos in altum, vt cum admiratione suspiceres di-
uinam illam figuram, quam quoties intueri soles an-
tea, toties benedictam animam tuam incredibili gau-
dio explebat? confestim tamen visum reuocabas,
quia spectaculum hoc oculi tui non ferebant, & cor-
dis tui teneritudo, sine metu deliquit, de honestamen-
tum vultus filij tui non patiebat.

Quæ itaque lingua magnitudinem istius doloris
enarrabit: Si anima, quæ veraciter Christum dili-
git, quando doloris istius iam transacti post tot se-
culorum curricula recordatur, non possit non ve-
hementer compungi: quid tibi euenit, quæ existens
mater, & plus quam mater, cum videres oculis tuis
ipsa præfens talem filium, in tam horrendis crucia-
tibus & tormentis pendentem? Si illæ femina, quæ
Christum crucem suam ad locum supplicij portan-
tem sequebantur, sine singulari aliqua causa, vt
quarum nihil aut partem intererat, planxerint, &
lamentata sint, videntes Dominum in forma tam
miser-

Dolor huius
Mariæ Vir-
ginis.

miserabili, & miseratione digna, ad montem Caluarie prorepere, quis fuit lachrymarum tuarum modus, cum videres non alienum, sed viscera tuorum fructum, non tantum crucem baiulantem, sed & crucis claus affixum pendentem?

Maria in tribulatione perseverans.
 Et si Virgo benedicta dolores isti immensi fuerint, tamen a cruce discedere noluisti: dorsum filio non obuertisti, imò in societate Crucifixi perseverasti: non animi deliquio prostrata, aut in terra iacens, sed stans in pedibus immota, quasi columna robusta, suspiciens filium, cum incredibili dolore in cruce suspensum. Quemadmodum enim Eva, aspiciente fructum, & arborem mortis cum delectatione, mundi perditio subsecuta est: Ita te fructum vitæ, qui in arbore illa pendebat, cum magna mentis amaritudine intuentes, pax & salus mundi postliminò reuerfa sunt.

ALIA MEDITATIO. DE doctrina, quæ sub arbore crucis traditur.

Ioan. 19, 24.

Operatio animæ crucis officium.

Effusio crucis.

In peccato-ria sub cruce confessio.

Tabat, inquit Euangelista, iuxta crucem Mater Iesu, & soror matris eius, Maria uxor Cleophae, & Maria Magdalena. O si quis mihi nunc concederet, ut semper stare possem in societate harum trium felicissimarum Mariarum, iuxta crucem Iesu? O vos felices Mariæ, quibus datum est indefatigabiliter stare iuxta crucem. Quæ est ista cathena, quæ vos tam arctè ad hanc arborem alligauit? O mortue Christe, qui viuos mortificas, & mortuos ad vitam reducis. O vos Angelici Spiritus, estis peccatorum sim, & homo abiectissimus, nolite tamen indignè ferre, quod desiderem huic sancto sodalitiò ascribi. Amorem enim metrahit, amor me cogit, adigitque ad crucis huius amplexus. Si enim tres illæ Mariæ a cruce nolint separari, quis me ab illa separabit, in qua tota salus mea consistit?

Etenim & ignis citius frigesceat, & aqua natura prius incalcesceat, quam ego ab hac cruce diueller. donec comprehendero, quod amor mihi dicat quam infinitum bonum sit, semper iuxta crucem permanere. O crux tu fortius ad te corda rapis, quam magnes ferrum attrahere consuevit. tu clarius illuminas intellectum, quam Sol oculos: tu inflammas ardentius animos, quam ignis carbonem. Trahe itaque me ad te, o sancta Crux, fortiter: Illumina me iugiter, inflamma me violenter: ne cogitationes meæ vnquam a te dilabantur. Et tu o bone Iesu, illumina oculos animæ meæ, ut te videant semper, in illa cruce præsentem, & ut non tantum considerans intolerabiles istos dolores tuos pro me susceptos, tui miserum plorem, sed magis ut notem singula, tam mirabilia virtutum exempla, quæ in cruce exhibuisti: nec tantum notem, sed potius ut coner imitari.

Itaque o Magister huius mundi, o Medice animæ meæ, ecce ad pedes crucis tui me sisto, tibi omnia vulnera mea exhibeo, sana me Deus meus: indica mihi quid facere debeam, & da facere quod fieri mandabis. O Domine, agnosco me multis sensuum delectationibus obnoxium, & meipsum amicissimum: videoque hac duo me valde in via virtutum impedire. Sæpius dum me recreo, aut horas fallo, ne ieiunium aut aliud quoddam opus pium mihi molestum sit, tempus & occasionem piorum & deuorum exercitiorum amitto; quæ cum perdididi, meipsum perdididi. Appetitus illi & sensuum delectationes sæpius mihi molesta sunt, nunc delicatè volunt edere & bibere, idque consueti semper hora; nunc volunt post prandium & cenam deambulare, & sese exercere, in hortis & viretis vo-

Granatens. Opus. spiritual.

luptatem captare, & sese oblectare. Indica mihi, o Saluator mi, quid debeam facere, ut vita mea tuo sit exemplo conformis. O quanta confusio, quantus pudor in me erit, si videro quomodo tu corpus tuum, omnium corporum tenerimum, tractaueris, & meum viuendi modum cum tuo contulero? In medio tuæ mortis certamine, non alium corpori cibum, non aliud electuarium dedisti, quam quod crudeles illi carnifices ex felle & aceto præpararant. Quis hæc cogitans in posterum linguam habiturus est, quæ conqueretur sibi datum edulium aut nimis frigidum, aut salitum nimis, aut minus accuratè coctum? quæ grauiter feret, cibum tarde nimis, aut citò nimis sibi administrari, modò diligenter animaduertit, quæ mensa tibi fuerit posita, in hac summa tua necessitate? Loco facietiarum, iucunda contabulationis & suauum cantilenarum, tu nihil audis quam clamores & vociferationes eorum, qui subannantes, capita mouebant, & illudebant blasphemantes & dicentes. *Vah qui destruis templum Domini & in triduo reedificas illud.* Isti erant phonasi qui ad mentem tuam modulabantur; & deambulationes tuæ, in locis amenioribus erant, quod manibus pedibusque cruci eras affixus. Etsi hortum adieris post cenam, non tamen deambulandi gratia in illum venisti; sed ut sanguine tuo illius solum irrigares: non ut in eo te recreares, sed ut in eo pauperes, tristis es, & usque ad mortem, & in certamen cum ipsa morte descenderes. Quid autem de alijs refocillationibus corporis tui dicam? Caro mea mollem & oloris plumis suffertum lectum, vestes pretiosas, & ædes appetit amplas atque spatiosas. Dic mihi dilecte mi equis lectus tuus? quales sunt ædes tuæ? qualia tua sunt vestimenta? Vestis tua est ipsa nuditas, aut purpura data ad illudendum. Domus tua est, pernoctare sub dio, aut si quam aliam habes, ea est stabulum animalium ratione carentium. *Vulpes*

Collatio vitæ nostræ cū vitæ Christi.

Matth. 27. Marc. 15.

Luc. 22.

Marc. 15.

Matth. 8. 20.

Cant. 1, 7.

fungas habent, & volucres celi nidus, tu autem Domine non habes *ubi reclines caput tuum*, id est, ubi habeas ullam quietem. O curiositas, o superfluitas quomodo ita increbuitis in terra Christianorum? Si veri Christiani sumus, cur non omnem curiositatem, cur non omnem superfluitatem expellimus, cum Dominus & Magister noster, non tantum quæ superflua erant, sed ne quidem quæ necessaria fuere admiserit. Restat Domine ut lectum tuum videam: *Dic mihi, o dulcissime Domine, ubi iaces, ubi cubas in meridie?* Colloco meipsum iuxta pedes tuos, dic mihi quid debeam facere: & da, ut quod iubes facere queam. Appetitus enim mei sensuales, inuiti admodum tuæ crucis doctrinam percipiunt. Concupisco lectum mollem, & si euigilauero, meque precibus matutinis dederò, adest confestim pigritia vel acedia, suadetque somno matutino indulgendum esse. Dic mihi Domine quam requiem tu in lecto crucis tuæ habuisti? quando lassus eras pondere lacerati capitis, in dextrum humerum inclinantis, quomodo illud attollere & in sinistram transferre potuisti, ut requiem maiorem haberes? Ah, mirum cor mihi non disrumpi, mirum omnem illicitam concupiscentiam meam hic non intermori atque perire. O consolatio inopum: o confusio ditium: o fortitudo penitentium: o condemnatio superbiorum, & voluptatibus deditorum. Si lectus Christi non sit pro vobis, credite ne gloria ipsius pro vobis erit. Da mihi Domine gratiam secundum exemplum tuum omnes inordinatos appetitus, & sensualitates (ut ita dicam) omnes meas mortificandi, quam mihi dare recuses, te supplex oro, aufer animam meam a me. Non enim æquum est, ut tu in hac cruce pendens acetum & fel bibas, ego vero illecebras, ego deliciasque secter: ut tu nudus & inops lugeas, ego

Ioan. 19. Matth. 27.

verò

verò diuitias huius seculi quæram: ut tu pro læto durum habeas lignum, ego autem in mollibus cubem plumis, & omnia quæ carni dulcia sunt concupiscam.

*Expositio
Christi
cum pecca-
tore.*

Erubescere itaque, o anima mea, quotiescunque Dominum tuum in cruce vides pendentem, & imaginare illum tibi de ligno concionari, & ita tecum expostulare: O homo, ego pro te accepi coronam spineam, & tu in ignominiam mei fertum geris suauissimis floribus contextum? ego pro te extendi manus meas in cruce, tu verò eas ad choreas, aliasque vanitates & illecebras extendis? ego ardentissima fletu enecor, & tu pretiosissimo vino inebriaris, magnificentissimisque epulis distenderis? ego toto vitæ meæ curriculum in cruce perseveravi, ego vixi in suis ignominijs & doloribus, & tu in tota vitæ tua honoribus & voluptatibus sectaris? Ego dura lancea mihi latus aperiri passus sum, ut tibi cor meum darem, & tu cor apertum habes, patens omni vanitati & amori illicito?

DE PATIENTIA QUAM HABERE

*debemus in tribulationibus, quæ in imitando
Christo occurrunt.*

*Crux homi-
num medici-
na.*

Domine, tu me in hac cathedra legem temperantiæ docuisti, doce me & legem patientiæ, quæ maximopere mihi in imitando te est necessaria. tu partem concupiscibilem animæ meæ curasti, o bone Medice, medicare & nunc irascibili. Crux est medicina totius hominis, & folia arboris huius sunt sanitas gentium. Dixi nonnunquam mihi ipsi: Vellem cum nullo mortalium mihi litem esse, pacem cum omnibus opto: ideoque consultum mihi visum est, omne hominum consortium fugere, ne qua tribulationis aut iræ subrepat occasio.

*Homines fu-
gere non est
irā vincere.*

Psalm. 119

Sed nunc cognosco in hac mea imbecillitate, quod hominum consortium fugere, non sit iram vincere, sed imperfectionem regere. Quia iuxta exemplum tuum amodo conuersari volo cum omnibus, & pacem habere non tantum cum bonis, & pacificis, sed etiam cum peruersis, & his qui pacem oderunt. Ego quidem hoc ita facere propono. Sed tu, o Domine mi, da gratiam tuam mihi, ut quod proposui, feliciter queam perficere. Si quis facultates meas diripiat, da, o Domine, ne perturbetur animus meus; Video enim te in ista cruce misere spoliatum omnibus, video te inopem & nudum. Si quis honori meo quidquam detrahat, ne ob id patientiam amittam, cum te videam sic in honoratum, contemptum & derisum. Si mihi defuerint amici, serenitas animi ne turbetur, quia video te hic derelictum ab omnibus, non solum à Discipulis, sed ab ipso Patre tuo charissimo. Et si aliquando videatur mihi me à te derelictum esse, ne ob hoc perdam spem & fiduciam, quia tu non perdidisti illam, etiam cum diceris, *Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti?* statim enim

*Psalm. 21.
Matth. 27.
Luc. 23.*

spiritum tuum commendasti in manus eius, qui te dereliquerat. Quare Domine si mihi gratiam tuam largiri velis, nunc omnes angustias, tribulationes, & persecutiones in me suscipio: non enim mihi nocere possunt, possunt autem occasiones optimas præbere, te, o Iesu bone, imitandi.

Sed, o Domine mi, si tribulationes sint longiores & duriores, quibus modis me consolabor? Nam quantumcunque tuæ grandes fuerunt, videntur tamen fuisse breuiores: non enim ultra viginti horas durauit totum martyrium tuæ passionis. Sed clivici qui decem annos ob continuam infirmitatem lecto alligati, aut qui totidem annos in carceribus detinentur, aut in proprijs adibus alia necessitate aut arumina affliguntur, quam consolationem in te inuenient, in hoc tam longo certamine? Responde mihi, o Domine, ad hanc questionem, quia tu es Verbum & Sapientia Patris. Dic mihi, si tu sis vniuersalis consolatio in omnibus afflictionibus, an alium in tribulationem quærere debeamus? Verè, verè non opus est alio consolatore præter te. Sine dubio enim crux ista, in qua pateris, non fuit martyrium vnius diei, sed totius vitæ tuæ. In ipsa enim conceptionis tuæ hora ad crucis supplicium condemnatus fuisti, & impositum est tibi à natiuitate tua quicquid pati debebas, quod & semper, quoad vixisti, ob oculos tuos versabatur. Quoniam sicut omnes res præteritæ & futuræ semper præsentis sunt diuino tuo intellectui, sic etiam oculi & mens tua, martyrio tuo, & instrumentis omnibus Sanctissimæ passionis tuæ præsentis semper cohabitauerunt: tibi crux, clauis, flagella, spina, & crudelis lancea: tibi omnes gladij præsentis semper aderant, haud secus, quam hæc omnia instrumenta, ipso die paraclætes, proprijs oculis vidisti. Nos verò in graui afflictione qua premimur, habemus semper aliquam requiem, quando vel medicina vel morbi remissio id concedit. Tua verò poena continua fuit, ita ut si non semper in corpore, saltem in anima cruciatus sis, quoad in terris vixisti. Et si illud tormentum minus fuit, sufficiebat saltem zelus honoris Patris tui, & salutis animarum nostrarum; qui cor tuum iugiter dissecabat, atque corrodebat, maiori que martyrio te affligebat, quam mors ipsa. His adde obstinatos animos rebellis populi, & duritiem omnium aliorum peccatorum, pro quorum salute in hunc mundum veneras, & tamen beneficij istius participes non essent futuri, ne tempus visitationis suæ agnoscerent. Hinc illa pia lachryma oboriuntur, quas supra Hierosolymam profudisti: hinc prodijt illa lamentatio, quæ est apud Esaiam; *In vacuum laboravi, sine causa, & vane fortitudinem meam consumpsi.*

Luc. 19.

Esa. 49, 4.

Habes itaque hic o anima mea socium afflictionis, habes consolationem in tribulationibus, quantumvis etiam diuturnis. Quantumcunque enim vltimi cruciatus Sanctissimi corporis Domini nostri Iesu Christi breues fuere, pija tamen cordis atque animæ illius fuerunt quam longissimi.

DIE SABBATHI, MEDITATIO SEXTA MATVTINA, DE PLANCTV

B. MARIE VIRGINIS.

HOC DIE MEDITABERIS QVOMODO CHRISTI

latus sit apertum lancea, & quomodo Saluator de cruce depositus. Planctum
quoque B. Mariæ Virginis, & quomodo Christus
sepultus est.

T E X T V S.

Idei ergo, quoniam Parasceue erat, vt non remanerent corpora in Cruce sab- ^{leaz. 19.}
batbo (erat enim magnus ille dies sabbathi) rogauerunt Pilatum, vt frangeren-
tur illorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem frege-
runt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo.

Ad Iesum autem cum venissent, viderunt eum iam mortuum, & non fre-
gerunt eius crura: sed vnus militum latus eius aperuit lancea, & continuo exiit sanguis &
aqua.

Et cum iam serò esset factum, venit Ioseph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui & ipse erat
expectans regnum Dei, & audacter introiit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu.

Pilatus autem mirabatur si iam obisset: & accersito Centurione interrogauit eum, si iam
mortuus esset? Et cum cognouisset à Centurione, donauit corpus Ioseph. Venit autem & Ni-
codemus, qui venerat ad Iesum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ & aloës, quasi libras
centum.

Et accepto corpore Ioseph, de cruce depositum, inuoluit illud in sindone munda cum aromati-
bus, sicut mos est Iudeis sepelire. Erat autem in loco, vbi crucifixus erat, hortus, & in horto
monumentum nouum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter Parasceuen Iudeo-
rum (quia iuxta erat monumentum) posuerunt Iesum. Maria autem Magdalene, & Maria Io-
seph aspiciant vbi poneretur.

VC vsque occupasti te, o anima mea
doloribus & morte Domini tui Iesu
Christi, nunc tempus est, vt lamenta-
tionibus Beatæ Virginis eius matris oc-
cuperis. Propterea sede nunc paulu-
lum ad pedes Hieremiæ Prophetæ, sūme verba la-
mentationum de labijs eius, cumque amaro & ple-
no doloribus ore dic: Quomodo sedes sola innocen-
tissima Virgo? Quomodo facta es quasi vidua Domi-
na mundi? quomodo quæ sine vilo peccato es, facta
es sub tributo tantarum penarum? O virgo sanctis-
sima, optarem te consolari, sed non video qui pos-
sim. cuperem magnitudinem dolorum tuorum non-
nihil eleuare, sed viam modumque non inuenio,
o Regina celorum. Si causæ dolorum tuorum di-
lecti filij tui dolores & tormenta fuere, & non tua
(plus enim amabas illum quam te) define lamen-
tari: nunc enim filij tui dolores transtulerunt, & am-
plius non sunt: corpus enim nunc non patitur, &
anima eius tota est gloriosa. Define itaque plange-
re, cessent gemitus, cessent suspiria, quia cessauit
illorum causa. Planxisti cum plangente, æquum
est vt gaudeas nunc cum gaudente. Eia obturen-
tur nunc fontes illi purissimorum oculorum tuo-
rum, qui fontibus Esèbon sunt clariore. Qui si
nunc obsecuti facti sint, & turbidi ex pluuia tanta-
rum lachrymarum, absterge. Ira enim Domini pla-
cata est, veri Noë illius sacrificio: Cesset itaque dilu-
uium sanctissimorum oculorum tuorum, & incla-
rescat terra noua serenitate. Exiit nunc columba de
Arca; vbi redierit, signum referet diuinæ clementiæ.
Hæc spes te exhilaret, cessentque isti tui gemitus &
suspiria. Ipse tuus filius iubet telachrymas continere,
Granatens. Opus. Primæ.

& inuitat te ad nouum gaudium, dicens. Surge, pro- ^{Cantic. 2.}
pera amica mea, formosa mea, & veni, iam enim hyems ^{10. 13.}
transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in ter-
ra nostra: tempus putationis aduenit. Surge propera ami-
ca mea, speciosa mea, & veni columba mea in forami-
bus petra, & in cauerna macerie. Id est, in plagis & vul-
neribus corporis mei. Relinque nunc hanc tuam ha-
bitationem, & veni mecum.

Agnosco facile, o Domina mea, nihil horum te
consolari posse, quia finis dolorum tuorum nondum
aduenit. Finito vno martyrio, aliud incipit, & dolor
precedens excipit sequentem. Renouantur cordis tui
tortores, & abeunt vno, alter cum nouo tormento-
rum genere succedit; vt hac varietate passionis tue
tormenta duplicentur. Huc vsque defleisti filij tui do-
lores & penas, nunc eius mortem deploras. Huc vs-
que ob passionem eius lamentata es, nunc tuam ob
solitudinem lamentaris: hucusque doluerunt eius
tribulationes, nunc eius dolet absentia. fluctus vnus
abiit, alter aduenit, vt pena penæ addatur, & vbi do-
lores filij desinunt, incipiant tui.

Sin autem penæ præcedentes minores fuerint, Christi latus
video nunc aliam præparari non mitiorem. Claude, lancea con-
o Domina mea, claude oculos tuos, & noli vide- ^{solitur.}
re lanceam illam; quæ vibratur in aëre: noli cerna-
re quod dirigatur, quem petat. Voti compos mox facta
eris; facta es scutum filij tui, lancea enim & ictus il-
lius te, non filium vulnerarunt. Desiderabas & spi-
nas, & clauos in te conuerti: sed illa filio debebantur:
lancea verò te pupugit & transiit. O crudeles mi-
nistri, o corda ferrea, tam exilia vobis videntur illa,
quæ viuum hoc corpus passum est, quod etiam mor-
tuo parcere noluitis, sed & in illud scire veriti non

estis? Quae inimicitia tam barbara posset inueniri, & tam magna, quae non placari posset, videns quem oderat, ante se mortuum, & tam in feris modis dilaniatum atque interfectum? Attollite nonnihil immites oculos vestros, & videte; Videte inquam, mortuam illam faciem, oculos illos fractos, & cassos lumine, pallorem illum, & umbram mortis. Etsi duriores sitis ferro & adamante, fieri tamen non potest, ut videntes hanc formam, non remittatis aliquid de vestra feritate, & tot tormentis non mitigemini. Quare vobis satis non fuit, in filium debacchatos esse? Debuistisne etiam in matrem saeuire? ipsam ferit hac lancea, in ipsam figitur, ipsi minatur acies crudelis istius ferri.

Salutatio ad
vulnus late-
ru Christi.

Adest ecce miles cum lancea, & vibrans illam, figit magna vi in pectus Domini Saluatoris nostri. trepidat crux ictus quallata violentia, & continuè ex recenti vulnere sanguis exiit & aqua, ad ablutionem peccatorum totius mundi. O flumen exiens de Paradiso, & cursu tuo vniuersam mundi superficiem irrigans. O vulnus lateris pretiosum, non tam ferri crudelitate, quam amoris suauitate percussum. O porta coeli, fenestra Paradysi, locus refugij, turris fortitudinis, sanctuarium iustorum, sepultura peregrinorum, nidus castarum columbarum, lectus floridulus sponsae Salomonis. Salue vulnus lateris pretiosum, vulnerans animas piorum: salue punctura pungens animas iustorum, salue rosa omnis pulchritudinis, pyropus inaltimabilis, via ad cor Christi, testimonium amoris Dei, & pignus vitae sempiternae. Per te intrant animalia munda & immunda, quae cupiunt saluari ab aquis diluuij, veri Arcae Noè beneficio. Ad te recurrunt omnes tentati, in te consolationem percipiunt omnes afflicti, tuo liquore sanantur omnes infirmi, per te peccatores coeleste palatium ingrediuntur, in te requiescunt suauiter exules & peregrini omnes. O ardens amoris fornax, domus pacis, Ecclesiae thesaurus, vena viuientis aquae, salientis in vitam aeternam. Aperi mihi Domine portam hanc, assume me, & inhabitare fac in domo hac delectabili: Da mihi ut per hanc ingredi possim ad intimi amoris tui penetralia, propina mihi de fonte hoc dulcissimo, laua me lauacro hoc sanctissimo, & pretiosissimo liquore hoc me inebria. Dormi o anima mea in hac caeuerna securissimè: omnium huius mundi curarum & occupationum hic obliuiscere, hic requiesce, hic ede, hic bibe, hic cane cum Propheta dulcissimè: *Hae requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi eam.*

Genes. 7.

Ios. 4.

Psalm. 131.

QUOMODO CHRISTVS DE CRUCE depositum est, & de planctu B. Mariae Virginis.

Einde considera quomodo sanctissimum illud corpus de cruce deponitur; depositumque Virgineis Mariae brachijs excipitur. Sole iam ad Occasum vergente, duo sancti viri, Iosephus & Nicodemus venerunt, & scalas erigentes, crucem conscendunt, euellentesque clauos, corpus Saluatoris solvunt, & brachijs suis exceptum honorifice demittunt. Quando verò B. Virgo animaduertit, iam finem esse tormentorum, & filij sui corpus in terram demitti, preparauit illi securum locum quiescendi super pectus suum: & a brachijs crucis, in sua brachia recepit. Petiit itaque summa cum humilitate, a viris istis nobilibus (quoniam filio suo nondum valedixerat, neque ille ad supplicium crucis iturus, in nouissimos matris amplexus venerat) ut corpus filij vita iam cassum, sibi aliquandiu permitterent, ne ab omni parte desolata esset, omnisque consolatio ab illa exulare videretur, cumque hostes

Christus de
cruce depo-
nitur.

filium viuentem sibi rapui sent, orat, ne & amici mortuum surripiant. O Domina tota moesta, & omni consolatione destituta. si enim illi quod petis negauerint, iam nullum tibi solacium reliquum est, & si auerint, non video quam tunc consolationem habebis. Malum tuum non habet solacium, nisi in sola tua patientia. Si ab vna parte dolor tuus mitigetur, ab alia rursus geminatur. Quid igitur facietis viri sancti? quod consilium captabitis? Negare tot lachrymis, & Domina tanta quod cupit, indecorum est, & inhumanum: concedere quoque & dare quod petit periculosum. Nam si detur illi corpus filij, actum est de vita ipsius. Partim itaque metuendum ne desoletis illam: partim ne occidatis matrem, quemadmodum hostes filium occiderunt. Vicittandem commiseranda Virginis instantia.

Quando autem Virgo filium in brachijs suis iam haberet, quas voces, quas putas lamentationes edidit? O Angeli pacis plangite cum hac sacrata Virgine, plangite coeli, plangite stellae, & omnes creaturae mundi consociate vos, & cum Virgine Maria plangite. Amplectebatur Mater lacerum & contritum illud corpus, & affectu materno in sinu suo stringebat (in hoc enim sola fortitudo remanserat) oculos & vultum in spinas obiciens, faciemque suam faciei filij sui applicans & coniciens, sanguine filij suam decolorauit, rigauitque: illius verò lachrymis maternis est madefacta. O dulcis mater, hiccine dulcissimus est tuus filius? Hiccine est quem tu concepisti cum tanta gloria, & peperisti cum tanto gaudio? hiccine consolationes tuae transferunt? ubi sunt gaudia tua antiqua? ubi est speculum illud pulchritudinis, in quo soles te contemplari? Iam non iuuat in faciem hanc intueri, oculi enim lumen suum perdidit. Iam non iuuat amplius cum illo sermocinari, aut illi acclamare, quia aures eius iam non audiunt, lingua non mouet se, nec loquitur amplius mirabilia coelorum. Nunc occlusi sunt oculi, qui suo solent intuitu mundum vniuersum exhilarare. Quare nō loqueris o Regina coeli? quomodo dolor linguam tuam ligauit? lingua quidem obmutuerat, sed cor intus loquebatur cum filio dulcissimo, dicens.

O vita mortua, o lux obscurata, o pulchritudo deformis: quae manus hanc tuam diuinam formam sic deturparunt? Quae est haec corona quam manus meae inueniunt in hoc tuo capite? Quod vulnus hoc, quod video in tuo pectore? O summe Sacerdos mundi, quae signa sunt ista, quae oculis meis conspicio in tuo corpore? Quis imaginem gloriae & maiestatis Patris in te sic offuscavit? Quis facie omnis gratiae tam turpiter abusus est? Isti sunt oculi illi qui solem sua claritate obscurarunt? Istae sunt manus illae, quae resuscitabant mortuos quos attingebant? Istudne os ex quo egrediebantur quattuor celeberrima Paradysi flumina? Tantumne potuerunt manus hominum contra Deum? O fili, o sanguis mi, unde tempestas haec oborta est? qui fluctus te inuoluerunt? O fili quid faciam sine te? quod vadam? quis dolori meo medebitur? Pater & fratres afflicti venerunt ad te, orantes pro filio & fratre defuncto, & tu pro singulari tua bonitate, atque omnipotentia illos consolatus es, iisque succurristi. Sed ego quae video mortuum filium meum, patrem meum, fratrem meum, Dominum meum, quem precabor pro illo? quis me consolabitur? Vbi, ubi est bonus ille Iesus Nazarenus, filius Dei viui, qui mortuis dedit vitam, & viuis consolationem? Vbi est Propheta ille magnus, potens in opere & sermone, coram Deo & omni populo?

Fili mi ante me nunc posite, qui gladius es doloris mei, quid peccasti, quod Iudaei te crucifixerunt? Quam causam habuerunt te tam crudeli morte interficiendi? hancine reportas gratiam pro tantis tuis be-

Corpus
tuum
Christi
si mater
suam
pita

Lamentum
in signis
B. Mariae
gratia

Genes. 2.

Luc. 24. 9.

tuis beneficijs? istud est primum tantarum virtutum? istud mineral pro celesti tua doctrina? Hem quod mundi malitia progressa est? quod Dæmoniorum peruersitas? quod bonitas & clementia Dei deuenit? Tantone odio Deus peccatum infestatur? tantamne satisfactionem vnicuique illud crimen postulat? tam magnus rigor est diuine iustitiæ? tam pretiosa in conspectu Dei salus humana?

O Dulcissime fili mi, quid faciam absque te? tu eras meus filius, meus pater, meus Sponsus, meus Magister, & omne meum solatium. Amodo ero sicut Orphana sine patre, vidua sine sponso, sola sine magistro, & destituta omni solatio. In posterum non videbo te egredientem vel ingredientem ianuam meam, ex Euangelij pacis prædicatione defessum. Non abstergam amplius sudorem à vultu tuo, ad solem indurato, atque decolorato. Non te posthac ex itinere & laboribus defatigatum refocillabo; non videbo te iterum ad mensam meam accumbentem, animamque meam diuina tua præsentia resicientem. Posthac ad pedes tuos non sedebo, nec verba oris tui nectare audiam, nec dulce nomen matris amplius in auribus meis resonabit? Transiit illa gloria, finita est ista lætitia, incipit nunc mea solitudo.

Cur non alloqueris me fili? o celestis lingua, quæ tot homines consolata es, tot hominibus tuis sermonibus vitam reddidisti, quomodo in altum hoc silentium deuenisti? cur non compellas matrem tuam? quare mihi non reliquisti monumentum aliquod, cuius aspectu tui semper recorderer? Ipsa tua cum venia vnum mihi capiam. Hæc regalis corona erit legatum meum, hi clauis, & ista lancea volo ut mea sit hæreditas. hi tam pretiosi thesauri semper erunt in corde meo: ibi fixi semper erunt clauis tui, ibi corona, flagra, & crux tua iugiter conseruabuntur. Hæc erunt primogenita mea, quæ mihi elegi in consolationem solitudinis meæ, quamdiu vita hæc mihi superstes erit.

Ah quam momentaneum est mundi huius gaudium, & quam intolerabilis est dolor, post magnam prosperitatem? O Bethleem & Ierusalem quanta inter vos hodie est differentia? Quia nox ista clarior, & quis dies hoc obscurior? quam diues & beata eram tunc, quam inops & misera nunc relicta sum? Non potuit meum infortunium non esse magnum respectu tanti thesauri. O Angele gloriose, ubi nunc est illa gloria & laus antiquæ salutationis? Non erat inanis tunc meus ille timor, quia post tantam gloriam, aut crux magna, aut magnum sequi debuit infortunium. Non vult Dominus ut sui sint otiosi, non dat honorem sine molestia, nec Dominum sine seruitute, nec gratiam sine magno labore. Tunc appellasti me gratia plenam, nunc plena sum doloribus: tunc me benedictam inter mulieres vocasti, nunc omnium feminarum sum infelicissima. tunc dixisti, Dominum esse mecum: nunc quidem mecum non viuus, sed mortuus, non in solatium mecum est, sed in poenam.

O suauissime Redemptor mi, an peccauerim forte nimia lætitia te recens natum brachijs meis constringens, ut propterea nunc te tanto cum dolore debeam complecti? An nimiam voluptatem conceperim lactatoris mei tibi puerulo præbens, ut iccirco nunc mihi calix hic amarissimus ebibendus sit? An deliquerim eò, quod toties cum iacunditate ferenam tuam faciem, tanquam lucidissimum speculum intuita sum, quare volueris ut te nunc adeo deformem, lacerum, & absque omni pulchritudine viderem? An potius in culpa est nimis seruens ille amor meus, quo te deperibam: aut propterea demerita sum, ut amor iste nunc carnifex meus sit? ut nunc pro magnitudine amoris etiam sit magnitudo meæ passionis?

Gratiarum. Opus. spiritual.

O æterne Pater, o amator hominum, qui pius es & misericors erga peccatores, immitis verò & crudelis in proprium filium. Tu scis quanti fluctus cordis mei, & quanta tempestas animam meam perturbauit? Tu scis, quot plagas, quot vulnera factum hoc corpus acceperit, tot mortes cor meum subisse. Nihilominus, o Pater, etsi plus ceteris creaturis afflicta sim, tamen infinitas pro his tormentis tibi gratias ago. Sufficit mihi, hanc diuinam tuam esse voluntatem. Sufficit mihi, quod sciam de manu tua mihi datum esse, etiam si gladius sit, accipio tamen non inuita, & adigo in cor meum. Gratiarum ago tibi, tam pro dolore, quam pro amore, pares. Pro beneficijs & donis tuis, mihi hætenus à te præstitis, benedico tibi: & quod eadem nunc auferas à me, non doleo, sed lubens depositum tuum tibi reddo, & non minores ob hoc, quam ob illud, tibi cupio gratias referre. Benedicant tibi Angeli & coeli, benedicant tibi lachrymæ meæ, & laudent sanctum nomen tuum. Supplico tibi, o Pater mi, (si modò sit voluntas tua, & tuo non officiat honori) esto nunc contentus triginta trium annorum tribulationibus quas vsque huc sustinui. Tu scis o Pater quod ab eo die, quo mihi Senex ille Simeon Martyrium meum vaticinatus est, positum sit omne gaudium meum, & tota vita mea amara sit absynthio permixta: quodque ab eo tempore vsque huc cor gladio illo transfixum in pectore meo gestauerim. Tu scis quod in medio gaudiorum meorum memoria vaticinij illius me semper contristauit: quodque gaudium nunquam tam purum perceperim, cui non admixti fuere dolores recordationis & testimonij illius diei.

Scio Pater omnia hæc singulari tua providentia contigisse, & voluisse te, ut sicut filius tuus crucem suam ab ipsa conceptione vsque huc portaret ante oculos suos, ita & ego mater à prima cognitione mysterij huius, vsque ad hanc horam crucem quoque meam baiularem. Sic voluisti, ut tui in hac vita patiantur semper, & nolueris ut in hac valle lachrymarum gaudia nostra magna sint aut perpetua, etiam si in te, & de te concipiantur.

Sufficiant itaque, o Rex mi, & sit nunc tormentorum meorum finis, si modò placeat tibi: sin minus, fiat in hoc, sicuti in omnibus, voluntas tua. Si parum videtur vnam mulierem martyrium vnum sustinuisse, tu scis quod tot martyria sustinui in corde, quot verbera, plagas, aut flagella Saluator meus in corpore excepit. Ipsi Martyria nunc finita sunt: mea verò aspiciendo illum renouantur. Præcipe o summe Imperator Morti, ut reuertatur & auferat prædam adhuc relictam, & Matrem simul cum filio ad sepulchrum rapiat. O felix sepultura, quæ in locum, & officium meum succedis, quæque aufers coronam meam à me, & tibi super imponis: dum excipis in te, quem ego in visceribus meis antea portauit. Ossa mea exultabunt, si sese illic viderint, & vita mea reuera erit in ipsa sepultura. Cor & animam meam sepeliam, o Saluator mi, quia possum: tu verò trade corpus meum sepulturæ, quia id ego non possum sine te.

O mors quare tam crudelis es, ut me separe ab illo, à quo solo vita mea dependet? Tu subinde crudeliores parcendo, quam interficiendo. Fuisses pia & misericors erga me, si me vnà cum filio hinc abripuisses: sed nunc immitis & crudelis fuisti filium occidendo, & multò crudelior matri parcendo.

Talia sine dubio, & his similia lamenta, Virgo mater, & cetera, quæ adfuerunt Mariæ, pectoribus suis versarunt. Planxerunt omnes qui erant presentes: planxerunt nobiles illi Viri, planxit cælum & terra, & omnes creaturæ lachrymas suas lachrymis Beata Virginis addiderunt.

Q 3

Planxit

Bern. serm.
43 in Can-
tica.

Luka.

Planctus S.
Iohannis Evan-
gelista.

Planxit & S. ille Euangelista, amplectendo diuinum illud Magistri sui corpus, & dicendo: O bone Magister & Domine mi, quis me in posterum erudit atque docebit? quem amodo in dubijs questionibus consulam? in cuius pectore nunc requiescam? quis mihi postea secreta celi communicabit? Quæ subita hæc mutatio? heri me sustinisti in sacro pectore tuo recubentem, dando mihi gaudia vitæ: nunc beneficium reddo, te mortuum brachijs meis constringendo. Hæcne est illa facies, quam ego vidi in monte Thabor transfiguratum? Illene vultus, quem ego vidi Sole clariorem?

Matth. 17.
Marc. 9.

Planctus S.
Magdalenæ.

Planxit & illa Beata Peccatrix, & apprehendens pedes Saluatoris dixit: O lumen oculorum meorum, & remedium animæ meæ, quis me postea recipiet in profundo peccatorum demersam? quis me debitor vulneribus meis? quis respondebit pro me? quis me defendet coram Pharisæis? O quantum mutati pedes ab illis quos ego laui, cum ante vos prostrata, in gratiam recepta, peccatorum indulgentiam inueni? O dilectissime cordis mei, vti nam mihi concederes, vt nunc tecum vita defungi possem? quomodo dicere potero me amare te, cum ipsa viuens te coram mortuum conspiciam?

Christus se-
pelitur.

Sic planxit & lamentata est tota hæc societas, irigando, & lauando lachrymis suis sanctissimum illud corpus. Cumque appropinquasset hora sepulture, accepto corpore sacro, inuoluerunt illud aromatibus conditum in sindone munda, & sudario caput eius ligarunt, impositumque feretro ad locum monumenti portarunt, & ibi deposuerunt pretiosum hunc thesaurum. Monumentum lapide testatum fuit, & facies Mariæ obscura nube tristitiæ cooperata. Ibi secundum filio valedixit: Ibi secundum cepit sentire suam orbitatem & solitudinem: ibi deprehendit se nunc spoliata omnibus bonis: ibi sensit cor suum sepultum, vbi thesaurus suus erat reconditus.

COMMEMORANTVR CAUSAE,
ob quas B. Virgo Maria & Iusti omnes in hoc
seculo varijs tribulationibus affli-
guntur.

Æterne Pater, cum pro singulari tua bonitate & misericordia, volueris benedictum Filium tuum tam dira pro peccatis nostris pati, quare etiam voluisti, vt Beata hæc Virgo tanta pateretur? cum nec propter aliorum peccata castigetur, quæ abunde satis morte filij tui expiata sunt? nec propter sua, cum innocens sit & nunquam deliquit? Quam facile potuisses tormenta illius moderare: si extra Hierusalem alibi fuisset, vbi non vidisset oculis ius mortem filij, non sic aucti fuissent dolores spectaculo præsentis. O admirabilis dispositio, & incomprehensibile consilium Dei. Voluisti eam pati, o Domine, non pro mundi redemptione, sed vt ostenderes nihil esse in mundo tibi gratius, quam pro sanctissimo nomine tuo tribulari. Non est res pretiosior amore glorioso & triumphante in celo: & amore tribulato, luctantique adhuc Iustorum in terris. In domo Dei non est honor, non dignitas, non gloria maior, quam pro amore illius pati & affligi.

Ratio cur
Iusti affli-
git Deus.
Rom. 11.

Patientia nil
Deo gratius.

Inter omnia opera atque seruicia, quæ tibi, o Pater æterne, Saluator noster præstitit in hoc mundo, nullum fuit gratius, nullum fuit tibi acceptius, illo, quo nos redemit, passione scilicet & tribulatione. Illa fuit monile & gemma nobilissima, omnibus diuicijs virtutum, quas tam opulentus ille mercator Christus Iesus tibi obtulit pretiosior: & quæ tibi placuit præ ceteris omnibus: pro qua reddi-

disti illi omnia, quæ te petij, salutem scilicet huius mundi. Cum itaque tribulatio sit tam pretiosa gemma & electa, non erat rationi consonum, vt talis thesaurus omnibus perfectionibus perfectior, & qui diuinis oculis tam gratus est, tolleretur, aut interiret.

Præterea nihil in hoc mundo est, quod veram virtutem à falsâ magis distinguit, & manifestus veræ virtutis indolem ostendit, quam pati, & tribulari pro amore Dei. argumentum enim & probatio veri amoris est, affligi pro amato, omnia alia, hoc solo excepto, suspecta sunt & inefficacia. Quemadmodum enim Deus magnitudinem amoris sui erga nos, nondum manifeste hominibus exhibuerat (licet beneficia eius in nos extabant plurima) priusquam venit ipse patiens, & moriens pro illis: Ita nec homines testatum faciunt perfectè suum erga Deum amorem (quantumvis etiam multa & magna Deo præstent officia) priusquam pro nomine illius varijs tribulationibus alaci animo cupiunt affligi. *Non solum autem, inquit Paulus, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, (veræ virtutis) probatio verò spem.* Atque ideo homo virtutem & sanctitatem omnem in se suspectam habere debet, donec ea testimonio tribulationis probeatur. Appositissime itaque Sapiens, *Vasa figuli, inquit, probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.*

Non fecit Deus in tota rerum natura rem aliquam frustra, aut quæ esset otiosa, multo minus vult charissimata sua vel dona gratia vacua aut otiosa in nobis esse. Ideoque Deus disposuit & diuisit vniuiusque Electorum suorum pondus & mensuram tribulationum, secundum mensuram & talentum acceptæ gratiæ. Nullus hic habetur respectus, quis ardentior sit amator, vt in fauorem illius, tanto plus illi de gaudijs & prosperitatibus detur, sed tanto plus illi infelicitatis, malorum & tribulationum imponitur, quanto ceteris feruentius amat, & amatur fortius. *Cibatis nos Domine* (ait Propheta ille & Rex electissimus) *pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis, in mensura.* Mensura autem hæc erit, vt amicus magis dilectus, magis ærumnis & aduersitatibus hic exerceatur.

Moyse cum amicitiam & fedus inter Deum & populum pepigisset, *sumptum sanguinem* leniter, ait Scriptura, *resperxit in populum, & dixit: Hic sanguis est fœderis quod pepigit Dominus, &c.* & residuum sanguinis partem fudit super altare. Omnis itaque qui ambit amicitiam Dei, statuitque ita viuere, vt ab illo diligatur, hoc exemplo discat amicitiam hanc debere sanguine celebrari, & consignari. non tantum sanguine Christi, sed proprio etiam singulorum: id est, patientia & tribulationum tolerantia. Christus prior in vltima cœna quam cum Discipulis suis celebravit ex calice bibit: postquam verò bibisset, quod reliquum erat ceteris conuiuis, qui aderant, dedit, iussitque vt inter se diuiderent, & singuli haustum ex illo biberent: vt hoc modo singuli suam ex calice portionem perciperent. Atque ita necessè est, vt singula membra se Christo conforment in aduersitatibus & tribulatione. In hoc verò est differentia inter homines imperfectos & perfectiores, quod imperfectioribus sufficit, si sanguine vel leniter aspergantur. Qui verò Deo sunt coniunctiores, quique ad perfectionem vitæ tendunt, digni qui altaria Deo vocentur, ipsis non satis est sanguine aspergi, sed sanguine debent lauari & baptizari. Fortioribus enim difficilia belli, seu pugnae seruantur, quemadmodum & præmium maius & corona debetur illis gloriosior.

Personæ duæ, quæ in hoc seculo reperiuntur à Notandum.
Deo

Patientia
tribulatio
vera virtus
est nota.

Rom. 8.

Eccle. 27.

Deus non
vult dona
sua in no-
bis esse o-
tiosa.

Psalm. 78.

Exod. 24.
In signis Al-
legoria.

Matth. 26.

Deo maxime adamatæ, fuerunt Iesus Christus & Mater eius Maria: quæ sicuti omnibus creaturis virtute prælucent: ita & afflictionibus multis omnes superarunt, & patientia longa præcellerunt. Non fuere in mundo personæ præstantiores istis duabus, sed nec reperiuntur iisdem magis afflictæ & desolatiæ.

Consolatio
eorum qui
rebus & dolor
sua agitantur

Cal. 50.

Consolamini itaque, consolamini omnes, qui in calamitatibus & miserijs estis: quia quamdiu tribulamini, maiorem cum Christo & Matre eius similitudinem habebitis. Consolamini, quia per tribulationes vestras non elongamini aut repudiâmini à Deo, sed (si patienter aduersa sufferatis) multo illi eritis chariores & viciniore. Consolamini, & iterum consolamini, qui in aduersitatibus laboratis, quia non est sacrificium Deo magis acceptum, spiritu contribulato, nec amicitia ipsius signum & tessera certior, quam patientia in afflictione. Caueat unusquisque, ne perperam loquatur de tribulatione, quia id esset de Christo, Matre, & ipso Deo, qui amicis suis semper aduersa immittit, perperam loqui, eosque blasphemare.

Quid aliud est tribulatio, quam crux? qui itaque

impie loquitur de tribulatione, nonne & in crucem blasphemus est? quid est fugere tribulationem, nisi fugere crucem? & si adoremus vel veneremur crucem mortuam, & pictam, aut sculptam, quæ veræ crucis imago & figura est, cur horremus crucem viuam, quæ est, pro cruce pati? Quid hoc aliud est, quam Iudeos imitari, de quibus Saluator in Evangelio dicebat, *De vobis, qui edificatis monumenta Prophetarum, Patres autem vestri occiderunt illos.* q. d. honoratis illos mortuos, & cum viuerent spreuitis illos, & occidistis? Idem facere videntur mali Christiani, qui venerantur crucem mortuam, & crucem viuam (hoc est, pro cruce & crucifixo pati) irridere, conspuunt, & detestantur.

Nec quisquam animum despondeat, dicens se pro peccatis castigari, aut præter meritum suum affligi. Perinde enim est, quomodo, aut cur patiaris: nam vtrūq; est pati in cruce. Si propter peccata tua puniaris, in cruce boni latronis pateris: si præter meritum, & innocens plectaris, maiores spiritus, maioremque fortitudinem concipere debes, nam præter culpam pati, est pati in cruce Christi benedicta.

Tribulatio
crux Christi
est.

Matth. 23, 24.

August. in
Psalm. 68.

Duplex pa-
tiendi mo-
dus.

DIE DOMINICA MEDITATIO MATVTINA SEPTIMA DE RESVR- RECTIONE.

HOC DIE FACTO SIGNO SANCTÆ CRVCIS ET PRÆMIS-
sa diligenti præparatione, meditaberis mysterium Sanctæ Resurrectionis, in quo occurrunt
quatuor ordine considerata: nimirum, descensus Christi ad Inferos: Resurre-
ctio sanctissimi illius corporis: quomodo Matri & Magdalene
apparuit: & quomodo ceteris sese discipulis
dedit conspiciendum.

TEXTVS.

ET cum transisset sabbatum, Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, & vidit lapidem sublatum à monumento, Corpus autem Domini Iesu non inuenit. Stabat ergo ad monumentum foris plorans. Dum ergo flet, inclinauit se, & prospexit in monumentum: & vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Iesu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras? dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: & nescio ubi posuerunt eum. Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum, & vidit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus esset. Dicit ei Iesus: Mulier quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei, Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum: & ego eum tollam. Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa dicit ei: Rabboni (quod dicitur magister.) Dicit ei Iesus: Noli me tangere (nondum enim ascendi ad Patrem meum) vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum. Venit Maria Magdalene annuncians discipulis: Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi. Cum ergo sero esset die illo, vna sabbathorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dicit eis: Pax vobis. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. Gausi sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hoc cum dixisset, insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius: non credam. Et post dies octo, iterum erant discipuli intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuam clausam, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam & mitte in

Ioan. 20.

latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas & dixit ei: Dominus meus & Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thomas, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc. Haec autem scripta, ut credatis quia Iesus est Christus filius Dei: & ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

Palm. 117. 24.
Cur Dominus
eius dies Do-
mini dies vo-
cetur.

Ecce dies quam fecit Dominus, exul-
temus & letemur in illa. Omnes dies fe-
cit Dominus, qui conditor est omnium
temporum, tamen hanc diem dicitur
sibi peculiari modo fecisse. Hac etenim
die praeceptum opus suum, propter quod venerat, ab-
soluit: opus scilicet Redemptionis nostrae. quemad-
modum enim opus hoc propter excellentiam suam,
opus Domini dicitur, eo quod prerogatiuam habeat
inter omnia opera reliqua: sic dies hac vocatur dies
Domini, quia Dominus finiuit hoc die opus, inter
omnia opera excellentissimum.

Alia Ratio.

Dicitur & Dominus diem hanc fecisse, quia quic-
quid in illa reperitur, solius Dei manibus est factum.
In ceteris festiuitatibus & mysterijs Saluatoris, sem-
per aliquid reperitur, quod fecimus nos: quia repe-
ritur in illis semper aliqua poenitentia: poenitentia vero nascitur
ex culpa nostra, & proinde semper aliquid nostrum in
illis inuenitur. Hac vero dies non est dies poenitentiae, tri-
bulationis aut miseriae: sed omnino ab his seclusus,
omniue gloria & iucunditate repletus, atque id-
eo dies hac solius Dei est, & appellatur. Quis
itaque non exulteret & letetur in tali die, qualis
hac est? In hac die letata est omnis humanitas
Christi: letata est eius Mater, letati sunt omnes di-
scipuli Christi, letati sunt caeli & terra, sed & In-
fernus huius letitiae fuit particeps. Sol hoc die cla-
rius fulsit, quam fecerat vnquam antea: aequum e-
nim erat, ut Domino ministraret sua luce, in die lae-
tiae illius, uti antea tenebris suis eidem seruierat in
die passionis. Caeli videntes Dominum pati, ob-
fcurati sunt, ne Creator mundi nudus conspiceretur:
nunc autem duplici claritate refulgent, videntes Tri-
umphatorem mortis & Diaboli, cum tanta maiestate
de sepulchro prodire. Letati sunt caeli, & terra laeti-
tiae particeps fuit, quia splendidius lumen hodie de
sepulchro natum est ipso lumine Solis in caelo ful-
gentis: Dicit quidam Doctor contemplatiuus, quod
singulis diebus Dominicis, mane, cum a somno sur-
geret, tantam in se senserit exultationem, tantaque
iubila & gaudia, quae ex recordatione Dominicae Re-
surrectionis percipiebat, ut omnes creaturae, tam in
caelo quam in terra visae sint illi altissima voce cantare:
In Resurrectione tua Christe, Alleluia, caeli &
terra latantur, Alleluia.

Ut autem commodius mysterium huius diei quae
peniculare, cogita primum, quomodo Saluator
finito passionis suae tempore, eadem cum charita-
te, qua pro nobis crucem ascendit, etiam mox ad
inferos descendit, ut opus redemptionis & redemptio-
nis nostrae perficeret, & absolueret. Sicut enim mor-
tem elegit, ut nos a morte vindicaret: ita descensum
hunc ad inferos praedestinavit, iterque hoc assumpsit,
ut suos ab inferis liberaret.

Euseb. Emif.
de Resur.
Dom. ho. 1.

Descendit itaque nobilis ille Triumphator ad In-
feros, amictus splendore & fortitudine mirabili. Cu-
ius magnificum Inferni ingressum describit Eusebius
Emiftenus his verbis: O pulchra lux quae de candido
caeli fastigio promicillat, & inter fluentia purpurea fe-
dentes in tenebris, & umbra mortis, subita claritate
visitasti vel vifisti. Confestim igitur aeterna nox in-
ferorum Christo descendente resplenduit: sicut strid-
or ille lugentium, soluit confestim stridorem lugen-
tium, & cathenarum disrupsa ceciderunt vincula

damnatorum: attonita mentis obstupere tortores,
omnis simul impia officina contremuit, cum Chri-
stum repente in suis sedibus vidit. Mox igitur ferru-
ginei ianitores descendente Christo talia inter um-
brofa silentia caeci metu incumbente submurmura-
rant: Quisnam (inquiunt) est iste terribilis, & niueo
splendore coruscus? nunquam noster talem excepit
tartarus: nunquam in nostra cauerna talem euomit
mundus, inuasor est ille, non debitor: effractor est vel
distractor, non peccator vel prauiator: iudicem
videmus, non supplicem. Venit iubere, non succum-
bere: eripere non manere. Vbinam putatis ianitores
nostri dormierunt, cum iste bellator claustra vexa-
bat? hic si reus esset, superbus vel audax non esset. Si
eum aliqua delicta fuscarent, nunquam nostros tar-
taro suo dissiparet fulgore: vel nunquam fulgore
suo nostras tenebras dissiparet: sed si Deus est, quid
in sepulchro facit? si homo, quid praesumpsit? si Deus,
ut quid venit? si homo, quare captiuos soluit? Nun-
quid nam iste cum auctore nostro composuit, aut for-
te & ipsum aggressus vicit, sic ad nostra regna transi-
uit? Certè mortuus erat, certè victus erat. Illusus est,
prauiator noster in mundo, nesciuit quid hic stra-
gem procuraret inferno. Crux illa fallens gaudia no-
stra, parturiens damna nostra. Per lignum ditati su-
mus, per lignum euertimur. Perit potestas illa, sem-
per populis formidata: nullus hic viuus intrauit, ne-
mo carnifices terruit. Nunquam in hoc loco fuligine
& nigra semper caligine cecato iocundum lumen ap-
paruit. An forte sol de mundo migravit? sed nec ce-
lum nobis atraque parent, & tamen inferus lucet.

Sic tumultuabantur & murmurabant inter se tar-
tarei spiritus, & Principes tenebrarum, quando vi-
ctoriosus ille Triumphator phlegethontas lacus in-
trauit, infernalesque carceres subiuit, ut captiuos inde
suos liberaret. Erant ibi vno in loco congregatae animae
Iustorum omnium, quae ab orbe condito ad illam vi-
que horam, ex hac vita emigrarunt. Ibi vidisses Pro-
phetam serra lighea dissectum, alium quoque lapidi-
bus obrutum: alium verò cui claua ferrea caput erat
diminutum: aliosque alijs tormentis pro testimonio
& gloria Dei sublatos, & ad inferos demissos. O So-
cietas gloriosa. O thesaurus caeli nobilissimus: o o-
pulentissima pars praeda, & triumphus Saluatoris: o
spolia ampla. Erant illic duo illi Protoplasti, per
quos genus humanum propagatum est: qui quemad-
modum primi fuerant in culpa, ita primi fuerunt in
fide, spe, atque fiducia. Erat illic sanctus & veneran-
dus ille Senex, qui arcae fabrica semen humanum
conseruauerat, ut mundus iterum post diluuium ho-
minibus incoheretur. Erat illic primus Pater creden-
tium, qui primus omnium meruit accipere testimo-
nium, & foedus Dei, cum signaculo circumcisionis in
carne sua. Illic erat obediensissimus ille filius Isaac,
qui portarat in humeris suis lignum, in quo sacrifici-
um Deo fuisset oblatum, adumbrans atque represen-
tans sacrificium offerendum pro mundi remedio.
Erat ibi celebris ille duodecim tribuum Sator, qui in
aliena veste & habitu peregrino, meruit a patre be-
nedictionem, praefigurans humanitatem & incarna-
tionem Verbi. Erat ibi tanquam peregrinus & nouus
icola huius terrae praecursor Ioannes Baptista, cum
sancto Sene illo, qui noluit ex mundi huius ergastio
liberari, priusquam vidisset oculis suis Saluato-
rem

Aug. serm.
de tempore

Esaias.

Isaia.

Amos.

Adam.

Eua.

Gen. 2.

Noe.

Gen. 6.

Abraham.

Gen. 17.

Isaac.

Gen. 22.

Iacob.

Gen. 27.

Io. Baptista.

Luc. 2.

rem

DE RESURRECTIONE
corporis Christi.

Ed quid agis, o dulcissime Saluator? in tanta lætitia animæ tuæ, sicine corporis tui oblitus es, vt ei in sepulchro te expectanti nullam gaudij partem communices? Memento quid lege militari cautum sit, de præda diuidenda; nimirum, *vt æqua pars sit descendenti ad prælium & remanenti ad circinas, & similiter diuidant.* Sanctissimum corpus tuum Domine excubat in sepulchro, & anima tua gloriosa debellat infernum: diuide itaque gloriam inter corpus & animam, posteaquam victor è prælio redijisti.

1. Reg. 30, 24.

Iacebat adhuc corpus sanctissimum in sepulchro miserabili ista forma, qua positum in eo fuerat: facies erat testa sudario, omniaque membra eius erant laniata. Transierat iam media nox, & cælum incipiebat rutilare, aurora iam exeunte, cum Sol iustitiam matutinam veller præuenire, & in hoc cursu prærogatiua oriente Soli præripere. Ideoque in hac tam beata, & fortunata hora gloriosa Christi anima, corpus suum iterum intrauit. Sed videamus quomodo corpus hoc anima condecorauit, ornauitque. Non potest hoc verbis explicari, sed exemplo potius, in aliqualem huius rei cognitionem deuenimus. Accidit nonnunquam vt obscura quædam nubes in Occidente conspiciatur, cumque Sol ad Occalum properat, nubem hanc perfringit, radijque suis ita tegit, & in tam lucidum & formosum corpus mutat, vt nubes illa quasi deaurata ipse Sol esse videatur. Sic gloriosa hæc anima, postquam sancto hoc corpore sese vestiuerat, & in illud intrauerat, omnes corporis tenebræ in gratissimam lucem sunt conuersæ, omnisque eius deformitas, in pulchritudinem mutata: adeo vt corpus hoc, paulo ante omnium corporum maxime deformem, nunc omnium esset pulcherrimum. Hoc modo surrexit de sepulchro Dominus, totus glorificatus, perfecteque gloriosus, primitiæ dormientium, & figura nostræ resurrectionis. Sed quis iste qui venit de E. domo tinctus vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ? quis iste post tantam suppliciorum tempestatem, post tot dolores & opprobria, tam gloriose fulgens, & claritate sua Solem ipsum obscurans? Hic est Patriarcha Ioseph, ductus de carcere, de tonlis mortalitatis crinibus, & veste immortalitatis assumpta, factus totius Egypti dominus. Hic est mitissimus ille Moyse ex aquis, & vili fœcella scirpea, pice & bitumine illita eleuatus, qui venit, vt omnem potentiam, & totum Pharaonis imperiū euerat. Hic est bonus ille Mardocheus, qui deposito sacco & cilicio, regali vestimento indutus, inimico suo deuictus, & in propria cruce suspensus, populum suum omnem à morte liberauit. Hic est sanctus ille Daniel, è lacu leonum extractus, sine vilo detrimento à famelicis istis bestiis accepto. Hic est fortissimus ille Sampson, qui circumdatus ab inimicis suis & in ciuitate inclusus, media nocte surgens, apprehendit ambas portæ fores, cum postibus suis, & fera; impositasque humeris suis, portauit in motem, eluso proposito, & consilio aduersariorum. Hic est beatus ille Ionas in mare mortis præcipitatus, vt socios suos à morte liberaret, qui postquam in ventrem magni piscis intrasset, iterum ab eadem bestia die tertio in litus Ninive eiectus est. Quis est iste, qui inter fauces, dentesque fame rugientium bestiarum positus, saluus euasit, nullo vulnere, vel liuore accepto? Qui demersus in aquarum abyssum, in aridam expositus est, & aura fruitur vitali? qui profundum mortis intrauit, & ab ipsa morte seruicium accepit? Est Saluator noster, qui raptus est à fera bestia, quæ nunquam satiatur

nimirum

rem mundi, eumque in vlnis suis recepisset, dulce cantans melos ad instar Cygni priusquam moreretur. Habebat & ibi exiguum locum pauper ille mendicus Euangelicus Lazarus, qui ob vlcera sua, famemque & longam patientiam, meruit accipere sortem & locum in hoc sancto commercio, & certa expectatione.

Totus iste chorus Sanctarum animarum sedebat ibi gemens, & suspirans, maximo votorum ardore expectans hanc diem, & in medio illorum tanquam præcentor, sanctus ille Rex & Propheta, sine intermissione repetens antiquam suam lamentationem, dicens: *Quemadmodum ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Domine. Situit anima mea ad Deum fontem viuum, quanto veniam & apparebo ante faciem Dei? fuerunt mihi lacryme meae panes die ac nocte. dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? O sancte Rex, si illa sit tuarum lamentationum causa, desine quaeso, desine amplius lamentari. Hic enim stat Dominus tuus, hic stat Saluator tuus. Muta nunc potius canticum tuum, & cane quod multo ante cecinisti, cum scriberes: Benedixisti Domine terram tuam auertisti captiuitatem Iacob. Remissisti iniquitatem plebis tue, operustis omnia peccata eorum. Et tu sancte Ieremia, qui pro honore eiusdem Domini, sub imbre saxorum occubuiisti, claude, claude librum lamentationum, siue Threnorum quem scripsisti, videns ciuitatem plenam populo Hierusalem desolatam, & templum Domini euersum, post triduum enim aliud templum nouum reedificatum & aliam, multo populosiorum & magnificentiorum per totum terrarum orbem resuscitatum Hierusalem videbis.*

Cum itaque Patres isti viderunt tenebras suas nunc hoc lumine collustrari, & iam finem miseriarum, initium verò gloriæ suæ adesse, quanta perfusi sunt lætitiæ! gaudium illorum quis poterit explicare? postquam ipsa nunc comperiebant, se ex captiuitate Egyptiaca liberatos, & inimicos suos in mari rubro demersos esse, cantauerunt omnes dicentes: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem deiecit in mare.* Quanto cum gaudio & reuerentia primus Pater generis humani, sese ante pedes Filij & Domini protrahit dicens: Venisti tandem expectare Gentium, desiderate mulum Domine, quem diu expectaui, vt deletio chirographo, debita mea solueres, & peccata mea deleares. Venisti tandem, vt promissam fidem soluas, & non despexisti sperantes in te. Vicit difficultatem itineris pietas immensa: & tormenta, doloresque crucis, amoris magnitudo superauit.

Non est lingua in mundo tam eloquens, tam copiosa, quæ posset lætitiæ Patrum istorum dignè satis commemorare. Multo tamen maius fuit gaudium Saluatoris, cum cerneret primitias laborum, tantam scilicet animarum multitudinem, sua passione recuperatam & saluatam. O quantum sibi ipse gratulatus est Dominus, & quam bene collocatos labores & dolores crucis suæ censuit, postquam vidit fructus, quos arbor illa sancta proferre incipiebat? Amore duorum filiorum quos in Egypto genuerat Patriarcha Ioseph, oblitus est omnium calamitatum & miseriarum præteritarum: quod vt testatur faceret, primogenitum vocauit Manassen, dicens: *Oblitus sum fecit Deus omnium laborum meorum, & domus patris mei.* Quale igitur fuit gaudium Saluatoris, quando vidit se tanta filiorum multitudine circumdatum: finito iam passionis martyrio? cum vidit filios suos sicut nouellæ oliuarum, in

circumstiti,

Lazarus.
Luc. 16.

Psalm. 42, 2.

Psalm. 124, 2.

Gaudium
patrum in
Iheros.

Exod. 15, 1.

Gaudium
Christi.

Gen. 41, 51.

Psalm. 14, 2.

Anima
Christi ad
corpus reuertitur.

Simile.

Esa. 63, 1.

Gen. 41.

Exod. 2, 8.

Hester. 6,
& 7.Daniel. 6,
& 14.

Iudic. 16.

Ion. 2.

nimirum morte: ea enim cum Salvatore in faucibus haberet, postquam prædæ virtutem agnouit, metuit, & tremebunda diutius tenere formidans, euomit. Quamquam enim eum iam mortuum terra diglutisset, non potuit tamen, postquam innocentiam illius sensit, in gremio suo diutius retinere: non enim poena, sed causæ poenæ facit hominem reum.

QUOMODO SALVATOR VIRGINI
matri Domine nostræ apparuit.

Postquam nunc carnem tuam sanctissimam, o Domine, quæ tecum erat in cruce passa, gloriosam feceris, & exhilararis: recordare deinceps Matrem tuam etiam carnem tuam esse: memento quod illa tecum passa est, videns te in cruce patientem. Illa tecum est cruci affixa: æquum itaque ut tecum resuscitetur. dictum Apostoli tui est, quod quicumque fuerint socij tribulationum tuarum, erunt & socij gloriæ. Cum itaque mulier hæc fidelissima focia in omnibus miserijs & tormentis tuis fuerit, à præsepio ad crucem usque iustum etiam est, tuorum ut particeps efficiatur gaudiorum. Serenum itaque redde cælum hoc obscuratum: aufer eclipsin, & redde lunam lumini: pelle nubila animæ illius afflicta: absterge lachrymas ab oculis eius virginalibus: iube Domine ut hyems transeat, imber abeat, & recedat, floresque appareant in terra hæc.

2. Cor. 1, 7.

Psalm. 56, 9.

89, 4.

Erat tunc temporis virgo sanctissima in oratorio suo, cum summa spiritus attentione orans, & expectans hanc nouam lucem. Clamabat & rugiebat in intimo cordis sui, & tanquam pia leana vocem ad filium mortuum tertia die eleuabat, dicens: *Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara mea reuerte- re mundi triumphator, recollige bone pastor gregem tuum dispersum: audi fili mi vocem matris afflicti-ssimæ, & cum oues illæ tuæ te primum ex cælo in terram euocarint, fac ut te nunc ex inferno iterum reuocent in terram. In medio gemitum & lachrymarum istarum, subito angustam & inopem domunculam B. Virginis cæleste lumen illustrauit, & apparuit ante oculos benedictæ matris filius gloriosus. Nunquam tam gratum lumen aduexit Lucifer: nunquam tam corusca luce sol meridianus refulsit, quam speculum illud diuinæ gloriæ in oculis matris, & facie plena gratia lucebat. Videbat corpus filij resuscitati & gloriosi, à quo absterfa nunc erat omnis deformitas, cui oculorum diuinorum reddita gratia, omniq; eum scenore pulchritudo & forma prima erat restituta. Vulnèra clauorum, quæ prius erant gladij transientes cor matris, nunc videbat in fontes amoris conuersa: quem viderat crucifigi inter latrones, nunc videbat inter Angelos exultare. Illum qui in cruce Ma-*

trem discipulo commendabat, vidit nunc brachia extendere, & in conspectu suo dulcissimam pacem conferre. Quem paulò ante mortuum in gremio fovebat, nunc ante oculos vidit resuscitatum. Tenet eum, nec dimittit, amplectitur illum, & ne abeat precatur, tunc præ nimio dolore obmutuit, nec quid diceret habebat: nunc præ nimia latitia muta est, nec verbū potest proferre.

Cuius eloquentia narrabit, aut cuius intellectus comprehendet, quousque gaudium hoc matris sese extendit? Non possumus ea intelligere, quæ captum nostrum excedunt, nisi minora maioribus conferendo. Vis itaque aliquali modò intelligere, quantum fuit hoc gaudium, perpende magnam illam lætitiā, quæ gestijt atque elatus est Patriarcha Iacob, cum post tantos luctus & dolores, quibus dilectissimum filiū suum Ioseph, tanquam mortuum desleuerat, filium suū viuere, & totius Egypti dominum constitutū audiuit. Dicit enim Scriptura, cum nunciassent filij patri suo, filium Ioseph viuere, & dominari in omni terra Egypti, tantam eius fuisse lætitiā, ut quasi è graui somno euigilauerit: nec tamen crediderit eis. *Cum verò vidisset planstra, inquit textus, & vniuersa quæ miserat, reuixit spiritus eius, & ait: Sufficit mihi, si adhuc filius meus Ioseph uiuit, vadam & videbo illum antequam moriar.* Dic mihi si tanto gaudio perustus sit illè, qui, cum adhuc vndecim filios domi haberet, vnum quem mortuum esse arbitrabatur, viuere cognouit: quanto quæso gaudio delibuta est mater hæc sanctissima, quæ vnicum tantum habebat filium, eumque talem, & tam tenerè dilectum, cum postquam vidisset mortuum, nunc resuscitatum, eundem palam & gloriosum coram conspiceret: non tantum Dominatorem Egypti, sed totius mundi Monarcham? An alibi intellectus queat inueniri, qui posset hæc assequi? aut pondere suo motiri: tanta profectò fuit hæc exultatio, ut violentiam eius mater sufferre viua non notuisset, nisi peculiari miraculo fuisset à Deo confortata. O virgo beata, sufficiat tibi quod filius tuus uiuit, quod stat in conspectu tuo, eumque coram vides: priusquam moriaris, ut non habeas vltra quod desideres. O Domine, quam magna consolatio tua his, qui pro te patiuntur? Non videtur præcedens matris dolor & poena huic gaudio posse comparari. Si ita consueueris eos, qui pro te affliguntur, consolari, felix certè & fortunata illorum est tribulatio, quæ tanta gloria & beatitudine remunerabitur.

Gaudium B. Virginis visio filij redimio.

Gen. 45, 27.

Simili ratione meditandum est, quomodo Christus Saluator, Apostolis suis apparuit i maxime verò Mariæ Magdalene: de qua materia, ne simus æquo prolixiores, commentari super sedemus, eam tibi, tuæque pietati benigne Lector discutiendam tractandamque relinquentes.

FINIS SEPTEM MEDITATIONVM MATUTINARVM.

Sequuntur totidem Vespertinae, eodem modoper septem dies hebdomatis distributæ.

DIE LVNAE, MEDITATIO
PRIMA VESPERTINA.

DE PECCATO EIUSQUE NATURA.

HOC die tui ipsius cognitioni operam dabis, & peccati naturam discuties: Hoc enim est optimum compendium ad veram humilitatem & poenitentiam perueniendi: quæ duo prima & præcipua sunt Christianæ vite fundamenta.

Ut autem commodius quæ diximus, perpendere

queas, primò diligenter consideranda est peccatorum vitæ tuæ antea te multitudo: præcipue verò eorum, quæ cum minore adhuc Dei notitiā haberes, commisitisti. Nam si ad perfectam omnium notitiā peruenieris, intelliges ea super numerum capillorum capitis tui esse multiplicata: teque instar Pagani atque Ethnici, quid sit Deus ignorantis, vixisse. Deinde utramque Decalogi tabulam, & septem peccata capitalia

Gen. 3.

pitalia percussit, & discēs, nullum esse Dei madatum, quod non saepe violasti, nullum capitale peccatum in quod non sapitis opere, verbo, vel cogitatione prolapsus es. Memento Protoplastum Adamum, eo quod de cibo interdicto comedisset, grauisimum totius mundi crimen commississe: & nullum peccati genus est, in quo tu multifarie, & sapius prauaricatus non es. reuoca in memoriam omnia à Deo percepta beneficia, varias aetates, totumque vitæ tuæ decursum, & vide quomodo in his omnibus teipsum gesseris horum omnium enim strictissima tandem à te ratio exigetur. Consultissimè itaque, crede mihi, facturus es, si teipsum iudicaueris, ne postea seuerius à Deo iudiceris.

Age igitur quomodo pueritiam tuam traduxisti? quomodo adolescentiam? quomodo iuuentutem? & ut vno verbo dicam, quomodo ab utero matris tuæ progressus, huc vsque vixisti? quibus rebus appetitus tuus, ceteraque animæ tuæ potentia vacarunt, quas à Deo accepisti, ut illum agnosceres, eique soli inferuies? Quomodo oculis tuis vsus es aliter, quam ut eos rebus vanis, atque inanibus spectaculis oblectares? Aures tuas quibus sermonibus patuerunt, si non fabulosis, obscenis, mendacibus? Lingua tua quid protulit aliud, quam periuria, murmura, & quæ dictu sunt parum honesta? Gustus, Tactus, & Odoratus tuus, quibus rebus potissimum studuerunt alijs, quam quæ appetitui dulces, carni; gratæ fuere, & libidini satisfacere potuerint? Dic mihi quomodo diuinis Sacramentis, à Deo ad vulnere tuorum medelam relictis medicamentis vsus es? quas gratiarum actiones Deo, pro infinitis suis beneficijs, reddidisti? quomodo diuina eius mandata obseruasti? incolumitatem tuam, fortitudinem, naturæ vigorem, diuitias, mundi huius prosperitates, aliaque vitæ huius commoda tibi à Deo, ut pie viueres concessa, quibus rebus impendisti? Quam curam proximi tui, de quo mandauit tibi Dominus, habuisti? Opera misericordiae à Deo nobis commendata, quæ & quanta fecisti? Horum enim omnium rationem in horrendo illo iudicii die postulabit à te Dominus, cum dicet: *Redde rationem vtilitatis tuæ, redde rationem diuitiarum à me perceptarum, non enim poteris posthac villicare.* O arbor arida, ad perpetua phlegethontis incendia preparata, quid respondebis, cum ratio totius ætatis tuæ, singulorum etiam punctorum atque momentorum illius exigetur?

Eccl. 17, 12.

Luc. 15, 1.

I.

II.

Secundò, ad ea peccata te conuertere, quæ postquam fidei & cognitionis diuinæ lumine illustrari coepisti, à te perpetrata sunt, vel adhuc quotidie perpetrantur: & comperies veterem illum Adamum, in omnibus actionibus tuis adhuc vitare & operari. Hic omnia peccata omissionis, hic negligentias & torpores, hic accidia malum, & periculosam vitæ securitatem, quotidianaque delicta, quibus & Deus, & proximus offenditur, exactissimè inquires, atque inuenies in singulis eorum, te aliquoties deliquisse. Cogita primum, quam negligens sis in rebus ad Deum pertinentibus, quam ingratus eius beneficijs, quam immeritus eius mandatis, quam tardus & somnolentus ad illius cultum, in quo nunquam tantam spiritus a-lacritatem adhibuisti, quantam ille requirit: nec eam intentionis puritatem & sinceritatem attulisti, quæ meritò adhiberi debet, sed sapius ad eum accessisti, vel inanis gloriæ cupiditate, vel spe alictius emolumentum perimotus. Deinde perpende quam durus & immisericors sis erga proximum, & quanta misericordia atque indulgentia te metipsum trahes, quam vehementer propriam diligas voluntatem, quam delicate carnem nutrias, quanta ambitione honorem propignes, quantaque contentione ubique quæ tuæ sunt quæras. Attende quam in omnibus rebus sis tu-

midus, inflatus, ambitiosus, iracundus, atartus, inuidus, malitiosus, voluptatibus addictus, inconstans, leuis, ad quasuis sensum oblectationes effusus, ad iucundam familiaritatem, immoderatam risum, vana colloquia, aliaque eius generis deliramenta propensus. Sed & quam inconstans sis in bono proposito, quam lubricus in verbis, quam incircumspectus in operibus, & quam pusillanimis, animoque deiectus, si vel leue infortunium, vel minima calamitas oboriatur. Tertiò, cum hoc ordine calculum peccatorum tuorum subdixeris, eorundem quoque grauitatem examina: ut ubique intelligas, in quanta miseria atque discrimine hæcenus vixisti. Ante omnia itaque tres peccatorum tuorum circumstantiæ diligenter sunt consideranda: in quem, scilicet, quam ob causam, & quomodo peccasti? Si perpendas in quem peccasti, occurrit statim Deus, cuius bonitas & maiestas est immensa: & cuius beneficia, miserationumque multitudo, numerum arenarum maris longè excedunt: in quo omnes naturæ & gratiæ dotes, & quidquid in creaturis est admirandum, perfectum, & in supremo gradu inuenitur: quapropter & illi plus quam creaturis omnibus debemus, eique nominiibus & titulis omnibus obligamur. Sed cur peccasti? Ah pro re tam vili, tamque abiecta, pro exigua honoris vmbra, pro belsuma voluptate, pro minimo lucro: nonnunquam etiam non pro lucro aliquo, aut emolumento, sed ex sola peccandi consuetudine, & Dei cōtemptu, quod ipsum Deus conqueritur apud Ezech. dicens: *Et violabam me ad populum meum, propter pugillu hordei, & fragmen panis.*

III.

Trium peccatis consideranda.

In quem peccauimus.

Ezech. 13, 19.

Quomodo peccauimus.

Porro quomodo peccasti? securo animo, absque omni scrupulo, & conscientie remorsu, sine vilo timore, atque ea nonnunquam animi alacritate, quæ Deum non viuendum iudicem, sed mortuum mortuorum idolum, & scilicet aliquid numen esse reputaret, quod nec curat inferiora, nec audit, aut videt ea, quæ in hoc mundo geruntur. Proh, hæcne reuerentia, hic honor ille est, qui tantæ Maiestati debetur? Hæcne sunt tantorum beneficiorum gratiæ? sicine pretiosissimus ille sanguis pro nobis in crucis stipite profusus rependitur? sicine multiplices flagellorum plagæ, ludibria, & subannationes remunerantur? O va, & iterum va tibi: miser es, qui in talem peccasti, inferior qui tam leui causa in eum peccasti, & miserimus qui post peccatum securus, nullam damnationem metuis.

Accedat etiam ad has meditationes ineffabile illud odium, quò Deus peccatum prosequitur, & intolerabiles poenæ, quibus peccatorem solet castigare: ut ex suppliciorum quantitate, peccati magnitudinem, de qua postea latius agetur, manifestius agnoscas. Postquam autem hæc omnia iusta trutinâ pensitaueris, ad tuipsum cognitionem progredere, & vilissimam quæque, atque humillimam de te sentire ne erubescas. Cogita te nihil aliud esse, quam arundinem, quæ omni vento agitur, sine vlla grauitate, sine vlla virtute, sine vlla fortitudine, sine vlla constantia, & sine vlla mentis stabilitate. Memento te Lazarum esse quadriduanum, cadaver foetidum vermibus plenum, ad cuius foetorem omnes prætereuntes nares obstruunt, à quo omnes oculos auertunt. Puta & te hoc etiam modo coram Deo & Angelis eius foetere: existima te indignum, qui oculos in cælum attollas, inutile terræ pondus, & indignum quem terra sustineat, vel cui creaturæ famulentur, indignum pane quo vesceris, aere in quo respiras, lumine cuius beneficio vi-des: sed multò minus dignum, Spiritus sancti consolatione, ne dicam filij adoptione, & diuina, quæ te tam delicate habet, prouidentia. Esto in oculis tuis creaturarum omnium ignobilissima, & quæ omnibus Dei beneficijs turpiter est abusa: cogita si Deus in Tyro & Sydone, id est, in alijs egregijs peccatoribus

Quid sit homo.

Math. 11.

ea opera

ea opera fecisset, quæ in te facta sunt, iam dudum in cinere & cilicio poenitentiam egissent. Fatere te multo peiorem esse, quam quiuis pessimus est, qui animo tuo occurrat, & quo magis tibi ipsi displicueris, cum iam ad summum te peruenisse arbitraberis, hoc plura se offerent, quæ maiorem humiliter de te sentiendi occasionem præbent. Clama incessanter ad Deum, & dic: O Domine, nil habeo, nil possum sine tuo auxilio: nil nisi peccare queo. Propter te ipsum cum publica peccatrice ante pedes Saluatoris, tantoque pudore suffundere, quanto cum mulier quæ thori iura violauit, in conspectu viri sui veniam deprecatura, solet apparere. Tali dico pudore anima tua coram caelesti sponso, in cuius contemptum toties fornicata es cum amatoribus multis; precare illum vberimis lachrymarum riuiis perfusus, ingentique dolore compunctus, vt indulgeat, ignoscatque tibi, quidquid in illum deliqueris, reque verum Acolastem ac prodigium filium, pro magna sua misericordia in gratiam receptum, in suum domicilium reducat.

TRACTATUS PRIMVS.
DE PECCATO IN QVO PRÆCEDENS meditatio paulo copiosius explicatur.

Poenitentia prima post naufragium tabula.
Hier. epist. ad Demetrium de seruand. Virg. & in 3. cap. Esaie. Vnde oritur.

Rima post naufragium tabula, teste D. Hieronymo, est poenitentia: cuius subsidio post baptismum relapsi, & fluctibus peccatorum enatamus. hæc primus nostræ peregrinationis passus, hæc primum spiritualis ædificij nostri lapis est: ad hanc virtutem perueniendum, præter singularem gratiam Dei, veræ poenitentiae datoris, plurimum conducit, omnia peccata nostra, non tantum præsentia, sed & præterita in memoriam reuocare. Huiusmodi enim meditatione vera animi contritio, verusque dolor atque odium peccati conciliatur, nec tantum hæc virtus, sed & alia quam plurimæ ex illo exercitio, tanquam riui ex copioso fonte, & virgula ex vniuersa radice prodeunt. Hinc oritur superius cognitio, de qua postea agitur: hinc contemptus superbius: hinc timor Dei, odium peccati, & similes affectus, atque animi inclinationes, in quibus magna perfectionis materia consistit. Operæpretium igitur est, hæc omnia simul diligenter examinare, vt sit efficacior huiusmodi contemplatio, vtque ex amoris illius radicibus, fructus carpas dulciores. Sed cum ad horum fructuum vbertatem diuina gratia maximopere sit necessaria, eaque deuotis & humilibus ferè detur, contendere precibus a Deo impetrare animi deuotionem atque humilitatem, vt his duabus simul coniunctis, ex toto corde cum Ezechia Rege dicere possis, *reco- gitabo omnes annos meos in amaritudine anime meæ.*

DE MULTITUDINE PECCATORUM vite antea.

Examen peccatorum ante conuersionem commissorum.

Præteritorum annorum tuorum peccata atque eorum numerum & multitudinem scire velis, obiter decem præcepta, & septem capitalia peccata percurre, & comperies vix vllum inueniri mandatum, quod non es transgressus, & nullum lethale crimen, in quod non grauitur impegisti.

Examen conscientia ex prima tabula præceptis. Aug. in Enchirid. c. 3.

Primum præceptum est, Deum esse colendum: quod teste D. Augustino, tribus virtutibus Theologicis, quas & infusas appellant, impleri solet fide nimirum, spe & charitate. Sed quæ potuit in eo fuisse fides, qui vitam egit tam turpem & flagitiosam? qui vitam non aliter instituit suam, quam si omnia, quæ nobis de Deo prædicantur, aniles essent fabulæ, &

poetarum commenta? Quam potuit habuisse spem ille, qui nunquam in futura vita suam posuit cogitationem? nec in ærumnis & tribulationibus suis, vniquam meminerit, quid sit Deum inuocare, illi fidere, in illum curam omnem iactare? Quæ quæso charitate incaluit ille, qui plus minimum honoris titulum, plus nidorem temporalis lucri, plus turpissimum libidinis volutabrum, quam Dominum Deum admauit? dum singulorum istorum amore illectus, Deum ipsum contempsit? Quam reuerentiam, quem honorem aut cultum ille Deo supremæ illi Maiestatii exhibuit, cui quotidianum fuit, tam venerando nomine abuti, illud pro re nihili, & momenti exigui habere, iurando & peierando violare? Quomodo sabbatum, aliasque festiuitates sanctificauit is, qui eas magno cum desiderio expectauit, non vt cultui diuino vacaret, sed vt otium ei esset ludendo, saltando, conuiuando, potando, deambulando, innocentes virgunculas, honestas matronas flagitiosis exemplis offendendo, & loca suspecta frequentando, liberius peccando.

Deinde expende, quam immorigerus atque intratabilis parentibus tuis fueris, quam inobediens superioribus animæ tuæ curam gerentibus, quam parum sollicitus de subditorum tuorum salute. percurrere cogitatione tua odium, inuidiam malevolentiam, vindictæque cupiditatem, quæ hæcenus in animo tuo, tanquam in proprio domicilio sedem suam fixere. Sed quis omnia vitia commemorabit? & si grandia hæc vix enumerari possint, quis delicta quotidiana, imperfectiones, & communia vitia, in quibus toties verbis, operibus, cogitationibus atque inordinatis appetitionibus deliquisti, recensere? Quid ergo cor tuum aliud est, quam obscenum suile, foetidum volutabrum, imò sterquilinum & forica peccatorum? quid aliud os tuum, quam quod Psalmista dicit, *pulchrum patens*, è quo pestilentissimus fœtor, mortuæ & putrefactæ in illo animæ, sine intermissione exhalat? quid oculi tui, nisi fenestra perditionis, & præsentissimæ mortis? Quid oculis tuis vnquam oblatum, cuius cupiditate confestim non exaruit? nulla præsentia Dei habita ratione, nec quod ille de tali arbore vesci interdixerit. *Homini fornicario omnis panis dulcis*, vt ait Ecclesiasticus, *non fatigabitur transgrediens usque ad finem*. Appetitus enim eius insatiabilis est, & ex re quacunque dulcedinem captat, immemor Dei, cui aliquando omnium actionum suarum cogitur reddere rationem. Quis super hæc omnia incredibilem tuam commemorare posset auaritiam, & cupiditatis tuæ furta atque rapinas, cui nunquam satis fuit, quod Deus abunde largiebatur: cui vix totius mundi possessio satisfacerebat? Si autem ille, qui alienam rem concupiscit, in iudicio diuino fur habeatur, quot furcis atque suspendijs ille dignus est, qui tot furta voluntate sua commisit? quis mendaciorum tuorum, quis murmurationum, responsationum, temerariorum iudiciorum numerum facile inuestigabit? Si cum alio locutus sis, vix exorsus, de alterius vita, moribus & viuendi ratione sermonem instituit: non viduarum, non virginum, non Ecclesiasticorum, non Laicorum, aut cuiuscunque illi fuerint ordinis aut conditionis, habita ratione. Estne hoc mandata Dei obseruasse? Sed vterius procedamus videamusque quomodo à malo declinasti: quomodo sensibus & appetitu cum ceteris Dei beneficijs vsus es? Magnanimitas tua, tumorque ille cordis tui, quis & qualis fuit? Ambitio tua quo tandem peruenit? Quanti te ipsum feceris, & quam exili in æstimatione ceteri homines apud te fuerint, quis poterit recensere? Quid dicam de inani gloria, & de impudentissima cordis tui vanitate? Si varij coloris plumula in pileo tuo agitaretur, si calceo fenestrato, aut sandalio Hetrusco pedes

Examen 2. tabula præcepti.

Psalm. 51.

Ecclesi. 31.

DE PECCATIS ET IMPERFECTIONE.

*nibus hominis, in qua nonnunquam impingit,
etiam postquam ad cognitionem
Dei peruenit.*

Ndubitatum est, te in prædicta peccata, antequam cognitione Dei esses illuminatus, lapsum esse: sed post ipsius lumen acceptum (si modo acceperis) pete ab illo, ut oculos tuos interiores aperiat, &

Examen peccatorum post conversionem commissorum.

inuenies multas veteris Adami reliquias, multosque adhuc lebusæos, qui in terra promissionis remanent, sola tua lenitate & indulgentia inuitatos. Considera primum quid Deo, quid proximo, quid tibi ipsi debeas: & vide quàm negligens in singulis fuisti. Perpende quàm parum aut nihil in pietate profeceris, a primò conuersionis tue momento, ad præsentem vsque diem: quàm efficaciter adhuc fomes ille in membris tuis dominetur: quàm tenera sint adhuc in te virtutum incrementa: quàm diu in eodem statu permanes, instar arboris effræ, & nimia vetustate arefcentis, quæ notios surculos amplius non emittit: & dum non profeceris, quantum fortasse defeceris. In via enim Domini non proficere, deficere est. Et si quid boni egeris, attende, si ex ardore spiritus, veræque deuotione profectum sit. Optandum forsitan esset eandem in te adhuc vigere spiritus alacritatem, quæ ab initio vocationis fuit, & non minorem: conuertere oculos tuos in exiguam penitentiam, quàm pro infinitis tuis peccatis fecisti, & quam parua in te amoris, timoris & spei Diuinæ elucescant indicia. Amor enim temporis ex eo cognoscitur, quod tam supinus es in Dei ministerio. Exiguus timor sese prodit in eo, quod tam securè Deum offendis. Parua verò spes & fiducia ex eo non diffucile colligitur, quod tempore probationis, cum arummarum, calamitatum, atque tribulationum fluctus aduersum te fremerent, teque subinde operire viderentur, pusillanimis fuisti, & non uti debebas omnia aduersa inuicta mente pertulisti, animo in anchora fiduciæ nondum satis fundato. Deinde tecum cogita, quàm negligenter inspirationibus diuinis satisfacias, quàm inobediens sis diuino lumini, quàm frequenter Spiritum S. contristes, qui toties frustra te vocat, & cui morem gerere non vis, eo quod à proprijs tuis voluptatibus ad contraria te inuitat. Dum te in hanc viam ducere vult, tu oppositam ingrederis: cum ille ut in hoc opere sibi seruias iubet, tu ad alterius operis administrationem properas. Sed et si manifestè voluntatem Dei intelligas, modò ea sit tuæ voluntati contraria, sprete illius, tuæ summa cum diligentia satisfacis. Ille te vocat ad internum exercitium, tu externo vacas: Vocat te ad orationem, tu studes lectioni: vult ut quid adibus in proprijs agatur perspicias primum, ac deinde proximi vitæ curam geras: Tu neglectis proprijs rebus, propriaque salute, curiosius quid alij agant inquiris: atque ita nec tibi ipsi, nec alijs es utilis. Quid multis? quotiescunque diuina voluntas cum tua pugnaverit, vincit tua, & Dei voluntas succumbit. Et si quid laudabile aut pium feceris, quot quæso vitia & errores tui huic opponuntur? Si mandatum aliquod Dei opere perfeceris, heu quoties inter operandum molestia atque sollicitudo infestaris? quàm paruum reuerentiæ diuinæ exhibes maiestati, in cuius conspectu stas, quæ cum sermocinaris, nec isto quidem tempore inueteratam illam tuam consuetudinem intermittis, quæ, non quæ Deo gratiora, sed quæ tibi iucundiora sunt potissimum querere consueuisti. Sed & in omni opere quàm languidus es? quàm somnolentus & vitiosus.

Peccata in Deum.

Psalm. 36.

pedes ornarentur, si baltheo paulo pretiosiori renes cingerentur, cornua allumpisti, extenso collo deambulasti: & superbo incellu in publicum prodisti, huc atque illuc circumspectans, essetne quispiam, qui oculos in te contorqueret, & de quo tu gloriaberis, id ille admiraretur. Quò vnquam progressus es? quid vnquam operatus? quid locutus es, in quo vanam gloriam non es aucupatus? Vestitus tuus, officium tuum, comitatus tuus, cubile tuum, mensa tua, mores & ciuitas tua, & quid multis? quidquid fecisti, quidquid omisisti, factum atque superbiam redolebat ad factum atque superbiam tendebat. Ira tua, ira leonis: voracitas tua, voracitas lupi: pigritia tua, pigritia Asini: & inuidia tua, inuidia venenosæ viperae. & vt summam dicam, si te ipsum bene examinaueris, inuenies te in omnibus corruptum & vitiosum. Percurre deinde sensus tuos, & præter hos omnia Dei beneficia. & quomodo ijs vsus atque abusus sis, diligenter animaduerte, deprehendes te ijs rebus, quæ tibi concessæ erant ad perpetuum Dei ministerium, nunc tanquam armis ad Dei gloriam oppugnandam abusum esse. In hoc fortitudinem, robur, iuuenilem ætatem, incolumitatem, diuitias, memoriam, intellectum, visum, auditum, omnesque sensus exteriores & interiores, cum omnibus animæ tuæ potentijs consumpsisti. His & infinitis alijs criminibus præteritam vitam tuam comaculasti: ideoque non immerito cum insigni quodam peccatore ad Dominum clamare debes: *Peccavi super numerum arenæ maris, multiplicata sunt iniquitates meæ, Domine, multiplicata sunt iniquitates meæ.* Et si autem quam plurima essent, quæ tibi frenum iniicere, & à peccandi consuetudine retrahere debuissent, vt sunt: multitudo beneficiorum Dei: magnitudo misericordiæ, atque iustitiæ illius: tamen nunquam Deum vel per beneficia illius agnouisti, nec eum ob summam erga te misericordiam amasti, nec ob severam eius iustitiam metuisti. Sed horum omnium immemor, tanquam columba non habens cor, clausis oculis, in omnia flagitia, æternamque damnationem præcepas ruebas. Porro si res magni alicuius momenti te ad precandum vel impulsisset, vel inuitasset, potuisset fortasse imprudentiam vel inobedientiam tuam, si non excusasse, non nihil tamen eleuasse. Sed quid dicam? propter rem nucleon non dignam, vento leuiorem, crepundijs viliorem, imò sine vlla causa, sed ex puro puto contemptu Dei, toties & tam grauiter peccasti. Adhæc alij homines cum peccant, vident meliora, deteriora sequuntur: & ideo metuunt, stimulumque & remorsum conscientie patiuntur, aut vt minimum, post factum errorem sentiunt, & penitentia compunguntur: & tu tam incogitatus, tam securus, tã absq; omni suspitione & scrupulo millies & millies peccasti, nullo timore, nullo conscientie stimulo tactus, haud secus quàm si aut Deum esse non crederes, aut si crederis, non aliter de eo senseris, quàm ille, qui dicebat: *Dominus non videbit opera nostra, & Deus Iacob non intelliget.* Atque hoc vno, nil peius habet orbis terrarum. Inter enim sex illa flagitia, quæ Sapiens Deum asserit præter modum odisse, *pedes veloces*, sunt, *ad currendum in malum*: per quos pedes nil aliud intelligi vult Sapiens, quam nimiam illam facilitatem, & precipitem ad peccandum audaciam.

(o)

Granat. Opus spirituale.

Cum verò Deus non tam opus ipsum, quàm opera facta rantis respiciat intentionem, quot opera bona te fecisse

R

cisse

Opera facta intentione non bona.

Peccata in
proximum.

Ephes. 4.

Peccata in
semetipsum.

cisse putas, quæ fœdibus vanæ gloriæ putæ, & ab omni mundano strepitu sunt aliena? Quot sunt, quibus nunquam studuisses, nisi exhortatus & externis ceremoniis impulsus fuisses? quot sunt, in quibus propriam existimationem captasti? & quam pauca quæ ex sincero corde, puroque amore Dei facta sunt, ex quibus mundo suum vectigal non pendisti? Huiusmodi vero opera quid aliud sunt quam fucus, vmbra, & larua virtutum? Porro cum ad proximum veneris, & quomodo erga illum vpluntati diuinæ satisfeceris, animo tecum tractare coeperis, occurrent tibi statim argumenta quam plurima exigui in illum amoris: deprehendesque quod illius infortunia tua non duxeris, opem & auxilium illi non præstiteris, aut in necessitatibus suis misericordiæ visceribus compassus fueris, sed quod candoris & compassionis loco malevolentia & inuidia in proximum flagraueris, eius opera vel malè interpretando, vel calumnijs insultando: cum verò nihilominus charitas condoleat proximo, falsa verò procax sit inuidens proximo, & eius infortunio congaudens. Quinetiam expende quam longè à te sit amoris illud vinculum, cuius apud Paulum tam frequens est mentio, hortantem, vt inuicem diligamus, non secus atqui membra vnus eiusdemque corporis: cum vnum corpus omnes simus, & vno spiritu omnes vegetemur, atque gubernemur. Quoties pauperibus subuenire, infirmos visitare, viduas defendere & debilibus opem ferre aut neglexisti, aut noluisti? Quot paruulos verbis, operibus, & responsionibus tuis offendisti? Quoties paribus tuis te meliorem iudicasti, & inferiores te contempnisti? Maioribus autem & superioribus quoties adularus es, nunc ad ingenium illius rem extentando, nunc amplificando? Quares diligenter animæ tuæ latebras scruteris, si manum tuam in sinum tuum miseris, instar niuis retrahes illam leprosam, & inuenies vulnera lethifera quam plurima. Ah quantas radices in te tumens egit superbia? quantam tyrannidem exerceat ambitio? quam multis te modis hypocrisis & ficta virtutum infestat simulatio, quibus vitia atque defectus tuos tegere, aliusque, quam reuera es, videri cupis? Ah quanta sollicitudine ea quæ tua sunt, quæque carni grata, & corpori iucunda sectaris? quoties corpus sub necessitatis prætextu generaliter curas, fouesque delicatissimè, ita vt non tam alere vel pascere illud, quam in prauis voluptatibus motibusque luxurianti calcar addere videaris.

Huius rei argumentum est, si quis antea tibi gratus & charus, paululum te reprehendat, & appetitus tuos inordinatos culpet, senties statim radicem inuidiæ in te viuere, magnosque motus excitare: aut si quis honorem tuum insultare audeat, quantifluctus iracundiæ in te oboriuntur? Sed inter hos omnes defectus, quis multiloquia, linguæque tuæ labores, quis cordis leuitates, quis philautiam, propriæque voluntatis amorem & propositi tui inconstantia commemorabit? Quot verba otiosa, quam multas inanes fabulas, quantas calumnias & detractiones proximi, quam frequenter ambitiosos sermones efflans os tuum effusiuit? quam rarò propriam abnegas voluntatem, & appetitibus tuis subtrahis, quæ licita non sunt, aut expedire non videntur? quam infrequenter propriam voluntatem voluntati Diuinæ, vel proximi tui postposuisti? Si diligenter hæc omnia examinaueris, inuenies quod rarissimè te ipsum viceris, cum tamen vicisse sapientis necesse sit, si ad veram pietatem aspiraueris. De propositi verò tui inconstantia, quid aliud dicam, ne prolixior sim, quam ne in bracteâ quidem in fastigijs ad um vquam inueniri, quæ facilius omni vento circumducitur, quam tu in proposito tuo, oblata vel minima oportunitate mo-

ueris? Quid aliud est vita tua quam iocus & ludus puerilis, quid aliud quam voluere & reuoluere cantare & recantare, & quidquid manè proponis, sub serum mutare, ne dicam vna eademque hora quod proposueras, ab eo resiliire. Huiusmodi homo quid aliud est quam Lunaticus, de quo apud Matthæum est, quod *Apostoli non potuerunt eum sanare, eo quod morbus ille tam frequenter variaretur?* Quis super hæc omnia cordis tui leuitatem, varietatem, instabilitatem, & pusillanimitatem commemorabit? certum enim est, in tam multiplices id formas figuræque mutari, quæ occasiones singulis horis atque momentis offeruntur: nec quicquam in eo stabile aut firmum reperiri. Quam subito se cuique prodit? quam leuiter quidquid in se est producit, & quam facili incommodo perturbatur? Quid multis? si te ipsum bene pensaueris, viderisque quid habeas, & quid tibi adhuc desit, timendum est, ne forte omnia quæ in te sunt, vmbra potius & larua virtutis sint, iustitiæque ficta, quam vera, dum gustus suauitatis diuinæ tam modicus in te inueniatur, idemque non tam à Spiritu, quam ex carne habens originem.

Porro licet tuæ pietatis tam curta sit suppellex, cum tam egenus & pauper, miser & miserabilis sis, existimaste diuitem esse, audeisque cum Phariseo dicere: *quod non sis sicut ceteri homines:* eo quod in multis à te dissentiant, cum tamen anima tuæ amore proprio, propriæque voluntate turgeat, & alijs quam plurimis defectibus passionibusque de quibus supra egimus, sit affecta. Ita vt sola Spes in te reliqua sit, nihilque in te laudabile, quam quod clamas *Domine, Domine* ne non faciens interim eius voluntatem: quod sanè nil aliud est, quam falsæ Phariseorum iustitiæ imitatio: quodque nil differas à tepido illo, de quo in Apocalypsi loquitur Deus, *quod enumer.* In his omnibus perpendendis, omnis tua ponenda est cogitatio, eo fine, vt per huiusmodi recordationem ad veram contritionem, peccatorum tuorum cognitionem, & propriæ calamitatis miseræque considerationem perducaris. Futurum tunc est, vt & peccatorum, quibus tam enormiter Deum offendisti, veniam multis precibus obtineas, & in tua miseria atque imbecillitate gratiam & robur Spiritus sancti, ne tam facile in posterum labaris, humiliter exores.

DE MAGNITUDINE PECCATI.

D summam de peccatis contritionem adipiscendam, non satis esse debet homini penitenti multitudinis peccatorum meminisse, sed necesse est eum etiam magnitudinis grauitatisque culpe, mortalis præcipue, recordari. Etsi in hoc capite multa meditanda occurrant, tamen ante omnia tecum pensa, quam hostili odio Deus peccatum prosequatur: vt intelligas, quam tibi ipsi odio esse debeas, cum re tam iniusta atque exosa Deum irritaueris. Magnitudinem huius odij, quo Deus in peccatum est, nemo describere vel commemorare posset. Cum enim Deus infinite bonus sit, nulli dubium esse debet, quin malum omne odio etiam infinito prosequatur. Potest nihilominus & peccatorum qualitate, quibus peccatores punire solet, odium illud æstimari. Dic ergo mihi, quanta fuit illa pena Luciferi, eiusque Angelorum? quanta fuit primi hominis Adami, & post illud vniuersi generis humani diluuii absorpti? quæ horribile supplicium Deus de Gen. 7. mirmure atque inuidia Dathonis atque Abironis supp. Num. 16. sit? quæ crudeliter in Saulis inobedientiâ, & Dauidis adulteri animaduertit? Et hæc in veteri Testamento: in nouo quoque non lenius punitus est ob mendaciâ A. A. 3. naniæ cum coniuge Saphyra. Quis nō ex his intelligat, quam

quàm incredibili odio Deus peccatum detestatur, si illud tam feruis supplicij coarceat in hoc seculo, quod etiam in futuro flammis infernalibus expiandum, puniendumque sibi reservauit. Leuia tamen hæc omnia sunt, & nullius momenti, si odio atque supplicij comparentur, quibus Deus Pater in peccata humani generis grassatus est, tunc cum vnigenitum atque dilectum filium suum pro nobis amarissima, ignominiosissimaque morte multauit. Haud dubie qui diligenter hæc animaduertit, atque exactè discit, facile cognoscet, quàm execrabilis atque exosa Deo res sit peccatum: cum illud non aliter, quàm morte Vnigeniti sui, ex hoc mundo voluerit profligare. Intellige nunc, o homo, & vide, quàm intolerabile onus in te suscipias, qui postquam peccatum tam crudeli iudicio sit à Deo condemnatum, audeas diuinam Maiestatem iterum offendere, hostem eius reuocare, & rem Deo filij sui morte abominabiliorem, magisque inuisam, iterare.

QUOMODO PECCATOR CONSCI-
entiam propriam accusabit seipsum contemnet
atque odio habebit.

VM itaque prædictis, alijsque plurimis modis peccati malitiam expendis, teque ab omni parte, quocunque tempore, peccatis oneratum senseris, sufficientem habes materiam teipsum humiliandi, amara poenitentia lamentandi, & ab vniuersis creaturis contemni, eo vehementius optandi, quo creatorem omnium grauius offendisti, turpiusque contempsisti. Inuabit ad hoc plurimum S. Bonauentura, de hoc conscientia examine, & sui ipsius contemptu pie admodum disserens: Videamus inquit, charissime frater, propriam nostram vilitatem, & quàm grauius Deo peccauimus, humiliemus nos coram Deo quàm poterimus profundissimè. Vereamur oculos nostros ad cælum leuare, pectusque nostrum percutientes, dicamus cum Publicano i. lo. Euangelico: *Deus propitius esto mihi peccatori.*

Corripiamus arma, & corroboremur contra propriam malitiam nostram: iudicemus nosmetipsos, dicentes singuli in corde suo: Si ob peccata meus Dominus & Saluator meus tam ignominiosè derisus & subannatus, tam crudeliter afflictus & cruciatus sit, cur non ego ipse, qui peccauit, cuperem contemni & affligi? Procul à me sit, de me aliter præsumere, aut magnificentiùs de me sentire, quàm de sacro stercore & omni putredine pleno, cuius fetorem propriam nares ferre non possunt. Ego, ego sum qui Deo insultauit, eumque nunc iterum crucifixi. Videor audire me totius mundi machinæ accusationes, vociferantis contra me, & dicentis, Hic est qui contempsit & offendit communem nostrum Dominum: hic est peruersus & impudens ille, qui plus diabolicis suggestionibus, quàm beneficijs Dei motus est: cui malitia diabolica gravior fuit, quàm bonitas diuina: qui Satanæ mancipium esse maluit, quàm filius Dei Patris aterni. Hic est qui ad Deum nec precibus, nec admonitionibus, nec minis vnquam potuit conuerti, nedum timore iudicij compungi. Hic est qui quantum in se fuit, diuinam bonitatem, potentiam, & sapientiam euertit, & explosit: qui omnipotentem Deum maluit, quàm fragilem hominem offendere: qui plus reueritus est rem turpem in oculis abiectissimi rustici, quàm in oculis Dei perpetrare: qui maluit foeditissimum stercus, quàm summum illud bonum amplecti, hic est qui cor & oculos ad inibiles creaturas conuertit, Creatori verò aeterno dorsum obuertit. Quid multis? nulla res tam turpis, nulla tam foeda, inhonesta, & abominabilis, quàm non ausus

Granar. Opus spirituale.

fuit hic in præsentia Dei committere: nullum habens respectum Dei, nihil diuinam illam Maiestatem reueritus.

Simili modo & singulæ creaturæ vocem suam exaltant contra me, & dicunt: Hic est qui nobis omnibus tu pater abusus est. Cum enim vti nobis debuisset ad obsequium, gloriam & honorem Dei nostri creatoris, fecit nos seruire illius inimico diabolo, verrens in iniuriam Dei, quod ille ad suum creauerat seruicium & obsequium. Erat anima eius facta formosissima, ad imaginem & similitudinem Dei; ille verò imaginem hanc contaminauit, & denigravit, notram in se similitudinem assumens. Ille terra fuit terrenior, aqua labilior, aëre mutabilior, igne ardentior in ambitione & philantia. Ille petra fuit durior, feracissima bestia in seipsum ferocior, & Basilisco in alios venenosior. Et quid amplius addam? Hic nec Deum timuit, nec homines veritus est, venenum autem suum in multos effudit, aliosque ad confortium suæ iniquitatis seduxit; non contentus, vt solus Deum contemneret, atque offenderet, sed studiosè adlaborans, vt quàm plurimos ad eandem impietatem adduceret. Quid de ceteris illius vitij dicam? tanta fuit eius superbia & arrogancia, vt se Deo subicere, aut suauitugum obedientia diuinæ induere noluerit, sed secundum propria desideria viuere voluit, & appetitus suos in omnibus sequi, quantum potuit se supra Deum exaltans. Si quando Deus illi in quapiam re non placuerit, sed appetitui contraria imiserit, non aliter Deo indignatus est, quàm si is minimus seruorum suorum fuisset. Deum non propter Deum amauit, sed propter semetipsum, & propter proprium emolumentum: omnia ad suum commodum & beneplacitum conuertit, nec aliter rebus creatis usus est, quàm si ipse creator, & conditor illarum fuisset. Ex omnibus quæ faciebat honorem & inanem gloriam aucupabatur, non minus ex malo, quàm ex bono, haud secus, quàm si ipse Deus esset, ad quem omnis pertinet laus, honor & gloria: quia omne quod facit ille, bonum est, aut ad bonum ordinatur. Quid dicam amplius? Fuit itaque Luciferio superbior, Adamo præsumptuosior, illi enim, quia pleni erant charitate & pulchritudine, aliqualem arrogantia suæ habuerunt occasionem; ille verò cum nihil nisi cinis & puluis, imò fetor & corruptio sit, quàm habet rationem superbiendi?

Iuste itaque omnes creaturæ congregabuntur, & me condemnabunt, dicentes: Venite oppugnemus & interficiamus hunc impostorem, & contemptorem creatoris nostri, tot modis in illum iniuriam. Terra dicet, cur eum diutius sustineo? Aqua dicet: cur eum non absorbeo? Aër clamabit, ad quid respirare illum patior: cur Spiritum non præcludo? Ignis vociferabitur: Cur eum non exuro? Infernus fremet & dicet: Cur eum non deuoro, dirisque cruciatibus non excarnifico?

Væ, væ misero mihi, quid faciam? quò ibo, postquam omnes creaturæ ad vltionem meam armatae sunt? quò fugiam? quis me recipiet, postquam creaturas omnes offendi? Deum contempni, Angelos irritauit, Sanctos contumelijs insectatus sum, homines scandalizauit, & omnes res creatæ mihi in præposterum vsum seruiertunt. Quid verbis opus est? Eo ipso quo Deum offendi, omnes similiter offendi creaturas: Nescio itaque miser, & ter quaterque miser, quò ibo. Omnes enim res inimicæ factæ sunt mihi, adeò vt circumquaque oculos voluens meos, non videam quicquid quod à partibus meis steret, aut me defendat. Imò propria mea conscientia me impugnat, & omnia mea membra me criminantur, & vindictam poscunt.

Plorabo itaque miser, & lachrymarum fontes non sistam, quamdiu in hac valle lachrymarum ha-

R 2

bitabo

Omnes creaturæ peccatorem accusant

Eccl. 14. Gen. 1.

Lamentatio peccatoris respicientis.

Insignis locus D. Bonauenturae & Ansel. li. i. Medit.

Luc. 18.

Ita enim accipiat peccatorem.

bitabo expectans, si forte benignissimus ille Saluator oculos misericordiae suae in me conuertat. Abiciam me ad pedes illius, & cum omni humilitate atque verecundia, qua possum, dicam.

Oratio.

Domine mi, ecce ego sum infensus ille tuus hostis, qui tanta, & tam detestanda scelera in oculis tuis perpetravi. Confiteor tibi ex toto corde meo, me reum & peccatorem omnium maximum, & talem, qui si omnia tormenta, omnesque cruciatus, quae Dæmones & Angeli eorum cum omnibus damnatis in Inferno patiuntur, in me conuerterentur, non sufficerent, ad peccatorum meorum vindictam, vel ad demeriti mei condignam retributionem.

Extende itaque, o Domine super me hominem infelicissimum diuinam tuam misericordiam pallium: tege peccata mea, & plus valeat tua bonitas, quam mea iniquitas. Da Domine, vt clementissimus ille Pater celestis gaudeat de filio prodigo tandem reuerso: bonus Pastor de oue recuperata lateatur, & pia mulier de inuento denario exultet. O quam felix erit illa dies, in qua brachijs tuis collum meum implicabis, oculisque veræ pacis genas & labia mea fatigabis?

Quid peccata
torrescunt
si facienda

Vt autem ad hanc beatitudinem pertingam, scio quid faciam. Arma contra meipsum corripiam: ero mihi metipsum crudelis tortor, & carnifex truculentus. Afidigam omnia membra mea, varijs penis me exercebo: humiliabo me, & contemniam, quasi foetidum sterquilinum. Lætabor cum conuitijs & calumnijs incellabor: gaudebo cum me contempserint & spreuerint homines, quicunque illi fuerint: gratorum mihi ipsi cum defectus, peccata, & turpitudines meae reuelabuntur, & publice per ora hominum volitabunt. Et quia ipse sufficiens non sum ad humiliandum & affligendum meipsum, contuocabo vniuersitatem creaturarum omnium, & singulas in me prouocabo, petamque vt me discrucient, quia ego creatorem omnium spreui atque irritavi.

Optatus mihi thesaurus erit, tribulationes & poenas mihi ipsi cumulare, & omnes adamare, quicunque velint hunc cumulum augere, & afflictionibus meis aliquid addere. Omnis consolatio & honor vitæ huius, sit mihi tormentum: omnia hæc inimici mihi erunt perniciosissimi, & plurimum exoli. Id si fecero, indubitata mihi fiat fiducia, quod creaturas om-

nes (quantumvis etiam à me prius offensas) ad compassionem, vel sympathiam mei commouebo: quodque omnes ille, quæ paulo antè leuauerunt vocem contra me, nunc vice versa summo me fauore prosequantur, & orationibus suis apud creatorem pro me intercedent. Irruant itaque in me, & certatim ad me veniant, omnes tribulationes, cruce, dolores, infamiae, & quicquid vsquam penarum est: saltem vt præstuant mihi viam ad dulcissimum meum Salvatore. Omnes honores, voluptates, diuitiae & deliciae apagite: fugite, fugite procul à me, nulla fiat in habitaculo meo vestri memoria. In omnibus rebus non quæram aliud, quam gloriam & honorem Domini mei Iesu Christi, & contemptum proprium, propriamque confusionem.

Ad quid pro
cedens medi-
tatio vniuersi.

Hucusque Bonauentura: quæ verba diligenter meditantur plurimum proderunt ad quatuor nobilissimas affectiones, inclinationesve in se excitandas: contritionem scilicet de peccatis commissis: timorem Dei, contemptum sui ipsius & desiderium, vt ab alijs etiam propter Deum contemnatur. Ex quorum affectuum primo, poenitentia generatur, qua præterita peccata omnia abluntur: ex secundo timor Dei nascitur, qui optimum est contra futura peccata antidotum. Tertius odium sui ipsius creat, proprii amoris interemptorem. Quartus verò & vltimus veram humilitatem producit, quæ omnem honorem & ambitionem huius seculi fastidit. Quicunque igitur aliquam harum virtutum diligit, libenter sese in hac, aut simili meditatione exerceat. Maxime verò per hanc illud in nos ipsos odium generatur, quo non tantum voluptates, & quæcumque carni dulcia sunt, excluduntur: & quæ duriora sunt, appetuntur: sed & quod omnes huius mundi laudes, dignitates, atque honores contemnit, & in contemptu atque abiectione sui ipsius gloriatur. Hic affectus humilitatis proprius est: quæ nihil aliud est, quam absoluta sui ipsius abnegatio, propriæque existimationis renuntiatio: quæ ex vera cognitione sui, suorumque peccatorum trahit originem. Illud autem iccirco dicimus, vt verus humilitatis amator sciat, quod ipsæ ex fontibus, & quibus aqua odij sui ipsius hauritur, etiam aqua hauriatur, qua arbor humilitatis, in qua virtutes omnes crescunt, irrigatur.

DIE MARTIS, MEDITATIO SECUNDA VESPERTINA.

DE MISERIA ATQUE INFELICITATE HUIUS VITÆ.

DIE Matris subnoctem, postquam te viuifica crucis signo munieris, teque (vt antea dictum est) ad meditando præparaueris, vitæ nostræ statum & calamitates contemplare: vt agnoscas huius mundi eiusque gloriæ vanitatem, qui fundamento nititur tam imbecilli, & quam humiliter de se sentire debeat homo, tot miseris subiectus. Ad hæc omnia conuenientius meditando, oportet primum animaduertere originem & principium natiuitatis humanæ, scilicet ipsam materiam, ex qua homo coagulatus est: quomodo conceptus est, quantis doloribus de ventre matris prodijt, & quot defectus, quantasque arumnas in fragili suo corpore circumfert: de quibus satis in sequentibus agetur.

Principium
humana
vitæ.Breuitas hu-
mana vitæ.

Secundo perpende magnas, quam geris, vitæ calamitates, & præsertim sequentes septem: Breuitatem nimirum: cum vitæ hominis septuaginta communi-

ter annorum sit, aut vt plurimum, octuaginta: si quid amplius sit, totum illud, teste Psalmista regio, labor & dolor est. Si ab hoc annorum curriculo infantiam subtrahas, quæ magis animalis irrationalis vitæ est, quam hominis: auferas præterea omne tempus quod dormiendo consumitur, quo nec ratione, nec sensibus utimur: tunc perspicuum erit, quod vitæ hæc multò breuior est, quam arbitramur. Porro si vitam hanc tuam cum æternitate conferas, vix momentum, cur temporis punctum esse videbitur. Ex hac cōtemplatione poteris sincerius iudicare, de maxima illorum hominum stultitia & temeritate, qui vt tam breue vitæ spiritum, exquisitis voluptatibus non nihil refocillant, eo deueniunt, vt beatæ vitæ requiem sempiternam amittant.

Psalm. 89, 16.

Deinde incertitudinem huius vitæ considera, quæ incertitudo infelicitas multis nominibus superat præcedentem. Non enim satis erat vitam humanam tam esse breuem, nisi & ea breuitas esset etiam incerta. Dic mihi

Incertitudo
vitæ nostræ.

mihi, dic enim quæso, quoruſcuſque hominum eſt, qui ad ſeptuaginta, vel octuaginta annos, de quibus diximus, vitam producit? quam multis vitæ ſtamina abruptuntur, antequam textor manum admoueat? quam multi in flore pereunt, priuſquam ad fructus maturitatem perueniunt? *Nefciſtis*, inquit Chriſtus, *quando Dominus veſter venturus eſt, an in prima vigilia, aut in ſecunda, aut in tertia, aut demum in ipſo gallitino*, id eſt, neſciſtis an venturus ſit in infantia, aut in adoleſcentia, aut in iuuentute, aut in ætate ſenili. Vt autem hæc ita ſe habere certiſ agnoſcas, non parum conducit, ſi multorum hominum ætates percurras, quos in hac vita cognouiſti, amicorum præcipue, & cognatorum, aut aliorum alicuius dignitatis, & auctoritatis hominum, quos inexorabilis mors diuerſis ætatibus extinxit: omneſque illorum propoſitiones, atque expectationes ſuccidit. Noui perſonam quandam, quæ memoriale ſibi, ſeu nomen daturam ſcripſerat, hominum omnium, quos in hac vita varijs dignitatibus præfulgentes cognorât, iamque deceſſerant: quem catalogum ſapiſſimè legebat, aut animo ſecū voluebat, ſingulorumque tragediam, & huius vitæ acta, tanquam ſummatim ſibi ob oculos ſtatebat, his fraudes & ludibria huius ſæculi, ſinemque & exitum cuiuſque addebat: ex quibus omnibus penſabat, quàm verè dictum ſit à Paulo: *Præterit figura mundi huius*, quibus verbis indicare voluit Apoſtolus, hanc vitam rem eſſe exiguam, & quaſi nullam, poſteaquam illud non ens aliquod, aut ſubſtantiam, ſed figuram & imaginem appellat, quæ rei veritatem non habet, ſed vmbra tantum: ideoque ad fallendos hominum animos ſunt aptiores.

Tertiò multiplicia pericula, quibus hæc vita noſtra eſt expoſita, & quam fragilis ſit ea, perpende: fateberisque nullum in mundo tam ſubtile & tenue vitrum reperiri, quod non fortius atque ſolidius ſit humana vita: infectus liquidem aer, radius ſolaris ardentior, hauſtus aquæ frigidioris, innata ad morbum inclinatio hominem extingere poteſt: quod exempla teſtantur quotidiana, hominum in flore iuuenilis ætatis ex hac vita migrantium.

Quartò huius vitæ inconſtantiam expende, quomodo nunquam in eodem ſtatu permaneat. Cui accedit corporum noſtrorum quotidiana mutatio, quæ nunquam in eadem diu perſiſtunt diſpoſitione. Si corporum ea ſit lubricitas, quanta putas eſt affectuum noſtrorum? qui nunquam non fluctuât, & variatur. Vt enim mare nunquam quieſcit, ſed aſcidiſ fluctibus & ventis agitur: ita affectus humani, vitioſeque animi paſſiones, ſingulis momentis perturbantur. Recordare præterea, quam mirabilis ſit tota hominis vita, quæ omnibus Fortunæ ſtatibus eſt obnoxia, & nunquam in eadem felicitate diu perſeuerat: ſed perpetuò rotæ inſtar, voluitur. Adde quod vita noſtra nunquam quieſcit, ſed ſemper mouetur, nec interdiu necetiam dormientibus nobis immobilis permanet: ſed procedit ſine intermiſſione: quotidie magis magisque ſeipſam perdit, uſque conſumit, & ſingulis horis mortē appropinquat. Quid igitur vita noſtra aliud eſt, quam candela, quæ, quò diutius ardet, lucetque, eò magis abſumitur? Quid aliud, quam ſlos, qui manè oritur, ſpiratque ſuauius, meridie verò flaccideſcit, & occidente Sole penitus exareſcit? Ita Propheta Regius vitam noſtram ſæpe comparauit, cum dixit: auroram iuuentutis noſtræ, ſicut herbam perire, quæ manè tranſiit, manè floret & tranſiit: velpetridi decidit, indurat, & areſcit.

Quintò meditandum venit, quàm fallax & ſubdola ſit hæc vita noſtra: quòd forte omnium peſimiſ eſt, quæ in ea reperiuntur: cum tam malitioſe hominem decipiat, atque perdat. Quantumvis enim eſt fugienda, tamen appetenda eſſe videtur: & quantum

Granat, Opus ſpir.

uis eſt miſera, tamen adeò beatâ apparêt, vt laborem nullum, nullum dolorem, nullum periculum, aut infelicitatem in ea latere ſuſpiceris, cur eam minus appetendam arbitreris: etiamſi tantū ponderis iſtud malum eſſet, vt propter hoc ipſum foret æternæ beatitudinis tibi iactura faciendâ.

Sextò vterius tecum cogita, quòd, præterquam quòd vita hæc tam brevis, tamque vilis eſt & abiecta, etiam innumerabilibus miſerijs & ærumnis, tam corporis, quam animæ ſit ſubiecta: vt eam non immeritò vallem lachrymarum, & miſeriarum Oceanum appellaueris. Commemorat B. Hero. quòd Xerxes ille Rex potentiffimûs, qui ſubuetit montes, maria conſtrauit, cum de ſublimi loco infinitam hominum multitudinem, & innumerabilem vidiffet exercitum, fleſſe dicitur, quòd poſt centum annos nullus eorum, quos cernebat, ſuperfuturus eſſet. Adidit autem B. Hieronymus: O ſi poſſem in talem aſcendere ſpeculam, de qua vniuerſam terram ſub noſtris pedibus cernieremus, iam tibi oſtenderem totius orbis ruinas, gentes gentibus, & regna regnis colliſa, alios torqueri, alios necari: alios abſorberi fluctibus, alios ad ſeruitutem trahi: hic nuptias, ibi plantum: illos naſci, iſtos mori: alios affluere delicijs, alios medicare: & non Xerxis tantum exercitum, ſed totius mundi homines, qui nunc viuunt, in breui ſpatio deſuturos.

Redeant etiam tibi in memoriam omnes infirmitates, & morbi corporis humani, omnes ſollicitudines, curæ, & dolores animi, cum periculis omnibus quæ in ſingulis officijs & ætatibus occurrunt: & apertius adhuc humanas miſerias agnoſces, vt perſpicue iam edoſtus, quàm nullius pretij ſis, quod mundus dare poteſt, facilius contempnas omnia, quæ in eo reperiuntur.

Post omnes tandem has infelicitates, terribilium omnium vtrique, corpori ſcilicet & animæ terribiliſſimum, ad eſt Mors. Cuius violentia corpus in ictu oculi omnibus donis & gratijs, omnique lepore & voluptate ſpoliatur. Anima verò ad tribunal Dei rapitur, vt audiat, quid de ea in perpetuum futurum ſit.

TRACTATVS SECVNDVS
DE HUMANÆ VITÆ MISERIA,
in quo ſuſum explicantur, quæ ſuperius de ea
commemorata ſunt.

Magnitudinem, multitudinemque miſeriarum in quas natura humana per peccati malum prolapſa eſt, nullius vnquam exponet factundia. Soli primi duo parentes noſtri, vt ait B. Gregorius, qui experientia ipſa didicerant nobilitatem conditionis humanæ, in qua creati erant, miſeriam hominis abſolute cognouerunt. Cum enim prioris felicitatis, in qua vixerant, recordarentur, multò certius de infelicitate huius vitæ, in quam ceciderant, ita dicare potuerunt. Filij verò horum infelicitum parentum, quia primam illam beatitudinem non guſtarunt, ſed ſemper in miſerijs nati & educati ſunt, neſciunt quæ, & qualis ſit humanæ conditionis infelicitas: vt nec ipſam felicitatem cognouere: ſed quaſi frenetici, aut ſtupidi ſunt, qui propriam miſeriā non ſentiunt. Vellent enim, ſi poſſent, hic ſemper viuere, ex miſeria patriam, ex carcere domicilium facientes: dum huius vitæ calamitates non percipiunt. Sicuti illi, qui loca foetida, maleque olentia habitant, fetorem non abhorrent, nec olfaciunt, ideoque moleſtiam ex eo nullam percipiunt, tolente illā coſuetudine: Ita & homines vitæ ſuæ ætumnas nō ſentiunt, quia ſenſum hunc uſus ſuſtulit, & coſuetudo. Ne itaq; in hunc errorem incidas, aut fortè in

*Vita noſtra
quot miſerijs
expoſita.*

*Hiero. epiſt.
ad Nepot.
cap. ii.*

MORS.

*Adam &
Eua ſoli miſeriam vitæ
humane agnouerunt.
S. Greg. lib. i.
Dialogorū.*

* R 3 maio.

maiores inde dependentes, considera diligenter humanæ vitæ miseria, natiuitatis primum, deinde totius vitæ curriculi.

Materia hominis.

Gen. 2.

S. Hieron. in epist. ad Ctesiphontem: Ecce iterum.

Aegyptiorum mos.

Conceptio hominis.

Christus h. man. more concipi. noluit.

Natiuitas.

Plin. lib. 7. hist.

Ut autem in hac consideratione bono procedas ordine, primum materiam hominis, ex qua ille constat diligenter expende; ex nobilitate etenim, aut ignobilitate materię, nobilitas aut ignobilitas materiati solet assimilari. Dicit autem Scriptura, *Deum creasse hominem ex limo terrę*: sed quid inter elementa vilius, abiectum, brutumque magis terra? quid ex omnibus mineralibus, ipsę quę terra producit ignobilis ipso terrę limo? Perspicuum itaque est, Deum hominem ex vilissima, ignobilissimaque totius mundi materia condidisse. Sit igitur Rex, sit Cęsar, sit Pontifex ipse, nil nisi gleba, simus, & obscenus limus est. Intellexerunt hoc olim Aegyptij de quibus legitur, quod natiuitatis suę diem quotannis celebrant, portantes manipulos cuiusdam herbę in fetidis, fimoque puteis crescentis, propter similitudinem generationis vtriusque, hominis scilicet & herbę istius: dum vterque defimo procedat, & simus mater sit vtriusque. Si materia nostra tam ignobilis sit o homo, quid superbis? O pulvis & cinis, cur te super terram & limum extollis? Modus autem atque artificium, quo huius materię effectus producit, atque edificatur ob rei fecunditatem, nec scribenda sunt, nec admiranda, sed clausis oculis prætereunda: ne rem tam immundam & obscenam videamus. Si homo sciret erubescere in locis & rebus, vbi honestas pudorem requirit, non posset maiori pudore atque verecundia perfundi, quàm si conceptionis suę modum intueretur. Id tantum dicam: Saluatorem nostrum in hunc mundum venisse, vt omnes nostras miseras atque infelicitates in se suscipere atque in omnibus excepto peccato, nobis assimiletur: tamen in hoc vno conceptionis modo, nobis similis esse noluit. Non reputauit se indignum, quod illuderetur, & conspueretur, quod omnium hominum vilissimus imò vermis, & non homo haberetur, indignum tamen sua Maiestate arbitratus est, quod eo modo quo homines, conciperetur. Pręerea substantia seu alimentum, quo corpora nostra nutriuntur, adhuc in visceribus matris inclusa, tam immunda est, vt sine pudore & robore nominari non debeat aut cogitari, vti & alia sordes atque obscenitates, quę tempore natiuitatis conspiciuntur. Sed ad natiuitatem veniamus. Dic mihi, quid miserius muliere parturiente? quis dolor tam intolerabilis? quis castus tā dubius & periculosus? quis luctus & planctus hominem citius ad misericordiam commouere posset? Nolo iam de abortionibus, aut pariendi difficultatibus agere: quia harum finis est exitiosa. Cum fœtus in lucem prodierit, auditur fletus & lamentatio, prodit nudus, tener & imbecillis, prodit omnibus rebus destitutus: & tamen omnium rerum indigus: prodit sordidus, & visu abominabilis.

Cetera animalia cum generantur, calceata procedunt, & vestita lana quędam, quędam squamis, alia corio, aut conchis: frutices etiam & arbores cortices, quędam simplices, nonnullę duplices habent, solus homo nudus, & sine omni vestimento nascitur alio, quàm cum immunda tunica, & galero immundiori, quibus inuolutus, ex vtero matris progreditur. Hęc hominis ornamenta sunt, cui paulo post iam nato & adultiori totus mundus, præmio suo fastu atque superbia angustior est, quā vt eum capere queat.

Pręerea n. sunt animalia reliqua statim, postquam nata sunt, inuenire quę sibi sunt necessaria, & ad ea consequenda modis vtuntur sibi agnatis & conuenientibus: quędam enim gradiuntur, quędam natant, volant nonnulla, reptant alia; ita vt omnia habeant conuenientem motum, id q. ad sui susten-

tationem necessarium est consequendi, absque vilo magistro: solus homo nihil scit, nihil potest, nisi alterius vlnis deoporetur, aliorumque manibus foueatur. Quot dies elabuntur antequam pedibus incedere discat, quatuor primum, tandem duobus? quanto tempore infans est priusquam sermonis vsum addiscat? nectantum fari nequit, sed nec edendi, bibendique modum habet, nisi doceatur. Lachrymarum tantum & plorare docuit ipsa natura. Primum illud est quod agit, & solum est quod agit, nullius alterius, quàm naturę instinctu, & doctore seu præceptore nullo. Et si autem infans ridere ex natura quoque habeat, tamen raro ante diem quadragesimum ridet, cum interim à primo natiuitatis momento lachrymetur semper: ex quo perspicuum est, hominem natura sua multò ad luctum, quàm ad gaudium esse procliuorem. O intolerabilis hominum amentia (quidam ait Philosophus) quorum initium tam vile & abiectum est, & nihilominus iactitare audent, se ad fastum & superbiam natos esse. Porro aspiceret te velim corporis humani, quod tanti plerique faciunt, constitutionem, quantumvis pulchrum, amabile, & robustum foris secus esse videatur. Dic mihi quęso, quid aliud est humanum corpus, quàm testa putrida, aut vas corruptum, cui quidquid infunditur, statim acescit & corrumpitur? quid aliud est humanum corpus, quàm sacculus obscenis stercorebus fartus, & candida niue tectus, qui foris quidem mundus apparet, intus autem immundissimis excrementis & sordibus omnigenis plenus est? Vbi gentium tam sordidum voluntarium reperitur? vbi terrarum tantas spurcicies, immunditiesque, & foetores generans, torrens inuenitur? Arbores, herbe, & bestię quędam gratissimum ex se fundunt odorem, hominis autem ea sunt excrementa, is omnium quę eijcit aspectus, & odor, vt facili quibus intelligat, eum fontem esse omnium sordium & abominationum.

Philosophus quidam Ethnicus, Plotinus nomine, cum conditionis suę vilitatem, corporisque sui statum, summo cum pudore recordaretur, inuitus semper de stirpe, origine, & natiuitate sua sermones audiebat, nec quisquam ab eo impetrare potuit, vt corporis, vultusque sui imaginem delineari pateretur: Dicebat enim satis esse, quod onus tam immundum, & nobilissima anima indignum, toto vitę suę tempore circumferre cogeretur, nunquam verò sese eo demencia adductum iri, vt ignominia suę, dedecorisque perpetuum posteris monumentum relinqueret.

De Abbate quoque Isidoro legitur, quod cum aliquando cibum cępisset, vberimè lachrymatus sit. Rogatus autem quę causa lachrymarum esset, respondit: lachrymor quod hic sedeo, & corruptibili bestiarum cibo vescor, cum creatus sim, vt consortio Angelorum interessem, & epulis diuinis satiarer.

DE MISTERIIS ET PROPRIETATIBUS HUMANA VITÆ. & primum de eius breuitate.

Osthec, de quibus superiori tractatu egimus, magnas & multiplices huius vitę miseras meditare: inter alias septem superitis enumeratas; vt sunt, Breuitas, Incertitudo, Fragilitas, Inconstantia, Fallacia, Calamitates, & tandem Finis huius vitę, qui est Mors ipsa. Cogita igitur quam brevis sit hac vita, de cuius breuitate, sic Iobus philosophatur: *Breues dies hominis sunt, mensium eius n. 106. 43. 5. merus apud te est.* Raro ad annum septuagesimum, aut vt maximum ad octuagesimum vita nostra peruenit: is enim communis humanę vitę terminus est, vti Propheta testatur: *Dies, inquit, annorum nostro- 106. 43. 5. r. 117.*

rum in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor. Si autem dierum numerum subtiliter exequaris, & totum vitæ curriculum non summam accipias, intelliges hoc numero tempus infantiae atque pueritiae, tempus quoque quod dormiendo consumitur, comprehendendum non esse. Aetas enim puerilis, quamdiu nondum ad usum rationis, quæ veros homines facit, & absolutos peruenit, non hominis vita, sed irrationalis bestiae debet appellari: qualis est vita pueri, huic, illuc, sursum atque deorsum curfantis, in qua ætate nihil discitur, nihil agitur, quod homine dignum queat censeri. Nec video quomodo tempus somni, vitæ tempus possit nuncupari. Propriè enim vita dici debet, quando homo sensibus & ratione utitur. in somno autem homo planè quiescit & mortuo similis esse videtur. Quod si Rex quispiam anno vno aut altero captius detineatur, quis verè diceret illum hoc tempore rexisse? dum nec rebus ullis præfuit, nec regnum administravit? Quomodo igitur homo cum dormit vivere censetur, dum toto hoc tempore dominium rationis sepultum est, & omnium sensuum, per quos vivere dicimur, visus interquiescit?

Simile.

Findarus.

Rodulph. A. gne. lib. 1. cap. 24. de inuent.

Ecl. 18, 8.

Simile.

ius ad æternam, infinitamque illam beatitudinem collatio? Nulla prorsus. Si enim anni centum, teste Psalm. 89, 4. Dauide, in conspectu Dei tanquam dies hesternæ, quid centum anni vitæ huius in oculis eius aliud, quam nihil? Norunt huius comparationis veritatem damnati, qui apud Sapientem vitam præsentem, qua defuncti sunt, cum æternis suppliciis conferentes, exclamant. Quid nobis profuit superbia? aut dimittarum Sapient. 5, 8. iactantia, quid contulit nobis? Transferunt omnia illa tanquam umbra & tanquam nuncius præcurrens & tanquam nauis que pertransit fluctuantem aquam, cuius, cum præterierit, non est vestigium inuenire: neque semitam carina illius in fluctibus, aut ans que transuolat in aëre, cuius nullum inuenitur argumentum itineris illius, sed tantum sonitus alarum verberans leuem ventum, & scindens per vim itineris aërem, commotis alis transuolat: & post hoc nullum signum inuenitur itineris illius: aut tanquam sagitta emissæ in locum destinatum, diuisus aër continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius. Ita & nos nati continuo defuimus esse, & nullum virtutis vestigium valuerimus ostendere. Meditare quam breuem tunc damnati huius scilicet vitam fuisse æstimabunt, dum aperte cognituri sunt, quod non vixerunt, sed quod nati statim esse delierunt. Quæ cum ita sint, quæ maior esse potest amentia, quam infinitas, intolerabilesque pœnas, tam momentanea tantillæ vitæ voluptate, tibi mercari? Et cum hæc vita tam brevis sit, atque futura illa tam longa, quæ intolerabilior amentia est, quam huius vitæ res tam sollicitè accurare, & de his quæ ad æternam vitam pertinent, nolle semel cogitare? Quis non meritò videndum esse hominem diceret, qui proponens semper in Hispaniis vivere se velle, in India nihilominus ædificando, domum domui, & agrum agro addendo, variæque aromatum genera condendo, omnia sua insumeret: in illa verò terrâ, in qua vivere decreuit, nullam prouisionem faceret? Sed multo maior eorum est dementia, qui omne peculium suum, omnes corporis animæque diuitias in huius vitæ rebus congerendis absument, in qua tam parua ipsis mora conceditur: de necessarijs verò futura vitæ, in qua perpetuo viuendum erit, non sunt scilicet, imò ne quidem cogitant. Præsertim cum tantam habeant oportunitatem, parta bona sua ex hac regione, in futuram illam per manus pauperum transmittendi. Aut enim Ecclesiastes: *Mitte panem tuum super transiunt aquas: quia post multa tempora inuenies illum.* Eccl. 11, 1.

Simile.

Eccl. 11, 1.

DE VITAE NOSTRAE incertitudine.

Ti vita nostra brevis sit (vt ostendimus) si nihilominus certa esset, vt erat illa Regis Ezechiae, ad cuius vitam Deus annos quindecim adiecerat, esset miseria nostra paulò tolerabilior.

Sed præterquam quod breuissima est, id ipsum momentaneum quod est, incertum etiam est, & planè dubium. Optimè igitur Sapiens: *Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues laqueo comprehenduntur; sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis exemplo superuenierit.* Scitè quoque dictum est: Morte nil certius, hora verò mortis nihil est incertius. Iccirco Sapiens quidam vitam humanam bullis super aquam tempore pluuiarum natantibus comparat, quarum quædam statim ubi ebullierint resident, & evanescent: quædam paulò quidem diutius fluctuant, tandem tamen vt priores intereunt. Atque ita quidam diuites in suo statu permanent, quidam citius expirant: ita vt licet omnes citò pereant, tamen momentum illud quod manent, in his minus, in istis maius esse conspiciunt. Cum ita-

Eccl. 9, 12.

Matt. 24, 42.
Marc. 13.

Hora mortis incerta, id eoq̃ue semper vigilandum.

Simile.

Aliud simile.

Singularem hic nota.

Matt. 25, 10.

que terminus vitæ nostræ tam sit incertus, quæ est ista nostra temeritas, quod tam securæ, tamque negligenter vivamus? Cur Christi verborum semper memores non sumus, toties clamantis: *Vigilate, quoniam nescitis quæ hora filius hominis venturus est?* O si homines istorum verborum vim ista trutina periculis. Dum horam nescitis, inquit, vigilate, & semper estote parati: quasi apertius dicat, quoniam horam non scitis, omni hora vigilate: & quoniam diem ignoratis, omni mense vigilate: & quoniam annus vobis incertus est, omni anno parati estote. Nam licet nescitis quo vos anno Dominus vocabit, certo tamen certius est, annorum aliquo vos vocandos esse. Ut autem vis & energia verborum istorum melius intelligantur, age exemplo rem illustremus. Dic mihi si ad mensam accumbenti tibi triginta vel quadraginta fercula proponerentur, admonitusque esses in vno istorum omnium esse lethale venenum, mortemque præsentissimam: nescires tamen in quo, dic, inquam, mihi auderesne vel vnum eorum, fame etiam quantumvis stimulante, securæ attingere aut prælibare? Credo sanè quod non auderes, metuens ne si de aliquo ferculo commedens, veneni istius vi intoxicatus, moreretur. Videamus nunc quot anni vitæ tuæ tibi adhuc supersint, sanè si verum fateare, non amplius quàm triginta, aut quadraginta, quibus secundum naturæ cursum vivere potes, residui sunt. Cum itaque indubitatum sit, in vno istorum annorum mortem tuam latitare, tibi que insidiari: cur non singulos annos metuis? cur non singulos habes suspectos? cum ipse non dubites vnum illorum te interfectorum? quadraginta hæc fercula times, nec ad horum aliquid manum ausus es extendere: quadraginta verò annos non reformidas, cum non minus certus sis mortem tuam in his præsentius, quàm in illis adesse? Quid ad hanc tam pragnantem interrogationem respondebis? Audinihilominus aliam non minus urgentem. Dic mihi cur excubias perpetuas, assiduæque vigiliæ in viribus, caltris, aliisque locis limitaneis, & hosti vicinis obseruantur? Certè non aliam ob causam, quàm quod prædiciari ignorant, quando hostis venturus, locumque oppugnaturus est: id autem cum nesciant, necessitas urget, ut semper excubent. Si enim aduentus hostis gnari essent, tunc quidem vigilarent, temporibusque intermediis securi essent, quieti, somnoque indulgerent. Obsecro te nunc o homo, per amorem Dei, esto iustus iudex in hoc negotio: Cum incertum sit hodiè venturus sit hostis, an cras: hoc anno an futuro, ideoque urbem aut arcem tuam custodire volens, excubias agis quotidie diligenter, cur non quotidie, propter animæ tuæ defensionem vigilas, dum ignoras quando illa à te auferetur? Eadem enim incertitudo, quæ in illo est, etiam est in hoc, & quidem maior: ceteraque circumstantiæ, & causæ in hoc, quàm in illo, magis periculose. Quid igitur te mouet, ut in illo vigiles semper, in hoc stertas, dormiasque sine intermissione? Quid rationi magis repugnat? Anima enim tua pretiosior est omnibus huius mundi ciuitatibus & regnis: & si lytrum consideraueris, quo illa est redempta, agnosces eam omnibus Angelis, qui in calis sunt, nobiliorem. Hostes verò tui multi sunt & potentissimi, qui animæ tuæ noctes atque dies insidiantur. hora autem & dies, qua insidiatores isti venturi sunt, planè est incerta, & summa totius negotij huius, iactusque alex in hoc consistit, ut illo ipso momento quo mors veniet paratus sis. *Virgines enim (ut euangelica habet parabola) quæ paratæ erant, introierunt cum Sponsò ad nuptias, quæ verò non erant paratæ, excluse sunt:* ostium enim misericordiæ his clausum fuit: ostium, inquam, nunquam

aperiendum. Quia igitur inani spe lactaris, cur minus quotidie vigilas, cum vbique in hoc negotio, quàm in vilo alio, maior sit ratio vigilandi?

DE VITAE NOSTRAE fragilitate.

NOSTRA non tantum incerta est, sed & fragilis, multisque exposita periculis, id si quis neget, dicat mihi quæso, quod vitrum tam fragile est, quàm humana vita? Pestilens odor, inreclus aer, dies feruentior, seu sol vehementius ardens mortis sæpe causæ sunt, vitamque nobis eripiunt. Quid de sole dicam? Solus aspectus vnius personæ aliquando sufficit, ad hominem interficiendum. Non opus est gladio, non armis: solus conspectus hominem interficere potest. Considera nunc quàm munita sit arx hac, in qua vita nostra custoditur, cum si quis eminus intueatur, corruat. Non hoc in infantuli ætate mirandum est, dum ædificium adhuc recens atque debile est, sed res omni admiratione digna est, idem ædificium iam absolutum & à multis annis exadificatum, & induratum, à tam exiguo casu accedente funditus eueri. Si enim interrogaueris cur Petrus, cur Paulus, cur ille vel iste homo obiit, responso in promptu est, ex haustu aquæ frigida quem sumpsit audiuit, aut ex cena largiori, qua sese obruit, ex nimia voluptate, aut nimio dolore mortuus est. Sæpe etiam fieri solet, ut nulla causa subsit omnino alia, quàm hominem hunc sanum & incolumem cubitum iuuisse, & manè in lecto ad latum coniugis mortuum repperit esse. Dic itaque mihi, estne vitrum aut vas fictile in mundo æquè, ut vita nostra fragile? Et quid hominis fragilitatem miraris, cum ex alia materia non constet, quàm ex lutea, terreæve, mirare potius, cum ex tam debili constet materia, cum adhuc tam diu subsistere posse, incolumitatemque suam tueri. Horologium cur toties extra ordinem suum diuagatur, & cursus eius perturbatur, nisi quia ex rotulis constat, atque iuncturis, tantaque industria constructum est, quæ singula, etsi ex ferro totum conditum sit, illud perturbare possunt, motumque interrumpere. At quantò debilior est corporum nostrorum compositio, atque harmonia? & quantò debilior est carnis nostræ materia? Cum itaque & compositio corporum nostrorum subtilior sit, & materia fragilior, quid miramur, si iunctura aliqua, vel aliqua rotula corporis nostri impediatur, atque ita vitæ nostræ cursus aut motus interrumpatur, atque cesset? Non ergo mirandum vitam nostram tam citò finiri: sed mirandum potius, tam diu subsistere, cum tanta corporum tenebrositas sit, tantaque materię eorundem fragilitas.

Hæc est illa infelix miseria, quàm Esaias deplorat, cum ait: *Vox dicentis, clama: & dixi quid clamabo? Omnis caro fenum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Exiccaturum est fenum, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo. Verè fenum est populus, exiccaturum est fenum & cecidit flos. Verbum autem Domini nostri manet in æternum.* In quæ Prophetæ verba commentatus D. Ambrosius pulcherrimè philosophatur: Dei sententia, inquit, vox humana est: Dicit Deus, clama: sed in ipso Esaias loquitur. Ille respondit, quid clamabo? & tanquam quid loquere-tur audisset, adiunxit: Omnis caro fenum, & verè: Viret enim & gloria hominis in carne quasi fenum: & quæ putatur esse sublimis, exigua quasi herba est: præmatura ut flos, caduca quasi fenum. Germinat vitæ viriditatem in specie, non in fructu soliditatem: hilarioris vitæ quasi flos prætendens iucunditatem, breuiori spatio occidit, sicut herba feni, quod priusquam

Ambr. lib. 4.
Hexam. 67.
Clictoque
de doctrina
monendi
cap. 7.

quam euellatur arefcit. Quæ enim firmitudo in carne? quæ falubritas poteft eſſe diuturna? Hodie videas adoleſcentem validum, pubercentis ætatis, virtute florentem, grata ſpecie, ſuaui colore, craſtina die tibi facie & ore mutatus occurrit: & qui pridie tibi lautiffimus decora formæ viſus eſt gratia, alio die miſerandus apparet, ægritudinis alicuius infirmitate reſolutus. Plerosque aut labor frangit, aut inopia macerat, aut crudelitas vexat, aut vîna corrumpunt, aut ſenectus debilitat, aut euiratos delitiæ reddunt, aut luxuria decolorat. Nõne verum eſt, quia aruit ſcenum, & flos decidit? Alius ab auis atavisque nobilis, & maiorum honeſtatis infulis, proſapix veteris clarus, inſignibus amicis abundans, ſtipatus clientibus, & vtrumque latus tectus, ſecum producens maximam, & reducens familiam: repente aliqua accidentis periculi mole turbatus, deſtituitur ab omnibus, à ſodalibus derelinquitur, impugnatur à proximis. Ecce verum eſt, quia ſicut ſcenum vita hominis, priuſquam euellatur arefcit. Eſt etiam qui dudum ab vbertate affluens copiarum, liberalitatis fama volitans per ora ſingularum, clarus honoribus, præminens poteſtatibus, tribunalibus ceſſus, folio ſublimis, beatus populis æſtimatus, dum præconum clamore deducitur, ſubita rerum conuerſione in eum carcerem rapitur, quo alios ipſe detruferrat: & inter reos ſuos imminenti poenæ deſter arumnas. Quantos pridie cæteris plaudentium & inuidioſa fauentis populi frequens domum pompa deduxit, & nox vna glorioſa illum ſplendorem deductionis aboluit: ac repentinus lateris dolor effuſis gaudijs, luſuofam grauiſſimam ſucceſſionem mororis admixcuit. Huiusmodi eſt igitur gloria hominis, ſicut flos ſeni. Hactenus Ambroſius: O fallacem hominum ſpem, inquit Tullius, fragilemque fortunam, & inanes noſtras contentiones, quæ in medio ſpatio ſæpe franguntur & corrunt, & ante in ipſo portu obruntur, quam portum conſpicere poterint. Quæ itaque & quanta eſt filiorum Adæ dementia, tam fragili fundamento tam ſublimem turrim ædificare volentium? nec conſiderantium ſe ædificare ſuper arenam, & cum opus iam perfectum credunt, pluuiam ventosque deſcendere, & turrim funditus euertere?

Quid itaque ſuperbis o homo? quid vires & fortitudinem iactas? audi Ethnicum illum Plin. multo te Chriſtiano prudentius hac de re iudicantem: Miſeret, ait, atque etiam puderet æſtimantem, quàm ſit friuola animalium ſuperbiſſimi origo: cum plerumque abortus cauſa fiat odor à lucernarum extinctu. His principijs naſcuntur Tyranni, carniſex his animus. Tu qui corporis viribus fidis, tu qui fortunæ munera amplexaris, & te ne alumnus quidem eius exiſtimas, ſed partum: tu cuius ſemper in victoria mens: tu qui te Deum credis aliquo ſucceſſu tumens tanti tamen perire potuiſti? Atqui etiam hodie minoris potes, quantulo ſerpentis iſtus dente: aut etiam, vt Anacreon poëta acino vix paſſa: vt Fabius Senator Prætor in lactis hauſtu vno pilo ſtrangulatus. Is demum profecto vitam æqua lance penſabit, qui ſemper fragilitatis humanæ memor fuerit. Hæc ille.

Heu quàm inconfideratè agunt homines, dum oculis ſuis ſeipſos non inſpiciunt, ſecumque rationem non ineunt? Si hæc tanta cæcitas ſit, quanto quaſo eorum eſt, qui audent tot annis in peccatis ſuis perſeuerare, inque ijs, vt iumenta in ſtercoribus, compitrefcere: probè cognofcentes nullum inter ſe atque tartara eſſe interſtitiū aliud, præter caducam hanc vitam? Quæ res quam abſurda ſit, accipe hinc coniecturam: imaginare hominem aliquem de tenui pendere filo, qui ſub ſe profundiffimum haberet putum, in quem cadere neceſſario deberet, ſi ſilum

iſtud rumpetur, quo illum animo fore putares, qui tali in periculo penderet? quam vehementer metueret caſum? quanta in anxietate ſpiritum duceret? quàm lubens omnia quæ poſſidet offerret, vt iſto periculo eximeretur? Age igitur infelix homo, qui contra legem Dei tot annis in peccatis perſeueras, & quotidie iniquitatem tanquam aquam bibis, quomodo non vides te ſimili, imò maiore multo in periculo conſtitutum eſſe? ſtatim enim vbi fragile ſilum vitæ tuæ rumpitur, in abyſſum inferni inferioris rues, & in eo perpetuò varijs in tormentis diſcruciareris. Ah qui dormire? qui ludere & luxuriari? qui ridere potes, & voluptatibus indulgere? cur nunquam reſipiſcis, & hoc periculo temetiſpſum ſtudes eximere?

DE VITAE NOSTRAE mutabilitate.

ABET vita noſtra & aliam infelicitatem: quod nimirum tam eſt mutabilis, & nunquam in eodem ſtatu permanet: teſtatur hoc ſanctus Iobus cap. 14. in quo lugubri monadia humani vitæ miſerias deplorat. Homo, inquit, natus de muliere, breui viuens tempore, multis repletur miſerijs: qui quaſi flos egreditur, & conuerſitur, & ſiguit velut umbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet. Vt autem alias miſerias omittamus, quæ res ſub luna mutabilior eſt hac vita noſtra? De Chamæleonte, in Indiæ regionibus quadrupede non infrequenter, ſcribunt nonnulli, quòd colorem ſæpius mutet, Plin. lib. 8. cap. 33. & oculis, & cauda, & toto corpore, reddatque ſemper quem proximè attingit, præter rubrum, candidumque: & de Euripo iuxta Eubæam mare refeſcunt, quod ſepties die ac nocte reciprocando moueatur. Luna quoque mutatur quotidie, ſed exigua harum rerum mutatio atque inſtabilitas erit, ſi cum humani cordis inſtancia comparentur. Quis Proteus vnquam in tam varias figuras mutatus eſt, vt non in plures homo ſingulis momentis transformetur? Nunc ſans eſt & incolumis, mox æger & infirmus: nunc placidus & quietus, mox perturbatur: nunc hilaris eſt: poſt paululum luget, doletque: nunc meticuloſus eſt, extemplo audacem ſpiritum reſumit: nunc dubius, modò certus: nunc ſedatus, paulò poſt iratus: modò vult, modò iterum non vult: ſæpiusque ſeipſum non intelligit, & vt vno verbo dicam, tot ſunt hominis mutationes, quot caſus, aut circumſtantix, vel accidentia ſunt, quæ ſenſibus eius obijciuntur, à quorum ſingulis, huc aut illuc impellitur. Quod præteritum eſt, poenam: quod præſens, dolorem, & quod futurum eſt parit illi ſollicitudinem & merum. Si pauper ſit, in ſtudore vultus ſui panem commedit: ſi ditius luxu ſoluitur, & faſtu turgit. Quod ſi autem bonorum ſuorum iacturam faciat, in luſu viuunt, & ægritudine. Quæ ergo luna, quis Euripus tam ſæpe alteratur? Mare non mouetur niſi cum venti mutantur: ſed in homine ſunt continuæ, aſſiduæque mutationes, ſive ſatiunt venti, ſive tranquilla ſit malacia.

Et quid ulterius de vitæ noſtræ mobilitate dicam? quod momentum, quod temporis punctum præterit, in quo non ad mortem feſtinamus? quid putas aliud eſt cæli motus quàm reuolutio quædam quætrama vitæ noſtræ, ex rhombo glomeratur. Attende quaſo quomodo pannus ſeu ſubtegminis inuolucrum in lanifico e rhombo glomeratur: quoties enim rhombus vertitur (rhombum autem voco machinulam illam, qua mulieres vertendo tramam glomerant in circulum) toties aliquid ſubtegminis adimitur, id in ſecundo, id in tertio gyro etiam addit, donec trama in glomum ducta, rhombus omnifilo

Iob. 14. 2.

Plin. lib. 8.

cap. 33.

Vita humana
mutabilis
eſt.Theodoret.
lib. 1. de Pro-
teo.Velocitas vi-
tae humanae.

Similitudo.

Cicero. 3.
de Orat.Plin. lib. 8.
Nunc. hi-
ſtor. cap. 7.Anacreon.
Talius.Quid inter
putatorem
& infernū
merſum
ſimile.

Iob 9, 25.

Hieron. ad
Nepot. c. 11.
& in fine e-
pist. ad He-
liodorum
& Seneca
epist. 24.
Similitudo
ex Gregor.
lib. 6. epist.
cap. 26.

silo destituatur. Eodem modo & vitam nostram glo-
merando, vertendoque celi motus absumit. Ideo-
que Beatus Iobus ait: *Dies mei velociores fuerunt cur-
sore.* quantumvis enim festinet cursor aut vereda-
rius, necessitas tamen eum vigeat nonnunquam qui-
escere: vita autem nostra curriculum semper moue-
tur, nunquam quiescit. pulchrè hac de re scribit Bea-
tus Hieronymus, hoc ipsum, inquit, quod dicto,
quod scribitur, quod relego, quod emendo, de vi-
ta mea tollitur: quot puncta notarij, tot meorum
damna sunt temporum.

Quemadmodum enim simul nauigantes, siue in
nauì ambulent, siue sedcant aut iaceant, nihilomi-
nus promouentur, & quò diutius nauigant, eò
magis loco quem petebant appropinquant: Ita &
nos in hac vita toto quo viuimus tempore mouemur
atque procedimus, nauigamusque tacitè ad portum
cursus nostri qui communis est omnibus nempe ad
mortem. Cum itaque vita nostra nil aliud sit, quàm
iter ad mortem: & hora mortis eadem sit, quæ erit
iudicij: quid vita nostra nisi iter ad horrendum il-
lud Christi tribunal? Quod autem terribilius es-
se potest iter, quàm quo quis ad iudicium pergit,
atque eundo semper offendit illum, à quo iudica-
bitur: eumque ad iram prouocat, sine intermissio-
ne, qui potestatem habet, corpus & animam in ge-
hennam mittendi? Aperi oculos infelix homo, iter
per quod incedis, & locum ad quem tendis diligen-
ter intueri; erubescere, & tuipsum miserrere: conside-
ra studiosè quàm parum conueniat id, quod tu agis,
cum eo, quod agere debes, atque proposuisti.

QVAM FALLAX VITA

nostra sit.

Rædictas omnes miseras libenter vi-
ta nostra condonarem, nisi iudicio meo,
aliam illis maiorem haberet; quòd ni-
mirum fallax sit, & nimis insidiosa,
multoque alia foris apparet, quàm in

Prosp. 219.
sent.

rei est veritate. Tricū est proverbium, ficta sancti-
tas duplex est impietas: ita & ficta, apparensque fe-
licitas, duplex est miseria: Si enim hæc vita nostra
qualis re ipsa est, ita sese nostris aspectibus offerret,
nec aliam sese mentiretur, non tam præcipientes in in-
teritum rueremus: non fideremus illi, sed suspecta
nobis semper esset. Cum verò fūco ea doloque plena
sit, ita vt quantumvis brevis sit, tamen longa esse vi-
deatur: & dum singulis momentis alteratur, tamen
eam habeat speciem, quasi in eodem statu permane-
ret, certè odibile eam, & ab ipsius insidijs nobis caue-
re debemus. Sentisne, inquit Beatus Hieronymus,
quando infans, quando puer, quando iuuenis, quan-
do robusta ætatis, quando senex factus sis? Quotidie
morimur, & quotidie commutamur: & contra fi-
dem atque experientiam ipsam nos esse æternos cre-
dimus. Ex quo fonte prodijt quod Megarenenses tam
magnificas ædes extruerent, vt à quodam Philoso-
pho audierint, ipsos edificare tanquam semper victu-
ri, viuere quasi altera die morituri. Quid causæ quòd
tam longa diuini numinis nobis subrepat obliuio?
quòd diuitias opesque sine vlla moderatione quæri-
mus? quòd tam auari sumus? quòd nulla mortis cu-
ra tangimur? certè si verum fateamur, fallax hæc per-
suasio in causa est: credimus enim omnes vitam no-
stram fore diuturnam; & cassà spe annorum multo-
rum spatia nobis pollicemur. Nemo enim, ait Hie-
ronymus tam fractis viribus & sic decrepita senectutis
est, vt non putet se adhuc annum vnum super-
uicturum. Falsà hæc opinio facit, vt arbitremur no-
bis ad omnia sætæ temporis superesse, siue mundo ser-
uire, siue vanitatibus vacare, siue voluptatibus in-
dulgere, siue blasphemijs, & obrectationibus certa-

Omnes se diu-
victures ar-
bitrantur.

Epist. ad Ne-
pot. cap. 22.
& epistol. ad
Heliodor. in
fine, & fan-
ctus August.
in Psalm. 65.

Hieron. ad
Ageruchia
de mono-
gamia c. 5.
Alian. l. 12.
var. histor.

August. de
verb. Do-
mini ser-
mone 16.
Ibidem.

re, siue denique alijs illicitis rebus vti, fruiue veli-
mus: & postea tempus nobis non defuturum Deo ser-
uendi, vitamque impiam nostram in meliorem con-
uertendi. Atqui hoc modo non secus rationem de vi-
ta nostra inimus, quàm si panis aliquot vlnas in men-
sa expansas haberemus, & partem vnā huic, aliam
illi, tertiam isti vesti faciundæ decerneremus. Sed &
de vita iudicamus, haud secus, quàm si dispensatio
illius, in nostro arbitrio, eiusque breuitas & longi-
tudo in nostra essent potestate. Fallacia hæc permissio-
sa ex eo nascitur, quòd, vt diximus, perperam quic-
que secum ratiocinatur, opinionemque malam im-
bibit; & quod semel sibi persuasit, pertinaciter cre-
dit, non rationabilibus causis inducitur, sed amore
proprio illectus. Vti enim homines mortem oderunt,
ita nec illius volunt recordari: aut credere illam for-
ribus suis tam esse vicinam, ne in dolore atque egri-
tudinem incidant, quàm ex huiusmodi cogitatio-
ne perciperent. Hinc est vt amator suipsum facile
credat alios homines citò morituros, sibipsum verò diu-
tiniorem vitam promittat. Vt enim alios non for-
titer diligit, ita nec illi veritatis huius cognitio de-
alijs, est adeò molesta. Alia verò ratio est de seipso:
sicut enim homo seipsum diligit tenerimè, ita non
potest non dolere & contristari maximè, dum credit
hoc, quod ægritudinem sibi potest adferre. Sapius ta-
men huiusmodi decipiuntur, & somnium quod sibi
singunt inuertitur, dum ij, de quorum vita longio-
ri dubitabant, diu superuiuiunt, ipsi autem qui Ne-
storis ætatem sibi promittebant, decedant citius. Ita
vt accadat his idem quod nauigantibus, qui ex por-
tu egressi cum altum petunt, existimant terram fu-
gere, se autem immotos esse: cum potius contrà ter-
ra stabilis maneat, ipsi verò, quò diutius, hoc longius
à continenti ventis abripiantur.

Male de vi-
ta nostra iu-
dicamus.

Cur alio-
rò, nos ra-
tione morituri
existimus?

QVAM MISERA SIT VITA

nostra, de quæ multisarijs miserijs, tam anima,
quàm corporis, quæ in ea repe-
runtur.

Tsi vita nostra omnibus prædictis cala-
mitatibus esset obnoxia, ferendum ali-
quo modo esset, si id quod vita est, li-
cet modicum, purum esset, nec aliud
quàm mera vita. Sed id superat om-
nia, quæ dicta sunt hæcenus, quòd breue illud incer-
tumque & fallax, quod in vita nostra est, totum va-
rijs multisque cum corporis, tum animæ miserijs est
obnoxium: adeò vt morti similis quàm vita sit, &
mors potius, quàm vita debeat appellari. Ideoque
poëta quidam hanc vitam non vitam, sed transitum
ad vitam nuncupauit. Vita itaque nostra etsi in rebus
omnibus brevis sit, & valde contracta, si tamen mise-
rias, calamitates, atque molestias, quæ in ea sunt con-
sideremus, prolixam fatebimur, & nimis diuturnam.
Breue sanè est in hac vita viuere: breue est in eo luxu-
rari, & voluptatibus affluere: breue est in ea ratio-
ne prudentiaque vti. Ceterum quantumvis illa bre-
uis sit, in rebus bonis apperendis & fruendis: in eo ta-
men longa est, quòd varias molestias atque dolores
adfert. O periculosa Syrtis, quæ quanto est angustior,
tanto maius nauigantibus creat periculum. Profectò
si oculos haberemus, qui munitissimas quasque vitæ
nostræ partes scrutari, & collustrare possent, nun-
quam non nobis adesset materia, nosmetipsos de-
flendi: tanquam homines iusto Dei iudicio, ad tan-
tam calamitatum colluuiem damnatos. Vt au-
tem omni ex parte miseri essemus, etiam ad alias mi-
serias hæc accedere debebat: vt tanquam phreneti-
ci suum malum non sentientes, cum miserrimi fi-
mus, esse nos miseros non agnoscamus. Miseras vi-
tæ humanæ duo illi etnici philosophi magis quàm
nos co-

Nos cognouerunt, Heraclitem dico & Democritum: quorum alter ridebat semper, alter verò assidue lachrymabatur: significantes hoc gestu nihil esse vitam nostram præter stultitiam, & meram infelicitatem. Dic mihi quot curæ sint in quibus homines viuunt? quot metus, formidines, timiditates, anxietates, tremores, horrores, dolores, gemitus, malignitates, aliæque sollicitudines & curæ animæ? qui affectus atque inclinationes ita hominibus adherent, aut potius inhiatæ sunt, vt sæpe harum aliquam in animo suo inueniat, sine aliqua causa, vel vt timeat, vbi nullus est timor: vel vt doleat, vbi nulla dolendi subest materia? Vti B. Iob de seipso conqueritur: *Quare, inquit, ô Deus, posuisti me contrarium tibi, & facisti summi himer ipsi grauis?* Calamitates autem externas quis enarrabit? Quantas tolerat molestias atque labores homo, antequam panem lucretur, quo vitam sustineat? Passeres aliæque volucres celi, ferae, aliæque bestiae irrationales, victum inueniunt absque vlllo labore, atque sudore: solus homo noctes diesque sudare debet: per mare, pauperiem fugiens, per saxa per ignes, vt victum lucretur. Hæc est infelicitas illa, quam deplorat Propheta dicens, *Anni nostri sicut aranea meditantur*, id est, nos in anni nostris tanquam aranea meditamus. Animalculum enim hoc magna sollicitudine noctes atque dies laborat, vt telam suam sibi paret, atque ob eam parandam sese totum euiscerat, nec tamen alium fructum inde consequi potest, quam tenuem victum; muscam, aut simile animalculum: quo tamen sæpe frustratur: ita & homo nocte dieque nil aliud agit, quam quod corpore atque animo laborat & meditat, non in alium finem, quam vt culices atque muscas caperet: hoc est, rem vanam, nulliusque pretij acquirit. Fit etiam nonnunquam vt ipsa tela, quæ animalibus capiendis tanto labore facta erat, ipsi factori laqueus fiat, quo capiatur: aut vento paulò vehementiori tela, cum inuoluto possessore rumpatur, & per aëra rapiatur: pereatque labor omnis, sine vlllo fructu.

Porro si cum omnibus miseris his vita nostra certi aliquid haberet, minor esset nostra infelicitas: sed etsi à fame libera sit, tamen pestis, pleuris, alijque lethales morbi qui accedunt quotidie, & facillima de causa, perpetuò illi insidiantur. Quis enim enumerare posset multiplices illas infirmitates, quas natura corporibus nostris præparat? Omnium Medicorum libri pleni sunt morbis humanis, & eorum medicamentis: ars autem ipsa crescit quotidie, quia crescut morbi: modernæ etiam infirmitates atque morbi gratiores sunt, quam vt veteres Medici illis mederi potuissent. Nec medicorum quisquam gratus est adeò hominibus, vt non horreant eum omnes, multi quoque ex medicis homini duriores sunt magisque cruciant, quam morbus ipse, aut corporis affectiones: cum ex maioribus illis defectibus nullus sit, qui non debeat pœna aliqua grauiori curari. Si quis autem corpore tam sit robusto, beneque disposito, vt propter complexionis bonitatem non necesse sit illi cum huiusmodi morbis luctari; is alijs periculis quotidie expostus est, à quibus infirmi illi, maleque affecti sunt tutiores. Quam multa hominum millia quotannis fluctibus marinis absorbentur? quot insatiabile bellum absumit? quot terræ motibus? quot eluisionibus? quot ruinis ædificiorum? quot veneni periculo quotidie sunt exposti, ab iisque interitum formidare debent? Quot mulieres parturientes vitam, quam proli dederunt, propria morte redemerunt? nonnunquam & feræ bellæ nobiscum belligerantur: similiter & creaturæ ceteræ vñi nostro datæ, non raro ad perniciem nostram potius, quam ad vtilitatem factæ videntur. Quid multis? omnia in exitium nostrum coniuuasse

videntur. In tanto autem vèrtim discrimine remedium esset & solatium, si homines inter sese concordessent, & se inuicem amarent, nec dissimiles essent in pace, qui similes sunt in natura. Ceterum nec hoc nobis concessum est: homines enim inter sese præliantur, & inter animalia omnia nullum crudelius hominem persequitur eo, qui eandem cum illo naturam participat. Heu quam varia genera armorum, machinarum, munitionumque nunc inuenta sunt ad homines interficiendos, extirpandosque: vel quibus ab aliorum violentia seipso tueri compelluntur. Quot gladio hostili quotidie necantur? quot minas, contumelias, furta, vulnera, mortes, conuitia, carceres, homines quotidie ab hominibus patiuntur? Terra, maris, domi nec foris, nec in publicis vijs tuti sunt à latronibus, prædatoribus, piratis, alijsque inimicis, corporibus, fortunisque ipsorum insidiantibus. Omni ex parte abominabilis grassatur ira, in vindictam hostium parata. Ad quid tot arma? tot gladij? tot machinæ bellicæ? tot globi? tanta victiati pulueris copia? tot nouarum insidiarum, stragematorumque inuentores, & belligerandi magistrj? certè non alium in finem, nisi vt calamitas, infelicitasque humani generis tantò maior sit, & frequentior. Cum itaque cælum & elementa ipsa nobis parant, propria natura nostræ Socij nos persequuntur. De solo Iulio Cæsare, inter omnes Imperatores propter bonitatem suam celeberrimo scribunt nonnulli, quòd cum exercitu suo non copioso, plus quam decies centena hominum millia trucidauerit. Perpende quid ille fecisset, si tyrannus fuisset, cum tantopere grassatus sit, nec tamen clementissimi Cæsaris nomen amiserit? Cicero cuiusdam Philosophi meminit, qui librum de varijs mortis generibus conscripsit: in quo varias moriendi causas commemorat, quæ in hac vita sæpius euenerunt: vt sunt, exundationes aquarum, pestes, apoplexie, incurfiones bestiarum, quæ ex improviso hominem obruant, contra eundem grassantur crudeliter, & interficiunt: & tandem concludens, ait; plures homines ab hominibus interemptos, quam ab omnibus reliquis casibus, morbisque simul coniunctis. Quid magis dolendum? quid magis admirandum? Est enim homo animal politicum, sociale, & humanum: quod sine vnguib, dentibus, cornibus, aut vllis alijs armis, absque vlllo veneno nascitur: vt meritò cum omnibus animalibus pacifice viuere deberet.

Quid putas erit, si quis præter hæc omnia singulorum ætatum miseras, circumstantiasque earum enucleet, atque perpendat? Quam insipientiæ plena est pueritia, quam leuitatis adolescentia? quam temeritatis iuuentus? Quam citò ætas iuuenilis labitur? & quam grauis sibi que molesta est ipsa senectus? quid aliud infans, nisi animal rationis expertus, in specie humana? Quid aliud adolescens, quam equus indomitus? quid senectus nisi saccus omnium morborum, infirmitatum & molestiarum?

Primum hominis desiderium est, vt senescere optent omnes, & ad extremam senectutem pertinere: qua tamen nihil miserius, nihil esse potest molestius: quæ cum omnium egeat ope, ab omnibus deseritur, & fastiditur. Senex deserit mundum, & à suis filijs, cognatisque deseritur: deserunt enim propria membra, sensusque: deserit & seipsum, cum ratione sua uti nesciat, soli senectutis comites morbi, infirmitates, & molestiæ. Hic scopus est, ad quem homo desideria sua collimat, quem homo in omni appetit ætate. Dici non potest, quam nullus hominum sua forte sit contentus, quantoque rapiatur desiderio ad suæ fortis cum alterius permutationem, dum putat alterius conditionem fore sibi beatiorum. Viunt itaque homines instar infirmi, qui nihil aliud agit, quam

Odia hominum inter se.

Iulius Cæsar.

Iob 7. 20.

Psalm. 89. 9.

simile.

Infirmitas corporis.

S. Aug. lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 22.

quam ex vno latere in aliud sese voluit, reuoluitque, existimans hoc motu sese maiorem quietem consecuturum, quam habebat antea, nec ullam tamen inuenit: quia causam doloris atque inquietudinis intus habeat, non foris: morbum scilicet atque infirmitatem.

Ecl. 40, 1.

Serm. 14. de
Ascensione.Misericordiarum
utilitas.

Vt autem hoc caput concludam, id solum addam: eam nimirum esse vitam humanam conditionem, vt merito dixerit Ecclesiasticus: *Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & iugum graue super filios Adæ, à die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulture, in matrem omnium.* Sed & D. Bernardus non inmerito dixit, presentis seculi vitam sibi videri parum distare ab ea, quæ in Inferno est: nisi quod spem repositam habemus, posse nos in hoc seculo cæli beatitudinem promereri. Et si verò omnes prædictæ miseria, pœnæ peccati sint, tamen pœnæ sunt delictis multò minores: imò vulnere nostrorum suauissima medicamenta, quæ à diuina nobis providentia infliguntur, vt his pœnis læsati, atque defatigati ab inordinato huius seculi amore auocemur. Ideo Deus mundi voluptates tot amaritudinibus permiscuit, vt eius nobis fastidium pareret: ideo tam turpem fecit, & deformem hunc mundum, ne illum adamaremus: ideo tot motibus concussus, ne in eo quietem nobis querendam esse putaremus: ideo nos in eo tot casibus, miserijs, & ærumnis affligi voluit, vt tantò alacrius eum relinqueremus, ad cælestem patriam festinantes. Si enim nunc etiam seculum hoc, tot calamitatibus refertissimum, tam inuiti relinquamus, semperque de ollis carniū Egypti cogitemus, quid quæso facturi essemus, si omnia in hoc mundo semper nobis prospera, iucunda, & delectabilia blandirentur? Quis illa propter Deum auersaretur? quis illa cælo permutaret? quis cum Paulo diceret: *Desiderium habens dissolui, & esse cum Christo?*

Phil. 1, 23.

DE VLTIMA HOMINIS

miseria, seu de morte.

OST omnes humanæ vitæ miseria, supra commemoratas, sequitur vltima, & terribilium omnium terribilissima: Mors scilicet, vltima rerum linea. Hac est miseria illa, de qua Eth-nicus quidam Poëta.

Virg. lib. 3.
Georg.

*Optima quæque dies miseriis mortalibus aui
Prima fugit, subeunt morbi tristisque senectus,
Et labor & duræ rapit inclementia mortis.*

Iob 30, 23.

Hac meta & terminus vitæ nostræ, de qua Iob: *Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viuenti.* Quam multiplices autem ærumnæ sint, quæ in hac sola includuntur, non est huius loci commemorare, tantum Doctoris cuiusdam verba recitabo, hunc in modum exclamantis? O mors quam amara est tui memoria? quam præceps & celer aduentus? quam occulta & abscondita via? quam incerta qua venies hora? quam latè dominaris in hoc seculo? Potentes huius mundi non possunt tela tua euadere: Sapientes non possunt te subterfugere: fortes aduersum te robur omne amittunt: nemo in conspectu tuo diues; nemo etenim vitam sibi opibus potest redimere, omnia tollis, omnia circuis, in omni loco inueniris. Tu herbas exiccas, tu ventos ponis, tu aëra turbas, tu tempora mutas, tu mundum alteras, nihil est in mari, quod non absorbes. Omnia in hoc seculo sua habent incrementa & decrementa: tu verò semper in eodem statu permanes: Tu malleus semper contrudens: Tu gladius qui nunquam hebetatur: Tu laqueus in quem incidunt omnes: Tu carcer in quem omnes detruduntur: mare in quo omnes periclitantur: pœna quam subeunt

omnes: tributum quod omnes pendere compelluntur. O mors cur nulla in te misericordia? cur non venis tempore opportuno? cur necas quod vix inceptum est? cur impedis eos qui bona meditantur? Tu quæ multis annis parata sunt, vno tollis momento: tu nobilissimorum stemmatum posteritatem deles: tu diuitibus heredem inuides, & mundum reple orphanis: tu filium omnis doctrinæ atque exercitationis abruptis, facisque vt ante tempus optima quæque ingenia, hominesque indultij intermorianur: tu finem initio iungis, nec medium quid esse permittis. Tu tandem ea es, vt Deus tecum nil habeat commercij, seseque iustificans, dicat: quod creatura illius non es: sed quod inuidia & dolo Diaboli in mundum intrasti.

Sap. 2, 24.

DE FRUCTIBVS QVI EX
precedenti meditatione perci-
piuntur.

Æ, aliæque infinitæ sunt humanæ vitæ miseria, quarum meditatio geminas pariet homini utilitates: prima est cognitio gloriæ, & maiestatis huius mundi. Secunda verò cognitio sui ipsius: ad vtramque enim conducit hac meditatio. Scire vis quæ gloria, quæ maiestas mundi huius? intueri proprietates humanæ vitæ, & habebis quæ sit huius seculi maiestas. Dic mihi, potestne gloria & dignitas hominis diuturnior esse vita eiusdem? indubitatum est, quod non potest: gloria enim accidens est, cuius subiectum est hominis vita: sublato verò subiecto, necesse est & ipsum accidens interire. ideoque neque diuitiæ, neque voluptates remanent post sepulchrum: ibi enim subiectum perit, cui istæ innitebantur. Cum itaque vita humana talis sit, qualem supra descripsimus, brevis scilicet, incerta, fragilis, mutabilis, fallax, & misera, dic mihi quam diuturnum & solidum potest esse ædificium tali fundamento superstructum? Sanè qui argumentum æqua lance ponderat, inueniet accidentia vt maximum cum substantia perire, nec possit illam superesse posse. Fieri tamen potest, nec raro fit, ipsa accidentia, ante substantiam interire: id quod frequens est in posteritate diuitiarum, quæ sæpe per-eunt antequam ipsa vita intercidat.

Si itaque Poëta quidam vitam hanc somnij vmbra appositissimè appellauerit, quo nomine appellabis tu diuitias, honores, & voluptates huius seculi, quæ vita ipsa sunt breuiorēs? Quanti facies ædes magnificas, super fundamentum fragile & insolidum ædificas? Quanti statuam ceream æstimabis, quæ ad solem posita, cera liquecente, omnem formam & similitudinem, pulchritudinemque amittit? Quare colorem, leporemque pulcherrimorum fosculem tam parui facimus? nisi quia subiectum eorum tam infirmum est, & quod è caule decerpti statim marcescunt, omnemque pulchritudinem, colorem, odoremque amittunt? Fieri non potest, vt stabilis pulchritudo in materia tam instabili reperiat. Ideoque gloria hominis tam fugax est, quam ipsa vita humana. Et si post vitam huiusmodi gloria aliquandiu permaneat, quid quæso ea prodest mortuo, ad quem non descendit? Quid quæso prodest Homero, quod eius Iliada commendat? nihil aliud medijs fidius, quam quod Hieronymus de Aristotele dicit: Vt tibi Aristoteles, qui prædicaris hic, ubi non es: & torqueris illic, ubi es, nimirum in Inferno.

S. Hieron. ad
Heliodorum
epist. 1.

Multi alij fructus ex hac meditatione peti possunt. Si enim omnes & singulas miseria vitæ humanæ bene perpendas, oculi tui mox aperientur, & cæcitatem multorum hominum ad stuporem vsque

Quid
n. quæ
me pœ
lpara

que admiraberis; dicesque. O me infelicem, cur progenies hæc Adæ misera superbit? unde hominis tantus tumor? unde tantus animorum fastus, & cordis mutatio? unde tantus aliorum contemptus? tanta philautia? tanta arrogantia? tantaque diuini numinis obliuio? Car superbis cinis & terra? cur exaltas teipsum, teque magnificas ô terrene homuncio? Cur vanitatis tuæ ornamenta non deponis instar Pauonis, cum pedes tuos, id est, vilis tuæ conditionis proprietates intueris? Quid necesse est tibi gloriam huius mundi, tanta cum solitudine, tantisque periculis quærere, & quasi ex flamma petere, quæ tot miseris est permixta? quam in se potest habere dulcedinem, quæ tam magno poculo amaritudinis infuso

non amarescat? Imò cum hæc vita vallis sit lachrymarum, reorum carcer & exilium, in quod relegati sumus, quæ quæso impudentia est in lachrymarum valle, tantis vanitatibus studere? tanto saltu intus nescire? tantum apparatus adium, & familiarum conquirere? tot ritibus & voluptatibus indulgere? tot iocis & gaudijs dissolui? tantas curas impendere transitorijs rebus, & de æternis vix cogitare: hæc fecit atqui perpetuò cum bestiis versaremur, & nulla nobis in cælis cum Angelis expectanda esset portio. Sed miseriarum omnium miserrima, maximeque deploranda est, quòd tot argumentis & demonstrationibus infelicitatum tuarum oculi tui non aperiuntur, teque ex intolerabili hac cecitate non eripiunt.

DIE MERCVRII, MEDITATIO VESPERTINA TERTIA.

DE MORTE.

*HOC DIE MEDITATIO INSTITVTVR DE
morte, quæ est vna inter præcipuas & vtilissimas considerationes, in qua Christianis se
exercere potest, per hanc enim ad veram cognitionem & artem venimus,
peccatum fugiendi, & ad horam mortis instantem
nos præparandi.*

SED vt hæc consideratio tibi vtilis sit, rogabis Dominum Deum, vt tibi gratiam largiatur, quò possis experiri aliquid eorum, quæ in ultimo hoc certamine sunt euentura: vt tali modo possis disponere negotia tua, vitamque instituire, quam si hac ipsa hora moriturus esses, & quomodo vitam tuam tunc cum moriturus es institutam fuisse optabis. Quod vt accuratius facias, debes mortem tibi proponere, non vt rem alienam, sed propriam: non vt futuram, sed vt præsentem: non aliter atque si iam in lecto iaceres, desperatus, & medicorum omnium sententia mortis certa victima, sine dubio mox moriturus.

Mortis
ura.

Perpende primùm quàm incerta est illa hora, in qua mors te adorietur: quia non scis in quo die, in quo loco, in qua dispositione aut statu te est inuentura: solum non ignoras quòd certò sis moriturus. cetera omnia incerta sunt, præter hoc solum, quòd communiter mors hominem inuadere solet, illo tempore, quo minus de illa cogitatur.

Separatio
corporis ab
anima &
huius
mundi.

Secundò perpende, qualis futura sit illic separatio: non tantum ea, quæ erit ab omnibus istis rebus, quas diligimus in hoc mundo: sed & ea, quæ fiet inter animam & corpus, quorum societas tam est amica, quàm est antiqua: Si pro magna miseria reputetur, vt quis à patria, ab aris & focis, vbi nutritus, vbi natus est, in exilium eiciatur, etiamsi exili illi omnia bona sua, quibus sese oblectare potest, secum auferre permittatur: quantò quæso miserabilius erit exilium illud vniuersale, ab omnibus rebus suis, à domo, à diuitijs, ab amicis, à patre, à matre, ab uxore, à filijs, ab hac luce & aëre communi, & vt simul dicam omnia, ab omni re, quam in mundo diligebat? Quòd si bos vnus mugiat, cum separatur ab altero bove, cum quo aratrum traxit: quàm horrendi erunt mugitus illi, qui de corde tuo procedent, cum separaberis ab omnibus illis rebus, omni que societate, cum qua iugum oneris huius vitæ portasti?

Simile.

Considera quoque, in quantas angustias animi venit homo, cum sibi ob oculos statuit, quid animæ, quid corpori post mortem sit euenturum. De

Granatens. Opusc. spirituale.

corpore enim homo iam non ignorat, quod etsi nunc sit in multis, magnisque honoribus constitutum, & ab omnibus colatur, post mortem non sit habiturum hæreditatem meliorem quàm foueam, aut sepulchrum septem pedum, in quod abiicietur, vt ibi computrescat, cum alijs ante se defunctis. De anima vero non est certus quid illi contingeret, aut quam sortem sit acceptura. Quia quantumcunque spes misericordiae diuinæ, vehementer hominem confirmet, peccatorum tamen consideratio robur illud arceat, atque debilitat. Sed quid erit, si adiungas huic magnitudinem iustitiæ diuinæ, & iudiciorum Dei profunditatem, quæ manus suas sæpe commutat, & hominum sortes præter opinionem inuertit? Latro enim de cruce saltat in Paradysum, & Iudas de altitudine Apostolorum cadit in Infernum. Manasses post

Allusio ad
factum la-
cob.

Genes 48.

Iudicia Dei.

tam abominabilia: scelera locum penitentiae inuenit, an vero Salomon post tot virtutes inuenerit, ignoramus. Et hæc est sollicitudinum nostrarum maxima, summaque anxietas, qua cruciamur, nimirum, quòd cum sciamus esse poenam, & gloriam sempiternam, & vtramque paribus à nobis distare passibus, atque æquè vicinam esse, nesciamus tamen vtra istarum nobis sit obuentura. Hanc sollicitudinem mox excipit alia, non minor priore: ratio nimirum quam ibi reddet vnusquisque: quæ talis postulabitur, vt membra fortissimorum hominum etiam concutiat sola illius mentio. Scribunt de Arsenio,

Sollicitudo
reddenda
rationis.

quòd cum vicinus esset morti, metu pulsari, opprimi, & lachrymari visus est, id cum discipuli eius animaduertissent, dixerunt: Pater, & tu times mortem? Respondit ille: Filioli, reuera hic metus quomodo videtis affici, nunquam omnino à me recessit, ex quo factus sum monachus. Ibi sese offerunt homini peccata omnia, quæ fecit in vita antea, non aliter atqui infensissimus hostis, qui hominem inermem obruit ex improviso: sed & grauissima peccata, in quibus te maxime oblectasti, hincaderunt: videbisque ea manifestissimè, quæ summam adferent tibi animi anxietatem. In illa hora ad memoriam redibunt tuam omnes virgines à te constupratae, omnes matronæ ad illicitos concubitus sollicitatae, omnes pauperes spoliati, & malè à te mulcati, omnesque à

Simcon Me-
taphar. in vi-
ta eius. Vide
Suum 19.
Iulij.
Vinct. lib.
18. hist. cap.
65.

S

te proxi-

te proximi tui offensi. Illic contra te clamabit, non sanguis Abel, sed sanguis Christi, qui a te effusus, contaminatus, & conculcatus est, quoties proximum offendisti. Et hoc delictum iuxta præscriptum legis illius iudicabitur, quæ *Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, luorem pro luore*, vult esse reddendum. O quam amara illic erit præritarum voluptatum metio, quæ futuri temporis tantos peperere dolores. Merito dixit Sapiens: *Non inueniaris vinum quando flauescit, cum splenduerit in vitro color eius: ingreditur blandem, sed in nouissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venenum diffundet*. O si homines intelligerent, quam hæc Salomonis verba sint verissima. Quis enim mortus serpentis sic affligit, quomodo memoria præcedentium voluptatum? Hæc sunt pocula ex quibus venenum suum nobis propinat generis humani inimicus: hic est liquor ille, quem habet meretrix illa Babylonica in calice foris deaurato.

Post hæc succedunt sacramentum Confessionis & Eucharistiæ, sub finem verò Extremæ vnctionis, quæ vltimum est auxilium, quo potest Ecclesia homini moribundo patrocinari. Atque ex hoc, sicut & ex alijs circumstantijs debes pensare anxietatis magnitudinem, in quam adduceris, propterea quod impiè vixisti, & præuidere quam ardentè optabis tunc te arctam virtutis viam iam pridem ambulasse: meditari quoque quanta tunc opera penitentiae tibi faciendæ propones, si fortè vitæ spatium posset extendi: quanta tunc cum animi intentione nomen Domini inuocare contendes, sed dolores morbi, animique anxietates id facere non permittent.

Morbi accidentia & mortis imminentiæ indicia.

Extrema corporis & animæ luctus.

Via moriens in diuina.

Via corporis & quæ in ea.

Perpende & multa extremi morbi accidentia, quæ quidam imminentiæ mortis sunt nuncijs, quam horrenda ea sunt, & quam metuenda, intumescit pectus, vox raucescit, pedes intermoriuntur, genua frigescent, nares extenuantur, & comprimuntur, caligant & morte cadunt oculi, facies instar mortui pallescit, & lingua non potest facere suum officium: quid multis? nimio dolore animæ iam iam à corpore decedentis, omnes sensus hebescent: omnesque potentias suas homo amittit. Ante omnia verò summas incurrit angustias, anima, cum iam quasi in acie stans, secum pugnat: & partim laborans, ut emigret: partim emigrationem reformidans, propter rationem paulò post reddendam agonizat. Sed & natura sua de corpore exire tergiversatur: amat enim antiquum suum domicilium, iterque formidabile iam iam ineundum exhorret. Tandem anima iam à corpore segregata, duæ restant tantum viæ: vna, quæ corpus deducitur ad sepulchrum: altera, quæ anima ad iudicium suum, & sententiam accipiendam deportatur. Cogitandum itaque sedulò, quod in vnaquaque viâ tibi continget. Contemplare quale corpus futurum sit, & vbi terrarum tandem mansurum postquam ab anima fuerit desertum. Vide quæ nobilis & pretiosa illa vestis futura sit, quæ corpori preparabitur ad intoluendum illud & quam acelerabunt baiuli, ut foetidum corpus citius domo exportetur. Perpende quomodo idem corpus in focum projiciatur, & quæ circa sepulturam fiunt, quomodo campana pulsantur, quomodo circumstantes pro defuncto Deum precantur: quam lugubres nœnias in exequijs Ecclesia decantat: quomodo amici & consanguinei funus sequuntur: quanta tristitia incedunt: & ut vno verbo dicam, cuncta discute, quæ à morte ad sepulchrum vsque fiunt: in quo depositum corpus tuum relinquetur, & reuersus in aëdes suas singulis, memoria tua paulò post, vna cum corpore intermoriatur. Videamus etiam vterius, quid post sepulturam poterit euenire. Fieri enim potest, ut post

aliquot annos iuxta sepulchrum tuum nobile aliquod ædificium extruatur, & terra de sepulchro tuo effodiatur, quæ murus aliquis excitetur: atque eo modo miserum corpus tuum iam in terram reuersum, quoad mundi figura perdurabit, vallum aut mitus ætera congestus erit, quantumuis nobile, quantumuis illud antea fuerit generosum. Quot putas quæso corpora Regum atque Imperatorum ad istam indignitatem perueniunt?

Postquam verò corpus in sepulchro reliqueris, age, ad animam reuere, & meditare quomodo illa per viam sibi ignotam ad regionem peregrinam, & planè exoticam deducetur: expecta paululum, & vide vbi ipsa tandem manebit: vbi & quomodo iudicabitur. Imaginare te nunc coram tribunali ut iudicaris præsentem atare, totamque curiam cælestem adesse, ut quale in te iudicium feretur, audiat: vbi omnium acceptorum, expositorumque districta ratio exigetur. Ratio, inquam, de tota vitâ tua, de omnibus tuis facultatibus & bonis, de familia, de inspirationibus diuinis, de commoditatibus, quas habuisti ad bene viuendum: & super hæc omnia de sanguine Christi, & de vsu Sacramentorum eius. Vbi denique singuli iudicabuntur, & sententiam audituri sunt, prout rationem reddere, vel non reddere poterunt.

TRACTATVS TERTIVS.

DE MEMORIA MORTIS,

& interitu hominis: in quo sensus tractantur ea, quæ superius breuiter sunt commemorata.

MORTIS de causis vtilis est de morte consideratio: præcipue verò de tribus, quarum prima est: quod per illam consequimur veram sapientiam, vitam nostræ cursum bene disponendi, atque administrandi. Omnium etenim rerum (ut Philosophi dicunt) quæ ad certum aliquem finem præordinatæ sunt, media, quibus ad finem perducuntur, ab ipso fine desumuntur. Nam & agricola, & qui nauigant, & qui ædificant, finem propter quem tale quid agunt, semper respiciunt: & ut omnia media, totaque actio cum fine congruant, illique simillima sint, perpetuò curant.

Inter vitæ verò nostræ fines vnus est, Mors ipsa: ad quam tendimus & properamus omnes. Vitam itaque suam bene & laudabiliter instituire volenti necesse est, ut oculos ab hoc termino & fine non auertat, ut quæ omnia quæ illi faciendæ incumbunt, ad hunc scopum dirigat. Vide quam pauper & nudus hinc sis abiturus, quam rigidum atque inexorabile iudicium sis aditurus: & quam sapius in sepulchro iacens, pedibus conculcaberis, nec erit qui tui postea faciet mentionem, & secundum finem seu terminum illum, omnes vitæ tuæ actiones semper instituantur, ut finis cum medijs, & media cum fine conueniant. Hoc modo Philosophus quidam vitam suam moderabatur, qui dicebat: se nudum de ventre matris suæ prodixisse, nudumque in sepulchrum reuersurum. Quare itaque, inquit, temporis iacturam faciam, ut diuitias congeram, si nudus in terram sim reuersurus? Proinde quia finem nostrum non consideramus, multi in nobis errores nascuntur, & prauæ opiniones. hinc præsumptio nostra, hinc superbia, hinc ambitio, hinc impietas, & mala consuetudo suam trahunt originem. hinc fit ut in vanum laboremus, aëra verberantes, & super arenam ædificantes. Si enim cogitaremus qui, & quales paulò post in sepulchro & funeri nostri domicilio apparebimus, vitæ nostræ humilior esset, & ad salutem attentior. Quis enim tam demens, ut magna sibi arrogare velit, qui perpendit, se

dit, se præter cinerem & terram esse nihil? quis ventrem suum pro Deo habere velit, qui cogitat se paulo post escam vermibus obijciendum? Quis honores & dignitates ambire cupiat, qui animaduertit, quam fragile sit fundamentum, cui honores omnes inniuntur? quis per mare, per saxa, per ignes, cum vita sua discrimine diuitias venari optet, qui scit se se nihil istis diuitijs tandem sibi comparare posse, præter fossam septem pedum, in qua computrescet? Quid multis? interirent in nobis omnes peruersæ opiniones, & totam vitam in melius commutaremus, si ad hunc finem seu regulam actiones & occupationes nostras componeremus. Quam ob causam Philosophi & mundi huius Sapientes dicunt, vitam hominis nihil esse aliud, quam perpetuam mortis memoriam. ea enim docet, quid in hoc mundo alicuius pretij est, quid nullius, quid appetendum, quid fugiendum, ut media non dissideant à fine, ad quam ipsa dirigi debebant. Hos Philosophos Brachmannos appellant, de quibus id etiam memorie proditum est, quod ita in huiusmodi considerationibus absorpti fuerunt, ut etiam sepulcra iuxta ædium suarum ostia foderint, quo ingredientibus & egredientibus mortis suæ possent meminisse. Deus præcepit Hieremiam Prophetam ut descenderet in domum figuli, ibique cum ipso locuturum sese ait. Potuisset Deus alio loco cum Propheta sermocinari, sed placuit ei in figuli officina id facere, ut indicaret figlinam, seu domum in qua argilla & terra figuralis præparatur, id est, sepulchrum, vere sapientie scholam esse, in qua Deus magna & mirabilia sua dogmata docere consuevit. In hac schola tradit Deus, quam magna sunt mundi huius vanitates, carnisque huius miseriae, & quam brevis sit hac vita. Imò docet hic hominem sui ipsius cognitionem, quæ summa est & suprema sapientia.

Descende itaque, ô homo, & cum summa spiritus attentione hanc figlinam ingredi, ibi enim videbis quæ es, ex qua materia coagulatus es, in quam tandem resolueris, in quo pulchritudo carnis, mundi que huius gloria consistit: discesque subito contemnenda esse omnia hæc, quæ mundus maxime facit, quæque admirandus adoratur, propterea quod non eo modo hæc considerat, quo considerare debebat, solam enim faciem Iezabelis intuetur, quæ ex fenestra prospicit, & quam ipsa pulcherrime tibi & purpuris tinxit: caluarias verò, pedes & summas manus non intuetur, quæ tamē voluit Deus, post cetera membra à canibus deuorata, integras referuari: ut hoc exemplo doceret, mundum aliud intus esse, aliud foris apparere: utque huius Iezabelis memores sic faciem huius mundi pulcherrimam aspiciamus, ut simul etiam ad extremitates eius, id est, extremas miseriae, in quibus gloria & voluptas eius terminantur, oculos defigamus.

Conducit præterea mortis memoria, ut facilius peccata vitemus: *Memorare enim nouissima tua; inquit Sapiens, & in æternum non peccabis.* Magna profectò, res est & summis votis exoptanda, non peccare: ad id verò consequendum, nihil est vtilius mortis commemoratione. Refert B. ille Ioannes Climachus de quodam Monacho, qui cum grauitè impugnaretur à pulchritudine cuiusdam foemine, quam in mundo conspexerat, iamque intellexisset eam vitam defunctam esse, abiit ad sepulchrum illius, sudarium super illi cadaveri affricans, quoties autem deinceps de non reuersus, eum impuris istis cogitationibus infestabat, sudarium naribus admouebat dicens: ecce habes, ô infelix homo, quod amas: vide in quod amor & pulchritudo huius mundi conuertatur. Erat illud grande remedium ad peccatum euitandum: sed & non minus est, attempta mortis con-

Gratiarum. Opus spirituale.

sideratio. nulla enim res est teste D. Gregorio, efficacior, ad prauos carnis appetitus comprimendos, consideratione illa, qua quis pensat, quam ea ipsa caro post obitum putrida, fetida, & purulenta futura est. Commemorat & idem B. Gregorius alterius Monachi exemplum: qui cum mensam præparasset ut cibum caperet, & defatigatum laboribus corpus nonnihil resocillaret, subito in mortis memoriam incidit, quæ paulatim crescens, tantum horrorem, tantumque formidinem viro iusto incussit, ut discruciatum animo sublata mensa cibum sumere ab huiusmodi memoria, veluti à quodam iudice, prohibitus sit.

Animaduertat itaque homo, quanta virtutis sit in anima viri iusti mortis memoria: dum etiam hominem ab actu licito & necessario faciat abstinere. Rerum in hoc seculo admirandarum non infima hæc est, ut cum homines certo certius sciant se morituros, & in hora mortis tam strictam rationem reddituros, tamen tam securè & sine omni timore peccent. Si viator quispiam vnum tantum denarium in crumena sua haberet, isque in hospitium veniens statim ubi accubuisset, capos, lepores, perdoes, & delicatissima quæque edulia apponi sibi postularer, appositæque absque omni cura comederet, nec cogitaret paulo post horam adituram, qua symbolum hospes computabit pecuniamque postulat, an non eum dementem, & non sani cerebri iudicaret? Quæ ergo dementia eorum, qui iniquitatem tantamquam aquam bibunt, omnibusque flagitijs sese exponunt, in ijs suauissimè dormientes, nec cogitantes paulo post & diuersorio migrandum, & rationem omnium vanitatum suarum reddendam esse?

Verisimile itaque omnino est, diabolum omni conatu suo laborare, ut memoriam mortis in nobis interficiat, eamque à cordibus nostris tollat, dum non ignorat maximos eam in nobis fructus spirituales producere. Quod nisi verum sit, non video qui fieri possit, ut homo rei tam terribilis, tam facile obliuisceretur, dum nemo sit, qui dubiter eam vel tandem semel pro foribus adituram. Si sola suspicio diuitias aut rem aliquam parui pretij amittendi hominem vigilare faciat, somnumque impediatur, etiam si sanitati noceat: eia quæso cur istud non sit in morte consideranda, quæ tamē & corpori & animæ omnium terribilium est terribilissima? Mirari satis non possum homines in rebus nihili, atque etiam ridiculis tam esse sollicitos, in rebus verò tanti momenti tam esse securos, & negligentes.

Tertiò, memoria mortis non tantum ad bene viuendum, sed ad bene & securè quoque moriendum conducit. Magnum adiumentum est in rebus arduis res præuisa & præmeditata. Saltus tantus, quantus mortis est, quo quis ex hoc seculo profilit in futurum, commode fieri non potest, nisi quis longius retrocedat, ut impetuolior sit & prolixior accursus. Nec vlla res magni ponderis in actu primo bene succedit. Cum itaque mori res ardua sit, & bene mori res omnibus necessaria, oportet nos sepius in hac vita mori, ut longo usu edocti, vel tandem in hora mortis semel bene moriamur. Ij qui ad bellum profecturi sunt aliquando, tempore pacis sese in ijs rebus exercent, quas tempore belli sciunt fore sibi necessarias, ne tunc imparati inueniantur. Equus qui in hippodromo pro victoria curret, primum probatur, & ad locum præordinatum educitur, quò & loco, & cursui assuescat: ut cum tempus adest certaminis, equo isti cursus nec insolitus, nec locus sit incognitus. Cum itaque stadium mortis nos omnes currere debeamus: nec homo sit qui uiuit, & non videbit mortem: via vero hec tam obscura sit & aspera, (quod omnibus notum est) & pericula in illa tam multifaria: ut si quis in hac via cadat, præceps in profun-

S 2 dum

S Greg lib. 31. cap. 16. moralium.

Hoc Climachi esse ex istimo q simile habet in gradu 6.

Simile.

Diabolus cupit memoriam mortis tollere.

III. VIII.

Simile.

Aliud.

Cal 22, 49.

Vita hominis memoria mortis.

Plato. S. Hieron. e. g. ad Hierodorum. Climach in lib. Scala Paradisi cap. 9. Phil. lib. 6. cap. 17. Siro lib. 15.

Hierem. 18.

Schola sapientiae.

Pueri sum mundi ingenium.

4 Reg 9 Allegoria.

II. Psil. ad hunc cons. de avaritia. Eccl. 7, 40.

S. Ioan. Climachus. Vinc. mirabil. lib. 16. cap. 97.

dum inferni ruat barathrum: consultissime faciemus, fiante mortem hanc viam sapius periclitemur, singulosque eius passus diligenter examinemus: sunt enim in singulis plurima consideranda.

Potest non sufficere nobis debet, si diligenter considerauerimus quid foris in lecto, & circa lectum infirmi fiat: sed & post illam considerationem etiam animus noster circa illa occupari debet, quæ intus in corde decumbentis aguntur.

QUAM INCERTA SIT MORTIS

hora, de quæ cruciatibus atque doloribus animi, qui ex eo proveniunt, quod moriens ab omnibus rebus desiderabilibus auellitur & separatur.

1. Thess. 5, 2.

igitur ab eo incipiamus, unde certamen hoc initium sumit, memento mortem te inuaduram eo tempore, quod maxime securus eris, & minime de illa cogitabis, uti quamplurimis ante nos euenit. *Dies Domini*, inquit Apollolus, *sicut fur in nocte ita veniet*, fur autem venire solet, quando homines minime cogitant, & securi sunt, ut minori cum periculo furetur. Ita & sæpe fieri solet, ut cum homo minus de morte sollicitus est, iamque illius quasi oblitus, de futuris rebus cogitat, negotiaque multorum annorum atque dierum meditatur, mors subito veniat, & filum omnis istius spei abruptat, omneque consilium & propositum humanum vatum esse ostendat. ut adimpleatur id, quod quidam sanctissimus Rex olim dixit: *Præcisæ est velut à texente vita mea, dum adhuc ordier succidit me; de mane usque ad vesperam finies me.*

Elia 38, 12.

Metus mortis.

1. Reg. 28, 19.

Simile.

Aug. lib. 8 de cōfess. cap. 11.

Prima plaga, qua mors hominem ferire solet, est metus moriendi. Dura est homini vox hæc, *Moriens*. quam maxime oderunt illi, qui vitam hanc amant. Tam enim verbum hoc amarum est hominibus illis, ut etiam amici carnales sæpius hoc dissimulent, etiam si illud vergat in præiudicium animæ morientis. Saul rex magnanimus erat & fortis, tamen postquam illi apparuit umbra mortui Samuelis, dixissetque, quod in pugna caderet, & moreretur, adiungens, *cras autem tu & filij tui mecum eritis*, tantus super eum timor irruit, ut omnem fortitudinem suam amiserit, & tanquam mortuus in terram ceciderit. Quis igitur animus erit mundum tam tenere diligenti, si quis simile huic nuncium attulerit? Huic confestim in mentem venit, quomodo in perpetuum ab hoc mundo excludi, & quasi exulare debebit, etiam ab ijs omnibus, quæ in hoc mundo delectabant. Videbit hic homo horam suam aduenisse, & auroram huius diei iam in adibus suis præterisse: iam iamque relinquenda esse omnia, quæ in hoc seculo adamauit. Corpus semel tantum moritur, cor verò tot mortes subit, quot sunt res amatae, quas cogitat relinquendas esse. Nam inter hominem & omnia quæ in hoc mundo sunt, Mors gladium diuisionis interponet. Dens quod altius gingivæ inhæret, eo magis dolet, cum extrahitur. Cum itaque cor hominis impij tam altas radices in rebus huius seculi egerit, quantas quæso querelas, cum iam mors celeri pede fores pulset, iamque singula res amatae sint relinquenda, quantas dico super singulas earum querelas effundet? quantis cum lamentationibus à singulis auellitur? Tunc, tunc res illæ, quæ solent nobis esse solatio, erunt doloris: & quæ in miserij nos solent recreare, tunc magis nos cruciabunt atque excernificabunt. Refert beatus Augustinus, cum iam decreuisset mundum, omnesque eius voluptates deserere, visum sibi res singulas, quas amare solet, in conspectu suo astitisse, retinuisse eum, & vestem eius succussisse dicentes: *Dimittisne nos? &*

à momento isto non erimus tecum ultra in æternum? Considera igitur quantus dolor erit homini carnali, in illa hora, quando res singulae, quas tanto cum appetitu dilexit in hoc seculo, ob oculos versabuntur, iam iamque sentiet se omnibus his fore spoliandum: adeo ut volens nolens cogatur exclamare: *Vale munde immunde: vale aër, vale sol, vale cælum, valete proles, vale coniunx, valete deliciae, atque voluptates: non eritis amodò meæ, Valete*. iam enim à vobis cum dolore diuellor, mors me separat à vobis: adest, adest mea mutatio, finiti sunt dies mei, & nunc omnibus rebus morior, atque omnia procul à me fugiunt. Itaque vale o munde, hereditates & possessiones meæ valete, amici, vxor, & filij mei valete: non enim amplius vos in hac mortali carne visurus sum.

Post tam amaram diuisionem, alia mox ingruit prior illa multo amarior, magisque formidanda, animæ scilicet à corpore: inter quæ tam antiqua, & tot annis summo cum amore continuata est consociatio. Omnibus rebus Satan simplicem illum Iobum spoliatur, vita tantum excepta: ideoque existimans fortunarum filiorumque amissionem nihil esse, si cum vita comparetur, ait: *Pellem pro pelle, & omnia quæ possidet homo, dabit pro anima*, seu vita, sua. Est enim ea res, quam homo naturali inclinatione maxime diligit, & cuius separationem odit, doletque maxime. Si viatores duo qui exiguo aliquo tempore itineris socij fuere, non sine dolore & tristitia à se inuicem discedant: quanta quæso erit animi agitudo, quanta suspiria, quanti gemitus ex alto trahentur pectore, quando duo tales amici & socij, quales sunt corpus & anima separabuntur? qui simul ex vtero matris progressi, simul cohabitauerunt, simul laborauerunt, simul omnia usque ad hanc horam fecerunt, quæ ad conseruationem vtriusque pertinebant: ideoque tot mutuis beneficijs sibi inuicem sunt deuincti? Quantus erit dolor, quæ angustia, quis cruciatus tunc, quando spiritus dicet carni, sine te posthac me solum videbo: & cum caro dicet spiritui, & quid ego ero sine te, cum omne quod in me fuit hæcenus à te, in me solet deriuari?

DE HORRORE SEPULTURÆ.

OST hæc subito in aliam cogitationem rapitur homo, nimirum ubi cadauer post animæ discessum manebit: videtque sortem optimam quæ cadauer manet aliam non esse, quam sepulchrum angustum, & paruum. Miratur autem sortem tam vilem: cum enim recordatur quanto in honore fuerit, & quam fastuosè, quamque delicate corpus suum habuerit antea: nunc verò considerat in quam abiectum angulum illud abijcietur, in summam admirationem venit. Perpende igitur, o homo, quam angusta domus illa sit futura, quæ tibi in terræ visceribus preparabitur: quam tenebrosa, quam fetida, quot vermes in ea reperiuntur, quot ossa, quot crania defunctorum: quam denique horribilis sit homini viuo vel solus huius domus aspectus? Fingete videre corpus hominis alicuius, quod tam delicate nutrebat, vespertem, qui instar Dei colebatur: os voluptatis, cuius appetitui nec mare, nec terra sufficiebat: carnem, pro qua exomanda aurum & holosericum texebatur: cui mollissimiolorinis plumulis lectuli substernebantur, in tantum ælem & obscenam foueam præcipitari, pedibus hostinarij hominis abiectissimi conculcari, & à vermibus corrodi, quodque corpus idem non erit posthac aliud, quam si cadauer equi alicuius in agro iaceret, ob cuius fetorem transeuntes nares obstruunt, iterque suum accelerant, ut pestilentissimum odorem euadant.

Lamentabile vox morientis.

Separatio animæ à corpore.

Iob 2, 4.

Similiter.

Gen. 1, 1.

Simile.

Simile.

Domus humana post mortem.

Simile.

dant. Si itaque comparationem instituas, videasque post lectum mollem duram terram, post pretiosissimas vestes pulveres sepulchri, post suavisimos odores putredinem & foetorem, post delicatissimos cibos famulosque plurimos tot sequi vermes, qui corpus tuum absument, fieri non potest (si modo iudicii aut rationis expertus non sis) quin summo opere admiraberis, tam nobilem naturam, ad tam abiectam devenisse sortem, & tam subito mutata esse, tamque dissimilem factam ab ea, quæ erat, cum adhuc inter vivos numerabatur.

Sapientes non mirantur rem ullam, & quotidianis visis rerum etiam maximarum admirationem tollit: nihilominus sapientissimus quidam miseriam hanc, licet quotidiano usu tritam, admiratur, cum ait: *Unus interitus est hominis & tumentorum, & aqua unusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo tumento amplius. Quod si corpus post emigrationem animæ, in rem alicuius pretij vel utilitatis transformaretur, putat Sapiens homines ex eo consolationem aliquam percepturos: ceterum id summa admiratione dignum esse, tam nobilem creaturam, post mortem vilissimis etiam bestiis fore abominabilem. Hæc est illa magna miseria, quam beatus Iob deplorans, ait: *Lignum habet spem, si præcisum fuerit, rursum virebit, & rami eius pullulant. Si sennerit in terra radix eius, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quasi cum primis plantarum esset. Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, ubi quasi est?**

Sine dubio magnam tributum est filiis Adæ, propter peccatum indictum. Optime intellexit æternus ille Iudex, penitentiam, quam homini iniunxit, cum diceret, *Cinis es, & in cinerem reverteris.*

Quæ hæcenus dicta sunt, nondum maximam timoris causam adferre possunt, sed si quis oculos in futuræ vitæ pericula conijciat, incipiatque considerare, quid post hanc vitam futurum sit, is toto corpore contremiscent. Quemadmodum enim, qui in mediterraneis locis longè à littoribus disitis nati & educati sunt, si quando in altum maris nauigantes, tempestate abripiantur, ita ut nihil præter cælum & aquam videant, ingenti timore afficiuntur, eo quod mari & nauigationibus assueti non sunt: ita homo cum temporis æternitatem considerat, quæ post obitum sequetur, ignotasque regiones, & ab homine viuo nunquam inuentas aut lustratas, cogitatione percurrat, in quas mox de portandis est, iam iam ambulare incipiens, non potest non horrore contremiscere: cumque gloriam & penam æternam meditatur, ad quarum alteram vel assumetur, vel condemnabitur, videtque lignum in quam partem cadit in ea perpetuo mansurum, dubitet autem an in Austrum, an in Aquilonem illud ruiturum sit, quomodo non in stuporem versus extra se feretur? Egrotabat Rex Syriæ Benedad, tantaque aggritudine animi cruciatur, ex eo, quod nesciret utrum moreretur an conualesceret, ut Hazaëlem exercitus sui Imperatorem, habentem secum munera & omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum, ad Prophetam Heliseum misit, ut oraret eum supplex, ne recusaret Regem ex hac incertitudine & ambiguitate eximere, eique dicere, si sanari posset ab hac sua infirmitate? Si igitur homo tam sollicitus sit, de corporali hac vita, quæ diu consistere non potest: quanto maiori sollicitudine angere debet sapiens, ubi se in eo statu positum viderit, ut verè dicere possit: post duas horas alterum expecto, aut gloriam cælestem, aut æternos inferni cruciatibus: & incertus sum, utrum horum sum accepturus.

rus. Quod quasi martyrium huic angustia par esse potest? Dic mihi si Rex quispiam in Turcia captus esset, eiusque legati eum redemptum advenirent, infideles autem illi atque barbari decernerent, negotium illud ad fortes revocandum esse; & si fors bona exiret, Rex persoluto lytro liberaretur, cumque Legatis ad suos reuenteretur: sin mala & infausa extraheretur, sine mora in ignem iam præparatum, ad cineres atque favillas vique exurendus conijceretur, dic mihi, si eo ventum esset, ut fortibus in hydriam iniectis, manus extracturi os hydriæ ingrederentur, omniumque oculi in manum illam habitarent, ut videant quæ fors exiret: ipse etiam Rex præsens adesset, sortemque dubiam expectaret, quomodo spiritus eius horreret? quæ curas mente versaret? quàm sollicitus & anxius esset? quàm paratus & promptus ad voyendum, offerendumque Deo quæcunque haberet, ut saltem ab hac miseria posset liberari? Sed quid huius Regis conditio, ad illam, de qua loquimur? umbra tantum est, imago tantum est, si eum hominis moribundi anxietate conferatur. Quantò maior est gloria cælestis regno aliquo terrestri? quantò ardentior ignis infernalis, igne ab infidelibus Regi illi præparato? quantò denique magis cruciat hæc incertitudo, dubiusque rei eventus, illo à quo salus Regis dependebat? à dextris enim altabunt Angeli expectantes, ut eum qui in sortem bonam venit, in cælum assumant: à sinistris ringentes, frementesque cacodæmones tumultuabuntur, prompti ut condemnatum in sulphureos puteos, fociosque infernales detrudant; & nemo est qui scit utram sortem sit habiturus. Meditare itaque quæ mens, quis animus tibi erit in ista hora? quàm attonitus? quàm sollicitus? quàm anxius? quàm humilis & submissus in oculis illius stabis, qui te solus ex hoc periculo poterit eximere? Persuadeo sanè mihi, non posse in hoc mundo linguam inueniri tam disertam, quæ posset huius rei veritatem dignè satis explicare.

QUOMODO IN HORA MORTIS errores & cecitates vitæ per ætæ cognoscemus, & de timore reddendæ rationis.

POST hunc terrorem sequitur alius, non minor, præsertim ijs qui impiè vixerunt: qui ex eo nascetur, quod tunc serilis & tardius cognoscunt, quomodo in vita sua præterita erraverint, atque decepti fuerint. O quanto tunc impij pudore suffundentur, quando dolores infirmitatis oculos ipsis aperient, quos hæcenus peccatorum voluptates occluserant. Tunc enim, tunc tandem agnoscunt, quàm falsi sunt Dij illi, quos tam studiosè coluerunt, & quàm vana sunt bona illa, quæ tanto cum appetitu insectati sunt: tunc, tunc serò discent, sese in via, in qua requiem sperabant inueniri posse, defatigatos esse, & à via veritatis aberrasse.

Misit olim Rex Syriæ equos, & currus, & robur exercitus ad Heliseum, ut caperent eum; Oravitque Prophetam Dominum, & percussit illos Dominus cecitate, iuxta verbum Helisei. Dixit autem ad eos Heliseus, *Non est hac via, neque ista est civitas: sequimini me, & ostendam vobis virum, quem queritis.* Duxit autem eos in Samariam, urbem hostilem. Cumque ingressi essent Samariam dixit Heliseus, *Domine aperi oculos eorum, ut videant.* & Aperuitque Dominus oculos eorum, & viderunt se esse in medio Samariæ, & in medio inimicorum suorum. Dic mihi quæso, quando Syrorum istorum oculi aperti fuerunt, videruntque in quantâ pericula (dum inuenisse sese exultimant, quem quærebant) venissent, quantus terror & tremor illos inuasit? quantus horror apprehendit?

Similitudo
in ignis &
obscure.

Eccl. 9.

Eccl. 19.

Iob 14, 7.

Genes 3.

Horror igno-
tarum regionis.

Similitudo.

Eccl. 11.

4 Reg. 8.

Allegoria:]

Quæ similitudo magis ad vitium vitæ nostræ curriculum exprimere posset? Quotquot sumus in hoc seculo, post desideria atque appetitus nostros currimus, eaque insectamur. Quidam aurum quarunt, quidam honores, alij voluptates & delicias, nonnulli magistratus dignitatesque ambiunt, & unusquisque arbitratu se optimè ambulare, & viam regiam ingredi: si autem inuenerit, quod quaerit, putat se paradysum terrestrem, optatamque requiem habiturum: sed postquam serus aduenerit vesper, atque iam iam reddenda erit ratio, manifestissimè nostros errores agnoscent, videbimusque nos in via, in qua requiem quærebamus, nihil nisi tribulationes & interitum inuenisse. O infelices nos homines, quàm cæci nunc ambulamus, & quanta tunc erit oculorum nostrorum acies? Ah quàm diuersa tunc erunt iudicia nostra, ab his in quibus nunc viuimus, & quàm longe aliter tunc de rebus huius seculi sentiemus? Tunc miserrima infelicitissimaque esse omnia, quæ in hoc mundo sunt, iudicabimus: tunc luce meridiana clarius videbimus, quàm falsæ sunt mundi diuitiæ, quàm vana illius spes, quàm deuia illius via, quàm mendaces illius promissiones, quàm amara eius voluptates, & quàm breuis illius Maiestas. Tunc agnoscentur licet feris mundi diuitias nihil aliud fuisse, præter spinas, & voluptates eius, nihil præter venenum. Et quid verbis opus est? tanquam capti oculis, & ignari viæ nunc pergimus, & sub vesperem nosipsos in Samaria ductos inueniemus, in vinculis iudicii diuini, in medio inimicorum nostrorum. O quanta tunc in confusione stabunt impij & peccatores, quàm turpiter elusos & deceptos se fatebuntur? Quàm verè ibi quilibet dicere poterit: Væ mihi misero, quid profunt mihi modò præterita voluptates, nisi quod iram Iudicis magis in me accendant, qui sententiam contra me pronuntiabit? Gaudia & voluptates transierunt, nihil ex ijs permanit, ne quidem memoria illorum, quæ me potest refocillare: facta sunt quasi non fuissent, imò tanquam spinæ cor meum lancinantes, causam meam dubiam reddentes, animam meam cruciantes, & fortassis in sempiternum cruciaturæ. Et hæc omnia latitia mea quàm mihi ex omnibus illecebris thesaurizauit: hæc voluptas mea, quæ ex omnibus delitijs mihi reliqua permansit, voluptas nunc formam pristinam amisit, fuit, nec erit amplius & fortassis pro exigua voluptate, quæ momentanea fuit, nunc mihi perpetua camificina preparatur. Quæ cecitas nunc maior esse potuisset? heu quanto melius fuisset mihi, si homo natus non fuisset, quàm quod ita Iudicem meum offendi, quare nunc in tanto merore versor? Quanto mitius mecum actum fuisset, si terra dehiscens me prius absorpsisset, quàm quod eum tam procaciter irritauit? O infelix dies! o infortunata hora, in qua te, o Domine mi, offendi. Quomodo tunc potui huius horæ non meminisse? quomodo huius iudicii immemor esse potui? quomodo oculi mei tam vano huius mundi splendore fascinati sunt? Hæc est via quam nunc ingredi compellor: in hac omnis mundi gloria perit atque terminatur. tam vile est, quidquid in mundo magni æstimatur.

Querela peccatoris in illa hora.

Metu reddenda rationis.

Post anxietatem hanc sequitur adhuc alia, quæ magnitudine superat etiam præcedentes: metus nimirum reddendæ rationis, quæ ab homine exigetur. Præterquam enim quod res maximè formidanda est, intrare cum Deo in iudicium, etiam demones hanc formidinem augent, & qui antea peccatorum gravitatem, idque spe misericordiæ diuinæ, leuem reddebant, nunc vice versâ inculcant strictum Dei iudicium, magnitudinem iustitiæ illius, quam tantam esse demonstrant, ut proprio suo filio propter aliorum peccata non pepercerit. *Id si in viridi ligno factum fue-*

rit, ut dicitur, in arido quid fiet? Ad hanc memoriam peccator exemplo contremiscent, secumque hoc modo lamentabitur: Væ mihi infelici, Si verum sit quod in scripturis dicitur, quia *Deus reddet unicuique secundum opera sua*, ego qui tot scelera, tot flagitia perpetravi, quam mercedem expectabo? quod premium mihi dabitur? Si Euangelium testatur arborem secundum fructus suos iudicandam, quod iudicium manet me infelicem, qui tot prauos fructus protuli? Si Propheta regius dicat, neminem posse ascendere in montem Domini, nisi qui *innocens est manibus, & corde mundo*: quo deducar ego, cuius manus nocentes sunt, & sanguine plenæ? cuius cor quoties volutabro fordidius est, & obsecutus? Si Sapiens affirmet quod eius *qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio erit execrabilis*, quam mercedem reportabis, cum tu toties me vocaueris, & ego te audire noluerim? Quomodo audebo à te postulare, ut me familiæ tuæ ascribas, me in domum tuam recipias, cum ego te toties ianuam meam pulsantem, meque vocantem proteruè semper repuli, faciemque meam à te auerti? quomodo in hora hac, in qua tui mihi opera est necessaria, te interpellabo, cum te toties meam operam requirerem, meque interpellantem procaciter contempsis, nec me vnquam inuenisti? Quo titulo, aut qua honestatis specie, in fine dierum meorum petam à te cœlum tuum, qui omnibus diebus vitæ meæ in caltris inimicorum tuorum militauit? O Domine tunc, tunc dicere poteris; Mundo & diabolo inferuisti, vade & stipendium ab illis postula. Respondit Heliseus Propheta Regi Ioram, filio Achab, qui, cum tota vita sua idola coluisset, in periculo constitutus, ad Prophetam Dei venit, ab eo petens auxilium, quid *mihi & tibi est. Vade ad prophetas patris tui, & matris tuæ, & adiuuent te*. Omnes nos hunc impium Regem imitatur in vita, & in morte: in vita seruimus mundo, & in morte ad Deum clamamus, & quod aliud responsum expectamus tunc à Deo, quam quod idem per Prophetam dedit Regi huic flagitioso? Quid mihi & tibi, o homo, postquam non colueris me? Vade ad consiliarios tuos quorum monita secutus es, pete ab illis, ut obsequij, & seruicij tui mercedem tibi reddant: *Cum clamaueris, inquit Deus per Elaiam, libe-* *rent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura*. Tunc homo spatium penitentiae petit sibi que persuadet si spatium hoc impetrare posset, nullum esset penitentiae genus tam arduum quod grauè nimis illi futurum esset, aut quod subire reformidaret. Vellet se vitam quauis anachoretica ducere aulteriore. Cum verò sentit nullum penitendi tempus sibi reliquum esse, videtque oportunitates maximas, quas antea habuit, penitendi, vitamque in melius commutandi, & se ad intans certamen preparandi, quæ omnes frustra & sine fructu elapsæ sunt, vehementer dolet, lamentatur, & plangit: deslet tantam temporis iacturam, faterique se tantis tormentis dignum, dum ea quæ habuit, tam negligenter custodit, & tam nequiter prodegit. Heu quot sumus hodie, qui simili fallacia eludimur? qui pretiosissimum tempus nobis à Deo datum in vanitatibus, & iocis, & huius mundi solatijs consumimus? & postquam illud nobis maximè est necessarium, nihil abruptum, tempus perit, & horæ deficiunt. Quare idem nobis etuenit, quod prætextatis alleclis, pedisequis, & alijs ministris aulicis, quibus dari solet candelæ, quæ cum cubitum eant, illi autem iocando ludendoque eam consumunt, & tandem in tenebris sese toro componere coguntur.

Rom. 2, 6.

Matt. 3, 8.

Psal. 25, 4.

Prou. 29.

4. Reg. 3.

Esa. 57, 4.

Similit.

DE EXTREMA VNTIONE

Et mortis agone.

Quotquam infirmitas tunc morti proxima est, mater communis omnium Ecclesia, ad auxilium suorum properat filiorum: eos orationibus & Sacramentis omnibusque quibus potest remedijs, adiuvans: porro quia periculum grave est (tunc enim instat hora, in qua determinabitur, quod perpetuo est duraturum) omnium Sanctorum implorat suffragia, ut in hoc periculo infirmo succurrant. Quid enim aliud est Litania, quæ in articulo mortis super ægroto ex præcepto Ecclesiæ recitatur, quam argumentum, quod Ecclesia tanquam misericors mater sollicita est & anxiosa propter periculum filij sui, & omnia cœlorum ostia pulsatur, ad omnesque Sanctos clamat, eorum intercessionem atque orationes implorans in conspectu Dei, pro salute filij periclitantis? Postea Sacerdos sensus omnes, & præcipua infirmi membra vngit oleo Sancto, Deumque precatur, ut omnia & singula quæ peruersæ sensibus & membris istis perpetravit, ægroto ignoscat. Inungens oculos dicit: per istam Sanctam vntionem, & per suam piissimam misericordiam indulget tibi Dominus, quidquid deliquisti, per illicitum visum. Et sic ordine vngit singula membra. Si infelix peccator oculis, lingua, aut alio aliquo sensu aut membro inconsiderate deliquit, atque ea delicta hoc modo ei in memoriam reuocentur, videatque exiguos, ex istis vanitatibus perceptos fructus & sentiat conscientia ex ipsius stimulos relictos, qui posset non summo cruciatu interno conculci, & dolorum incedio torreretur? Quid non daret in hac necessitate homo, si redimere posset oculorum delicta, & impetrare, ut nunquam oculos à terra eleuasset, nunquam os ad aliquod verbum pronuncians aperuisset? Exemplò adest morientis agonia, mortis vitæque duellum, quod certamen omnium maximum est eorum, quæ in hac vitâ possunt ingruere: cū candela accenditur, & quidquid ad funeris pompam pertinet, præparatur, diciturque infirmo horam mortis adesse, necesse esse ut se Deo commendet, eiusque matrem benedictam inuocet, quæ in hora ista solet inuocantibus se succurrere: Similiter cū in infirmi auribus sonant ploratus, & eiulatus filiorum & filiarum, quos deseret, & infelicis coniugis, quæ incipit damna nouæ viduitatis solitudinisque præsentificare, & quasi experiri: cum denique anima sese à corpore incipit separare, atque eo ipso tempore separationis singula membra nouum dolorem sentire. Tunc, tunc adest hora illa, in qua curæ & sollicitudines animæ renouantur: tunc inter sese certant, non tam causa exitus animæ à corpore quam peccatorum multitudinis & rationis reddendæ, quæ mox exigetur. Tunc horrent atque tremunt etiam viri fortes, & sanctitate insignes. Cū S. Hilarion in hoc termino positus esset, incipit terrore concuti & contremiscere, cumque anima exire formidaret, seipsum corroborauit, & ait: Egredere, quid times? egredere anima, quid dubitas? Septuaginta prope annis seruisti Christo & mortem times? Si ille mori metuerit, qui tot annis Christo seruiert, quid futurum est de illo, qui fortasse totidem annos Christum peccatis suis offendit? Quò vadet? ad quem clamabit? quid consilij capiet? utinam intelligerent homines, quàm late dolores & angustia illa sese diffundant.

Dic mihi quæso, quomodo Isaacum Patriarcham affectum fuisse putas, cū coram patre, manibus pedibusque ligatis super lignum iaceret, iam iam holocaustum Deo offerendus? Videbat supra caput suum ensem patris radiare, sub pedibus flammam videbat relucere: famuli qui potuissent illi succurrere, ad pe-

dem montis stabant, horum omnium ignari: ipse verò ligatus erat manibus & pedibus, ita ut non potuerit sese defendere, aut fuga periculum euadere. Quò putas sanctissimum iuuenem tunc animo fuisse, cū se in tantis angustijs constitutum videret? In multò maiores angustias ventura est anima hominis iniusti in illa hora: in nullam etenim partem oculos suos flectere poterit, in qua non inueniet causas horrores & doloris. Si sursum oculos tollat, videbit imminentem sibi, minitantemque gladium iustitiæ diuinæ: si deorsum, sepulchrum apertum & se expectans: si introspiciat, inueniet conscientiam inquinatam, & inquietum Syndereis remorsum. Si à dextris & à sinistris circumspiciat, cernet Angelos & Dæmones paratos, & sollicitè expectantes, cui anima præda dabitur. Si retrospiciat, videbit à dorso quomodo famuli, parentes, & bona vitæ huius in hoc sæculo relinquantur, & periclitanti iuuare non possunt. Ille etenim solus abire compellitur, cetera omnia in hoc mundo manebunt.

Quid multis? si semetipsum homo diligenter tunc intueatur, deprehendet se in summa anxietate constitutum, & si posset, optaret à seipso fugere, & ab aspectu propriæ conscientie semet occultare. Exire de corpore est dolor intolerabilis: manere in corpore est impossibile, exitum differre non conceditur. Quod præteritum est, videtur illi instar flatus ex ore hominis progredientis, futurum verò (ut reuera est) arbitratum fore infinitum. Quid hic ager anima misella in tantis angustijs derelicta? O dementia & cæcitas filiorum Adam, qui nolunt suæ salutis providere, & sese pacis tempore ad hoc duellum præparare.

DE FOEDITATE CADAVERIS, DE sepultura, de exitu anime, & quæ fors illius, postquam à corpore egressa est.

Item finito hoc longo duello animam diuortium à carne facit, & ad antiquam suam conditionem reuertitur: corpus verò omnibus, dotibus suis spoliatur. Videamus itaque quæ fors utrique obueniet, & primum considera, quid sit corpus anima cassum. Quid pretiosius existimatur corpore Principis alicuius dum viuit? & quid vilius eodem corpore vitâ priuato? Vbi tunc est illius antiqua Maiestas? vbi nobilitas? vbi auctoritas? vbi tunc, qui ad nominis illius mentionem tremere solebat? vbi, qui non nisi genu flexo, & summa cum reuerentia cum eo loquebantur? Quæ subito perit omnis illa pompa, instar somni, aut comedie, cuius actio vna hora finitur? Tunc extreplo funus apparatus, quod pretiosissimum est honorarium, quod ex hac vitâ defunctus secum potest auferre, & quo solo ditissimis quoque debitum omne potest exolui. Optandum esset quod homines auari & sordidi horum non essent immemores, quorum amentiam ridet Propheta, dicens: *Ne timeas cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Psal. 48, 17. Quoniam cum interierit, non sumet omnia secum, neque descendet cum eo gloria eius.*

Subito fossa defuncto septem aut octo pedum longa paratur, etiam si vel ipse Magnus esset Alexander, quem totus vix orbis terrarum capiebat: & angusto hoc palatio debet cadaver esse contentum: in illa perpetuam domum est habiturum: in illa perpetuam accipiet mansionem in societate aliorum defunctorum: in illa exiliunt vermes, parati ad cadaver excipendum: in illam tandem cadaver trito linteamini inuolutum vespillones coniiciunt, facie nudario recta, & pedibus, manibusque sinistra ligatis: securi etenim sunt, qui defunctum ligant, quod ex hoc carcere non fugiet, aut quod se contra violentiam alterius non defender.

Agon morientis.

Hieron. in vita Hilarionis.

Exemplum Isaac in iumento laudat. Gen. 22.

defender. Ibi excipit terram in gremium suum: ibi super ossa mortuorum requiescit: puluerem cineresque maiorum suorum amplectitur, qui ipsum inuitant ad mensam, & in domum omnibus uiuentibus communem.

Postremus quoque honor quo defunctum afficere potest hic mundus in hora illa est, ut in terrâ viscera illum deponat, & terra multa cooperiat, ne sentiant praeereuntes foetorem, aut deformitatem illius videant: Maius beneficium illi amici praeferre non possunt, quam ut pugillum terrae cadaueri superimponentes, eum honorent. Solent Christiani hac uti ceremonia, ut Deus aliquando simile sepulturae beneficium, ipsis quoque permitteret. Quod verò maius infelicitatis nostrae potest esse argumentum, quam videre hominem temporis curriculo eò miseriarum deuenire, ut tam vile beneficium, tanto ambiat cum desiderio? ô auaritia uiuentium, ô miseria defunctorum, qui sit ut homines tam multas sitiant opes, in breui hac vita, cum tam exiguis rebus sint contenti in hora mortis?

Confestim vespillones & libitinarij arripiunt palas, ligones, & sarcula: incipiunt ossa super ossa iniicere, & terram pedibus inculcare, ut sepulchrum bene obstruatur. Atque ita facies illa speciosissima, cuius summa solet haberi ratio, quae à Solis & venti iniuria solet sollicitè defendi, pedibus nunc agrestis vespillonis subternitur: qui nulla cura tangitur, si frontem soleis calcet, si cranium comminuat, si cerebrum profundat, si oculos laedat, si nasum praemat, saltem id curat, ut corpus bene aggeretur.

Nobilis alicuius corpus, qui dum uiueret, vix aëra contingere audebat, qui ne pilum capitis in vestimenta decidens perferre potuit, quem non statim excussit, nunc in terram abiectus, & cumulo rerum immundissimarum, foetidissimarumque tegitur: alius verò cuius uiuentis vestimenta muscum, exotici muris stercora, & zibetum redolebant, hic mortuus luto & vermibus cooperitur. Hic finis est venustatis & omnis gloriae mundi huius.

Postquam hoc modo cadauer in sepulchro iacet, amici illud in domo hac angusta, in terra obliuionis, & in tenebroso carcere relinquunt, in quo perpetuo solum permanebit, & computrescet. O munde ubi est gloria tua? ô diuitiae, ubi nunc potentiae vestrae? ô amici, ubi me reliquistis? Quomodo tam antiqua familiaritas tam subito disparuit? quomodo rota tantae felicitatis tam repente versa, ruptaque dissiliit? Qui videbant Reginam Iezabelem iusto Dei iudicio à canibus deuoratam, & quod nihil eius pulchritudinis superesset prater cranium, & manuum, pedumque extremitates, quam paulò ante in tanta gloria cognorant, & nunc in tali figura videbant, mirabantur tam repentinam mutationem, & dicebant, interrogantes: *Haecne est illa Iezabel?* quotquot isthac praeferbant, eamque à canibus deuoratam intuebantur, admirabundi repetebant, *Haecne est illa Iezabel?* Haecne est magna illa regina & domina in Israel? Haecne potens illa heroina, quae seipsam illustrem reddidit opibus suorum subditorum, & sanguine Magnatum? Possuntne igitur potentes huius seculi per mortem ad tam vilem & abiectum statum adduci?

Descende itaque animo & spiritu, frater mi, in sepulchra Principum & Magnatum quos audisti aliquando nominari, & quos ipse cognouisti in hoc mundo, & considera diligenter abominabilem & horribilem formam, quam habent putrefacti, & vide quam iustam habeas rationem exclamandi simili cum admiratione: *Haecne est illa Iezabel?* haecne est illa venusta facies, quam ego notui & vidi viuam? hinc illi sunt oculi ardentes? haecne lingua tam sa-

cunda? hocne corpus tam comptum & ornatum? Sicce sceptrum & corona terminantur? Haecne finis & qualitas gloriae mundi huius?

* D. Augustinus è Tyberinis ostijs à Pontiano Praefecto Romam cum matre ductus, ad intuentum diligenter magnifica aedificia, inter alia se vidisse scribit, cadauer Caesaris in sepulchro: & vidi, inquit, quod esset omnino liuido colore ornatum, putredine circumdatum: prospexi ventrem eius disruptum, & vermium cateruas per ipsum transcentes. Duo quoque famelici bufones in foueis oculorum eius pascebantur: crines eius non ultra adhaerebant capiti: Dentes eius apparebant labeis consumptis: & reuelatum erat narium eius fundamentum. Et intuens matrem charissimam, dixi: Heu mater, ubi nunc est Caesaris praeclarum corpus? ubi diuitiarum eius magnitudo? ubi caterua Baronum & Nobilium, ubi acies militum, ubi apparatus deliciarum? ubi canes venatici, ubi veloces equi? ubi cantantes aues, ubi thalamus pictus, ubi lectus eburneus, & regalis thronus? ubi mutatoria vestimentorum, ubi capilli solares, ubi facies decora? Te dudum verebantur homines, tettebant Principes, te colebant vrbes, te metuebant omnes. Vbi nunc quae sunt haec omnia? quò abiit tua magnificentia? Et respondit mater pietate plena: Fili, sibi pariter defecerunt omnia, quando defecit spiritus eius, & eum in sepulchro trium brachiorum reliquerunt, cum foetore & putredine. Haecenus ille.

O quoties, inquit Sapiens quidam, sepulchra mortuorum ingredior, ubi cadauera requiescunt, admirandus & attonitus ex ijs quae in his video: verito meos oculos ad formas circumiacentes, ossa attingo, manus complico, & labra mordeo, & mihi ipsi dico: Aspice, pedes isti quanta itinera male confecerunt: manus istae quàm multas opes congregarunt, & iniuste detinuerunt? oculi isti, quam multas vanitates viderunt? fauces istae, & gula ista quàm multas delicias abstulerunt? ossa illa capitis quot turres in vento aedificauerunt? pulvis iste quancumque in voluptatibus fuit enutritus, & pellis ista tam immunda, quot flagitia & crimina perpetravit, ob quae fortassis nunc anima plectitur, & in aeternum plectetur: Cumque totius obstupescas ex isto loco exiero, & aliqui homines mihi occurrant, eos intueor, mecumque cogito, & me, & illos in similem deformitatem atque abominationem breui mutandos. O me miserum, ad quid mihi diuitiae & opes, si nudus hinc abire cogar? quorsum tanta venustas? tot ornamenta, cum paulò post tam deformis apparebo? in quem finem tot voluptates? tam splendidae dapes? tot delitiae? cum postea vermibus esca sum obijciendus?

Relinquamus nunc corpus in sepulchro, & consideremus viam, per quam anima festinat in notum orbem, ubi tanquam in nouo hemisphero, nouum est caelum, terra noua, alia vita, alius modus cognitionis & considerandi. Quare cum iam anima è corpore emigraverit, in hanc nouam regionem proficiscitur, in quam uiuentes nunquam venere, plenam horrois & umbræ mortis. Quid iam notus peregrinus in hac exotica regione faciet, si in hoc seculo defensionem & custodiam Angelorum non meruerit? O anima mea, inquit D. Bernardus, qualis erit dies illa, in qua sola ad ignotam tibi regionem illam proficisceris, ubi itinere tam metuenda & horribilia monstra tibi occurrent, teque adorantur? quis tui curam geret? quis te defenderet? quis te à leonibus istis fame & rabie furencibus, & ad deuorandum te paratis liberabit?

Hac via profecto admodum est metuenda, sed metiendum multò magis est iudicium, quod ibi exercebitur. Quis eloqui poterit, quam desolatum erit illud iudicium: quàm iustus erit ille iudex quam sol-

Aug. sem. 28. ad fratres in Exmo.

Anima ex ergastulo corpore emigrans.

Bern. ser. de diuersis qui incipiunt. Digressum valde est.

4. Reg. 9. 32.

liciti & expediti accusatores: quam pauci defensores, quam stricta ratio: & quam longus erit vitæ nostræ processus? *Et finis*, teste D. Petro, *vix saluabitur, impius & peccator ubi parebit?* Est autem res notatu dignissima, quod in illa tam magna necessitate cum meritis bona, quæ in hoc seculo plurimum amauimus, pro quibus acquirendis plurimum defudauimus, nobis iam plurimum consolationis & adiumenti afferre deberent: hæc bona temporalia non tantum nullam nobis opem ferent, sed insuper plurimum nos affligent. Ornamenta, quæ Absoloni maximo decori fuerunt, erant eius capilli, qui tamen iusto Dei iudicio postea mortem ipsi, atque interitum attulere. Simile iudicium peccatoribus in morte preparatur, ut scilicet res eæ, quas in hac vita potissimum amauerunt, & ob quas Deum maxime offenderunt, in illa hora causam illorum maximè dubiam & accipitem reddituræ sint, maximaque tormenta allature.

Illic miseræ proles, quas per fas & nefas ditauimus: ibi mala femina, cuius amore violauimus legem Domini: ibi facultates, honores & voluptates, quæ sicut idola coluimus, nunc carnifices nostri, & crudeles erunt tortores. Ibi Dominus iudicabit om-

nia idola Aegypti, & faciet, ut ea ipsæ res, quæ nos solent oblectare, & in quibus omnis nostra gloria & maiestas consistebat, futura sint causæ, atque occasiones nostræ perditionis. Cum autem poena diuini iudicii par nostris criminibus futura sit, quis eam sustinebit?

Solet quidam Anachoreta dicere, se ob tria plurimum timere semper: quorum primum erat, quia anima ex hoc corpore migraret: secundum quod eadem æterno iudici sisteretur. Tertium, quod sententia operum suorum omnium pronunciaretur. Quæ sententia, ô homo, si contra te proferatur, condemnatus sine mora in perpetua gehennæ incendia detrunderis, è quibus nulla erit redemptio, quantæ tunc tibi erunt angustiae, & quantæ gaudia res ista pariet tuis inimicis? Tunc verum erit, quod apud Prophetam dicitur: *Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui, sublaueverunt & fremuerunt dentibus, & dixerunt, Deuorabimus: en ista dies est quam expectabamus, inuenimus, vidimus.*

Sed tu ô bone Iesu, illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum: Amen.

Trium maxime metueda. Vinc. lib. 2. moral. parti. 1. dist. 4.

Thren. 2. 16.

Psal. 12. 15.

DIE IOVIS, MEDITATIO VESPERTINA QVARTA.

DE EXTREMO IVDICIO.

HOC DIE FUTVRVM TECVM IVDICIVM COMMENTABERIS, vt per hanc considerationem resuscitentur atque reuiuiscant in anima tua, duo illa omnibus Christianis maximè necessaria bona, timor scilicet Dei, & fuga peccati.

Quæ circa hanc materiam meditanda.

Nitio meditare, quam terribilis erit illa dies, in qua iudicabuntur aut decidentur causæ omnium filiorum Adæ: determinabuntur omnes litigiosæ huius vitæ actiones & disputationes: & pronunciabitur definitina illa sententia, quæ in

omni æternitate vim atque vigorem suum fortietur.

De iudicio.

Ille dies complectetur in semetipso dies omnes omnium seculorum, præteritorum, præsentium, & futurorum: quoniam in hoc die mundus rationem reddet omnium temporum, & in hoc die Deus omnem iram suam effundet, quam ab initio mundi thesaurizauit. Quanta cum rabie prorumpet, tunc fluuius ille iræ diuinæ, quæ tot indignationes atque furores collegit, atque in se continet, quot commissa sunt peccata, à mundo condito, vsque in illam horam? Merito itaque exclamat Propheta dicens: *Dies iræ dies illa: dies tribulationis, & caliginis: dies nebule & turbine: dies tubæ & clangoris, super ciuitates munitas, & super turres excelsas.*

Soph. 1. 15.

Ipsa iudicium præcedit. Luc. 21. 25.

Secundò perpende horrenda illa signa, quæ præcedent illam diem: quoniam (vt testatur Christus in Euangelio) antequam veniat dies hæc, erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in omni creatura, quæ in cælis, & quæ in terris est: sentient enim omnes finem suum adesse: antequam igitur siniantur, liquefient, resoluerentur & incipient cadere, priusquam penitus corrueant. Patrefamilias enim moriente domus turbatur, familia plangit, & nigris vestimentis se induit: sic humano genere, propter quod facta sunt, circa finem constituto, cæli ministeria lugebunt, & candore posito, tenebris induentur, ait Chrysostomus, & erit (inquit) in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris, & fluctuum. Homines ince-

dent attoniti & angustijs oppressi, pallentes vultibus & tanquam moribundi à conspectu mortis, & condemnandi à facie iudicii horrentes: merientur periculi magnitudinem ex magnitudine pauoris sui, atque adeo singuli de seipso solliciti erunt, ut aliorum non sint futuri memores: nec pater quidem filij, nec filius patris recordabitur. Nullus curam alterius geret, quia nemo sibi ipsi sufficiens erit. Aiunt Sybillæ, quod fera bestia in illis diebus circumhibunt agros, & ciuitates, horrendum in modum rugientes, & ululantes: & quod arbores sanguinem sudabunt, & mare pisces suos in siccum, seu continentem eiciet. Si illud non recipiatur, aut parum esse videatur, multo plus est, aut saltem non minus, quod in Euangelio dicitur, *exiccandos homines præ timore, & expectatione*, quam quod exiccabitur mare: & Aug. lib. 10. de ciuit. Dei. ca. 2. plus est: quod virtutes cælorum mouebantur, quam quod creaturæ terrestres motendæ sunt.

Tertiò considera vniuersale illud diluuium ignis, quod præcedet ante faciem iudicis, & horrendum clangorem tubæ, quem dabit Archangelus, ad conuocandum omnes generationes mundi, ut congregentur vniuersæ in locum vnum, & coram tribunali compareant. Ante omnia verò semper in memoria circumferenda est tremenda illa Maiestas incorrupti iudicis, de cuius persona sic scribit Propheta Nahum: *Dominus in tempestate & turbine via eius, & nebula pulvis pedum eius. Increpans mare, & exiccans illud & omnia flumina ad desertum deducens. Infir-matus est Basan & Carmelus, & flos Libani elanguit. Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati sunt, & contremuit terra à facie eius, & orbis, & omnes habitantes in eo. Ante faciem indignationis eius quis stabit? & quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est ut ignis, & petra dissoluta sunt ab eo.*

Aug. lib. 10. de ciuit. Dei. ca. 2.

Ignis ante faciem iudicis præcedens.

Maiestas iudicis.

Nahum 1. 3.

Deinde

*Stricta rati
reddenda in
illo die.*
Iob 4, 17.

*Expositio
Iudicij cum
hominibus.*

Hier. 2, 15.

Isa. 5, 3.

Isa. 10, 3.

*Sententia
terribilis.*

Deinde animaduerte, quàm stricta erit illa ratio, quàm Iudex à te exiget. Memento verborum Iob: *Nunquid homo, inquit, Dei comparatione iustificabitur, aut factor suo purior erit vir? Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem. Ecce luna etiam non splendet, & stelle non sunt munda in conspectu eius. Quanto magis homo, putredo, & filius hominis vermis? q. d. verè non est homo iustus, si cum Deo comparetur, & si cum illo intrauerit in iudicium, ad mille obiecta crimina, vnam non poterit adferre defensionem. Quid sentiet homo quilibet sceleratus, postquam Deus cum illo in examen introierit, & intus in corde loquens, hoc modò cum conscientia exposulauerit? Huc ades homo nequam, & flagitiose: Quid in me vidisti dignum, quare me sic contemneres, & inimicorum meorum partes sequeris? Ego leuaui te ex puluere terræ, & creauit ad imaginem & similitudinem meam. ego dedi tibi virtutem & auxilium, quo gloriam meam tueri potuisti: sed beneficia & mandata vitæ, quæ tibi dederam, spreuisti, & secutus es alacrius mendacia seductoris, quàm saluifera consilia tui Saluatoris. Vt te ab hoc casu liberarem, ego de cælo lapsus sum in terram, vbi maiora tormenta & ludibria passus sum, quàm vnquam poterit alius quispiam sustinere: pro te ieiunavi, pro te fursi atque deorsum cucurri: pro te vigilavi, pro te laboravi, & defatigatus sum: pro te copiosum sanguinem sudavi, pro te persecutiones, flagella, blasphemias, illusiones, alapas, opprobria, damna, tormenta & crucem sustinui. Tui solius causa natus sum in summa paupertate: vixi in multis arumnis: & mortuus sum in maximis doloribus. Testes mihi sunt crux & clauis isti, quos hic adesse cernis. Testes sunt vulnera pedum, manuum & lateris, quæ ecce in corpore meo referuauit. Testes sunt cælum & terra in quorum conspectu passus sum. Testes sunt sol & luna qui passionis meæ tempore sunt obscurati. Quid nunc cum anima tua operatus es, quam ego, sanguine meo mihi mercatus eram? cuius seruitio id impendisti, quod ego tam carè mihi comparaueram? O generatio praua & adultera, quæ maluit illi tuo inimico seruire in max' mis molestijs & erumnis, quàm mihi Creatori & Redemptori tuo, summa cum voluptate famulari? Obstupescite cæli super hac ingratitudine: corrumpat porta vestræ præteritæ: duo enim mala fecit populus meus, dereliquerunt me fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas. Barabam saluum, quæ me maluerunt. Clamasti toties, & non respondisti: pulsavi toties ostium, & aperire mihi noluit: extendi manus meas in cruce, & non respexisti: omnia consilia mea, omnes promissiones & minas meas procciter contempsisti. Nunc itaque, o Angeli mei, tanquàm incorrupti Iudices, indicatè inter me & vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ & non feci? Quid tunc respondebunt illi peruersi & maligni? quid tunc facient irrisores illi rerum diuinarum? illi virtutum illufiores, illi contemptores simplicitatis? qui maiorem rationem habuerunt legis huius mundi, quàm legis diuinæ? qui ad omnem Dei vocem surdi: ad omnes eius inspirationes insensibiles ad omne mandatum eius rebelles, & ad omnia beneficia & flagella eius duri & ingrati semper extiterunt? Quid respondebunt illi, qui non aliter vixerunt, quam si credissent Deum non esse? quid illi qui legis curam non habuerunt, sed in omnibus actionibus suis proprio quæstui studuerunt? Quid facietis, inquit Elaias, in die visitationis & calamitatis de longe ventis? ad cuius configietis auxilium, & vbi derelinquetis gloriam vestram, ne incurramini sub vinculo, & cum interfectis cadatis? Post hæc omnia cum animo tuo diligenter cogita, quàm terribilis erit sententia illa, quàm contra ma-*

los iudex iustus intonabit, & quàm horrenda futura sunt verba, quæ in auribus audientium clangent; la-
bia namque eius (teste Elaias) repleta erunt indignatione, & lingua eius tanquam ignis deuorans. Quis ignis tam feruenter ardere potest, aut vire, quàm illa verba: *licet a me maledicti, in ignem æternum?* Istud verbū asperissimum est & durissimum, quo Deus creaturam potuit vnquam compellere. Per hanc enim separationem intelligitur poena damni, quæ vniuersalis omnium rerū est (spoliatio, & priuatio Summi boni). *Separatio quæ est poena damni.*

Quò igitur abibunt illi, o Domine, qui sic te segregabuntur? Qui sic te separabuntur, erunt scripti Simile. in terris: quia dereliquerunt venam aquæ viuæ. i. Saluatorem ipsum. Maxima poena quæ Romani ciuem multabant, hæc erat: vt eum grauitè quis deliquisset, ab illa nobili ciuitate & Republ. pelleretur, & in Insulam aliquam remotissimam, inter nationes barbaras deportaretur. Si itaque apud Romanos tam atrox poena habita est, si quis societate cõdiuium excluderetur: quàm horrendum erit supplicium, ex societate Dei, Angelorum, & Beatorum omnium exterminari, & exulari semper apud Dæmones & Barbaros illos infernales?

Ite, inquit, maledicti q. d. Paratus fui vobis dare benedictionem, & nolulistis accipere: nunc accipite maledictionem maximo vestro malo. *Dilexisti, inquit Psal. 108, 11.* Propheta, maledictionem, & veniet ei: noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Maledixit Dominus fuculneæ, & subito arefacta est: non tantum folia, sed & truncus & radix eius aruerunt, nec postea fructum produxit. Eodem modo & maledictio inuoluet infelices & miseros illos, quæ omnem spem salutis, omnes fructus & merita, in omne æuum abscindet. *Matt. 21, 41.*

Sed quò illos ablegas Domine? in ignem æternum? Ignis æternus Ah quis ille lectus hominibus delicatis, qui corpus suum in omnibus voluptatibus enutrierunt? *Quis poterit* (inquit Elaias) *habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis, cum ardoribus sempiternis?* Quæ calamitas? quæ sententia? quod incommodum huic infortunio potest comparari? Hic est terribilis & metuendus ille ignis, de quo idem inquit Propheta. *Et conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in sulphur. & erit terra eius in picem ardentem. Nocte & die non extinguetur: in sempiternum ascendet fumus eius: a generatione in generationem desolabitur, in secula seculorum non erit transiens per eam.* *Isa. 34, 4.*

TRACTATVS QVARTVS

DE CONSIDERATIONE IUDICII vniuersalis, in qua iustius tractantur ea, quæ supra dicta sunt.

Redua sunt & magna, quæ timor Domini operatur in anima humana: *Timor Domini, inquit Sapiens, gloria, & glorificatio, & letitia, & coronatio exultationis. Timor Domini delestat cor, & dabit letitiam & gaudium in longitudinem dierum. Timor Domini bene erit in extremis, & in die defensionis sue benedicetur. Et in alio loco: Quàm magnus timor Domini sapientiam & scientiam? sed non est super timentem Dominum: timor Domini super omnia se superposuit. Beatus homo cui donatum est habere timorem Dei: qui habet illum cui assimilabitur? Timor enim Dei initium est dilectionis eius. Hæc omnia verba sunt Ecclesiastici, ex quibus manifestum est, timorem Domini principium esse & fundamentum omnium bonorum. Est enim initium amoris Dei, & non tantum initium, sed cultus etiam & clauis omnium bonorum. Testatur hoc D. Bernardus: in veritate, inquit, didici, nihil æquè efficax esse ad gratiam promouendam, re-*

timendam,

tinehdam, recuperandam, quam si omni tempore coram Deo inueniatis non altum sapere, sed timere.

Ad consequendam verò tam pretiosam & nobilem margaritam, multum conducit omnem cogitatum in recordatione diuinorum iudiciorum ponere, maxime verò extremi illius, quo in fine mundi omnes omnium seculorum nationes iudicabit. Quod iudicium terribilissimum est omnium eorum, quæ sacra commemorat Scriptura. Quæ enim de illo die narrantur, tam sunt horrenda, vt nisi Deus esset, qui illa euentura dixisset, à nemine crederentur. Igitur Christus, cum quædam de isto die Discipulis prædixisset, quia magnitudo illorum incredibilis, & communem hominum fidem excedere videbatur, istam materiam his verbis conclusit: *Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.*

In actis Apostolorum scribitur B. Paulum de iudicio hoc disputasse, & prædicasse coram Felice Præsidente Iudææ: Præsidentem verò ad illa Pauli verba tremefactum, etiam tanquam Ethnicus fidem Pauli verbis non adhiberet. Vnde liquet aperte satis, quàm horrenda fuisse debuerint quæ D. Paulus prædicauit, posteaquam efficacia fuere, ad tremefaciendum cor Præsidentis, hominis infidelis. Quanto magis itaque rationi consentaneum est, vt homo Christianus, qui credit hæc, & in fide illorum educatus est ad memoriam huius iudicii atque extremæ diei expatietur?

Ne quis autem putet excusandum se, si innocentiam suam causetur, & dicat: Non pertinere minas istas ad se, verum ad homines impios, peruersos & peccatores. Iustus erat S. Hieronymus, nihilominus fatetur, quotiescunque iudicij illius extremi recordabatur, cor sibi in pectore contremuisse. Iustus erat & David homo secundum cor Dei, & tamen eum in modum metuit rationem illo die reddendam, vt dixerit: *Ne iras in iudicium cum seruo tuo Domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.* Iustusissimus erat & innocentissimus ille Iob, nihilominus tantopere hunc diem semper in vita sua timuit vt de seipso dixerit: *Quid enim faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quesierit, quid respondebo illi? Et paulo post, Semper enim quasi timentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.* Quid pluribus exemplis vtor? Iustus erat D. Paulus, & tamen audebat dicere: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est, quasi dicat, Sapius contingit oculos nostros nihil inuenire in operibus nostris reprehensione dignum, quod tamen inueniunt oculi Dei: quæ enim abscondita sunt oculis hominum, oculis Dei non sunt occulta. Sæpe pictori alicui imperito imago quæ fecit, videbitur omni munda carere: in qua tamen Appelles quispiam, plurimos defectus atque errores notabit. Quanto igitur facilius inueniet summa illa bonitas quod malum est in creatura, ad omne flagitium & scelus propendete, qualis est homo, de quo dicitur in Iobo, quod sicut aquam inquinatam bibit? Et si gladius iusticiæ diuinæ in cælo reperit, quod abscondi debuit: quanto magis simile quod inueniet in terra, quæ nihil aliud producit, quam spinas & tribulos? Quis erit qui habebit omnes angulos animæ suæ sic euersos atque mundatos, vt necesse non sit illi dicere cum Propheta, *Ab oculis meis munda me Domine.**

Merito itaque omnes in timore illius diei viuimus, quantumuis etiam iustissimi. Dies enim illa tam erit horribilis, vita nostra tam multis vitijs est obnoxia, iudicium hoc tam iustum atque strictum erit, & super hæc omnia tam incomprehensibiles sunt viæ Domini, & tam occulta eius iudicia, vt nemo sciat, quæ illum fors maneat in die illa: sed vt

Christus inquit in illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur, & alter relinquetur: duo erunt molentes in vnum, vna assumetur, & alter relinquetur: duo in agro, & vnus assumetur, alter relinquetur. In quibus verbis manifestè insinuat Saluator, quod ex vnius status & conditionis hominibus vnus in cælum assumetur, alter in Inferno relinquetur. Quare nemo de huius diei metu securus esse potest, quamdiu viuunt in hoc seculo.

QUAM RIGIDA ET SEVERA, quamque terribilis erit illa dies.

D ponderandam, & æqua lance pensandam huius iudicii magnitudinem præsupponendum est, nullam in hoc mundo linguam inueniri, quæ poterit pro rei veritate explicare vel minimè illius diei calamitatem.

Propheta Ioel, volens de magnitudine huius diei verba facere, tantam confusionem animi, atque rationis: tantas intellectus intuenit difficultates, quod inciperet instar infantis balbutire & dicere. *A. A. A.* qualis erit dies illa? Simili modo loquendi vtitur Hieremias, quando voluit illum Deus mittere ad prædicandum populo, vt significaret, se infantem esse, & ineptum ad arduum illud negotium, ad quod Deus illum voluit legare, obeundum. Eodem orationis genere vsus est hic & Ioel, vt demonstraret, non esse linguam in hoc mundo, quæ non sit instar infantis elinguis, ad commemorandum ea, quæ in isto die sunt euentura.

In illa die Deus omnes deformitates & abominaciones, quas homines miseri suis malis operibus in mundum inuenerunt, auferet, & omnia pristino reformanda stituet nitore. Quemadmodum igitur abominaciones istæ magnæ erunt & multæ, ita & castigationes ingentes erunt & innumerabiles, vt morbus & medicina debitam inter sese habeant proportionem. Necesse enim est, vt mundus ita per penam reformetur, quemadmodum antea per culpam fuit deformatus, & coinquinatus. Quando homo quispiam ceciderit, & brachium luxauerit, tanto maiori cum dolore illud ad proprium articulum reducit, quanto longius erat inde emotum. Cum itaque homines scelerationes huius mundi res luxauerint, & naturali loco suo & ordine mouerint, quàm magna erit pena tunc, cum Architectus venerit, mundum hunc renouatum, & omnia in ordinem naturalem reductum, postquam tantam intueniet ataxiam?

Dies hæc in sacris literis non tantum dies iudicii appellatur, sed & *dies Domini*: sic enim Propheta Ioel illam nominauit, vt hac appellatione significetur, quod omnes alij dies sint dies hominum, in quibus illi suis voluntatibus, diuinæ voluntati contrarijs indulgent. Hæc autem dies Domini vocatur: Dominus enim in hac suæ voluntati, hominum voluntati contraria, satisfaciens. Tu nunc iuras & peieras, blasphemias & calumniaris, & tacet Dominus: Veniet autem dies, in qua non tacebit Deus, sed respondebit tibi, & nomen suum de tantis iniurijs vindicabit.

Hæc ratione duæ tantum dies sunt in hoc mundo, vna hominum, altera Domini Dei nostri. In hac sua die potest homo facere quod vult, & sequi sua desideria: silet enim ad omnia Deus. In hac die potest Rex Sedecias Prophetam Hieremiam in lacum, in quo non erat aqua sed lutum: & in vestibulum carceris detrudere, & dare illi sortem panis quotidie, excepto pulmento. atque Prophetam pro libidine diuexare: ad omnia enim hæc tacet Deus. Sed post hanc diem alia succedet, in qua Deus Regem Sedeciam comprehendet, illum folio & diademate regali spoliabit, Hierosolymam destruet, vincitum catenis ferreis ad Regem

Luc. 17, 34.

Ioel. 1, 1.

Hier. 1.

Mundus ab immunditijs reformandus.

Simile.

Dies iudicii dies Domini cur dicitur: Ioel. 1, 15.

Duæ tantum sunt dies.

Hier. 37, & 38. 2. Par. 18.

4. Reg. vii.

gem Babylonis ducet: in conspectu eius filios & amicos eius omnes occidet: tandem & oculos eius erui mandabit, qui illi eoque relinquentur, donec omne hoc malum viderit, & post hæc omnia vincetus in Babylonia perpetuus, & usque ad mortem permanebit.

Quemadmodum igitur homini nunc permittitur in hac sua die facere quicquid ei beneplacitum est, & quicquid ei in mentem venit, nec quisquam eum impedit. Ita Deus in illa sua die faciet omnia secundum voluntatem atque arbitrium suum, nec erit illi necesse, cuique rationem reddere.

DE SIGNIS QUÆ DIEM ISTUM horrendum præcedent.

Orrò si dilucidius adhuc cognoscere desideres, qualis erit ille dies, considera signa quæ præcedent: per signa etenim hæc signatum, & per ferias prædaneas, ipsum diem festum agnosces.

Matt. 24, 22.
Marc. 13.

Signa longè
antecedentia.

Matt. 24, 6.

Luc. 21, 10.

Persecutio
sub Anti-
christo.

S. Gregor. in
Euang. cum
audieritis
fedit. hom.
35.
Matt. 24, 21.
Dan. 12.

Signa vici-
niora.

Ezech. 32, 7.

Simile.

Signa in
Aere.

In terra.

In mari.

Primum, quando venturus est dies ille scit nemo: *De die illo (inquit Saluator) scit nemo, neque Angeli in calo, ne filius (vt eum diem sc. cuiquam reuelet) nisi Pater solus.* Antecedent nihilominus eum quædam signa, ex quibus homines non solum diuinare vicinitatem, sed & magnitudinem illius poterunt metiri. Antequam enim dies iste venturus est, *audietur sumus (teste Saluatore) prelia, & opinionis praliorum, & varios tumultus in mundo: conserget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt pestilentia, & fames, & terremotus per loca, & terroresq; de calo & signa magna erunt.*

Insuper veniet illa persecutio toties in sacris literis denuntiata, qualem Ecclesia vidit nunquam: quæ est Antichristi. Is non armis tantum & horrendis sæuiet tormentis, sed dabit signa magna & prodigia, & illorum adiumento tanta aduersus Ecclesiam bella mouebit, quanta non sunt vnquam audita. Perpende quales futurum erit illud tempus, cum (sicut scribit Gregorius) pius Martyr niembra sua tortori offeret dilanianda & tortor faciet miracula coram Martyre. Et vt simul omnia dicam, *tribulatio istius diei (teste Saluatore) erit magna, qualis non fuit ab initio mundi, usque modo, ne qua fiet.* Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies isti.

Post hæc signa erunt & alia multo terribiora, & diei ludicii viciniore: quæ apparebunt in Sole, & Luna, & Stellis, de quibus loquitur Dominus per Ezechielem. *Et nigrescere faciam stellas cali: Solem nube tegam, & Luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria cali faciam morere super te, & dabo tenebras super omnem terram dicit Dominus Deus.* Cum itaque tot & tam horrenda signa futura sint in celo: & in terra, quanta sunt expectanda cum a celestibus terrestria gubernentur? Videmus in Republica si capita, quæ rerum potiuntur, tumultuari ceperint, confestim omnia membra simul tumultuari: Sic si vniuersum mundi huius corpus, virtute corporum celestium regatur, quando illa alterantur, & ab ordine naturali aberrant, quomodo partes illius poterunt consilire?

Aër itaque plenus erit fulgetris, turbulibus, ardentibus cometis, halonibus, horrendisque meteoris alijs. Terra plena erit hiatibus & terremotibus horrendis, qui (vt creditur) tanti erunt, vt sufficere poterint, non tantum ad superbas ædes, celsasque turres absorbendas, sed etiam ad altissimos montes, rupeque sublimis disrumpendos, & loco suo mouendos aut disturbandos. Mare autem super omnia alia elementa sese eleuabit, & erunt fluctus eius tam alti & furiosi, vt multi arbitraturi sint, quod continentem omnem

vndis inuoluent, totamque mundi superficiem cooperient. Qui viciniore littoribus erunt, metuent, ob incredibilem, & insulicatum maris tumorem & eleuationem: qui longius aberunt, à sonitu, seu mitigtuari aquarum perturbabuntur, & exanimabuntur: Murmur enim & rugitus maris ad multa miliaria ab hominibus mediterraneis audietur.

Heu quam tristes incendent tunc homines? quam attoniti? quam pallidi? quam exanimis? quam confusi? quam stupidi & quasi sensum expertes? sine loquela, sine gustu omnium rerum? *Erunt tunc, inquit Christus, pressura gentium, & arescent homines præ timore & expectatione earum rerum, quæ superuenient vniuerso orbi.* Et quæ causa? Quid sibi vult hoc? inquit: quid præcedunt nobis hæc prognostica? quid parturiens mundus hic nobis pariet? Quis tandem finis erit horum tumultuum & omnium rerum mutationum? Sic ibunt homines consternati & exanimis, omni animi & corporis fortitudine destituti, inuicem cum mœrore aspicientes, subitam mutationem formæ mirabuntur. quod solum sufficiens erit ad horrore concutiendos animos, etiam si nihil aliud haberent, quam obrem formidare merito deberent. Omnia officia, omnesque negotiationes mundi cessabunt, & cum ipsis omnes ambitiones & cupiditates diuitiarum. Magnitudo enim timoris corda hominum ita occupabit, quod obliuiscuntur non tantum istarum rerum, sed etiam cibi & potus, aliarumque rerum ad vitam sustentandam necessariarum. Omnes eorum cogitationes in eo erunt intentæ, vt circumueuntes inuenire possint locum aliquem securum, in quo à terramotibus, aërisque tempestatibus & ab eleuatione maris sese tueri possint. Atque ita diuagantes homines spelea ferarum quarent, & inhabitabunt: & fera vicissim in adibus hominum frequentes conspicientur. tanta erit omnium rerum ataxia atque confusio: Affligentur malis præsentibus & multo plus timore futurorum, vel impendentium: quia non scient quem sunt habitura finem tam tristia principia. Deficient verba ad hæc omnia graphice exprimenda. quicquid dictum est hactenus, & adhuc à doctis dicetur vnquam, infinitis modis minus est ipsa rei veritate. Videmus nonnunquam, si tempestas in mari oboriat, aut in terra fulgur, seu terremotus contingat, quam attoniti homines & consternati discurrant. Cum itaque calum, terram, mare, & aër concurrerint, commiscebunturque: cum in omnibus elementis & mundi regionibus peculiare & propria tempestates exurgent: cum Sol nigra veste, & Luna sanguine tegetur: cum stellæ de calo cadendo lugebunt, quis tunc stertet aut dormiet? comederit aut bibet? quis in medio tantorum periculorum, horroremque requiem habebit? appetitus enim horum omnium periculi præsentia peribit. O infelix conditio peccatorum, quorum capitibus omnia hæc signa & prognostica minantur. Felix verò fors eorum, qui virtutes cum pietate coluerint, quibus hæc omnia optima quæque portendunt, & futura bona euangelizant: quanto cum iubilo illi tunc cum Propheta modularuntur: *Deus noster refugium & virtus: adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Videte, inquit Saluator, ficulneam, & omnes arbores, cum producant iam ex se fructum scitis quoniam prope est aestas. Ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Respiciite itaque, & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* Quanto per tunc exaltabit & gaudebit iustus? quanto suo bono arbitrabitur se afflictiones suas supportasse? & diuerso verò quomodo lugebit iniustus & peccator, & quanta cum animi amaritudine lamentabitur, se frustra laborasse, & omnes difficiles

Pressura in
minum.

Luc. 21, 25.

Simile.

Isai. 34, 4.

Psal. 45, 6.

Luc. 21, 29.

ciles vias suas, tribulationumque suarum impensas male collocasse?

DE FINE MVNDI ET RESVRRECTIONE MORTUORVM.

Signa iudicii
concurra.

Psalm 96.
2 Pet 3.
Ignis praece-
dens.

Tempus non
est amplius.

Apoc. 10.

Post hac omnia signa aduentus Iudicis tandem in foribus erit, ante cuius faciem ignis praecedet, qui depopulabitur, & in cineres atque favillas omnem rediget huius mundi gloriam. Ignis ille erit peccatoribus principium supplicij, & bonis ac iustis initium gloriae sempiternae: illis vero, qui debita sua nondum soluerunt, erit satisfactio poenarum adhuc luendarum, & leuiorum delictorum purgatorium. Hic terminatur omnis gloria mundi: hic cessat motus caeli, cursus planetarum, generatio rerum, varietas temporis, cum omnibus alijs, quae a caeli cursu dependent. Quae admodum S. Iohannes testatur in Apocalypsi sua: *Et vidis, inquit, alium Angelum fortem, descendentem de caelo, amictum nube, & iris in capite eius: & facies eius erat, ut Sol & pedes eius tanquam columina ignis, & habebat in manu sua libellum apertum, & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistram autem super terram, & clamavit voce magna, quemadmodum cum leonem: Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas, quas ego scripturus eram: Et audivi vocem de caelo dicentem mihi. Signa quae locuta sunt, septem tonitrua, & noli ea scribere. Et Angelus quem vidis stantem super mare, & super terram, levavit manum suam ad caelum, & iuravit per viventem in secula seculorum, qui creavit caelum, & ea, quae in ea sunt, & terram, & ea quae in ea sunt, & mare, & ea quae in eo sunt. Quia tempus non erit amplius, id est, nec motus caeli, nec quae ab illo gubernantur: & quod plus est, nec tempus poenitentiae, nec meritum pro altera vita.*

Tuba.

Hieron. super
Matt. 25.

Chrysostomus
in 1. Cor. 15. cap.

Apoc. 20. 13.

S. Hieron. ad
Heliodorum.

Post hunc ignem (ut Apostolus ait) Archangelus cum magna potentia & maiestate descendet, & canet tuba (id est horribili & magna voce) quae in omnibus mundi partibus audietur, & cum qua vndique omnes nationes ad iudicium convocabuntur. Haec est illa metuenda vox de qua dicit S. Hieronymus: Siue comedam, siue bibam, siue quid aliud faciam, semper videtur illa tuba terribilis insonare auribus meis: Surgite mortui & venite ad iudicium. Quis ab hac citatione appellabit? Quis tribunum hoc poterit recusare? cuius interiora non tremant a sono vocis huius? De hac tubae voce sic loquitur B. Chrysostomus. Verè vox magna, vox tubae terribilis, cui omnia obediunt elementa, quae petras scindit, inferos aperit, portas aëreas frangit, vincula mortuorum dirumpit, & de profundo Abyssus animas liberatas corporibus suis assignat. Haec vox depradabitur mortem, & omnia eius spolia diripiet, cogetque restituere, quidquid mundo subtraxit. Illud est quod Iohannes dicit. *Et dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors & infernus dedit mortuos, qui in ipsis erant. Quam insolita & admiratione digna res erit, videre mare terramque tot, & tam diversa corpora producere? & videre simul concurrere in locum unum & in gregem unum cogitam multas nationes, gentes, & populos, moribus & linguis diversos? Illic videbuntur Alexandri, Xerxes, Artaxerxes, Darii, Caesares Romani & potentissimi Reges, vultibus, habitu, & cogitationibus ab illis qui in mundo fuere omnino mutati, suisque dissimilissimi. Convenient illic omnes filij Adae, ut quisque pro se rationem reddat, & secundum opera sua iudicetur.*

Et si omnes resurrexerint, ne amplius moriantur: erit tamen inter corpus & corpus magna differentia. Corpora enim iustorum resurgent speciosa, & fulgentia instar Solis, Malorum vero obscura, deformia, & ipsi morti simillima.

Granat. Opusc. spirit.

O quantum erit ibi gaudium iustorum, postquam viderint omnia sua desideria ad optatum finem peruenisse, & nunc dilectissimos fratres in unum semper habituros: Tunc, tunc poterit anima corpus suum compellere & dicere: O corpus meum, o comes fidelissime, quod tam fideliter me adiuvisti, in hac corona consequenda: quoties mecum ieiunasti vigilaisti, plagas disciplinae, paupertatis miseras, crucem poenitentiae, & contradictionem mundi quoties haec mecum patienter tolerasti? Quoties panem ori tuo subtraxisti, & pauperibus dedisti? quoties temetipsum denudasti, & nudum vestivisti? Quoties renunciasti possessionibus & opibus tuis, & ius tuum sponte perdidisti, ne pacem cum proximo non haberes? Aequum igitur est, ut tu omnium bonorum meorum particeps sis, cum haec mihi non sine tuo auxilio parta sint: iustum est nunc comes gloriae meae sis, cum antea miseriarum mearum fueris socius. Confestim fideles & amici isti duo sodales, in uno subiecto coibunt, & copulabuntur, non contrariis concupiscentijs & voluntatibus, ut solent, sed vinculo perpetuae pacis & conformitatis, ut perpetuo possint cantare, *Eccè Psal. 132, 6 quam bonum & quam iucundum est fratres habitare in unum?*

E diverso, quantus erit dolor & agritudo animae damnatae, cum viderit corpus suum coram se sisti obsecrum, immundum, putridum, foetidum & abominabile? O infelix corpus, dicet tunc anima. O initium & finis dolorum meorum. O causa meae condemnationis: O non amplius sodalis meus, sed infensissimus hostis, non adiutor amplius es, sed persecutor, non habitaculum meum, sed laqueus & decipula meae perditionis. O merito infelix, quanti mihi constant tuae illae momentaneae voluptates? O foetidissima caro, quanta tu mihi tormenta tuis illecebris thesaurizasti? hoc est corpus cuius gratia peccavi: Haec sunt voluptates propter quas me ipsam perdidisti: Huius vnius immundi sacci gratia, regnum caelorum amisi: propter hunc vilem & putridum truncum, vitae aeternae fructuum iacturam feci. O furia infernales aduersum me nunc insurgite, & dilacerate me, quia poenam hanc merui. O maledicta dies infelicitatis meae natiuitatis, quae fatum hoc dirum & infauitum hanc caeli figuram habuisti, quod pro momentaneis meis voluptatibus aeternum cruciarer. Talibus & pluribus huiusmodi diris & execrationibus anima corpus suum, quod tam tenere in hoc seculo dilexit, compellabit. Dic mihi anima misella, cur adeo nunc abhorres ab illo, quem in mundo tam vehementer dilexisti? Estne haec caro tua, quae paulo ante tam tibi erat amica? estne venter hic ille, qui erat Deus tuus? Haecine facies illa, quam ab altu Solis, a vento, & aëris iniuria defendens, stibio & purpurilla pingebas? Haecine brachia & digiti, qui auro & gemmis solent radiare? Haecine corpus, cuius gratia terras mercatores, mariaque percurrerant ut mensam haberet delicatam? ut lectum haberet mollem? ut vestes pretiosas? Quomodo nunc tam subito tua haec commutata est affectio? quomodo nunc tam hostiliter odisti carnem, quam paulo ante tam ardentem amasti? Vide itaque mi frater, & animaduerte diligenter, quem finem huius mundi gloria, cum omnibus suis illecebris & voluptatibus, tandem sortitur.

DE ADVENTU IUDICIS, DE IUDICANDI MODO, & DE TESTIMONIJS & ACCUSATORIBUS IUDICANDORUM.

Postquam omnes resuscitati fuerint, & in uno loco congregati, expectantes aduentum Iudicis, descendet ille de caelo in terram, qui constitutus est à Deo Iudex vivorum & mortuorum.

Latina
rum.

Anima iusti
corpus suum
alloquitur.

Lucas ma-
lorum.

Anima ho-
minis iniusti
corpus suum
compellat.

Subita mu-
tatio.

mortuorum. Quemadmodum autem in illo primo suo aduentu, in extrema venit humilitate & mansuetudine, inuitans homines ad pacem, & vocans illos ad penitentiam: sic in secundo aduentu venit cum augustissima Maiestate & gloria, adducens secum omnes Dominationes, Virtutes, Potestatesque cœlorum, mirabundus in furore iræ suæ vindicaturus scelera in ijs, qui mansuetudinem misericordiæ suæ respuerunt. Erit tunc tantus timor, tantaque mentium confusio, præsertim apud malos quod ipsi (vt dicit Esaias) *in gemitu in petras, & abscondentur in fossa humo a facie timoris Domini, & a gloria Maiestatis eius*, quando venturus est ad iudicandum vniuersam Adæ posteritatem. Erit horror & formido illa tam ingens, quod *cælum & terra* (sicut testatur Ioannes) *à conspectu Iudicis fugient, & locus non inuenietur, ubi sese abscondent*. Quamobrem vos fugitis, o cœli, quid quid vos deliquistis? quæ causa timoris vobis? Per cælum spiritus supernos intelligimus qui cœlos inhabitant. Vos igitur, o cœlestes spiritus, qui creati & confirmati estis in gratia, quare fugitis? quid peccastis? quamobrem terror vos occupauit, anxiosque reddidit? Periculum sane non metuunt; terrentur autem quia Iudicem cum tanta Maiestate & indignatione conspiciunt venientem, quæ sola sufficiens esse poterit, ad cœlos omnes terrendos & in admirationem rapiendos. Quando mare fremit, & horrenda tempestas oboritur, etiam ij qui in continenti sunt, & ab illius furore securi, horrore concutiuntur: & cum Paterfamilias per ædes discurrat indignabundus, atque ita exandescens, querens seruum discolum, vt castiget eum, omnes filij, etiam innocentissimi, contremiscunt, quamuis non ignorent, iram non in se, sed in seruum accensam esse virgasque, baculos, & furcas non sibi, sed seruo parari. Quid facient tunc peccatores & iniusti, si iusti tantopere trepidabunt? Quid faciet virgula deserti, vbi concutietur cedrus paradysi? quid faciet agnus, vbi aries tremet? Si cælum fugiat, terra vbi manebit? si obstupescant illi qui prorsus spirituales sunt, quid facient hi qui toti sunt carnales? Et si Esaias teste, *ascie Domini montes defluent*, nonne montibus & petris ipsis corda nostra duriora sunt? si tanta Maiestate non moueantur?

Vexillum prætorium seu regale (Crucem dico) ante faciem Iudicis præcedet, vt sit testimonium medicina, mundo à bonitate Dei oblata: sed à mundo arroganter sprete contemptaque. Iustificabit autem Crux sancta causam Dei, & peccatores inexcusabiles & indignos omni consolatione testabitur. Tunc, inquit Saluator, *plangent omnes tribus terra*. Iustissimam sanè tunc habebunt plangendi rationem. Plangent, quia non potuerunt facere penitentiam: plangent, quia non possunt fugere iustitiam: plangent, quia non licebit ab hoc tribunali ad aliud appellare: plangent peccata præterita: plangent pudorem præsentem: plangent tormenta futura, & iam iam imminetia: plangent in faultam suæ natiuitatis sortem, & finem suum infelicitissimum. Propter has, & multas alias causas plangent, vociferabunturque, & tanquam male sensati, inopesque consilij & omni remedio destituti, *percutient* (ait Euangelista) *pectora sua*.

Tunc separabit Iudex iudicandos ab iniicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis, & statuet quidem oves à dextris suis hœdos autem à sinistris. O quam fortunati erunt qui à dextris constituentur, & tali honore dignabuntur? Da mihi Domine tribulationes in hoc mundo, vte me hic, feca me hic, deglube me hic, occide me hic, fac mihi hic quidquid libet, saltem ibi locus mihi à dextris tuis referueretur.

Tunc subito Iudicium inchoabitur, & tractabun-

tur causæ singulorum: quemadmodum Propheta vaticinatus est dicens: *Aspiciet à dextris throni positi sunt, & antiquus dierum sedet, vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana munda: thronus eius flamma ignis, rote eius ignis accensus, flumini ignem rapi- duum egrediebatur à facie eius, millia militum ministrabant ei, & decies milles centena milia assidebant ei, & cor. Aspiciet à ergo in visione nostris, & ecce cum nubibus cali quasi filius hominis veniebat. Huc vsq; Daniel subiungit verò Ioannes, *Et vidi mortuos magnos & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ, & indicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum*. Ecce mi frater, habes hic allegata secundum quæ iudicaberis: ecce habes hic pretiū quo æstimaberis omnia nimirum opera tua, nō autē secundum stolidū atq; ridiculū iudiciū mundi huius, qui tenet in manu dolum suū, in qua virtus & vitii vno eodemque modo pōderatur, vniū idemq; valēt. In istis verò libris tota vita nostra tāta cū diligentia erit descripta, vt homo ne quide verbum, etiā velocissimū, locutus sit, cuius apex vnus in hoc catalogo erit prætermissus.*

Quarum verò rerum existimas Iudicem rationem exacturum? Dominus, inquit Iob, *cōsiderat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat*? Non locutus sum verbum otiosum, sed nec cogitavi tale quid, cuius non debebo rationē reddere, in illo extremo iudicio: nec tantū eorū quæ fecimus aut cogitauimus, sed etiā eorū, quæ omisimus, facere tamē ex officio debebamus. Si dixeris, Domine nō iuravi: dicet Iudex, esto, iurasti tamen filiis tuis, iurasti seruis tuis, & nō corripui isti illū. Nec operū malorū tantū reddenda erit ratio, sed & bonorū, quæretur enim illic quæ intentio, & quomodo à nobis facta sunt. Et vt breuibus dicam, illic, vt S. Gregorius asserit, singulorum vitæ nostræ articulorum & momentorum ratio exigetur, quomodo, & quibus rebus impendimus.

Si hæc ita sint, vnde igitur in nobis, qui talia credimus, tanta securitas & negligentia? Quibus rebus confidimus? quare in vtramque aurem incircumspecti stertimus ad mediam vsque lucem, in tantis periculis constituti? Quid sibi vult hoc, quod quibus timendū erat maxime, minus timeant, & quibus minus timendum erat, timeat maxime? Iustus erat Iob & simplex (hoc n. elegit ipse Deus) est nihilominus in tanto timore huius rationis vixit, vt dixerit: *Quid faciā cum surrexerit ad iudicandū Deus? & cū quaesierit quid respondebo illi?* Verba sunt cordis valde afflicti & anxij. Quid faciā? inquit, quasi dicat. Vna hæc cogitatio me affligit, vnus hic clauus cor meū iugiter fodit & lancinat, qui nullā mihi requiē permittit. Quid faciā? quo vadā? quid respondebo postquam Deus introierit in iudiciū meum? Cur meruis, o felicissime Iob? quare te ipsum maceras & affligis? Nonne tu es qui dixisti, *Oculus meus à cæco, & pes claudus. Pater eram pauperum*? Non es tu qui dixisti: *non reprehendit me cor meum in omni vitā mea?* Cur timet homo tantæ innocentia? Sciebat optimē Sanctus, q. Deus nō habet oculos carnales, & q. non iudicat Deus sicut homo in cuius oculis saepe bonū & honestū apparet, q. Deus abominatur.

O verè iuste, & tanto iustior, quantō maiori in pauore & timore vitam degebas? Iste timor, frater mi, condemnat nostram securitatem: vox illa confundit nostram inanem confidentiam. Ecquis est nostrum cui similis cogitatio edendi, bibendi, aut dormiendi appetitum vnquam abstulit? Si homines totā mentem, atque omnem animum huc aduerterent, & vt par est, rei grauitatem pensitarent, fieri non posset, quin & somni, & cibi, & potus appetitus, cum omnibus occupationibus vanis interiret. In vitis Patrum legimus de quodam Anachoreta, qui a-

increpauit dicens: Quid agis? tu qui coram cœlis & terra Deo rationem reddidurus es, tu, inquam, audes ridere? Sanctus ille arbitratus est homini illicitum esse ridere, qui diem reddende rationis expectat.

Accusatores
& testes.

Mal. 3, 5.

Accusationes
Diaboli.
Aug. Orati-
one contra
Iudeos, pa-
ganos & A-
rianos to. 6.
cap. 4.
Phil. 3, 5.

Rom. 2.

Non deerunt illi accusatores & testimonia: propriæ liquidem nostræ conscientie erunt accusatores, & clamabunt contra nos. testes verò erunt creaturæ omnes, quibus abusi sumus. & super omnia summus erit testis ipse Deus, quem tam indignis modis toties offendimus, quemadmodum ipse testatur per Prophetam: *Et accedam, ait, ad vos in iudicio, & erote-
stis velox maleficus, & adulteris, & peruris, & qui ca-
lūniantur mercedem mercenarij, viduas, & pupillas, &
opprimunt peregrinum, nec timebunt me, dicit Domi-
nus exercituum.* Et ne sit accusatorum defectus, suf-
ficiens erit criminator ipse Diabolus, qui vt Augusti-
nus dicit, prætor erit, & recitabit verba professionis
nostræ, & obijciat nobis in faciem quicquid fecimus,
& quidquid peccauimus, & in quo loco, & quid fa-
cere debueramus. Dicturus enim est, Aquisimè Iu-
dex, iudicia: *Iudicium & insinua præparatio sedis tue.*
Iudica meum esse, qui tuus esse noluit: meus est, me-
cum damnandus est. Post renuntiationem, vt quid
inuasit pannos meos? Quid apud ipsum impudicitia
faciebat cui ipse renunciauerat? quid intemperantia?
quid auaritia? quid ira? quid superbia? quid cetera
mea? Postremo aquisimè fugientem à me, confu-
gentem ad te postea, cum meis quibus renunciauerat
apprehendi, inuasorem detinui. In ipsa quodammo-
do mea possessione, à me apprehensus est. Quid enim
in circo faciebat, atque ibi furias, lites, insanas voces,
inanesque victorias miscebat, cum iam à se alienus li-
bimer videbatur? Quid in theatro faciebat, renun-
ciator turpium voluptatum? Quid in Amphitheatro
crudelitates sæuis oculis suis intendo? Thesau-
rauit sibi iram in die iræ. Hæc omnia mea post re-
nuntiationem inuasit, meus esse voluit, & mea con-
cupiuit. Iudica, Iudica aquisimè, quoniam quem tu
non dedignatus es tanto pretio liberare, ipse mihi se
postmodum voluit obligare: Dicturus est, Iustissime
Iudex: non potes non sententiam contra hos perfidos
pronuntiare, eosque mihi adiudicare. Mei enim
semper fuerunt, & in omnibus voluntati meæ satis-
fecerunt. Tui erant illi, quia tu eos creaueras, & fece-
ras ad imaginem atque similitudinem tuam, perditos
quoque proprio sanguine tuo redemeras: sed obe-
dientiam quam tibi debebant excusserunt, & mihi
per omnia paruerunt: mandata tua præuicaciter sunt, &
mea semper obseruauerunt: Spiritu meo vixerunt, ope-
ra mea imitati sunt, vias meas ambulauerunt, & in om-
nibus voluntatem meam secuti sunt. Vide, itaque, a-
quisimè, quanto potius ius meum in illos sit, quam
tuum. Nihil illis dedi, nihil illis pollicitus sum, cor-
pus meum pro illis in cruce non pependit, & tamen
meis præceptis per omnia, non tuis, paruerunt. Si
mandarem illis vt iurarent, peierarent, furarentur,
occiderent, adulterium facerent, & nomen sanctum
tuum negarent, omnia hæc animo promptissimo fece-
runt. Si iuberem vt facultates omnes, vitam, & animam
pro exiguo honore, quem dulcem esse persuadebam,
aut pro minima delectatione, ad quam illos inuita-
bam, darent; alacres confestim omnia hæc pro me pe-
riclitati sunt: pro te autem, qui & Deus, & Creator, &
Redemptor eorum es, qui largitus eras illis diuitias,
vitam, & salutem; qui gratiam illis offerebas, & glo-
riam promittebas, & qui super hæc omnia pro illis
Granat, Opus, spiritus.

passus eras in cruce, ne minimum quidem pro omni-
bus his periculum adire voluerunt. Quoties tu ad o-
stia ipsorum venisti vscerosus, nudus, pauper & fa-
melicus, atque in conspectu ipsorum stetitisti: Illi ta-
men magis solliciti fuerunt, quomodo canes & equos
saturarent, quam vt tibi stipem darent: magis quo-
modo parietes ædium suarum serico & auro indue-
rent, quam vt se detrita veste cooperirent. Iustum
proinde est, vt vel semel tanta Maiestatis tuæ iniuria
& contemptum vliscaris.

Audita hac accusatione, Iudex contra illos senten-
tiam pronuntiabit, dicens: *Discedite à me maledicti
in ignem æternum, qui parati estis Diabolo, & Angelis
eius, Esuriui enim & non dedistis mihi manducare, siti-
ui & non dedistis mihi potum &c. & ibunt huius suppli-
cium æternum & boni in vitam æternam.* Quis poterit
explicare quid infortunati illi sentiant, quomodo af-
fecti erunt, quo animo horrendam hanc sententiam
audient? Tunc incipient clamare altis vocibus, mō-
tiumque & collum opem implorabunt, dicentes:

Sententia
iudicis.
Matt. 25, 41.

*Cadite super nos & abscondite nos, a facie sedentis super
thronum, & ab ira ægni.* Ibi incipient blasphemare,
maledicere, & abnegare Deum: blasphemias linguis
suis, & foris suæ infelicissimæ. Ibi finis erit diei ipsorum,
ibi gloria terminus, ibi vertetur folium prosperitatis,
& erit initium noctis sempiternæ & calamitatis, quæ
admodum luculenter satis id significat B. Ioannes in
Apocalypsi sua, sub nomine Babylonis, cum ait: *Et
slebunt, & plangent super illam reges terre, qui cum illa
fornicati sunt, & in delicijs vixerunt, cum viderint fumum
incendij eius, longe stantes propter timorem tor-
mentorum eius, dicentes: Va, Va ciuitas illa magna Ba-
bylon, ciuitas illa fortis: quoniam vna hora ueni iudiciu
tuum. Et negotiatores terre slebunt, & lugebunt super
illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius, mer-
ces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, &c. Mercato-
res horum qui diuites facti sunt, ab ea longe stabunt, pro-
pter timorem tormentorum eius, flentes ac lugentes, &
dicentes: Va, Va ciuitas illa magna, quæ amicta erat
byssu & purpura, & deaurata erat auro & lapide pre-
tioso, & margaritis: quoniam vna hora destruita sunt
tanta diuitia.*

Apoc. 6, 16.

Apoc. 18, 9.

Cum itaque, O frater mi, hæc omnia tam misere
interitura sunt, tempore vigilemus, & sequamur con-
siliū eius, qui priusquam Iudex noster fieret, voluit
esse noster Aduocatus. Nullus enim est qui exactius
nouit, quid in illa die proderit, quid oberit, quam is,
qui ipse Iudex erit omnium causarum. Ipse enim
breuiter nos docet, quid factū opus sit, vt in illo die
securi simus. *Attendite, inquit apud Lucam, vobis, ne
forte grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, &
curis huius vite, & superueniat in vos repentina dies
illa, tanquam laqueus enim superueniet in omnes, qui se-
dent super faciem terræ. Vigilate itaque, omni tempore
orantes, vt digni habeamini fugere omnia ista, quæ futu-
ra sunt, & stare ante filium hominis.*

Auctor telis
Hollandicis
verit.

Quid factū
opus sit in
illa die securi
simus.

Luc. 21, 34.

Consideremus hæc omnia, Dilectissimi, & à graui
somno tandem euigilemus, antequam obscura illa
nox mortis nos obruat, antequam horrida illa dies
nos inuoluat, de qua Propheta: *Ecce venit, & quis po-
terit cogitare diem aduentus eius, & quis stabit ad vi-
dendum eum?* Ille, ille poterit expectare diem

Mal. 3, 1.

Domini, qui iudici manus ligauit,
& seipsum in hoc secu-
lo iudicauit.

T 2

DIE

DIE VENERIS, MEDITATIO VESPERTINA QVINTA.

DE POENIS INFERNALIBVS.

*HOC DIE OMNEM COGITATIONEM TVAM PONES IN
tormentis gehennæ perpendendis, quia meditatione hac, non minus quàm præce-
dente, anima tua in timore Dei & odio peccati
confirmabitur.*

Bonauent.
fascicularij.
cap. 3.

Bonauentura mentionem factur-
us de poenis inferni, dicit, debere
nos similitudinem alicuius figure
corporalis nobis proponere, vt il-
lius imaginatione affectus noster
in veram poenarum istarum cog-
nitionem rapiatur. Conuenientis-
simum igitur erit, imaginari locum infernalem (vt is
ipse Sanctus monet) locum esse obscurum, tenebro-
sum, profundum, sub ipsa terra positum, instar latif-
simi cuiusdam putei, pice, sulphure, flamma, & fumo
pleni; aut instar spatiosæ, sed terribilis & tenebrosæ
ciuitatis, ab omni parte ardentis, flammæque viuæ æ-
stuantis, in qua nihil aliud auditur quàm voces, ge-
mitus, suspiria & maledictiones, tam tortorum, quàm
eorum qui torquentur, cum perpetuo planctu & den-
tium stridore.

Duplex po-
na inferna-
li.
Pœna sensus
totus homo
cruciatibus

In infelici hoc loco duo poenarum genera inueni-
untur: Alia enim pœna damni, alia sensus dicitur. Et
quantum ad pœnam sensus, sciendum est, nullum ef-
se membrum, nullum sensum in homine, vel interius
vel exterius, quod non singulari suo dolore crucia-
bitur. Quia quemadmodum homines flagitiosi &
peruersi Deum non vno, sed omnibus membris &
sensibus offenderunt, & singula membra singula fe-
cêre arma & instrumenta ad feruendum peccato: ita
vicissim disposuit Deus, vt singuli sensus, & singula
membra suo etiam peculiari tormento puniantur: vt
soluant cum dolore, quod per voluptatem delique-
runt. Oculi impudicus & carnalis horrendo demo-
norum aspectu torquebitur: aures verò confusione
voci, gemituum, & lamentationum, quæ ibi iu-
giter resonabunt. Nasus intolerabili fetore illius
obsceni & immundi loci vexabitur: gustus furiosâ
rabidaque fame & siti cruciabitur: tactus autem, a-
liaque corporis membra frigore & ardore ignis in-
effabili exagitabuntur. Imaginatio patietur à con-
ceptu præsentium dolorum, memoria verò recorda-
tione præteritarum voluptatum: intellectus à consi-
deratione bonorum amissorum, & malorum im-
minentium. Et vt summatim dicam, inueniuntur
ibi omnia mala, omnes pœnæ, & tormenta omnia,
quæ quis posset excogitare, vel imaginari.

Greg. in il-
lud Euang.
Vbi erit stridor
dētum
Etc.
Et lib. 9. Mo-
xal. c. 48.

Auctore liquidem B. Gregor. erit ibi frigus intole-
rabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, fe-
tor quem nemo poterit perferre, tenebræ palpabiles:
flagella carnicum, larvæ demonum; confusio pec-
catorum & desperatio bonorum omnium. Dic mihi,
si vel minimam poenarum istarum exiguo temporis
momento tolerare, res sit omnem superans huma-
nam fortitudinem, & sensum: quid erit vno eodem-
que tempore, totam illam tormentorum multitudi-
nem, in omnibus membris & sensibus interioribus
& exterioribus simul pati, idque non puto tempo-
ris spacio, non vna nocte, non millibus noctibus, sed
in infinitas æternitates? Quod ingenium, quæ eloquē-
tia, quod iudicium est in hoc mundo, quæ hæc omnia,
vt res ipsa & veritas est, dicere posset, vel explicare?

Pœna dam-
ni.

Non est tamen ista pœna maxima, sed est alia, abs-
que omni comparatione maior illa nimirum, quam

Theologi pœnam damni appellant: quæ est visio
Dei, & Sanctorum omnium gloriosi consortij priva-
tio. Porro quamvis ista pœna omnibus damnatis
communis futura sit, tamen grauior ceteris erit ijs,
qui maiorem oportunitatem habuerunt, visione Dei
& beatorum consociatione fruendi; aut eo perueni-
endi, vt illis frui potuissent, vt sunt Christiani om-
nes, quibus prædicatum est Euangelium, atque inter
hos potissimum mali Sacerdotes, & Religiosi, qui,
quo maiorem occasionem huc pertueniendi habue-
runt, eo maiores dolores & pœnas sentient, postquàm
se tantis bonis priuatis deprehenderint.

Atque istæ pœnæ sunt generales, quæ condemna-
tos communiter manent. Sunt autem præter com-
munes has & aliæ singulares, quibus singuli pro rati-
one delicti sui torquebuntur. Alia enim erit pœna
superbi, alia inuidi, alia auari, alia verò luxuriosi, &
siccæ ceteris. Quæ in re admirabili modo iustitiæ &
sapientiæ diuinæ elucescet, quæ in tam innumerabili
peccatorum & peccatorum multitudine, sciet exactis-
simè singulorum excessus debite castigare, & tan-
quam in balance singulorum pœnas secundum deli-
ctorum gravitatem ponderare, quemadmodum Sa-
piens dicit: *Pondus & statera, iudicia Domini sunt.* O Prou. 11.
quàm horrenda res erit impijs & iniustis, tantam vi-
dere poenarum varietatem? quam verò delectabile
spectaculum erit bonis, & iustis, tam admirabilem
proportionem & consonantiam cernere suppliciorum,
in tanto numero & qualitate delictorum? Ibi men-
sura dolorum erit secundum mensuram voluptatum
in hoc sæculo perceptarum: ibi pudor atque confusio
superbiæ & præsumptionis: ibi nuditas abundantie
superuacaneæ: ibi fames & sitis superfluis delictijs, &
crapulæ pares erunt. Sic enim Dominus iussit impia
illam meretricem in Apocalypsi Ioannis castigari,
quæ sedebat super aquas multas, habens poculum
aureum in manu sua, plenum abominatione & im-
munditia fornicationis suæ, contra quam horribilis
illa sententia cœlitus est pronunciata: *Quantum glo-
rificant se, & in delicijs sunt, tantum date illi tormen-
torum.*

Prædictis omnibus pœnis coniuncta est tormen-
torum æternitas: quæ quasi sigillum est, & clavis om-
nium illarum. Omnia quidem tormenta prius com-
memorata tolerabilia essent, si finem haberent: nulla
enim res ardua est, quæ finem habet. Sed pœna,
quæ finem non habet, nec quietem, nec refocillationē,
nec respirationem, nec mutationem vllam admittit,
nec spem vllam habet, quod finietur aliquando aut
pœna, aut qui illam infligit, aut qui illam patitur:
sed quæ quasi perpetuum exilium est, sine vlla expe-
ctatione reditus in patriam, & quasi vestis habens
imaginem S. Benedicti, quam in Hispanijs Sancta in-
quisitio ijs dat, qui in fide errarunt, vt quoad viuunt
istâ gerant, nec vnq̃ deponant, certe illa ardua est, hor-
roremq̃ & tremorem incutit diligenter consideranti.

Hinc oritur furiosissimū illud odium, quo contra
Deum flagrant infelices illi & condemnati. Quare
maledicunt ei, & blasphemant semper. Cui enim per-
petuo exciderint amicitia diuinæ, & certi sint, quod
nunquam

Supplicia
natorum
ciatibus

Pro. 11.

Apoc. 17.

Æternitas
sigillum po-
narum om-
nium.

Joan.

Maledictio
nes damna-
torum.

nunquam in gratiam Dei reuertentur, nec poenā vni-
quam remissiores fient: videantque Deum esse, qui
ipso castigat, & qui ipso ē celo relegat, captiuosque
in catenis illis detinet, tam crudeliter in illum insa-
nient, vt non cessaturi sint die aut nocte sanctissimi
eius nomen blasphemare.

TRACTATVS QVINTVS

DE CONSIDERATIONE POENARUM
infernālium in qua sūsus precedens
meditatio explicatur.

Quam vtilis
consideratio
in inferno.
1.
Epi. 22 ad
Ruthenium
cap. 3.

Consideratio tormentorum Inferni,
multis de causis vtilis est, & fructuosa:
Primum leuiorem facit rigorem aspe-
ritatemque poenitentiae, sicuti de seipso
refert gloriosus ille & beatus Hierony-
mus, quod timore & metu, ex consideratione poe-
narum infernalium concepto, motus fuerit ad subeun-
dam tam austeram & rigidam poenitentiam, qualem
scribit se habitantem in deserto fecisse.

2.
Richard. de
S. Vi. hom.
de iudicio
3a.

Exemplum.

Maral. lib. 4.
67.

3.
Eccles. 25.
4.

Quamasti-
miti hoc se-
culo miran-
da.

Isa. 11.

Conducit quoque (si B. Richardo credimus) ad su-
perandas tentationes inimici: si statim, vbi peruersa
cogitatio mentem intrauerit, opponamus horrorem
istorum tormentorum, & confestim flammam volu-
ptatum, antequam ardere incipiat, memoria flammę
illius, quę in perpetuum flagrat, extinguamus.
Hoc modo quidam patrum eorum, qui in eremo vi-
uebant, scribit, quod quodam tempore, cum impu-
naretur ab inimico impura cogitatione, manum suā
in ignem miserit, eamque prunis imposuerit canden-
tibus, vt periculum faceret, an posset ardorem illum
sufferre: Cumque tolerare non posset exiguum illum
calorem, seipsum allocutus est dicens: Si non potuisti
ardorem tam paruum tam exiguo temporis momē-
to ferre, quomodo poteris igne inferni tempore tam
longo tolerare?

Inuat etiam illa consideratio, vt cor nostrum ad ti-
morem Dei excitetur, qui quidem timor est initium
Sapientię & Charitatis. Est & tenacissimum frænū
contra omnia mala: & super omnia vtilis est, ad fu-
ganda peccata: dum considerat homo, quam infelix
merces sit illa, qua peccatores remunerantur, mors
videlicet sempiterna.

Admiratio itaque res est dignissima, homines
inueniri, tam salutis suę immemores, tam fronte per-
fricta, vt credentes & confidentes hac ita sese habere,
audeant adhuc Deum offendere, & peccata peccatis
cumulare. Duo mirabilia ab Orbe condito in hoc ge-
nere catasarum contigerunt. Primum est quod post
tot miracula & stupenda opera, quę Christus fecit
inter homines, adhuc inuenti sint, qui credere nolue-
runt: alterum, quod postquam crediderunt homi-
nes, tot adhuc reperiantur, qui Deum audent offen-
dere, & sine vilo timore in illum peccare. Admirabi-
le profecto inter alia multa, quę Christus fecit illud
erat, quod Lazarum quadriuanum suscitauit a mor-
tuis, & quod multi eorum qui presentes erant, cre-
dere in illum noluerunt: admirandum magis etiam
est, quod homines, postquam nunc per prædicationē
verbi crediderunt, esse poenam aeternam malis, &
gloriam sine fine duraturam iustis & bonis prepara-
tam, non vereantur peccatis suis Deum ad hanc vin-
dictam vltro prouocare. Mirabile est videre post tot
miracula tantam infidelitatem, & mirabilius est,
post tantam fidem tam peruersam adhuc vigere con-
suetudinem.

Cum autem hæc magis oriantur ex eo, quod non
considerant homines, aut non cogitant quæ futura
sunt, quam ex eo, quod non credunt, vtilissimum sa-
ne erit exercitium, ea semper in mentoria circumfer-

Granat. Opusc. spiritual.

DE DUPLICI GENERE POENARUM,
in quibus impij & peccatores in inferno
torquentur.

Vamuis innumerabiles sint poenę in-
fernales, possunt tamen omnes (vt di-
ctum est) duobus generibus comprehen-
di, quorum alterum poenę sensus, alterū
poenę damni à Theologis appellatur.

Poenę sensus est illa, qua corpora & sensus damnato-
rum cruciantur. Poenę verò damni est, qua torquetur
anima, eò, quod priuatur perpetua visione Dei, cuius-
que consortio. Duo hæc poenarum genera correspon-
dent, duplici malo & inordinationi, seu ataxia, quę
in peccato reperiuntur. Vna est inordinatus amor
erga creaturas, altera est contemptus Creatoris. Cum
his duobus duo genera poenarum conueniunt, amorī
& sensui delectationi qua sumus erga creaturas, cor-
respondet poenę sensus: sensus enim qui se oblectat
contra voluntatem Dei, contra voluntatem propriam
dolore castigatur: contemptui verò Dei responder
diuinę visionis priuatio. Cum enim homo prior De-
um repulerit à se, æquum est, vt ipse etiam à Deo re-
pellatur. Atque ideo inter duo hæc poenarum genera
vltimum hoc, priuatio scilicet visionis Dei, absque
vlla comparatione maior est priore.

Vt itaque incipiamus à poenę sensus exteriori, quę
est ignis infernalis: sciendum est, eum tam efficacem
esse, tamque feruentem, vt teste August. si ignis nos-
ter materialis cum hoc igne conferatur, non magis
ignis rationem habeat, quam ignis in pariete depi-
ctus, si cum verò igne nostro comparetur. Ignis hic
non tantum corpora torquebit, sed & animas etiam
cruciabit. Vret autem eo modo, vt non comburat,
aut consumat: vt poenę nunquam deficiat, sed in per-
petuum continetur. Viuent animalia in ignibus,
in visione sine consumptione, in dolore sine mor-
te. Id autem (vt dicit Augustinus) singulari mira-
culo fiet omnipotentissimi Creatoris. Deus enim,
qui dedit singulis rebus suas naturas, etiam hanc pro-
prietatem igni huic tribuit, vt ardeat semper, nec
consumatur vnquam, vrat semper, nec vnquam ab-
suiuat.

Animaduerte igitur nunc, o homo, & perpende
tecum, quid infelices isti tunc facturi sint, in feruenti
hoc lecto positi? Vt autē hæc consideratio mentē tuā
magis afficiat, imaginare quid acturus, & quid passu-
rus essas, si quis te in ardente rogū præcipiter tuc, cum
flāma est luculentissima, & ignis feruentissimus: aut
si quis in caminum ignis ardentis te detrudat, qualis
erat ille Babylonicus, quem succendit Nabuchodo-
nosor, & in quem misit tres iuuenes istos Hebræos,
cuius flamma effundebatur super fornacem (vt ait scri-
ptura) cubitis quadraginta novem: & ex hac imagina-
tione aliquo modo senties, quid damnati in hoc igne
constituti patientur. Nam si ignis hic noster (qui tan-
tum, vt supra diximus, si cum illo infernali confere-
tur, ignis pictus est), tam crudeliter torreat, quid que-
so faciet ignis ille infernalis, cui proprium veri ignis
nomen debetur? Non esset meo sanē iudicio necessa-
rium vltius in hac materia progredi, si homo velit
hic subsistere paulisper, & attento secum animo co-
gitare, quale tormentum hoc erit, donec aliquo mo-
do veram eius qualitatem senserit.

Huic supplicio adiunctum est, non minus intole-
rabile priori, tamē contrariū, frigus scilicet horribile, ferale.

I 3

quod

Iob. 24, 19.

Oculi quo-
modo crucia-
buntur.Iob. 41, 4.
Imago damo-
nes describitur.Nares foetore
vexabuntur.

Esa. 3, 16.

Simile.
Mexentian.

quod cum nullo frigore huius seculi potest compara-
ri, quod frigus loco infelicitis refrigerij dabitur illis,
qui in altitanti illo fornace ardebunt, & iterum ad
nimium calorem (vt ait Iob) ab aquis niuium transibunt;
vt omne genus tormentorum experiantur illi, qui
omne genus voluptatum in hoc seculo experti sunt.

Non solum affliget condemnatos ignis ille & fri-
gus hoc intolerabile, sed & ipsi Demones in figuras
horribilium ferarum & monstrorum versi, qui hor-
rendo suo aspectu mirum in modum torquebunt o-
culos adulterorum, & libidinosorum, eorumque qui
facies suas stibio & purpuris pingunt, vt formosio-
res sint laquei, & retia Satanae gratiora.

Hac poena multo maior est, quam quis posset ex-
cogitare: manifestum enim est nonnullos sensus su-
os amisisse, nonnullos mortuos esse eo, quod horren-
dum aliquod spectrum vidissent, aut terribilem ali-
quam imaginationem concepissent: subinde etiam
ex vana persuasione, quod arbitrantur se spectrum
videre, vel metuendam aliquam laruam, homo exti-
mescit, trepidat, & erectis capillis, quasi exanimis ob-
stupescit. Quid igitur fiet in istis tenebrosis puteis, ple-
nis tam horribilium monstrorum, lamiarum, larua-
rumque & spectrorum, qui per rarum lumen obseu-
rarum flammularum in oculis damnatorum sese inge-
rent? Praesertim si perpendamus, quam horrenda sit
demonis imago, quam ipse Deus in sacris literis, per
rem adeo metuendam, expressit, vbi dicit in libro

Iob: *Quis reuelabit faciem indumenti eius, & medium
oris eius quis intrabit? portus vultus eius quis aperiet?
per gyrum dentium eius formido: Corpus eius quasi fou-
ta fusilia compactum, sicut se prementibus. Vna vni
coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas:
vna alteri adhaerebit, & tenentes se nequaquam separa-
buntur. Sternutatio eius quasi splendor ignis, & oculi
eius vt palpebra dilaculi: de ore eius lampades proce-
dunt sicut de ignis accensa: de naribus eius procedit
fumus, sicut olla succensa atque feruens: halitus eius
prunus ardere facit, & flamma de ore eius egreditur.
Quomodo igitur expauescent miseri, ad aspectum
monstri tam horrendi, quod prolixa hac similitudi-
ne describitur?*

Ad hoc oculorum tormentum aliud accedet nari-
um, foetore scilicet incomparabilis, qui in loco isto e-
rit, ad supplicium & corruptionem odorum, suffumi-
gationum, & vnguentorum bene olentium, quae in
hoc mundo à delicatulis istis appetuntur, quemad-
modum minatur illis Deus per Prophetam, dicens:
*Pro eo quod eleuatae sunt filiae Sion, & ambulauerunt
extenso collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudabant,
ambulabant, & pedibus suis composito gradu incede-
bant; Decalabit Dominus verticem filiarum Sion, &
Dominus erinem earum nudabit. In die illa auferet
Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, &
torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discrimi-
nalia, & persicelidas, & murennulas, & olfactoriola, &
izaaures, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, &
mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula,
& syndones, & vittas, & theristra. Et erit pro suauis odo-
re foetor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine cal-
uitium, & pro fascia pectorali cilicium.* Hae est poena
conueniens odoribus atque ornamentis hominum
lasciuientium in hoc mundo.

Vt autem intelligas quantum erit tormentum
foetore illo excruciaci, operapretium erit examinare,
crudele illud supplicium, à quodam Tyranno quon-
dam inuentum, qui corpus anima cassum, corpori vi-
uo ita coniungebat, vt os ori, nasus naso, manus mani-
bus, & pedes pedibus essent applicati. Corpora au-
tem hoc modo colligata, in ignominiosum aliquem
locum abijciebat, vbi tamdiu iacebant, donec viuum
corpus foetore cadaveris extingueretur, & à vermi-

bus ex eodem cadauere proficientibus, absumeretur.
Si tibi supplicium illud immanis esse tyrannis videat-
ur, dic mihi, quale erit illud tormentum, quod pro-
cedet ex intolerabili isto foetore, qui iugiter exhalat
ex corporibus omnium damnatorum, & ex illo
obscenissimo volutabro, vbi monstra illa immunda
in stercore suis volutantur, & quasi computrescunt?
Ibi singuli damnatorum hae verba Esaie cum plan-
ctu & eiulatu reperent: *Detrahta est ad inferos super-* Esa. 14, 11.
bia tua, concidit cadaver tuum, subter te sternunt ri-
nea, & operimentum tuum erunt vermes.

Porro si haec erit poena & supplicium quo nares
cruciabuntur, quae erit illa, quae aures exagitat, quae
naribus grauius peccauerunt? Ideoque torquebun-
tur illae perpetuo planctu, gemitu, suspirijs, vocife-
rationibus, clamoribus & blasphemijs, quae in istis
locis resonabunt. Quemadmodum enim in caelis ni-
hil aliud canitur, quam dulce melos, suauis illud &
beatum Alleluia, cum diuinis encomijs: ita in taber-
naculis carnicum istorum infernalium, nihil audietur,
praeter blasphemias, maledictiones, & execratio-
nes contra Deum, nihil praeter dissonas quasdam har-
monias infinitarum vocum & vlulatum, quae loca
illa perstrepent in secula seculorum, ad mensuram &
sonitum marculorum, malleorum, & contusorum
crudelium istorum ministrorum, in quo in condi-
tio cantu tanta erit vocum confusio & varietas, tan-
tus stridor, tantus queritatus, tanta lamenta, tanti
plangores, tanti denique eiulatus istorum in hoc te-
nebroso carcere victorum, vt nec tumultus captae
Troiae, nec exultatio Romae cum hoc spectaculo vllam
habeat comparisonem, nec vlla miseria calamita-
tis à mundo condito tanta fuerit, vt vel similitu-
dinem aliquam habeat, cum hac quae in maledicto
isto lacu grassabitur.

Vt autem melius intelligas quanta ista poena fu-
tura sit, fingite ire per profundissimam vallem, quae
plena est captiuis, vulneratis, infirmis, & alijs artum-
nis oppressis, & singulos suo more eiulare, plangere,
queri, & lamentari: hic viros, illic foeminas: hic pue-
ros, & adolescentes, illic senes & decrepitos prae-
mijs doloribus ad caelum vsque vociferari. Dic mihi
quid tibi de tam incondito vlulatu vocumque con-
fusione videretur? Quid itaque senties de horrendo
isto rumore & strepitu tam innumerabilium damna-
torum, qui in perpetua aeternitate nil facient aliud,
quam lamentari, vlulare, blasphemare, & execrari
Deum & Sanctos eius? Quae triremis vsquam genti-
um in mari inueniri posset, tot vulneratis, infirmis,
exulibus, & damnatis hominibus onerata? Hae sunt
cantica matutina, quae infelices illic decantabunt,
hoc facellum calamitosum principum tenebrarum,
haec organa, lyrae, cymbala, & psalteria, hi musurgi,
praecentores, phonaeci, auladi, & choraules. inter
quos erunt, tam laici quam clerici, qui praefectis suis
seu magistratibus inobedientes fuerunt, illis respon-
sarunt & obmurmurarunt, & qui aures arrigere ad
mendacia demonum consueverunt.

Sed nec linguae vel delicato gustui suum deerit
supplicium: cum in Euangelio disertè legatur de sitis torquentibus.
illa, quae diues ille Epulo, qui epulabatur quotidie
splendide, in flammis penarum suarum torqueba-
tur, & de querelis & lamentationibus, quibus Patri-
archam Abraham compellabat, vnam tantum aquae
frigidae guttam petens: quae ardentissimam
suam linguam non nihil
refrigeraret.

(o)

Rauissima profecto exteriores corporis poena sunt: sed multo grauior-
es sunt, quibus interiores animae sen-
sus cruciabantur: qui eo maiora tor-
menta patientur, quo in euitandis pec-
catis fuere negligentiores. Atque imaginatio (vt in-
de exordiamur) vehementissime torquetur, dum
multitudinem dolorum, tormentorumque magni-
tudinem tam potenter apprehendit, sibi que impri-
mit, vt nulla alia cogitatione occupetur, aut queat
occupari. Videmus enim dolorem aut morbum acu-
torem ita abducere omnem nostram inaginatione-
nem, & ad se rapere, vt homo etiam si velit, non
possit cogitationes suas a doloribus istis auertere:
mobi enim vel dolorum magnitudo excitat semper
imaginationem, nec aliud quicquam cogitare per-
mittit. Quanto magis id fiet in inferno, vbi dolo-
res tam vehementes erunt, & acuti, vt nullis queant
penis & tormentis aequiparari? Imaginatione itaque
vinefcet dolor, & dolore imaginatio, ita vt poena
damnatorum ab omni parte crescant, & augeantur.
Haec continuas meditationes erunt illorum, qui, quam-
diu viuunt, harum poenarum recordari noluerunt,
vt qui hic meditatione tam vtili vitam suam refrena-
re, sequi in ordinem redigere neglexerunt, illic ea-
dem frustra, & sine villo fructu, summo tamen cum
dolore, crucientur.

Imaginatio
pauca.

Memoria
punitur.

Manipides
Tugicus.

Memoria quoque simili modo punitur, dum re-
colit antiquas suas felicitates, & voluptates trans-
actas, quae causae sunt tantarum poenarum. Illic per-
spicere videbunt, quam magno sibi constant laeta
conuiuia, & longae comotationes: & quam acre
nunc piper est, quod antea delicatissimum esse po-
cenium & buceas dulcissimas arbitrabantur. Inter
omnes animi agilitudines, nequaquam infima est,
si quis ex felicissimo statu, ad summam miseriam de-
ueniat, vt quidam Sapiens dicere solebat. Cum ita-
que diuites & potentes mundi huius, oculos suos in
felicitatem & abundantiam priorem extendent, in
qua vixerunt aliquando in hoc mundo, & volupta-
tum suarum recordentur, videantque magnam illam
abundantiam, in tantam sterilitatem conuersam, vt
ne aqua guttam queant impetrare, cum illecebras in
dolores; voluptates in miseriam, bonum odorem in
foetorem, musicum concentum in planctum muta-
tum esse deprehendent, quod quae tantum pote-
rit esse supplicium, quantum erit illud, quod me-
moriam concipiet ex harum rerum recordatione? Sed
multum augebitur etiam istud supplicium damna-
torum, postquam incipient metiri longitudinem,
seu durationem praeteritarum voluptatum, eamque
cum longitudine dolorum praesentium conferre, vi-
debuntque voluptates huius vitae in istu oculi trans-
isse, dolores autem nunquam finem habituros. Heu
quantus dolor, quanta hinc nascentur suspiria & la-
menta, si calculos bene subducant, videantque quod
totum vitae tempus nihil aliud fuit, quam ymbra aut
somnia: quodque pro momentaneis delectationibus
aeterna tormenta, quae nunquam interitura sunt, susti-
nere cogentur.

Intelligit
tormenta.

Fit. 66.
Marc. 9.

Iste sunt poenae, quibus memoria multabitur, re-
cordando praeteritam beatitudinem: maior autem
erit poena intellectus, quae ex consideratione amissa
beatitudinis aeternae orietur. Hinc nascetur vermis &
conscientiae remorsus, cuius toties mentionem facit
sacra Scriptura, qui noctes atque dies rodet, morde-
bitque & viscera infelicissimorum illorum depascet.
Vermis nascitur in ligno, & rodit semper lignum,
vnde natus est: sic & de peccato prodit vermis con-

scientiae, & semper contendit cum peccato, quod
ipsum peperit.

Vermis ille est perpetuus dolor, & rabida qua-
dam poenitudo, quae damnatos sine intermissione di-
uexabit, dum cogitant quanta bona perdiderint,
& quantas habuerint oportunitates, ea non perden-
di. Iste oportunitates semper ob oculos versabun-
tur: iugiter (licet frustra) viscera depascant, & cor-
rodent interiora; facietque dolor ille damnatos in
haec verba prorumpere. O me infelicem, qui tem-
pus habui tanta bona promerendi, & tam inutili-
ter illud prodegi. Fuit heu, fuit tempus quo bo-
na haec mihi offerebantur, & vt acceptarem me hor-
tabantur & orabant, & ego repudiaui, & contem-
psi; tantum si ore meo peccata mea confiteri voluis-
sem, fuissent mihi condonata: tantum si auxilium
Dei implorassem, datum mihi fuisset: pro vno cali-
ce aquae frigidae ipsum caeleste regnum offerebatur.
Nunc ieiunare semper, nunc lamentari semper fru-
stra debeo: nunc penitet & penitebit me semper ma-
gnae meae dementiae, & haec omnia erunt absque villo
fructu. Heu quomodo tempus elapsum est, & nun-
quam mihi reuertetur? Quid mihi datum est, ob
quod in tantum me periculum volui praecipitare? Et
si mihi data fuissent omnia regna & voluptates mun-
di, est tot annorum gaudia, quot sunt arenae in li-
tore maris mihi concessa fuissent, nihil mihi colla-
tum esset, si cum minimo tormento, quod nunc pa-
tior, omnia illa conferantur. Nunc vero nihil tale
mihi vita dedit, sed vmbra tantum fugitiua cuius-
dam voluptatis, pro qua tamen aeternos sustinebo
cruciatu. O infelix voluptas, o infelicitas permuta-
tio, o infausta hora & momentum, in quo sic ex-
catus sum, o caecum me, o miserum me, o me mil-
lies infelicem, qui tam turpiter me ipsum fefelli. Ma-
ledicti sint, qui me sic deceperunt; maledicti qui me
peccantem non castigauerunt, aut reprehenderunt: ma-
ledictus sit pater, maledicta sit mater, qui peccanti ad-
blandiebantur, & conuiebant cum delinquebam,
imò ad peccata incitabant: maledictum sit lac quo
nutritus sum, panis quem manducaui, & vita in qua
vixi. Maledicta sit hora in qua natus sum, male-
dictum sit omne quod ad meam contulit aliquid es-
sentiam. Felices illi, qui nunquam fuerunt, qui nati
non sunt; beati ventres, qui non pepererunt, & vbera
quae neminem lactauerunt.

Vermis con-
scientiae.

Lamentatio
animae dam-
natae.

Matth. 10.

Exemplum.
Dion. Car-
thuf. lib. 4.
de fine Ho-
minis cap.
12.

Hoc modo infelices illi omnes creaturas execra-
buntur, eas vero maxime, quae causam ipsis aliquam
peccandi praeuerunt. In vitis Patrum memoria pro-
ditum est, cuidam in visione ostensum fuisse puteum
plenum flammis & igne, & in medio igne patrem &
filium colligatos, & sibi mutuo maxima cum rabie
maledicentes. Dicebat pater, maledictus sis fili, cuius
gratia foenerator factus sum, vt tu diti sceres, & ego
condemnarer. Reclamabat filius, maledictus tu po-
tius pater, qui existi mali me beare, & misere perdi-
disti; dum bona male parta mihi decedens reliquisti,
quae me in hanc carnificinam deduxerunt.

Maxima quidem sunt haec, sed tormenta mellea voluntatis
voluntatis quis enarrabit aut describet? erit in illa poena.
la perpetua & furibunda quadam inuidia, a gloria
Dei & maiestate illius, electorumque omnium ac-
censa, quae quidem maleuolente, cor non minus,
quam vermis praedictus arrodet. De hac poena dici-
tur in Psalm. Peccator videbit & irascetur, denti-
bus suis fremet & tabescet, desiderium peccatorum peri-
bit. Assument etiam grauisimum odium in ipsum
Deum, eo quod detinet & castigat illos in loco hoc.
Quemadmodum rabidus canis, si hasta vulneretur, simile.
vertit se cum maximo furore, & hastam morderet: ita
& damnati, si fieri posset, optabunt Deum ipsum di-
laniare, & dentibus suis lacerare: scientes Deum ef-
se, qui

Voluntatis
poena.

Psalm. 110.

Simile.

se, qui torquet ipsos, & qui gladio iustitiae suae ex alto vulnerat. Erunt & in malo indurati, & malitia non displicebit illis, sed optabunt, quod dum viverent in hoc seculo, fuissent, & nunc etiam essent peiores: & si forte poeniteat eos praeteritorum criminum, nascitur ea poenitentia non ex amore, quo Deum: sed quo seipsum complectuntur, ut poenas nimirum evadere possent, si meliori modo vixissent. Habebunt ad hanc perpetuam desperationem, propter opinionem, quam de Deo & de eius misericordia concipient: rati Deum nunquam posse ipsis peccata commissa ignoscere, vel poenas laxare. Haec est causa blasphemiae. Cum enim amplius nihil boni aut commodi à Deo sperent vel expectent, conabuntur pro viribus suis linguas suas in Deum acere, & maledictis atque blasphemis sese vindicare.

DE POENA DAMNI.

Pena damni maior est, quam sensus.

VIS credere posset, post tot poenas haecenus commemoratas, adhuc superesse aliam, qua damnati affligentur? Certum tamen est, omnes praedictas poenas, nullam habere proportionem, cum illa, quae restat, & de qua nunc dicturi sumus. Attendite quaso, & cogitate, quanta debeat haec esse poena, quae cum tot, & tam horrendis poenis stipradictis, ne comparationem quidem ullam habere dicitur. Quas enim haecenus enumeravimus, harum pars maior ad poenam sensus pertinet. De qua nunc verò dicturi sumus, est poena damni: quae, ut supra obiter ostendimus, infinitis modis poena sensus maior erit: patet id manifestè ex hac ratione. Poena enim nihil aliud est, quam privatio alicuius boni, quod possidebamus, aut possesuros nos sperabamus. Quantò verò maius & pretiosius est bonum illud, quo privamur, tantò etiam maior est poena, quam percipit is, qui privatur: manifestum hoc est in amissione bonorum temporalium: quantò enim maiora sunt, quae quis amittit, tantò maior sequitur dolor vel poena.

Cum itaque Deus infinitum bonum sit, & quo maius esse non potest, omnia in se bona complectens: certum est, quod illius privatio, sit infinitum malum, quo peius esse non potest, & malum omnia in se mala continens. Ad haec cum Deus centrum sit animae rationalis, & locus, in quo omnis anima humana debet quiescere, si ab eo separetur, certè poena & dolor hinc oritur maximus, & separatio, quaefieri potest, amarissima. Merito itaque dixit Chrysostomus, si mille foci vel ignes tartarei simul in vnum congererentur, non possent animam adeo cruciare, quam cruciabit illam haec separatio.

Verbis exprimi non potest, quam crudele hoc erit tormentum, tanta separatio nec in militia, nec in carceribus fieri potest: sed & mitius multò est, si puer ab uberibus matris pendens rapiatur, & perpetuò à conspectu matris segregetur. Ut autem haec separatio profundius in animum tuum descendat, recordare crudelis istius mortis generis, quo Tyranni quidam nonnullos martyres excarnificaverunt: qui duarum arborum ramos insecti iusserunt, & singulorum ramorum extremitatibus singulos martyrum pedes alligari, quo peracto, funes, quibus rami tracti fuerant, praescindi subito mandarunt, ita ut rami summo cum impetu, atque maxima celeritate, in locum suum naturalem reuertentes, corpus in altum secum raperent, illud in geminas partes distraherent, & singuli rami singulas partes, diviso corpore secum auferrent. Si haec partium corporis à se invicem separatio, tam crudelis & immanis habita sit tyrannis: quid tibi videtur de illa separatione, qua mali separabuntur à Deo Creatore suo? non

enim illa vnius partis erit, sed animae totius: praesertim cum hac duratura sit, non modò tanto tempore, quanto rami illi in altum resiliabant, sed tanto, quanto Deus erit Deus, id est, sine vlllo termino, vel fine.

DE SINGULARIBVS

quorundam poenis.

RÆTER haecenus dicta tormenta, sunt & alia nonnulla: quae enim hucusque à nobis enumerata sunt, generalia sunt, & damnatis omnibus communia: restant & alia quadam praeparata, & proportionata (ut ita loquar) singulis secundum qualitatem criminum ipsorum: quod genus supplicij voluit Elias indicare, cum diceret. *Nemo*

iuxta plagam percutientis se, percussit eum? aut sicut occidit interfector eius, sic occisus est? In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, indicabis eam: medietas (iustitia Dei) in spiritu suo duro, per diem astus. Astus hic significat ardorem & furorem indignationis Dei. Spiritus verò durus austeritatem sententiae, quae castigabit culpam temporalem, poena aeterna. Mensura contra mensuram erit quantitas & proportio poenae, par qualitati culpae. Atque in hoc mirum in modum elucescet pulchritudo & ordo divinae iustitiae, dum unicuique reddetur meritum aut praemium, secundum qualitatem peccatorum.

Avari igitur (ut qui- *Enumeratio quorundam huius generis poenarum.*) dam Doctor ait) punientur illic miseranda quadam omnium rerum inopia: Pigri & ignavi ignitis telis incitabuntur: Gulosi & helluones incredibili fame & siti torquebuntur: libidinosi & luxuriosi flammis grateolentis sulphuris inuolentur: invidi praenimio dolore latrabit, & ululabit instar canum rabidorum: superbi & ambitiosi confusionem replebuntur, & ceteri quoque secundum qualitatem peccatorum, similibus poenis multabuntur. Vos itaque o idololatrae mundi huius, amatores honorum, cumulatōres divitiarum, inventores novarum vestium, ciborum, & voluptatum, va, & iterum va vobis. O perversa & infelix ciuitas Babylon, quae assumes tunc planctum supra te, quam alias, copiosis lachrymis ipse Saluator Christus defleuit, cum diceret, *Veni*

& tu cognovisses, & quidem in die hac. Utinam cognovisses nunc quam magno tibi constabunt huius mundi delitiae, & quam immanes, crudeles, & inexorabiles erunt tunc carnifices tui, & tortores, quos nunc idolorum instar adoras. Quemadmodum illis qui fructus acerbos atque immaturos comedunt dentes obstupefcunt: ita carnalibus hominibus, quia immatura quiete frui, & in valle miseriae Paradysum habere voluerunt, dentes in illa die obstupefcunt & pro quiete motum, pro felicitate miseriam, pro Paradiso Infernum invenient. Sic enim per Prophetam minatur illis Deus, dicens: *Omnis homo qui comederit vnam acerbam, obstupefcunt dentes eius.* Ille autem comedit vnam acerbam vel immaturam, qui voluptates & gaudia futurae vitae, delitijs & voluptatibus vitae praesentis vult anticipare, seu praevenire. Iccirco illi buccellae huiusmodi tunc amarescent, cum ante tribunal supremi Iudicis condemnabitur, eo quod ante tempus requiem & voluptatem quaesivit.

DE ATERNITATE

suppliciorum omnium.

PORRO si omnia praedicta supplicia tam dira sint & acerbata, quid quaso erit si illis etiam aeternitatem adiungamus, dicamusque tormenta gehennae finem non habitura? elapsis decies annorum millibus, initium habebunt alia centum millia:

Chrys. homil. de reparatione lapsum.

Simile.

Hoc generis mortis Corpora multata est, videlicet de Adonem in Martyrologio pridie Iulii Maii.

Qualitas poenae erit secundum qualitatem culpae.

Enumeratio quorundam huius generis poenarum.

Luc. 19. 44

Simile.

Hierem. 17. 36.

millia: & post centum illa annorum millia, tot millena millia succedent, quot stellæ sunt in cælo, & quot arena in magnilitoribus Oceani. deinde cum illa etiam ad finem peruenerint, noua tempora incipient, & damnatus, tantum poenarum suarum pensum quasi prius auspicabitur: sic rota tormentorum suorum perpetuo sine intermissione curret. *Preparata est*, inquit Eliaias, *ab heri vallis Tophet à Rege preparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta eius ignis & ligna multa, flatus Domini sicut torrens sulphuris, succendens eam.* Vallis hæc Infernus est, qui preparatus est ab heri, id est, ab orbe condito, in supplicium impiorum & peccatorum. Nutrimentum eius ignis, qui ardet & non consumitur, & ligna eius non mille falces sunt, sed tot fascium millia, quot millia damnatorum corporum in illo reperiuntur. Ne autem ignis hic vnquam extingatur, mandatum est Dæmonibus, vt succendant, & flatu suo exuscitent semper: qui cum immortales sunt, nunquam defatigantur: sed etsi illi defatigati fuerint, superest flatus Domini, qui non lassatur. Magna profecto res esset, & omnibus vobis optanda, homines huius æternitatis veram cognitionem habere. Sine dubio sola sufficeret ad vitam nostram refræandam. Quare non abs refuturum existimo, si exempla nonnulla producamus, quorum similitudine, in aliqualem æternitatis huius cognitionem quasi manu ducamur.

Propone itaque tibi supplicij genus in quibusdam protineis visitatum, vbi malefici viui exuruntur: & quo maiora sunt delicta, eò minor rogos extruitur, vt poena tantò sit prolixior, quantò vis ignis est debilior. Esset autem multò maior poena, si modus excogitari posset, eam diutius protrahendi. Dic mihi obsecro, si genus tormenti hoc tam durum & inhumanum iudicetur, quod tamen integrum diem vnum non durat, & quod tam exiguo igni exercetur: quale erit illud, quod in æternitate durabit, & cuius ignis tam copiosus erit, & tam immaniter ardebit? Possétne Mathematicus in vniuerso mundo reperiri, qui distantiam vtriusque generis supplicij suo ingenio & arte poterit metiri? Si itaque homo nullum periculum, nullum laborem, nullas molestias rectè, vt tormentum hoc temporale subterfugiat: quid non faciemus nos, vt æternum illud incendium euitemus?

Memento etiam tauri illius ænei, olim à Perillo inuenti, & immani Agrigentinorum tyranno Phalaridi oblari, in cuius latere ianua erat facta, per quam homines viuos in ventrem huius machinæ demittere solebat, ignemque subicere, & miserum hominem ardore metalli candentis paulatim, & lenta morte, crudelissima tamen exurere. Non poterat miser effugere, non respirare, non se defendere vel refrigerare, nullum habebat remedium aliud, quàm ardere, mugire, & sese hinc inde, in loco angustissimo, & feruentissimo vsque ad mortem volutare. Quis hæc supplicij genus, si vel audiat tantum describi, non detestetur, & ad solum nomen eius toro corpore non exhorrescat? aut cuius viscera non tremerent ad solum istius cogitationem?

Sed dic mihi amabo, o Christiane, quid illud supplicium aliud est, quàm somnium, si velimus cum is conferre, quæ nos hic tractamus? Si ad solam cogitationem horum contremiscae, quid faceres, si non tantum cogitares, sed ipse in hoc tauro inclusus lento

igne torrereris? Profectò tanta, & tam horrenda res est semper in tormentis esse, vt si vnus tantum ex filiis Adæ ad perpetua supplicia condemnatus esset, sufficeret, ad omnium scilicet hominibus pauorem & horrorem incuriendum. Non erat, nisi vnus inter Apostolos Christi, qui Dominum suum traderet, nihilominus cum diceret illis Iesus, *Amen dico vobis, vnus vestrum me tradet*, ceperunt omnes dolere, contristari & moesti esse, eò quod rem tam detestandam esse existimarent. Quomodo itaque nos non pauebimus & contristabimur, certò scientes scilicet tormentorum numerum esse infinitum, & quod via quæ ducit ad vitam adeò sit angusta? quodque tam latè explicat sinum suum Infernus, ad recipiendum tantam multitudinem damnatorum? Si hæc non credamus, vbi fides nostra? & si credamus, vbi est iudicium, & ratio nostra? Si quoque iudicium & ratio in nobis sit, cur non incedimus lugentes & plorantes alta voce per ciuitates & oppida? cur non currimus ad loca deserta & auiæ, sicut multi sancti fecerunt, vt habitemus inter bestias, vt vel sic horrenda hæc tormenta euadamus? Qui fieri potest, vt nocte vna securè dormiamus? quomodo non amittimus sensus omnes, ex sola tantarum poenarum, & vltimi huius periculi memoria? præsertim cum nonnunquam res multò minoris momenti, satis sit, ad non solum iudicium, & rationem hominis perturbandam, sed etiam ad vitam extinguendam.

Hæc autem maxima infelicitum illorum poena erit, quòd scient certò, Deum & tormenta sua simul currere, & nunquam deficere: ideoque miseria ipsorum nullam admittet consolationem, quia supplicia finem non habebunt. Si miseri illi crederent se post centies centena annorum millia, ex istis tormentis ereptum iri, magna hoc ipsis esset futura consolatio: quia etsi tempus hoc longissimum est, finem tamen aliquando haberet: supplicia verò eorum finem non inuenient: quia sicuti est apud diuum Augustinum: Miseris erit ibi mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors semper viuere, & finis semper incipere, & defectus deficere nesciet. Mors perimet, & non extinguit: dolor cruciabit, & patorem non fugabit: flamma comburet, & tenebras non discutiet. Sine fine semper cruciati, vident sine spe veniæ & misericordiæ: quod est miseria super miseriam. Si enim post tot millia annorum, quot capillos habuerunt omnes, quicunque fuerunt, & erunt poenas suas finire sperarent, multò leuius eas sustinerent: sed quia spem non habent, nec habebunt, desperatione deficient, & ad tormenta non sufficient. Hæc D. Augustinus.

Innuat id ipsum Psalmista cum dicit: *Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascit eos.* Gramen quod depascunt oues, non perit omnino: viuæ & integra manet radix, quæ origo vitæ est: vnde germinat iterum, & succrescit, vt nouum pabulum sit, & pecoribus noua pascua præbeat. Sunt itaque pascua campi perpetua, quia semper pascunt, & reuirescunt, seu renascuntur. Eodem modo & mors à damnatis pascitur, & sicuti Mors non morietur vnquam, ita semper hoc pabulo satiabitur, nec fatigabitur edendo, nec à vorando cessabit vnquam. Ita vt illa

habeat semper quod depascat, & illi semper quod pascantur.

Matth. 26, 15

Eccl. 1. Matth. 7.

August. de Spiritu & Anima c. 76.

Psal. 48, 19.

DIE

DIE SABBATHI, MEDITATIO VESPERTINA SEXTA.

DE GLORIA VITÆ CÆLESTIS.

HOC DIE SVB NOCTEM MEDITABERIS FELICITATEM & gloriam Vitæ celestis. Quæ meditatio tam utilis est, vt si accedat lumen viuæ fidei, afflictiones, miseriaeque omnes, quas pro his bonis adipiscendis patimur, dulces reddat. Si enim diuitiarum cupido mitiget labores & molestias omnes, quas sufferimus ijs conquirendis: & si amor prolis mulieres faciat partus dolores vltro desiderare, quid faciet amor horum bonorum, in cuius comparatione omnia alia bona, bona non sunt? Si Patriarchæ Iacob septem annis seruire pro Rachel visi sint pauci anni præ amoris magnitudine, quid faciet amor æternæ pulchritudinis, æternique matrimonij, si quis hæc oculis viuæ fidei contempletur? Re enim vera illius felicissimæ æternitatis consideratio, omnia quæcunque euenire possunt aduersa exiguæ negotio euertere idonea est.

VOLENS quispiam intelligere, & quasi gustare, qualia sint hæc bona, debet considerare, inter alia, quinque quæ in his inueniuntur, loci nimirum excellentiam, exultationes & gaudia istius Societatis, visionem Dei, gloriam corporum, & perfectionem omnium bonorum, quæ ibi reperiuntur.

Celi magnitudo & excellentia.

Primò considera dignitatem & excellentiam loci, & præcipuè magnitudinem eius, quæ est admirabilis. Si quis enim legat in grani & erudito auctore, quod quilibet stella firmamenti maior est vniuersa terra, & quod plus est, esse inter illas, tam nobilis magnitudinis, vt non agies vniuersæ terræ quantitatem excedant: deinde verò oculos noctu caelo fere no in altum attollat, videatque tantam in caelo stellarum multitudinem, & tot loca vacua, multo plurimum, maiorumque corporum capacia, quomodo is non mirabitur? quomodo non stabit attonitus? quomodo non extra se raptus, dum immensam illam magnitudinem loci intuerur, & multò plus dum supermi illius architecti recordatur, qui istam machinam fabricatus est?

Celi pulchritudo.

Pulchritudinem loci illius quis posset verbis explicare? Nam si Deus in hac valle lachrymarum, & locis illi confinibus, tam admiranda & formosa corpora atque spectacula creauerit, quid quæso creauit in illo loco, vbi est statio gloriæ, & sedes Maiestatis eius? Palatium magnificentiae? domus Electorum, & Paradisus omnium deliciarum?

Nobilitas beata societatis in caelo.

Apo. 7, 9.

Postquam ita tecum tractaueris excellentiam loci, perge ad contemplandum nobilitatem habitantium in illo: quorum numerus, sanctitas, diuitiæ & pulchritudo vincunt omnia, quæ vnquam in cor hominis ascenderunt. D. Ioannes ait, se vidisse turbam Electorum, quam nemo dinumerare poterat. Sola Angelorum multitudo, vt testatur Dionysius, tanta est, vt sine vlla comparatione superet multitudinem omnium rerum materialium. Confirmat hoc B. Thomas, dicens: quòd sicut vincit magnitudo caeli terræ magnitudinem, sine vlla proportionē: ita multitudo gloriosorum spirituum vincit multitudinem rerum, quæ sunt in hoc mundo simili augmento & proportionē. Quæ res poterit esse admirabilior? Certè si quis hæc bene perpenderet, sufficere possent ad commouenda & in admirationem rapienda omnia corda mundi huius. Porro si vnus Angelus, etiam minimus inter illos, pulchrior sit toto hoc visibili mundo; quid

erit videre tantam Angelorum tam formosorum multitudinem? quid videre singulorum perfectionem, & officia quibus singuli in illa superna ciuitate funguntur? Ibi discuntur Angeli, ministrant Archangeli, triumphant Principatus, exultant Potestates, dominantur Dominationes, fulgent Virtutes, coruscant Throni, refulcent Cherubim, ardent Seraphim, & omnes cantunt laudem & gloriam Deo. Si societas & conuersatio bonorum in hoc mundo tasi dulcis sit, & amabilis, quid erit ibi inter tantum bonorum numerum versari? cum Apostolis sermones conferre? cum Prophetis conuersari, cum Martyribus communicare, & vt simul omnia dicam, cum tot Electis negotium & consortium habere?

Si tanta gloria & gaudium sit cum societate bonorum, quid quæso erit gaudere & exultare de consortio & præsentia illius, quem laudant stellæ matutinae? cuius pulchritudinem Luna & Sol admirantur? ante cuius faciem Angeli genua flectunt? de cuius præsentia homines gloriantur? Quid erit videre ibi summum & vniuersale illud Bonum, in quo bona omnia comprehenduntur? mundum illum magnum, in quo sunt omnes mundi? & qui est Vnus, in quo sunt omnia? qui licet simplicissimus sit, omnium tamen perfectiones brachijs suis complectitur? Si tanta fuerit olim felicitas videre Salomonem Regem, vt diceret Regina Sabæ: *Beati viri tui, & beati serui tui hi, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam*: quæ felicitas erit videre summum illum Salomonem? æternam illam Sapientiam? infinitam Magnitudinem? inestimabilem Pulchritudinem? immensam Bonitatem? cum hoc gaudere semper? Hæc est essentialis gloria Sanctorum. Hic est vltimus finis & centrum omnium nostrorum desideriorum.

Deinde & corporum gloriam tecum perpende, in quibus nihil erit, quod non erit glorificatum. Singula enim membra & sensus singuli suam habebunt peculiarem gloriam, & obiectum in quo sese oblectabunt.

Habebunt ibi corpora dotes quatuor singulares, & dotes vt sunt subtilitas, agilitas, impassibilitas & claritas: quæ tanta erit, quod teste Christo, *Iusti fulgebunt vt Sol, in regno Patris*. Sed si Sol vnus, qui voluitur in medio caeli huius, sufficiens sit, ad illuminandum, & ad latificandum mundum hunc vniuersum, quid facient tot Soles, & tot lumina, qui in isto loco lucebunt?

Ceterum ne longior sim, inuenientur in illa gloria om-

Aug. de Ci-
uit. Dei, lib.
22. cap. 30.

ria omnia bona simul congregata, & in vnum co-
cervata: Omnia verò mala procul hinc exulabunt.
Erit ibi sanitas sine infirmitate, libertas sine seruitute,
pulchritudo sine deformitate, immortalitas sine cor-
ruptione, abundantia sine necessitate: quies sine per-
turbatione, securitas sine timore, scientia sine errore,
satietas sine nausea, gaudium sine tristitia, & honor
sine contradictione. Erit ibi teste Augustinus vera
gloria, ubi laudantis nec errore quispiam, nec adula-
tione laudabitur. Verus honor qui nulli negabitur
digno, nulli deferetur indigno: sed nec cum ambiet
vllus indignus: ubi nullus permittetur esse nisi di-
gnus. Vera pax ibi est, ubi nihil aduersi, nec à seipso,
nec ab alio quispiam patietur. Premium virtutis erit
ipse, qui virtutem dedit, & qui seipsum, quo melius
& maius nil possit esse, promisit. Quid est enim aliud
quod per Prophetam dixit: *Ero illorum Deus, & ipsi
erunt mihi populus*; nisi, ego ero vnde facientur: ego ero
quocumque ab omnibus honestè desiderantur, & vita,
& salus, & victus, & copia, & gloria, & honor, & pax,
& omnia bona. Sic enim & illud rectè intelligitur,
quod ait Apostolus: *Ut sit Deus omnia in omnibus*. Ipe
finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fine vide-
bitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione lauda-
bitur.

1 Cor. 15, 18

Locus iste erit spatiosus, iucundus, amoenus, lu-
cidus & securus. Societas optima & gratissima. Tem-
pus perpetuo idem, & sibi simile. Non erit ibi or-
tus aut occasus Solis distinctio, sed erit vna conti-
nua & simplex æternitas. Erit ibi perpetuum ver,
quod tepore & vento Spiritus sancti fecundatum,
semper florebit. Ibi omnes lætabuntur, omnes canta-
bunt, omnes laudabunt, & glorificabunt Deum, sum-
mum omnium datorem: cuius benignitate viuunt,
& regnant in ista beata gloria. O ciuitas celestis, o ha-
bitatio secunda, terra ubi inuenitur quicquid delectat,
populi sine murmure, vicini quieti, homines nula
necessitate obnoxii. O si misera hæc vita ad fi-
nem venisset: o si exilium meum esset consumma-
tum. Quamdiu prolongabuntur dies peregrinationis
meæ? Quando veniet dies illa? quando apparebo ante
faciem Dei mei?

Psalm. 41, 3

TRACTATVS SEXTVS.

DE GLORIA PARADYSI,
in quo subius explicantur ea, quæ in medita-
tione præcedenti posita sunt con-
tractius.

INTER eas res, quæ sine intermissio-
ne nobis in hac valle lachrymarum me-
ditande sunt, nequaquam minima est
felicitas celestis gloriæ. Sola enim suf-
ficit ad corroborandum nos, animum
quæ nobis addendum, in omnibus aduersitatibus &
tribulationibus quæ nobis occurrunt, dum ad hanc
beatitudinem properamus. Cum Deus Abraham ter-
ram promissionis polliceretur, voluit ut eam prius
circumiret, & collustraret, dicens: *Leua oculos tuos
in directum, & vide à loco in quo nunc es, ad Aequi-
lonem & Meridiem, ad Orientem & Occidentem.*
*Omniem terram quam conspicias tibi dabo, & semini tuo
usque in sempiternum.* Leua & tu, o anima mea, ocu-
los tuos in altum, relinque inferiora negotia omnia,
& terrenis cogitationibus noli occupari. Euola spi-
ritualibus pennis tuis in terram illam nobilem pro-
missionis, & vide cum attentione longitudinem eter-
nitatis, copiam felicitatis, & magnitudinem diuitia-
rum illius: cum omnibus alijs voluptatibus, & bo-
nis, quæ in ea sunt.

Genes. 15, 14

Reg. 10.

Scriptum est, Regiam Sabæ audita fama Salo-
monis, è longinquis regionibus excitam cum ma-
gno comitatu, & pretiosis donis venisse Hierosoly-

mam, ut videret & audiret magna illa & mirabilia,
quæ de hoc Rege dicebantur. Cum verò fama cæ-
lestis illius Hierusalem, & Regis summi, qui in il-
la dominatur, non minor sit: ascende & tu, o homo,
in spiritu ad celebrem hanc ciuitatem, ad contem-
plandum miram sapientiam supremi illius Regis, &
pulchritudinem templi, & habitacula sanctorum, &
ordines ministrantium, & vestes domesticorum, &
gloriam politicamque administrationem nobilis hu-
ius ciuitatis. Si enim horum singula bene expende-
re & examinare noueris, eris quasi non habens am-
plius animum, & spiritus tuus forsitan leuabitur su-
pra te, fateberisque ne minimam huius gloriæ at-
que maiestatis partem vnquam tibi cognitam aut an-
nunciatam fuisse. Etenim ad harum rerum cogni-
tionem necessarium est speciale lumen Dei, quem
admodum discretè testatur illud Apostolus, cum in-
quit: *Memoriam facio vestri in orationibus, ut Deus* Ephes. 1, 16.
*Domini nostri Iesu Christi, pater gloriæ det vobis spiri-
tum sapientiæ, & reuelationis in agnitione eius, & illu-
minet oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocatio-
nis vestræ, & quæ diuinitas gloriæ beatitudinis eius, quam
preparauit Sanctis.*

Sunt quidem in hac materia res plurimæ confide-
randæ: sed ne prolixiores simus, quinque illa quæ su-
perius breuiter enumerauimus, diligenter discuti-
mus & perpendamus: excellentiam nimirum loci,
gaudia ciuium & societatis quæ in illo est, præsentiam
seu visionem Dei, gloriam corporum, & æternitatem
tantorum bonorum.

Sex in hoc
tractatu
confide-
randa.

DE PULCHRITUDINE,
excellentiæ, & dignitate loci celestis.

CONSIDERA primum, quæ sit pul-
chritudo loci huius, quæ allegorice,
& quasi per figuram externam describi-
tur à B. Ioanne in Apocalyp. his verbis:
Et venit vnus de septem Angelis & locu- Apoc. 21, 9.
tus est mecum dicens: Veni & ostendam tibi sponsam
uxorem Agni, & suscepit me in spiritu in montem ma-
gnum & altum: & ostendit mihi ciuitatem sanctam Ie-
rusalem, descendentem de calo à Deo, habentem clarita-
tem Dei, & lumen eius simile lapidi pretioso, tanquam la-
pidi Iaspidis, sicut Crystallum. Et habebat murum ma-
gnum & altum, habentem portas duodecim, & in portis
Angelos duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt nomina
duodecim tribuum filiorum Israel. Ab Oriente, porta
tres: & ab Aquilone, porta tres: & ab Austro, porta
tres: & ab Occasu, porta tres. Et murus ciuitatis habens
fundamenta duodecim: & in ipsis duodecim nomina, duo-
decim Apostolorum & Agni. Et qui loquebatur mecum
habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur
ciuitatem & portas eius, & murum. Et ciuitas in quadra-
ta posita est, & longitudo eius tanta est, quanta & latitudo,
& mensus est ciuitatem de arundine aurea per stadia
duodecim millia, & longitudo, & altitudo, & latitudo
eius equalia sunt. Et mensus est murum eius centura
quadragesima quatuor cubitorum, mensura hominis, quæ
est Angeli. Et erat structura muri eius ex lapide Iaspi-
de: ipsa verò ciuitas aurum mundum, simile vitro mun-
do. Et fundamenta muri ciuitatis, omni lapide pretio-
so ornata. Fundamentum primum, Iaspis: secundum,
Sapphirus: tertium, Chalcedonius: quartum, Smarag-
dus: quintum, Sardonyx: sextum, Sardius: septimum,
Chrysolitus: octauum, Beryllus: nonum, Topazius: deci-
mus, Chrysoprasus: vndecimum, Hyacinthus: duo-
decimum, Amethystus. Et duodecim porte, duodecim
margarite sunt, per singulas: & singule porte, erant
ex singulis margaritis: & platea ciuitatis aurum mun-
dum, tanquam vitrum perlucidum. Et templum non
vidi in ea Dominus enim Deus omnipotens templum il-
lius est, & Agnus. Et ciuitas non eger sole, neque luna, Esa. 60.
vi lu-

Pulchritu-
do celestis
patria.

ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est Agnus. Et ambulant gentes in lumine eius: & Reges terra afferent gloriam suam & honorem in illam. Et porta eius non clauduntur per diem: nox enim non erit illi. Et afferent gloriam & honorem Gentium in illam. Non intrabit in eam aliquod coquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium: nisi qui scripti in Libro vite Agni.

Ica. 60.

Apocal. 21.

Et ostendit mihi fluvium aque vive, splendidum tanquam chrysellum, procedentem de sede Dei & Agni. In medio platee eius, & ex utraque parte fluminis Lignum vite, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem Gentium. Et omne maledictum non erit amplius: sed sedes Dei & Agni in illa erunt, & serui eius servient illi. Et videbunt faciem eius: & nomen eius in frontibus eorum. Et nox ultra non erit, & non egebunt lumine lucerna, neque lumine solis: quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in secula seculorum.

Ica. 60.

Ecce mi frater, habes hic egregie descriptam huius civitatis pulchritudinem. Ceterum hic observandum est, predictas res non esse materiales, non iuxta verborum, & syllabarum significationem seu numerum, sed secundum spiritum intelligi debere: res esse spirituales & immateriales, multo ips pulchriores & magnificentiores, quæ per externas illas (quæ pretiosiora dari non possunt) adumbrantur.

Sita est civitas hæc super omnes cælos, magnitudo eius & latitudo seu capacitas eius superat omnem mensuram. si enim qualibet stella tantæ magnitudinis sit, ut supra dictum est: quàm amplum & spatiosum erit cælum illud, quod omnes stellas, omnes sphaeras inferiores, cum ipso firmamento, quasi in sinu suo complectitur & ambit? Non est magnitudo in terra, quæ cum hac comparata non plus dissimilitudinis, quam similitudinis habet. Dicit enim quidam vir Sapiens, quod ab occidentali parte Hispaniæ novæ, ad ultimam Indiæ littoræ, id est, ab Occidente in Orientem (si ventus secundus sit) navis paucis diebus percurrit. At stella (quæ tamen levisima est & velocissima) multos annos currere deberet, priusquam illam cæli regionem vel radijs suis posset illuminare.

Simile.

Pulchritudo cæli.

Si ulterius inquiras de labore atque artificio ædificiorum, ea tanta sunt, ut nulla lingua exprimere, nulla mens excogitare sit idonea: si enim quæ cæli de foris hominibus conspicua sunt, tam venusta, tam formosa sunt: qualia putas sunt illa, quæ intus lucent, & mortalium oculis sunt abscondita? & si ab hominum manibus opera tam affabre, tamque ingeniosè facta fabricentur, ut oculos intuentium seducant, & in stuporem rapiant: qualia & quanta illa erunt, quæ manus Domini condidit, in illa Regia, in illo Palatio, & in domo voluptatis, quam Deus Electis suis construxit & præparavit? Propterea exclamavit Propheta: *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & desicit anima mea in atria Domini.*

Psalm 83, 2.

Civium Nobilitas.

Nobilem civitatem præ ceteris & celebrem faciunt Ordo & conditio civium, bonaque & politica Reip. administratio: ut civis nimirum nobiles sint, atque inter se concordēs: Sed cuius ingenium tam fertile, aut cuius eloquentia tam copiosa erit, ut excellentiam huius loci pro reidignitate posset explicare? Omnes civis & domestici illius nobiles sunt, nemo popularis, nemo conditionis servilis: Omnes enim appellantur & sunt filij Dei, & tam inter sese concordēs sunt, ut vnam omnes habeant animam, & cor vnum: tanta in pace viuentes, ut civitas ipsa Hierusalem quod est, visio pacis appelletur. Vis autem numerum incolarum scire, vis nosse quàm populosa sit, audi Ioannem in Apocalypsi. *Post hæc vidi turbam*

Apocal. 7, 9

magnam, quàm dēnumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amittit stolis albis, & palma in manibus eorum, & clamabant voce magna dicentes, Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno. Altipulatur huic Propheta, cum ait: *Milia millium ministrabant ei, & decies milies centena millia assidebant ei.*

Dan. 7, 10.

Noli autem arbitrari esse illic strepitum, turbam, vel ataxian aliquam, eò quod tantus esse dicatur hic numerus congregatus: multitudo enim ibi non erit causa confusionis, sed maioris ordinis, concentus & harmoniæ. Ille enim qui ineffabili harmonia motum cælorum, & stellarum cursus ordinavit, quique singulis nomina sua indidit, idem instruet, ordinabitque tam innumerabilem exercitum Beatorum, maxime concinnè & compositè, dans vnicuique locum & gloriam, secundum opera sua & merita. Est enim hic locus Virginibus attributus, alius Confessoribus, alius Martyribus, alius Patriarchis & Prophetis assignatus: alius denique Apostolis & Evangelistis preparatus & dedicatus. & sic de reliquis dispositum est, ita ut singuli per singula loca ordine pulcherrimo sint distributi. Eodem modo & Angeli in tres Hierarchias secti sunt, & iterum in Choros novem divisi, quibus omnibus supereminet Regina Angelorum, quæ sola per se Chorum facit, quia nec parem habet sibi, nec similem. Tandem verò super omnes Choros sedet sanctissima humanitas Christi, à dextris Maiestatis Dei in altissimis.

Ioan. 14.

Tu itaque o anima mea, percurrere nunc omnes Choros istos, spatia per plateas istas, perultra ordines horum civium, pulchritudinem huius civitatis, nobilitatem & magnificentiam Incolarum: saluta singulos nominatim, & pete ab illis suffragia, & intercessionem orationum. Saluta & dulcem illam patriam, & tanquam peregrinus à longè videns defige oculos animæ tuæ in illam, & dic: Salve dulcissima patria, terra nobis promissa, portus securitatis, locus refugij, domus benedictionis, Regnum omnium seculorum, paradysus deliciarum, hortus florum æternitatis, area bonorum omnium, corona Iustorum, finis ultimus, & centrum omnium nostrorum desideriorum. Salve Mater nostra, spes nostra, ad quam suspiramus, pro qua gemimus & pugnamus, usque in hanc horam, quia scimus quòd non coronabitur, nisi qui legitime certaverit.

Salutatio ad celesti. Hier.

Gaudium trium trium.

2. Timoth.

DE SECVNDO Gaudio quod percipiet anima ex societate & consortio Sanctorum.

POST præcedens gaudium, quis enarrare posset, quanta erunt, quæ quis ex tam felici præsentia & societate omnium Sanctorum capiet? Illic enim virtutis charitatis erit perfecta & omnibus numeris absoluta: cuius est omnia facere communia. Pro hac impetranda orabat Christus, cum diceret: *Rogo te pater, ut illi vnum sint*, per amorem, sicut nos vnum sumus, per naturam. Ibi enim perfectio illa observabitur. Ibi omnes vnum sunt, magis etiam quàm membra vnius eiusdemque corporis, quia omnes participiant de eodem spiritu, qui dat omnibus vnum esse, & vnam beatam vitam. Dic mihi, quid causæ est, cur membra vnius corporis tantam inter se habeant unitatem & concordiam? causa est, quia spiritus sanctus omnes de vna eademque forma communicant, quæ est vna eademque anima: quæ dat vnicuique esse vnum, & vitam vnam. Si anima, seu spiritus humanus tantæ sit efficacis, ut possit inter membra tam longè inter se & officio & natura differentia, tantam unitatem conciliare, quanto magis poterit Spiritus divi-

Simile.

diuinus, per quem viuunt omnes Electi (quia est tantum, anima communis omnium). tantam & multo maiorem perfectioremque vnitatem facere, inter ipsos calorum ciues & incolae: praesertim cum causa sit multo nobilior, & virtus potentior, quae etiam dat multo nobilior esse, & excellentiorem producit effectum.

Die mihi, si hoc modo vnitatis & amor omnia communia faciant, tam bona quam mala (quemadmodum illud experimur in membris vnus corporis, & in amore Matris erga liberos, & liberorum erga matrem, qui tam bene gaudent de bonis illius, quam de propriis) quantam letitiam vnus Electus ex gloria capit omnium aliorum, dum quemlibet, & singulos amet sicut semetipsum? Nam (sicut beatus Gregorius ait) haereditas caelestis pro toto exercitu Sanctorum est vna, & pro vno illorum tota: singuli enim de gaudio omnium tantam percipiunt letitiam, quantum perciperent si ipsi omnium possiderent. Quid vero hinc consequens est, nisi quemadmodum Electorum infinitus est numerus, ita & singulorum gaudium futurum sit infinitum? quid hinc colligitur, nisi quod excellentiam & dignitatem omnium singuli etiam habebunt totam? quidquid enim quis non habebit in semetipso, in altero est habiturus. Spirituali modo erunt illic Electi, quasi septem filij Iob, inter quos erat tantus amor & concordia, ut facerent conuiuia per domos, vnusquisque in die suo. Ex quo sequebatur quod vnus de alterius diuitijs & bonis tantum participabat, quantum de suis proprijs.

Erant itaque vniuscuiusque diuitiae propriae alijs omnibus communes, & communes omnium singulis erant propriae. Hoc operabatur in sanctis istis fratribus, amor & fraternitas.

Sed quanto maior est fraternitas Electorum? quanto copiosior fratrum numerus & multitudo? & quanto vberiores, pretiosioresque sunt illic diuitiae? de quibus omnibus gaudebunt singuli? Quae si ita sint (ut sunt reuera) qualia erunt haec conuiuia quae agitantur illic Seraphim, Spiritus altissimi, & Throno Dei proximi, quando oculis nostris dignitatem & nobilitatem suae conditionis reuelabunt? & claritatem suae visionis ardoremque suae charitatis nobis communicabunt? Qualia erunt conuiuia, quae celebrabunt Seraphim, in quibus clausi sunt omnes thesauri Sapientiae diuinae? Qualia erunt conuiuia Thronorum, Dominationum, & aliorum beatorum Spirituum? Quanta illic voluptas erit, quando nos ipsi summa cum exultatione videbimus exercitum illum gloriosorum Martyrum, qui amici sunt stolis albis, triumphales palmas in manibus suis portantes, vna cum armis suis, quibus interfecti de mundo triumpharunt? Quam iucundum erit videreturam illam vndecim millium Virginum, & decem millium Martyrum, imitatorum gloriae & Crucis Christi? Maurorum quoque, Thebeorum cum alijs infinitis multitudinibus? Quanta delectatio erit videre illic gloriosum illum Diaconum, cum sua craticula, fulgentem clarius ipsis flammis, quibus vstulatus est, cum insultaret Tyranno, & lallaret ipsos tortores incredibili sua patientia? Quantum erit gaudium praesentem illic cernere Virginem illam pulcherrimam D. Catharinam, rosas & violas redimitam, rotas & nouacula armis fidei & spei superantem? Septemfilios Machabaeos nobiles, cum pia & magnanima Matre illorum, spernentes omnia tormenta, ne violarent legem Domini? quod monile ex auro & gemmis pretiosis confectum tam gratum erit oculis nostris, quam collum Ioannis Baptistae, qui capite truncari maluit, quam adulterium Regis dissimulare? Quae purpura rutilabit adeo, *Granaetens. Opusc. spiritual.*

quam suo rubedine corpus illud felicissimi Bartholomei, non superabit? Beatum Stephanum tot vulneribus a lapidibus acceptis insignitum illic intueri, quid quae aliud erit, quam videre vestem pyropis, saphyris, & hyacinthis distinctam, iucundissime relucens? Et vos gloriosi Principes Ecclesiae, quomodo radiabitis, decies sole clariiores, tu Paulus cum gladio, & tu Petrus cum vexillo triumphali Christi tui praecceptoris, quibus armis coronam martyrij meruistis? Quam ineffabile itaque gaudium erit, vnumquemque de omnibus his tanquam de proprijs gaudere? O gloriosum conuiuium, o epulum regale, o mensa digna Deo, & omnibus eius Electis. Eant nunc, eant mundi amatores, cum impuris & carnalibus suis conuiuijs, & rumpant ventres suos incondita superfluitate. Tale conuiuium, quale hoc est, Deo conueni, ubi talia condimenta, talesque administrantur epulae.

Ascende nunc altis super omnes Choros Angelorum, & aliam inuenies gloriam magis singularem: quae admirabili modo laetificat hanc Aulam, & incredibili dulcedine ciuitatem Dei inebriat. Leua oculos, & vide Reginam misericordiae, plenam claritate & pulchritudine, cuius gloriam mirantur Angeli, & de cuius magnificentia gloriantur homines. Haec est Regina coeli, coronata stellis, amicta sole, lunam habens sub pedibus, & benedicta inter omnes mulieres. Totam nunc mentem, omnemque animum huc aduerte, & vide quanta volesitas e. it cernere talem Dominam & Matrem nostram non iam genibus suis positam ante miserum praesepe iacentem; non iam dolentem & maestam ob vaticinium Simeonis: non iam plangentem & querentem per omnes vicos & plateas amissum dulcissimum filiolum; sed cum inextimabili pace & securitate sedentem iuxta filium, securam nunc, quod non amplius perdet incomparabilem hunc thesaurum. Non iam necesse est querere noctis silentia, & cum filio in Aegyptum fugere, ut eum ab ira Herodis abscondat. Non iam amplius sub crucis umbra stabit, sanguinis ritulos defluentes in caput accipiens, illosque in perpetuam dolorum suorum memoriam in vestibus suis circumferens. Non iam amplius tristi illo collybo cruciabitur, ut Magistrum Discipulo & Dominum seruo permutare cogatur. Non iam in posterum proferet vnquam tam lamentabilem vocem, verbumque doloris plenum, quale sub sanguinea crucis arbore proferebat: *Fili mi Absalon, Absalon fili mi: quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te: Absalon fili mi, fili mi Absalon.* Omnia haec transferunt, & quae visa est in hoc mundo afflictio & tribulatio, plus quam vlla creatura, nunc vicissim videtur super omnes creaturas eleuata, semper in Summo illo bono exultans, & dicens: *Inueni quem quaeisui amare, tenebo eum, & non dimittam.*

Si videre Mariam tantum futurum sit gaudium, quantum erit conspiceri ipsius Christi Humanitatem, gloriam, & pulchritudinem corporis illius, quod tam crudeliter laniatum pro nobis pependit in cruce? Erit profecto, teste Bernardo, res omni suauitate plenissima, homines videre hominem vnum, omnium hominum Creatorem. Parentibus & cognatis summus honor est, si quando filius aut cognatus Cardinalis fiat aut ad Pontificis Romani fastigium eleuetur: quanto vero maior erit honor, maiorque voluptas videre Dominum, qui caro nostra & sanguis noster est, sedentem a dextris Patris, & factum caeli terraeque Regem & Imperatorem? Quomodo admirabuntur homines, inter Angelos videntes Dominum domicilij huius & communem Creatorem omnium, non Angelum, sed hominem esse? Si homo capitis sui honorem, suum esse honorem existimet,

B. Maria Virgo.

Apoc. 12 v. 1. Luc. 1, 28.

Luc. 2.

3. Reg. 18, 33.

Cant. 5, 4.

Humanitas Christi.

S. Bern. lib. 2o serm. 18. Cant. simile.

Cant. 8, 1.

mer, propter necessitatem & coniunctionem qua est inter utrumque: quid quaeso, fiet illic, ubi tam arcta coniunctio atque unitas erit membrorum, & corporis? ubi honorem Domini sui singuli honorem suum & gloriam eius singuli suam gloriam arbitrabuntur? Huius gaudij magnitudinem, quam mens allequi, quam lingua posset commemorare? Quis tam beatus erit qui tantorum bonorum fructus promerebitur? *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inueniam te frater, & deosculer te, osculo pacis, & labijs deuotionis, teque amplectar brachijs charitatis?* O dulcissime Domine quando, quando? quando erit dies illa? quando apparebo ante faciem tuam? quando satiabor gloria tua? quando videbo faciem tuam, in quam Angeli videre desiderant?

DE TERTIO GAUDIO, QVO anima beata visione Dei afficitur.

Gen. 49, 15.

MAGNA profectio sunt quae diximus hactenus: sed infinitis modis maius & gloriosius erit videre, non in anigmate, ut nunc, sed perspicue & sole meridiano claris diuinam illam faciem, in qua consistit essentialis gloria Sanctorum. Inflammat certe desiderium gaudiorum celestium plurimum quae supra dicta sunt, sed huic Dei visioni comparata verè puerorum ludus sunt. De Isachar dicitur, quod *vidit requiem, quod esset bona, & terram quod esset optima, & supposuit humerum ad portandum, factusque est tribus seruiens*. Requies & gloria Sanctorum bona quidem est, terra verò quae requiem hanc producit longè est optima. Haec est facies & pulchritudo Dei, de cuius aspectu procedit omnis quies & gloria. Illa facies sola est & sufficiens animabus nostris requiem dare perfectissimam. Possunt quidem dulcedo & suauitas creaturarum animabus nostris aliqualem conferre delectationem, satiare verò non possunt. Si bona superius commemorata tanta nos letitia extollunt, quanto maiori extollet illud bonum, quod omnem omnium bonorum perfectionem complectitur? & si visio creaturarum tam futura erit gloriosa, quanto quaeso gloriosior erit illa facies, illud lumen, ea pulchritudo, à qua quidquid pulchrum est, suam pulchritudinem venustatemque mutuatur? quanta voluptas erit prospicere in essentiam illam admirabilem: essentiam simplicissimam, & tamen diffusam omnibusque communicabilem. Quam iucundum erit Visionis unitate cernere Beatissimam Trinitatem: gloriam dico & omnipotentiam Patris, Filij sapientiam, & Spiritus sancti amorem, atque bonitatem.

Similitudo B. Fulgentij

Videbimus Deum, videbimus nos ipsos, videbimus res omnes in Deo. Demonstrat hoc appositissima similitudine B. Fulgentius. Quemadmodum, inquit, is qui speculum ante se habet, & in illud intuetur, videt is speculum, videt semetipsum in speculo, videt & omnem suppellectilem, omnesque res eas, quae sese speculo obijciunt: Ita quando intuebimur speculum diuinæ Maiestatis, speculum sine macula, videbimus in eo Deum praesentem, videbimus nos ipsos in illo, videbimus omnes res, quae extra illum sunt, secundum cognitionem maiorem, aut minorem, quam illic vnusquisque habebit.

Ibi quiescet appetitus intellectus nostri, nec amplius sapere quicquam desiderabit: habebit enim in conspectu suo omnia, quae sciri possunt. Quiescet hic cupiditas voluntatis: amabit enim vniuersale bonum illud, in quo bona omnia sunt reposita, extra quod nullum bonum reperitur, quod gaudium vllum verum animabus potest adferre. Ibi appetitus omnes edendi bibendique satiabitur abundantia celestium epularum, quae sic os cordis nostri implebunt,

ut nihil sit, quod amplius appetere possemus. Ibi tres illae virtutes: Fides, Spes, & Charitas, quibus in hoc seculo potissimum honoratur Deus, liberalissimam suam mercedem accipient. Fides visionem, Spes possessionem, & Charitas imperfecta summam perfectionem pro premio est receptura.

Ibi videbunt, amabunt, gaudebunt, laudabunt, satiabuntur sine radio vel lassitudine, & esurientissime necessitate. Ibi cantabunt semper canticum illud nouum, quod cantari audiuit Ioannes in Apocalypsi, quod vocatur nouum: Nam etsi eodem semper cantabitur modo (quia communis laus est, ad vnam pertinet communem omnibus gloriam) nihilominus semper nouum erit, quoad gustum & suauitatem: eundem enim gustum, eandem suauitatem quam habuit ab initio, habebit semper absque fine: Non canescet aut inueterascet gaudium Sanctorum, sicuti nec corpora senescunt; qui enim facit, quod celi tot annorum spatij in iuuenili flore permanent, semperque noui sunt, idem faciet ut flos gloriae semper nouus, semper recens sit, nec vnquam marcescat.

DE QUARTO GAUDIO, QVO anima ex gloria corporis cumulabitur.

DE essentiali gloria Sanctorum diximus: Sed liberali illi patri, iustoque iudici, non satis est hanc gloriam tantum esse in animis, voluit etiam magnificentiam suam erga corpora manifestare, & irrationabili creaturae in aula sua regia locum dare. O amator hominum, o bonorum remunerator. Quid commertij foetidae carni, & in stercoreis desideriorum suorum computrescenti cum sanctuario celorum? caro quae in stabulo palo alligari debebat, ecce quomodo inter Angelos Dei inuenitur? Relinque o Domine, puluerem in puluere: non enim decet sanctuarium tuum, terram super caelos eleuari.

Qui verò dixit: *Benedicam Israheli, augebo & multiplicabo eum valde, etiam si filius ancillae sit*. Idem quoque voluit ostendere beneuolentiam & fauorem suum erga corpora Sanctorum, propter communionem & parentelam, quam habent cum animabus. Voluit enim, ut quae iugum pariter cum animabus portarunt, etiam in eadem requie & gloria partem habeant. Et sicut anima (quia in hac vita sese voluntati diuinæ conformem fecit) gloria diuinæ fit participes, ita quia corpus contra naturales suas inclinationes animae voluntati paruic, eiue conforme se fecit, etiam illud de eadem gloria participabit. Atqui hoc modo iusti erunt, tam in corpore, quam in anima glorificati, & toti gloriosi: sicuti dicit Propheta: *dupliciter possidebunt in terra sua, gloriam scilicet corporis & animae*.

Quid dicam de gloria sensuum; quilibet habebit ibi delectationem & gloriam suam singularem. Oculi renouabuntur, & clariores erunt ipso Solis lumine. Videbunt ibi Palatium Regis purissimum, clarissimum, & latissimum: videbunt gloriosissima corpora, amenissimos campos, aliaque plura quae illic in oculis beatorum incurrent. De quibus diuus Augustinus: Super haec omnia, inquit, est consociari Angelorum & Archangelorum coetibus, Thronis, & Dominationibus, Principatibus, Potestatibus, omniumque celestium & supernarum virtutum contubernijs perfui, & intueri agmina Sanctorum splendens syderibus micantia, Patriarcharum fide fulgentia, Prophetarum spe letantia, Apostolorum in 12. tribubus Israhel orbem iudicantia, Martyrum purpureis victoriarum coronis lucentia, virginumque choros cantantibus fertis redimitos inspicere? De Rege autem qui

1. Manual.
cap. 16.Aurium
gorta.

Apoc. 19, 6.

Narium
fuitat.

2. Cor. 2.

Ofc. 14.

Eccl. 24, 10.

Gustus bea-
titud.

Palm. 33, 9.

Palm. 35, 9.

Tactus bea-
titud.

qui horum agminum medietas sedet. dicere vox nulla sufficit. Et alio loco: O felix iucunditas, & iucunda felicitas. Sanctos videre cum Sanctis esse, & esse sanctum, Deum videre, & Deum habere in æternum, & vltra.

Aures sine intermissione audient ineffabilis illius Musicæ concentum & harmoniam: cuius vox vna sitis est, ad incredibile voluptatē omnium hominum corda perfundenda. Sonant enim ibi semper, vt ait beatus Augustinus, melliflua hymnorum Organa. Tunc complebitur illud, de quo Ioannes scribit: *Post hæc audiui, ait, quasi vocem tubarum multarum in celo dicentium, Halleluia. laudem dicite Deo nostro omnes Sancti eius, & qui timeis Deum, pusilli & magni. Et audiui vocem quasi tubæ magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium, Halleluia: quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens: gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius preparavit se.*

Nares quoque in solito & suauissimo recreabuntur odore, non vaporoso illo, vt nunc, qui cerebrum sepe offendit: sed odore proportionem habente, secundum gloriæ qualitatem. Vti enim in inferno ex damnatorum corporibus fætor exhalat intolerabilis, sicut diximus, ita in celis suauissimum odorem spirabunt corpora Sanctorum. Si enim illorum corpora in sepulchris inuenta, quod sapius compertum est, summam dederunt odoris suauitatem, nondum glorificata, vel immutata: quantum odorem nunc dabunt, excocta iam Solis increati ardore omni putredine: si tantum corpora, quantum animæ de se se effundent? & si mortales adhuc bonus odor, teste Apostolo, Christo fuerint, quidni optimus erunt iam immortales & gloriosi? Ita vt merito dictum sit apud Oseam: *Sancti tui Domine florebut in lilium, & sicut odor balsami erunt ante te.* Si tam gratus erit odor creaturarum, quid erit ipsius Creatoris, qui de seipso dicit: *Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans dedi odorem, quasi myrrhā electā dedi suauitatem odoris?*

Similiter & gustus erit plenius incredibili sapore & dulcedine, non ad sustentationem vitæ, sed ad perfectionem omnis gloriæ: qui sapor eo gravior erit, quo maiori cum appetitu semper gustabitur. Qui enim Dominum Deum comedent, adhuc esurient, ait Scriptura, ac proinde erit semper fames, sine tamen vlla necessitate. Nam cibabit eos semper, de quo dicitur: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus.* Comedent igitur semper Sancti, sed præminia dulcedine nunquam satiabuntur, & de torrente voluptatis potabit eos ille, apud quem est fons vitæ.

Tactus denique in mutuo pacis osculo, vt quidam ait, ipsius Dei incarnati, & Sanctorum summè delectabitur. Quid amabo tunc sentiet felix illa anima, quando videbit quod propter mortificationem & custodiam sensuum exteriorum momentaneam, in tanta voluptatis abyssu absorbeatur, in qua nec fundum, nec finem istarum voluptatum visura sit vquam? O labor optimè collocatus: O ministerium tam diuine præmio remuneratum: O res quæ dici non potest, sed experientia probari, & desiderio vult appeti: quæque mille vitis redimenda merito foret, si illa data nobis essent.

DE QUINTO GAVDIO QVOD est longitudo æternitatis.

IDEAMVS nunc quam diu tanta & tam electa felicitas sit duratura. Hæc enim temporis longitudo nobis sufficiens esse deberet, ad commorandum nos, ne vquam in tribulationibus

deficiamus, sed potius vt circumeuntes clamemus, & vociferemur: Nubes cali pluie aduersitates, tribulationes, & miseria super nos, & estote nobis adiumento, vt tantam, & tam longam mercedem acquiramus, quantam Deus afflictis repromissit.

Durabit hæc felicitas, aut beatitudo, tot annorum millia, quot sunt stellæ in firmamento, & plura: tot centena annorum millia durabit, quot guttæ pluiarum ab orbe condito è nubibus in terram deciderunt, & plura. Denique tamdiu permanebit hæc beatitudo, quamdiu, Deus erit Deus, qui à seculo in omnia secula idem fuit, est, & erit semper. Scriptum enim est: *Dominus regnabit in æternum, & in seculum seculi.* Et alio loco: *Regnum tuum regnum omnium seculorum, & dominatio tua in omni generatione & generatione.*

Si quis diuturnitatem tantæ beatitudinis secum cogitet, quid reliquum est, nisi vt in stuporem versus extra se feratur? Si enim mille tantum annorum (vt quidam crediderunt, qui iccirco Chiliaste, id est, millenarij sunt appellati) spatio duratura esset, optaretur adhuc summo studio, cui rei fidem facere nobis potest, huius tam angustæ, & præterea miserrimæ vitæ amor: Multo verò magis si centum millibus annorum esset in hac beatitudine viuendum. Cum verò infinita illa æternitas proponatur, neque vllis vnquam seculis deficiet hæc felicitas, omnes prorsus secum beatitudinis numeros adiungit. Nam in quo extremum tandem aliquod est, quamvis diuturnum sit, finem aliquando est habiturum, atque iccirco minus plenum, neque humanam implens appetitionem. Sed volens Deus plena nos felicitate munere, effecit vt bona illa, quæ in futura vita pollicitus est, nullis terminis circumscriberentur. Quæ cogitatio efficere deberet in nobis, vt gauderemus hanc vitæ breuitatem hic esse nobis constitutam, non solum vt quàm ocissimè verà illa bona adipisci detur, verum etiam quod pugna labor, quo hic decertandum est, celeriter est finiendus. Nam si illa ætas, in qua olim homines nongentis, & eo amplius annis vivebant, aut longior etiam, vel decem millium annorum esset propolita, mandatumque esset, vt toto illo spatio pro regni æternitate defatigaretur, nemo, qui sana esset mente conditionem recusaret; Quia pro æternitate comparanda, nulla; quamvis longissimi (quod tamen finem habiturum esset) temporis spatia deterrefere à maximis laboribus hominem deberent. Quod si in eo viuendi statui ad prolixitatem diceremus statuisse Deum, longa ista spatia abbreviare, vt centum duntaxat annis laboraremus, quibus peractis in promissam æternitatem reciperemur, ingens profectò illud munus arbitraremur, & tale ob quod maximæ Deo gratiæ essent habenda. Nunc verò ob perditos mores nostros, quodque nunquam ex animo in huius beatæ æternitatis cogitationem venimus, illud agrè ferimus, cuius gratia esset maximè latandum.

Ego verò te o pater misericordiarum, & Deus totius consolationis obsecro, per viscera misericordiæ pietatis tuæ, ne priuor his bonis æternis. Domine Deus meus, cui placuit me creare ad imaginem & similitudinem tuam, & me tui capacem facere, imple quæso pectus hoc, quod tu creasti, quia creasti pro te: O Deus meus sit pars & fors mea in terra viventium. Nolo Domine mihi des requiem in hoc mundo, nolo des diuitias aut voluptates, sed conserva mihi omnia hæc, vt inueniam ea in ætate vita. Nolo mihi dari hæreditatem cum filiis Ruben, in terra Galaad, ne amittam iurisdictionem in terra repromissionis. *Unam peti à Domino, & hanc requiram semper, vt inhabitem in domo tua Domine omnibus diebus vitæ meæ.*

Psal. 9, 36.

Psal. 144, 3.

2. Cor. 1.

Psal. 141.

Genes. 32.

Num. 31.

Psal. 26, 4.

Granatensis. Opuscul. spiritual.

V 2

DIE

DIE DOMINICO, MEDITATIO VESPERTINA SEPTIMA.

HOC DIE PERPENDENDA SUNT BENEFICIA

Dei, ut reddas Domino gratias pro illis, accendarisque magis amore illius, qui tanta,
& tot bona tibi tribuit, ut sentias & intelligas quoque crimina tua
quibus tam piū Dominum offendisti.

*Qua in bene-
ficio creatio-
nis cogitanda.*

QUANTUM VANQVAM beneficia Dei nobis collata innumerabilia sint, posunt nihilominus omnia ad quinque genera reuocari: ad beneficium scilicet creationis, conseruationis, redemptionis, vocationis, & beneficium occulta, quae singuli seorsim receperunt. Et quantum ad primum beneficium, nempe creationis, recordare serio, quid fuisti antequam esses creatus, & quid Deus te fecit, quodque tibi dedit pretiosissima quaeque, antequam vlla tua extarent merita: corpus nimirum istud cum omnibus membris & sensibus illius, animamque tam nobilem, creatam ad imaginem & similitudinem ipsius Dei, idque sine nobilissimo, opatissimoque, ut Deo scilicet semper frueretur; cum tribus excellentissimis illis potentijs, ut sunt Intellectus, Memoria, & Voluntas. Animaduerte diligenter, & cognosces, quod Deus hanc talem animam tibi dando, omnia simul bona dedit. Manifestum enim est, nullam esse perfectionem, nullum habitum, nullumve decorem in aliqua inferiorum creaturarum, quem non habet homo eminentiori modo, maioriue cum perfectione, & nihil esse egregium, quod non potest homo exercere mediantibus potentijs & habitibus animae suae. Ex quo perspicuum est, data tam insigni re, qualis est anima humana, omnia simul bona collata esse. Quantum ad beneficium conseruationis, considera quod omnis tua substantia, quodque es, viuus & moueris, a sola diuina prouidentia dependet: non enim viuere momentum vnum, non te mouere posses per gradum vnum, si non adesset tibi diuina prouidentia. Perpende etiam quod omnia quae in mundo sunt, Deus ad tuum creauerit ministerium, adeo ut etiam Angelis celi tui custodiam demandauerit. Adde incolumitatem, fortitudinem, vitam, prosperitatem, cum omni subsidio rerum temporalium, quae omnia ab illo tibi proficiunt. Et super haec omnia memento calamitatum, infortuniorum, periculorum, & criminum, in quae quotidie tot homines labuntur, in quae & tu cecidisse posses, si Deus per suam pietatem te non praeseruasset.

*Redemptio-
nis benefi-
cium.*

Porro in beneficio Redemptionis duo potissimum sunt consideranda, quorum prius est, quot, & quam magna sunt bona, quae tibi Christus dedit, per beneficium Redemptionis. Posterius verò quot, & quanta sunt mala, quae ipse in corpore & anima sua sustinuit, ut bona ista tibi coemeret.

*Qua in bene-
ficio Voca-
tionis perpe-
denda.*

In beneficio verò Vocationis recolendum est, quam eximium donum sit & beneficium, quod Deus Christianum te fecerit, quod te ad fidem per Baptismum vocauerit, participemque Sacramentorum reliquorum fecerit. Sed & quod post illam primam vocationem, amissa per peccatum innocentia, te à criminibus liberauerit, ad gratiam suam reuocauerit, & in statum salutis restituerit: pro quibus omnibus beneficijs, quas quæso poteris illi reddere gratiarum actiones? Quanta misericordia fuit, quod peccantem te tot annos sustinuerit? tot annos te expectauerit? tantam multitudinem peccatorum tuorum dissimulauerit? tot diuinis inspirationibus affla-

uerit: quod vita tua stamina non abriperit, quemadmodum aliorum fecit, qui eiusdem erant tecum conditionis? denique quod tam benigna & efficaci gratia te vocarit, ut ad sensum illius excitatus sis à morte ad vitam, oculosque aperueris ad lucem aeternam intuendam? Quae fuit illa misericordia, quod postquam te lapsum pristinae iustitiae restituerat, gratiam addiderit, cuius beneficio posses iterum non peccare? hostem vincere, & in bono perseverare? Hic est imber ille matutinus & serotinus, de quo Dominus apud Isaiam: *Filij Sion exultate, & latamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis Doctorem iustitiae, & descendere facit ad vos imbrem matutinum & serotinum, sicut in principio: hoc est, dabit vobis gratiam praeuenientem, quia virtutum semina crescere incipiant, & gratiam subsequenter, quae semina maturefcere faciet, & ad finem peruenire optatum.*

Haec sunt beneficia publica, & cuius nota, sunt & beneficia alia secretiora, quae nulli cognita sunt, nisi his, qui ea perceperunt: sed & secretissima quaedam sunt, etiam ijs ignota qui habent, soli autem illi cognita, qui fecit ea & confert. Quoties meruisti in hoc mundo per superbiam, negligentiam, aut ingratitude tuam deserere Deo, & in reprobam sensum tradi, quemadmodum multi deserti (nam qui deseruntur huiusmodi ferè ob causas deseruntur) nec tamen fecit? Quot occasiones malorum praenit Dominus sua prouidentia, retia Daemonum lacerans, viam illis intercludens, propositaque & consilia illorum eludens? Quoties fecit nobiscum quod dixit B. Petro, *Simon, Simon, ecce Satanas expetuit vos, ut cribrares sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua?* Sed quis arcana haec praeter Deum scire posset? Beneficia quibus nobis aliquid boni confertur, sapientius ab hominibus intelliguntur, sed secreta haec, quae consistunt, non in conferendo aliquo bono, sed in auerendo, propellendoque aliquo malo, quis ea cognoscat? ideoque necesse est, ut Deo non minus pro his, quam pro alijs illis gratias agamus: recordemur etiam quanta Domino debeamus, quantoque sint debita haec viribus & facultatibus nostris maiora, cum etiam, quanta debeamus perfecte intelligere non possumus.

TRACTATUS SEPTIMVS. DE CONSIDERATIONE BENEFICIORUM DEI: in qua latius explicantur, quae in superiori meditatione dicta sunt succinctius.

NA ex praecipuis querelis, quas Dominus Deus in Scripturis contra humanum genus instituit, & quae in die reddendae rationis periculosiores erunt, est, Ingratitudo perceptorum beneficiorum. Ab hac querela seu expostulatione Propheta Esaias vaticinia sua auspicatus est, vocans caelum & terram in testimonium, contra hominum ingratitude. *Audite, inquit, caeli, & auribus percipite, Esai. 1. pe terra, quoniam Dominus locutus est: Filios enutritui & exaltavi: ipsi autem spreuerunt me. Cognoui bos possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui: Isaiel au-*

rem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Quare potest esse magis execranda, quam non cognoscere homines eum, quem bestia cognoscunt? Et, quemadmodum pulchre notat beatus Hieronymus, non comparauit eos quibusuis animalibus, non canibus, quod sagacissimum genus animalium est, & pro paruo cibo dominorum testa defendit, sed stolidioris sensus, boui & asino: quorum alterum carpenta trahens durissimas terrae glebas vertit vomere, alterum portat onera, & hominum laborem in gradiendo temperat, ut significaret, ingratos stupidissimis, maximeque brutis animalibus esse stupidiore, magisque brutos.

Quae potest esse poena condigna tanta ingratitudine? Multas quidem penas praeparauit Deus ingratis, sed iusta magis & ordinaria non est, quam ut spoliaret eos omnibus beneficiis acceptis: eo, quod non recurrunt ad datorem illorum, ut gratias agant illi debitas pro tanta liberalitate. Quia, sicut diuus Bernardus inquit, ingratitudo est ventus vrens, exicans fontem pietatis, rorem misericordiae, fluentia gratiae. Porro quemadmodum ingratitudo causa est tantorum malorum, ita contrario gratitudo causa est, multorum bonorum: praecipue verò trium: quorum primum est Amor Dei. Nam si Aristoteli credamus, Bonum per se est amabile: vnusquisque enim in amore proprium propendet. Quemadmodum itaque homines, naturali inclinatione amatores sunt suipsius, propriaeque suae utilitatis, ita quando manifeste vident omne id, quod habent, esse ex mera liberalitate, donoque gratuito ipsius Dei, summi illius benefactoris, subito inclinantur ad amorem illius, a quo sibi benefieri cognoscunt. Hinc est, ut inter omnes considerationes, quae conducunt ad amorem Dei acquirendum, omnium efficacissima sit, quae de diuinis beneficiis habetur: singula siquidem beneficia sunt, quasi caminus vel focus ardentissimus, luculentis suis flammis amorem diuinum in nobis accendens. Et per consequens, multa beneficia meditari, est multos focos accendere, quorum feruentissimo aestu corda nostra magis magisque amore Dei inflammantur.

Vtilis etiam est haec consideratio, ut homo cupiens inferuire Deo, magis ad cultum eius excitetur, atque alacrior fiat, quando perpendit summam obligationem, in quam adductus est, tot beneficiis à Deo perceptis. Si enim psittacus, alauida, ceteraque aues & bestiae hanc ob causam ipsi, à quibus vocantur respondent, & obediunt (non aliter atqui si animalia essent ratione praedita) in omnibus ipsis, quae facere iubentur: quanto iustius erit, ut idem faciant, qui & multo plura beneficia acceperunt, maiusque iudicium habent eadem agnoscendi?

Iuuat similiter & haec consideratio ad permouendas animas nostras, ut dolorem & poenitentiam de peccatis suis non iniute suscipiant. Quando enim homo summa cum attentione secum enumerat ex vna parte multitudinem beneficiorum à Deo perceptorum, & ex altera parte multitudinem recolit peccatorum, quibus diuinam bonitatem hanc rependit, quomodo poterit non erubescere? quomodo poterit nigrum iuxta album positum, non melius cognoscere? hoc est, magnitudinem suae malitiae cum magnitudine bonitatis Dei comparatam (quae bonitas tot annis non intermisit benefacere illi, qui nunquam non in malo perseverauit) non intelligere?

Tres istae utilitates permouere merito debent hominem, ad beneficia Domini saepius ruminanda, Benefactorique gratias reddendas. Sed & quotiescunque hoc exercitio occupatus est homo, debet sedulo laborare, ut ordine de singulis his utilitatibus suo loco commentetur, coniungendo nunc eorum ad

amorem benefactoris, nunc ad desiderium seruienti eidem: nonnunquam ad dolorem & poenitentiam peccatorum, aliquando etiam ad offerendum ei sacrificia laudis & gratiarum actionis, quae vituli sunt laborum, quaeque Propheta nos pro acceptis beneficiis vult offerre.

Licet autem beneficia haec sint innumerabilia, nos tamen quinque tantum genera, eaque praecipua, ponemus, ad quae omnia reliqua facili negotio possunt referri. Beneficium nimirum Creationis, Gubernationis, Redemptionis, Vocationis, & tandem beneficia Particularia & occulta, quae quilibet in semetipso sentire & cognoscere efficacius potest, quam ab alio queunt describi.

Nec requiritur, ut quis omnia haec simul beneficia repetat & meditetur, sed sufficit, ut vnum, aut duo, aut tria bene discutiantur & ruminentur. Non enim ideo dantur exercitia, ut ea quis vno eodemque tempore omnia simul pertractet, tanquam si labor esset propositus, qui nec moram, nec interruptionem admittat vllam, sed tanquam cibus quotidianus; qui quanto temperatius sumitur, tanto digeritur commodius, tantoque solet esse salubrior.

DE BENEFICIO CREATIONIS.

NINCIPIAMVS itaque à beneficio Creationis: cuius ut commodius magnitudinem ponderes, initio in profundissimam cogitationem eorum temporum descende, quibus creatus nondum eras; & animaduerte quid tunc fuisti. Hoc est consilium non infimum eorum, quae haec in materia magistri vitae spiritalis, dare suis discipulis consueverunt, ut partim ex eo magnitudinem huius beneficii addiscerent, partim propriam intelligerent annihilationem: sic enim vocant actum illum, quo (quia videt homo manifeste, & quasi manibus suis palpat, se nihil ex seipso esse) aliud se esse non existimat, quam purum purumque nihil: Praeterea considera quot anni cum nihil eras transierunt, non dico mille, non centum, sed tanquam ab aeterno die, usque nunc, hoc est, ante breuissimum tempus nihil omnino tui erat, nec ab initio quicquam fuisti, & nihil vti quam (si Deo placuisset) fuisses. Nihil autem, substantia nulla est, res est terra multo vilior, aere inconstantior, palea lenior, & proinde nulla.

Deinde cogita, quod nihil est sufficiens, non esse, creare seipsum, ut aliquid sit, multo minus mereri, ut ab alio quid fiat: quod enim non est, nec operari potest, nec mereri. Cum itaque in his tenebris & profunditate nullitatis (ut loquuntur) iaceres, placuit diuinae Bonitati & Misericordiae, ante omne tuum meritum, per puram suam gratiam, in te ostendere virtutem, & omnipotentiam suam: te potenti sua manu de tenebris illis, & abyssu profundissima eripere: à non esse, ad esse perducere, & ut substantia esses creare. Noluit autem, teste Augustino, ut esset lapis, non ut atis, non ut serpens fieres; sed ut homo: qui est omnium totius mundi creaturarum nobilissima. Dedit tibi id esse, quod nunc es: composuit, & singulari quadam harmonia compegit corpus tuum, adornauitque omnes partes illius, cum membra, tum sensus, tam mirabili artificio atque providentia, ut singula eorum (si quis bene inspiciat) magni miraculi sint argumenta, & beneficia maxima. Hoc est illud beneficium, quod humili corde agnouit B. Iob, cum diceret, Manus tua fecerunt me. Do. Iob 10, 8. mine, & plasmauerunt me totum in circuitu. Memento quasi quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me: pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis compegisti me; vitam & misericordiam tribuisti mihi, & visitatio tua custodiuit spiritum meum.

Psal. 49.
Osee 14.

Meditatio
nihil quo-
modo vid-
dum.

Non esse crea-
re seipsum
non potest.

S. Aug. soli-
loq. cap. 7. in
fin.

Iob 10, 8.

Fla. t.
Hieron. in
1. cap. Efa.

Tanta ingra-
tia maxime
propterea.

Bernard in
Cantica
sent. 51.

Arist. lib. 2.
Rhetor. cap.
7. & 8.
Primum gra-
titudinis ef-
fectus.
1. Amorem
Dei creat.

Aug. fru-
dam infer-
nandi Deo.

Simile.

Ad poen-
itentiam nos
mouet.

Deus Mens
à Philosophis
cur appella-
tur.

Vinc. lib. 11
histor. mira-
bil. cap. 61.

Anima sub-
stantia cur
difficiliter in-
telligitur.

A minori
ad maius.

Simile.

Ita. 48, 17.

Disimile.

Osee 11, 3.

Ioan. 1.

Psalm. 144, 15.

Quid autem dicam de nobilitate animæ tuæ, & de excellentia finis, ad quem creata est; deque imagine & capacitate quam habet? Imago eius est imago ipsius Dei. Non enim in terris quicquam reperitur Deo similis, & per quod facilius & manifestius in cognitionem Dei venimus, quam est anima humana. Hanc ob causam veteres illi Philosophi, maxime verò Anaxagoras, non inuenerunt nomen aliud, quod Deo magis conveniret, quam quod Mentem illum appellarent: quod idem est, quam si animam rationalem dixissent, idque propter magnam similitudinem, quam inter Deum & animam inueniebant. Hanc est, ut essentia, seu substantia animæ, nullo queat intellectu comprehendere. Quia enim substantiæ diuinæ, quæ in hac vita intelligi non potest, tam sit similis: etiam ipsa minus potest cognosci & comprehendere.

Præterea finis ad quem tam nobilis creatura condita est, eius quoque nobilitati non est inconueniens: certum enim est, animam esse creatam, ut particeps sit beate gloriæ & diuinæ felicitatis; ut habitet in domo Dei, fruatur ipsius bonis, quibus Deus, gaudeat de eodem cum illo gaudio, & eadem immortalitatis veste induatur, & regnet in æternum cum illo. Atque hinc trahit animam admirabilem suam capacitatem, quam habet: quæ tanta est, ut omnes creaturæ & diuitiæ huius mundi in vnum collectæ, non sint sufficientes, ad implendum finem huius capacitatis, nec magis eam replere possint, quam granum milij vniuersi mundi machinam.

Dic igitur mihi, o frater, quid retribuemus tamen benefico Domino? quid satis esse poterit ad reddendum Deo pro tantis donis? Si plurima debeamus parentibus carnalibus, eo, quod aliqua ex parte cooperati sunt in fabrica corporis huius; quanto plus debemus æterno Patri nostro, qui cum illis corpus, & sine illis animam formauit? animam dico, quæ infinitis modis corpore nobilior est, & excellentior, & sine qua corpus nil esset, nisi vile sterquilinum? Quid aliud sunt parentes, quam instrumenta quadam, quorum ope exigua Deus hanc fabricam ædificauit? Si itaque tanta debeas operis instrumento, quanta debebis Architecto, qui fecit illud? & si te debitorem agnoscas eius, qui in vna parte operis tantum cooperatus est, quantus eris debitor illius, qui opus totum consummauit? Si tanto sit apud te in honore gladius, quo vrbs est expugnata, in quanto erit Rex ipse qui eam expugnauit.

DE BENEFICIO

Conservationis.

EC Deo satis fuit, quod te creauerat tanta in gloria & dignitate: sed & ipse esse voluit, qui te conseruaret: quemadmodum ipse dicit apud Esaiam: *Ego Dominus Deus tuus, docens te uia, & gubernans te in via, qua ambulat. Multæ reperiuntur matres, quibus satis esse videtur, si cum dolore filios pepererint, & nolunt molestias eos lactendo & nutriendo ipse obire, sed nutricem quaerunt, cui ventris sui sortem committunt. Ceterum non ita nobiscum agit Deus, sed ipse omnem in se molestiam sumit, ut idem & mater, quæ nos generat, & nutrix quæ nos lacte & beneuolentia prouidentia suæ enutriet: ut ipse per Prophetam testatur: Et ego, ait, quasi nutricius Ephraim, portabam eos in brachijs meis, & nescierunt, quod curarem eos, adeo ut ipse idem sit conseruator, qui & factor est omnium: & quemadmodum sine illo factum est nihil, ita & illo non conseruante, necessario interirent omnia atque collaberentur. Vtrumque manifestè restatur Prophetæ Regius, cum inquit, Oculi omnium*

intestabant Domine, & tu das escam illorum in tempore oportuno. *Aperis tu manum tuam, & implebis omne animal benedictione. Dante te illis colligent, aperient te te manum tuam implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem turbabuntur, auferes spiritum eorum, & deficiet, & in puluerem suum reuertentur.* Quid multis? totus hic Psalmus nihil fere aliud agit, quam diuinam hanc conseruationem prædicat. Quemadmodum enim totius horologii motus à rotulis dependet, qui motu suo totum secum trahunt opus: ita ut cum vna rotula quiescit, quiescat, & interturbetur totum horologium: sic & vniuersum magnæ huius mundi machinæ à solo dependet prouidentia diuinæ pondere: adeo ut cessante hoc, cesset & tota hæc mundi fabrica.

Ceterum si animaduertere voles, quot inuenies beneficia in hoc vno inclusa? Quotquot enim momenta & temporis puncta habuit, habet, & habebit vita tua, tot partes sunt istius beneficii: quia, ne in vno quidem illorum viuere aut subsistere potuisses, si Deus oculos à te auertisset. Omnes quotquot in orbe sunt creaturæ, partes sunt huius beneficii: quia videmus omnes esse & dirigi in hunc finem, ut vsui nostro inferuiant & accommodentur. Cælum enim hoc modo tuum est & terra: Sol, luna, stellæ, mare, pisces, atres, arbores, animalia; & ut summatim dicam, omne quicquid creatum est, tuo dictatum est ministerio, atque seruitio. Illud est beneficium, quod tantopere mirabatur Prophetæ cum diceret: *Quid est homo Domine, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulominus Angelis, gloria & honore coronasti eum, & conseruasti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius, ones & boues vniuersas, insuper & pecora campi: volucres celi, & pisces maris, qui perambulantes semitas maris. Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum.*

Nec contentus Deus, quod omnes creaturas visibiles in vsu nostrum creasset, voluit insuper etiam per inmensam suam misericordiam creaturas inuisibiles, quales sunt nobilissimæ illæ intelligentiæ, quæ assistunt semper ante conspectum eius, & diuinam eius faciem intuentur, nostris visibus inferuire. Omnes enim Angeli, teste Paulo, *administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis*: quasi dicat, omnes Angelos esse ministros, stantes in magna illa domo, magnæque Dei familiæ, tanquam ijs, quibus hominum salus & defensio est commissa. Denique totus mundus in tuo occupatur famulatio, ut tu occupareris seruitio Dei, qui non voluit aliquid esse sub cælis aut supra cælos creatum, quod in tuam non militaret vtilitatem, ut tu vicissim totus illius seruires imperio.

Quod si forte hæc omnia beneficia supradicta obiter omnino percurras, debes nihilominus diuitiis gratiæ illius immorari, quæ te Deus ab infinitis miserijs & calamitatibus liberauit, quas videntis quotidie alijs hominibus accidere, eosque varijs modis diuexare. Alios enim videmus dysentericos, alios lientosos, alios syntecticos, alios epilepticos, calculo nonnullos laborantes, & alios alijs humifimodi vitiosis affectibus diseriuari. Mundus enim hic, si verum fateri velimus, nihil aliud est quam pelagus infinitarum miseriarum & laborum: vix enim inuenitur domus in hac Ægypto, in qua non est gemitus aut dolor. Dic mihi quæso quis tibi diplomâ dedit, aut privilegium largitus est, ut tu inter tantas calamitates, tot morbos, tot pericula, immunis esses ab omni malo? sanus esses, & ceteris succumbentibus tu solus incolomis euaderes? Ene & tu homo fieri sunt ceteri? peccator sicuti alij filius Adæ vii & reliqui? Si autem omnia hæc mala aut ex natura, aut ex culpa

Simile.

Omnia quæ
creata sunt
nobis famu-
lantur.

Psalm. 8.

Angelus
in ministerio.

Heb. 1, 14.

Men-
quo-
pi-
fami-
bun-

Allusio ad
locum
Exod. 12.

oriantur, cum tu utramque habeas in te causam, cur non similes in te reperiantur effectus? quis cursum aquarum inhibuit, ne te simile, malorum diluuium absorberet, nisi gratia diuina? Si hac bene ponderes, inuenies oēs calamitates, mala, pericula, quæ in hoc mundo sunt, esse beneficia tua: & quod pro singulis illorum debeas agere Deo, sine intermissione gratias, eiusque bonitatem amare & laudare. Vti igitur pro huiusmodi beneficia accepta perspicue agnoscimus, omnia bona mundi, nostra esse beneficia: omnia enim operantur ad nostram conseruationem: Ita & hoc intelligimus, quod etiam omnia mala sunt nostra beneficia, quia de omnibus illis nos Dominus clementer liberauit.

DE BENEFICIO REDEMPTIONIS.

Meniamus nunc ad inestimabile beneficium nostræ Redemptionis: quamuis melius fortassis esset illud mysterium profundo & sancto silentio adorare, quam insufficienter mortali lingua quicquam de illo prædicare. Per peccatum tuum, si a ter misperdidisti primam innocentiam, in qua fuisti creatus, & potuit diuina iustitia omni iure te in illo miserabili statu reliquisse (quemadmodum Diabolos reliquit sine vilius contradictione aut expostulatione. Noluisti autem hoc facere, sed potius contrarium egisti, mutans iram suam in misericordiam, & quo maiorem iniuriam acceperat, hoc maiorem gratiam erga genus humanum voluit ostendere. Et cum potuit hoc damnum per Angelum vel Archangelum reparare, aut alijs infinitis vi modis noluit, sed ipse venire voluit: & cum in maiestate & gloria venire potuisset, voluit venire in summa humilitate & paupertate, vt hoc beneficium maiori amore nos erga se inflammaret: plus hoc exemplo sibi obligaret: copiosius hoc tanto thesauro seu lytro redimeret, & manifestius significaret, quanta benivolentia te complecteretur, vt tu vicissim amares illum, & tanta firmiter confidentia in illum sperares. Illud est quod non immerito magni facit Propheta Esaias, cum inquit, (secundum septuaginta interpretes) *In omni tribulatione hominum non est tribulatus, nec defatigatus est, ut pateretur pro illis: non legatum aut Angelum, misit illis, qui redimeret eos: sed ipse pro magna sua misericordia saluauit eos, quod diligere illos & parceret eis: ipse redemit eos, & suscepit illos & exaltauit omnibus diebus seculi. Ipsi autem non crediderunt & exacerbarunt Spiritum Sanctum eius.*

Esaias 63.
secundum LXX.
non ut in
vulgata.

Medium per
quod redem-
pti sumus
humani est
beneficium.

Pecc.

Nunc itaque si tantum debeas huic tuo Redemptori, eo quod in propria persona venire voluerit ad te redimendum; quanto maiora debebis, propter medium ipsum, per quod te redemit, quod incredibili cum dolore fuit & angustia? Magnum certe beneficium est, si Rex quispiam sui condonet castigationem, quam pro scelere debebat; sed quod ipse Rex se ad palum ligari permetteret, & flagella in suos humeros reciperet, id inauditum & beneficium esset sine vlla comparatione maius. Leua oculos tuos in sanctissimum crucis lignum, & vide plagas, intueri vulnera, aspice dolores, quæ illic passus est Dominus Maiestatis: quia singula vulnera, & singuli liuores, doloresque singula sunt beneficia, eaque maxima: vide corpus illud innocentissimum totum, sanguine perfusum, plenum vulneribus & liuoribus totum lacerum, contusum, fractum, vide sanguine circumquaque fluentem. Vide sanctum illud caput præ nimio pondere inclinatum, & in humeris requiescens: vide faciem illam diuinam, in qua desiderant Angeli prospicere, quomodo sit deturpata, rutilis purpurei sanguinis perfusa, & ab vna parte pulchra & speciosa: ab al-

tera verò fœda & denigrata. Vide frontem pulcherrimi iuuenis, quæ solet omnium intuentium oculos oblectare, quomodo nunc florem omnis venustatis suæ amittit. Aspice Nazareum candidiorem niue, nitidiorum lacte, rubicundiorum ebore antiquo, sapphiro pulchriorem. Denigrata est super carbones facies eius, ita vt non cognoscatur à suis. Intueri pallidum os, labra liuida & linguam penè emortuam, quomodo se mouent, ad inpetrandam ipsis tortoribus remissionem & indulgentiam. Denique in omnes corporis partes oculos circumuoluæ, & videbis nullam eius partem à plagis & doloribus esse immunem: à planta pedis vsque ad verticem non esse in eo sanita-
tem, vbiq̃ue vulnus, plagam & liuorem conspici. Frons illa serenissima, & oculi Sole clariores, nunc sunt obscurati, cæci & mortui instantis mortis certamine. Atres quæ solent audire cantica calorum, nunc audiunt conuiua, opprobria, & blasphemias peccatorum: Brachia conuenientissimè formata, & tam longa, vt vniuersum orbem queant circumplecti, nunc luxata sunt, & in ligno dissenta. Manus illæ, quæ callos creauerunt, & nemini iniuriam fecerunt, perfossæ sunt durissimis clauis, & ligno affixæ. Pedes, qui non ambulauerunt in via peccatorum, sunt lethaliter vulnerati & transfixi. Et super hæc omnia vide, in quo lecto cubet, & vbi dormiat celestis ille Sponsus in meridie, quam angustus est, quam durus est, & non habet hic vbi reclinet caput suum. O autem caput, quomodo te video amore mei tam languidum & defatigatum? O sanctissimum corpus a Spiritu Sancto conceptum, quomodo te video amore mei tam crudeliter vulneratum, & tractatum tam atrociter? O dulce & amabile pectus, quid vult hoc tam latum vulnus? quid hæc ad aperta fenestra? quid tanta sanguinis copia? O me miserum, quomodo te amore mei, tam inimani lancea conspicio transfixum. O crux rigida & immittis, tensa laxa viscera, vt rigor lenescat ille, quem dedit natiuitas: flecte ramos arboralta, gustemus vt dulcedinem, omnes tuorum fructum. O duri clauis, nolite, nolite eruciare pedes manusque has innocentes: venite potius ad me, & vulnerate cor meum: ego enim sum, qui peccaui, ipse autem quid fecit? O bone Iesu, quid tibi & doloribus istis? quid tibi & tam amara morti? elatibus? cruci huic? *crede*, dicit Propheta, *alienum opus eius, peregrinum est opus eius ab eo.* quæ enim res alienior aut peregrina magis à vita, quam mors? à gloria quam poena? à summa sanctitate & innocentia, quam imago & similitudo peccatoris? Verè Domini titulus ille & figura illa est à te maxime peregrina. O verè iacob tu veste aliena, & habitu peregrino benedictionem patris obtinisti: assumens enim similitudinem peccatoris, de ipso peccato victoriam reportasti. O bonitas ineffabilis, O misericordia, quæ nulli quicquam debebas: O amor insperato, O charitas incomprehensibilis. Dic mihi Domine quid vidisti in nobis, quod tibi placuit? quod seruitium tibi exhibuimus? quibus operibus te nobis ita obligauimus, vt tanta tormenta pro nobis subires? O admirabilis, quæ præter meritum nostrum, & absque vlla tua necessitate, sed solâ gratia & misericordia tua mortis, his medijs nos redimere voluisti. Apparuit, inquit Apostolus, *benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit.* O quanto cum desiderio desiderat optimus hic Dominus, vt huius misericordiam memores semper simus, cum dicat apud Esaiam: signandam hanc niueo (quod aiunt) lapillo sententiam: *Non me inuocasti iacob, nec in meo seruitio laborasti israel. Non obtulisti mihi arietem holocaustis tuis, & victimis tuis non glorificasti me. Non te seruire feci in oblatione, nec laborasti mihi in thure. Non emisisti mihi argentum calami,*

Thren. 3.

Esa. 1. 6.

Cant. 2.

Esa. 28. 21.

Gen. 27.

Tit. 3. 4.

Esa. 43. 22.

mum, & adipe vellimarum tuarum, non inebriasti me. Veruntamen seruire me fecisti in peccatis tuis, & laborem prebui mihi in iniquitatibus tuis. Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recori dabo. Redde me in memoriam, & iudicemur simul: narra, si quid habes, ut iustificeris.

Gratio.

Propterea, o clementissime & dulcissime Domine, quid quæso in me est, cuius oblatione possem hac tanta beneficia rependere? Si haberem omnem vitam filiorum Adæ, si omnes anni & dies sæculi mihi concederentur, si labores & molestias omnium hominum, qui sunt, qui erunt, & qui fuerunt possem solus perferre, nihil adhuc dignum minimo tuo dolore ac molestia pro me suscepta, tibi possem remunerare. Itaque modum aut viam non inuenio, tibi tanto creditori meo satisfaciendi: ne tamen nihil reddere videar, hoc vno tibi satisfaciam, o Domine mi, quod promitto me nunquam tui fore immemorem. Quare obsecro te o te Domine, per viscera immensa tuæ charitatis, ut vulneribus tuis cor meum sic vulneres, & animam meam sic sanguine tuo sacratissimo inebries, ut quoquoque sum me flectam, semper intuear te crucifixum, & quoquoque veram oculos meos, semper mihi purpureus ille tuus sanguis replendeat. Tota mea consolatio sit in eo, ut semper tecum sim crucifixus, & maxima mea tribulatio sit aliud quicquam præter te cogitare. Respice Domine in pretium illud, quod meredemisti, & noli ut tam pretiosus sanguis frustra pro me effusus sit, ne sim tanquam filius abortiuus, quem mater parit cum summo dolore, & tamen viuo partu frui postea non conceditur.

DE BENEFICIO VOCATIONIS.

Ostende considera beneficium vocationis, sine quo cetera beneficia homini magis ad condemnationem esse solent, quam ad salutem. Sciendum hic est, duas esse vocationes Dei, vnam ad fidem, quæ fit per sacramentum Baptismi: alteram ad gratiam, quæ fit, postquam homo gratiæ & innocentie in Baptismo acceptæ iam excidit.

Vocatio ad fidem per Baptismum.

Deinde cogita quam magnificum & insigne sit beneficium primæ vocationis, Baptismo sacratissimo interueniente, in quo mundatus est ab originali peccato, & a Dæmonum potestate liberatus, filius factus Dei & hæres regni illius. Ibi Christus desponsauit animam tuam, & monilibus, gemisque tam sublimi dignis ordine exornauit, qualia sunt gratia, virtus, donum Spiritus sanctus aliæque munera & ornamenta plurima, qualia misit Isaac Rebecca, cum illam uxorem acciperet. Quid verò fecisti tu, ut vel minimū horum dignus sis accipere? Quot millia, non dico hominum, sed nationum iusto Dei iudicio, ab his bonis exclusi sunt? quid de te factum? esset, si inter istas gentes natus fuisses si ad cognitionem Dei veri non peruenisses, sed ligna & lapides adorasses. Quanta debes Domino Deo, quod in tanta, tamque infinita Reproborum multitudine, voluerit te in Electorum numero recenseri? inter domesticos Ecclesiæ nasci? lacte Apostolorum nutrir, & sanguine Christi inebriari?

Vocatio post Baptismum.

Sin autem post gratiam huius vocationis, innocentiam Baptismi per peccatum relapsus amissi, placuitque Domino Deo, te secundo, tertio, aut sæpius reuocare, quid non illi debebis? Quot beneficia vnum hoc complectitur? Beneficiū fuit, quod tanto te tempore expectauit, tam longum penitentia spaciū dedit, tam diu in peccatis iacentē tulit, parcens, benignus, non excidens arborem infructuosam, quæ occupabat terram & in vanum replebat influentiā diuinæ rorem. Aliud fuit beneficium, quod tam enormia susserens in te peccata, in Inferni Abyssum te non

precipitauit, in quo fortasse plurimi ob peccata multo leuora torquentur. Aliud est, quod tot inspirationes sanctas, tot bona tibi in illarum propolita, etiam in medio delictorum tuorum perseveranter pulsans, & vocans iugiter eum, qui nil faciebat aliud, quam vocantem ostendebat. Aliud est, quod tandem rebellionis, & pertinaciæ tuæ volens finem imponere, clamore te tam alto, tamque potenti vocauit, ut a morte ad vitam te reuocauerit, tuque non secus atque alter Lazarus de tenebroso sepulchro peccatorum tuorum prodieris, non amplius ligatus manibus & pedibus, sed liber & potestati, seu vinculis Dæmonum ereptus. Ceterum super omnia hæc maius est beneficium, quod non solum ignouerit tibi peccata præterita, sed gratiam adiunxit, iuuantem & præseruantem te, ne in eadem postea relabaris: addens in superornamenta, stolam, calceos, & annulum, quæ paterfamilias prodigo filio iam reuertenti dedit, cum in Luc. gratiam eum reciperet: quibus cum ornatus, tanquā filius Dei incedis, spretis omnibus Diaboli ludibrijs, & mundi pompis, perceptaque rerum diuinarum dulcedine, quæ antea tibi insipida videbantur.

Quid? quod tot hominibus hæc beneficia denegata sunt, & in te tanta cum gratia collata, quale donum esse arbitaris? quod te, cum non ininus flagitiosus esses, quam erant illi nec minus indignus vocatione hac, relictis illis Deus in tenebris & statu damnationis, te, inquam, Deus assumptis, & in sortem salutis & gratiæ collocauit, quo munere, quibus officijs aut obsequijs recompenabis? Quo eris animo tunc, cum te aliquando virtute huius vocationis perpetuo frui gaudio in calis cum Deo, ceteros autem sodales & notos tuos eiusdem vocationis, & similis gratiæ defectu æternis subiectos tormentis in Inferno excruciaciari? O quot & quanta veniunt de hoc beneficio cogitanda? Dic mihi, beatus ille Latio, qui vno tantum verbo vitam æternam obtinuit, cum se vidit in magna illa gloria (quam nunc possidet, & socium suum conspexit, in magnis illis tormentis quibus in Inferno exagitatur, cumque recordatus est, se parem in latrocinio fuisse cum socio, quod tam pro furto suo ipse quam socius fuit suspensus, quod paulo ante non minus quam ille Christum blasphemasset, & quod non obstantibus his omnibus Deus ipsum respexit, atque in hanc lucem & gloriam perduxit, socio in tenebris & tormentis relicto: cum inquam, hæc Beatus Latio vidit, & secum examinauit, quantas arbitaris Deo gratias egerit, pro tam ineffabili beneficio atque gratia? quomodo sibi ipsi de tanto dono gratulatus est? quomodo exultauit? quomodo lætatus est? quomodo admiratus est inexcitabile hoc Dei iudicium? quanto amore dilexit eum a quo tam admirabili erat dono præuentus? Si tibi beneficium hoc tam magnum esse videatur, recordare non minus esse illud, quod tibi per Christum datum est, cum is ipse Dominus oculos pietatis suæ in te iniecit, vicinū tuum aut amicum hoc vocandi modo non trahens, aut inuitans, qui tamen forte minus quam tu Dominum offenderat. Perpende itaque quantus debitor sis, & quam iustum sit pro amore Domini tui, cui omnia debes, si ita visum illi sit, mortem oppetere?

Tandem meditare quanto, & quam immenso hæc beneficia pretio Christus comparauit, quibus te tam liberaliter ornauit. Tibi ea dat gratis, & constant illi pretioso suo sanguine, & vita: certum enim est, quod sine illis non potuerint crimina nostra deleri, nec vulnera nostra sanari. De Pelicano dicitur, quod ubi pullos suos necatos videret a serpentibus, latus suum fodit rostro, & educto sanguine vitam restituit mortuis. Scire igitur vis quale sit hoc in te collatum beneficium, recordare, quod cum per peccatum eras mortuus, verus Pelicanus Christus, mera sua misericordia latus suum

Exemplum insigne. Luc. 23.

Hieronym. S. August. Psal. 101.

Simile.

Deut. 4.

scutum lancea fodit, & lachrya vulnera animæ tuæ suo sanguine perfudit, atque hoc modo sua morte vitam tibi restituit, suisque vulneribus tua vulnera medicatus est. Eia igitur ingratus esse noli pro immenso hoc beneficio, sed memento (vri admonet Dominus) diei quo ex Aegypto existi. Iste Pascha tuum fuit, hic fuit tua Resurrectio, quia in illo die transisti mare Rubrum sanguinis Domini, usque in terram promissionis, & in hoc a morte excitatus, ad vitam reuocatus es.

DE BENEFICIIS PARTI- CULARIBVS

Ixi mus hæcenus de beneficiis generalibus, sunt autem præter hæc alia particularia, quæ singulis seorsim data sunt, quæ quidem cognosci non possunt, nisi ab his, qui illa acceperunt. In hoc genere multa reperiuntur bona, quædam fortunæ, quædam naturæ, alia verò gratiæ, quæ Dominus in singulos seorsim solet conferre: similiter & multa mala tam corporis quam animæ, à quibus homines Dei bonitate & misericordia liberantur, pro quibus beneficiis non minores gratias habere Deo debemus, quam pro ijs, quæ iam transierunt: sunt enim manifestiora pignora atque indicia amoris & providentiæ, quam pro nobis gerit Dominus. Hæc beneficia in libris scribi non possunt, sed in cordibus singulorum exarari debent, ut inter se conferantur, & pro singulis Deo gratiæ copiose agantur.

Sunt & alia beneficia magis arcana, quam qua

superius commemorata sunt, adeo ut qui ea percepit, nondum sese recepisse intelligat qualia sunt pericula quædam occulta, & insidia seu laquei absconditi, quæ Dominus interrumpere & dissipare sua providentia consuevit. Nouit enim ille incommoda, in quæ sui possent incidere, nisi pericula & laquei huiusmodi præcinderentur. Quis scit à quot tentationibus Deus hominem præseruauit? à quot occasionibus peccandi eum liberauit? quoties inimicum in via sua, & proposito impediuit, laqueosque illius distruxit, ne illis implicaremur? De Iob dicit ipse Diabolus, quod Deus vallauerit eum & domum eius, omnemque substantiam eius in circuitu, ne quid posset ei nocere. Iob 1. Sic enim solet Deus seruire & custodire suos in manibus suis: quemadmodum vitreum vas in sua theca custoditur, ne propter fragilitatem rumpatur.

Potest fieri ut & homo multa charismata & donata à Deo acceperit, & tamen non sentiat, quemadmodum habet nonnunquam & multa peccata secretiora, quæ latent ipsum, qui ea perpetravit. De huiusmodi charismatibus, & occultis Dei donis non incongruè D. Bernardus intelligit illud Iob: Si uenerit (Dominus Deus, seu Spiritus Sanctus) ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam eum. Iob 9, 11. Quemadmodum igitur pro peccatis nobis ignotis, quotidie orare debemus cum Propheta, & dicere: Ab occultis meis munda me Domine; ita & pro illo genere beneficiorum debemus quotidie Deo gratæ mentis significationem ostendere, ne quod peccatum in nobis remaneat, absque penitentia, & nullius beneficii memoria, sine gratiarum actione apud nos consenscat.

FINIS SEPTEM MEDITATIONVM VESPERTINARVM.

DE QVINQVE PARTIBVS QVÆ POSSVNT OBSERVARI IN ORATIONE.

CAPVT III.

Quamuis principalis materia huius Orationis, de qua nunc agimus, sit earum rerum, de quibus paulò antè diximus, consideratio, tamen ea alijs adhuc rebus iungenda est, quæ partim debent præcedere, partim subsequi. Necesse enim est, ut præmittatur deuota quædam præparatio, qua homo sese parat, ad dignè hoc exercitium subeundum: cui subijci debet Lectio: hæc duæ Meditationem præcedunt, & totidem sequuntur, Gratiarum actio, & petitio: ipsa Meditatio incedit media. Quinque igitur in hoc exercitio concurrunt Præparatio, Lectio, Meditatio, Gratiarum actio, & Petitio.

Antequam enim orationem exordimur, oportet nos preparare cor ad sanctum hoc exercitium, quemadmodum & in cithara fides solent componi, priusquam pulsantur: ne strepitum potius, quam concentum edant. Hanc ob causam dicebat Ecclesiasticus: Ante orationem prepara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. Tentare Deum est vel-
le ut Deus faciat miraculosè quod fieri potest per alia media. Et quia præparatio cordis optimum medium est ad deuotionem comparandam, is qui sine præparatione ad deuotionem aspirat, vult Deum facere miraculum: & proinde Ecclesiasticus dicit illum tentare Deum.

Post Præparationem sequitur lectio textus, seu materię, qua de illo die meditari decreueris, iuxta vel horas diei, vel dies septimanæ: quæ lectio sanè ne-

cessaria est in initio, donec homo sciat, quid meditandum sit. Sed cum ex usu iam tenet, quid quoque tempore meditandum est, non iam amplius lectio erit necessaria: sed confestim a præparatione licebit transire ad Meditationem.

Post Meditationem, sequitur mox Gratiarum actio, eaque deuota & pia, pro beneficiis perceptis, quæ semper debet orationibus nostris annexa, id quod B. Paulus admonet, cum ait. Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione. Quid enim, ut B. August. dicit, & animo geramus, & ore promamus, & calamo explanemus, quam Deo gratias? hoc nil dici breuius, nec audire latius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest.

Ultima pars est Petitio: quæ propriè dicitur Oratio, in qua petimus omne id quod æquum est, tam pro salute nostra quam proximi nostri, atque adeo totius Ecclesiæ.

Hæc quinque partes incidunt in Orationem, quæ præter alias utilitates etiam hanc habet, quod copiosiore homini subministrat meditandi materiã, proponentes homini tam diuersa eduliorum genera, ut si non sapiat unum, sumat aliud: & ut si in vna re deficiat meditando stylus, statim ad aliã transiliat, in qua sese aliquid offeret, de quo commodius poterit meditari.

Scio quidem, neque omnes has partes, neque hunc ordinem semper & omnibus esse necessarium: ijs tamen utilis est, qui primū incipiunt, ut habeant ordinem & stylum, quo se ipsos initio instituant, atque moderentur. Certum enim est, quædã esse necessaria in principio ad scientiam aliquam addiscendam, quæ cum

Eccles. 18.

Quid sit tentare Deum.

Iob 9, 11.

Col 4. 2.

Aug. epist. ad Marcel. & epist. 77 ad Aurelium.

Intentio au-
toris.

cum scitur, iam superflua sunt. Ideoque nihil horum
quæ tradimus hic, volo perpetuam legem vel regu-
lam generalem statuere: non enim est mea intentio
hic legem præscribere, sed tyrones & nouitios in vi-
am incognitam manuducere, in quam cum per por-
tam hanc ingressi sunt, & vltus, & Spiritus sanctus
docebit eos, quæ reliqua sunt. Testatur enim experi-
entia ipsa, quod si laudaueris communiter Oratio-
nem, & meditatione his, qui nouitij sunt, & prius in-
cipiunt: non autem manuduxeris eos in viam, nec
docueris particulatim materias, & modum huius
exercitij, nihil aliud efficies, quam incites eos ad me-
ditandum corde vago, & instabili, sine aliquo fructu
& ordine. Illud hoc loco semel admonere volui, &
in omnibus meis operibus intelligi. *Hæc easdem par-
tes, sed alijs verbis & rationibus tradit Auctor paulo
post initium lib. 6. Memorialis.*

DE PRÆPARATIONE, QUÆ RE- quiritur ante Orationem.

CAPVT III.

Perpretium facturi sumus, si in specie
nunc de singulis prædictis partibus agamus, & primum de Præparatione,
quàm primo loco collocauimus. Debet enim orationem necessario præcedere
deuota & apta quædam præparatio; per quam homo
disponitur ad exercitij sui exordium: vt locus & tem-
pus sit conueniens, secundum statum & conditionem
personæ: potissimum autem, vt animus sit præsens,
& rerum diuinarum meditatione inflammatus.

Primus præ-
parandi mo-
dus.

Prou. 18, 17.

Diximus necessarium esse vt præparatio aliqua
præmittatur, antequam Orationem ordimur. Hæc
diuersimodè fieri potest. Homo namque ad oratio-
nem disponi potest, ad memoriam reuocando sua
peccata, & præsertim quæ illo die commisit: seipsum
accusando, & veniam à Deo petendo iuxta illud Sapientis: *Iustus prior est accusator sui.* Videtur hoc esse
quædam pedum discalceatio, ad intrandam terram
sanctam, & vestimentorum lotio, vt mundi acceda-
mus Deum; cum venit ad negotiandum cum ho-
minibus & docendum eos legem sanctam suam.
Hinc præparandi modum ipsa docet natura: com-
mune namque est, vt cum amicum nostrum accedi-
mus, aliquid ab eo petitur, ante omnia ignosci nobis
petamus, si aliqua in re illum offenderimus: deinde
ad alia pergamus. Potest hoc aliquando fieri solo
corde, aliquando recitando cōfessionem generalem,
vel Psalmum quinquagesimum aliamque aliquam o-
rationem legendo: ita tamen, vt horum nihil fiat cū
festinatione: sed tractim, & tanta cum attentione,
quanta possibilis est.

Ceterum non debet homo in hac peccatorum suo-
rum consideratione nimis diu immorari: quemad-
modum nonnulli faciunt, qui ab ea incipiunt & in
eam desinunt, atque in ea totam vitam transigunt.
quamuis enim ea consideratio bona sit, & in princi-
pio necessaria, debet tamen eo modo & mensura su-
mi, vt non impediat, sed locum det alteri meliori.
Proinde non est necessarium, vt homo descendat ad
considerationem minutissimorum peccatorum &
præcipue eorum, quorum representatio malum ali-
quod posset injicere: sed sufficit, vt quemadmodum
in vno fecisti, ita in alijs omnibus simul facias, proi-
ciens ea in abyssum diuinæ bonitatis & misericordiae,
speransque veniam atque remissionem eorum.

Secundus
præparandi
modus.

Possumus etiam nos præparare, considerando Ma-
iestatem, & immensam magnitudinem illius Domi-
ni, quem deprecaturi accedimus: docebit enim nos
hec consideratio, quanta cum reuerentia, humilitate,

& attentione debet homo, creatura tam inops & mi-
sera, loqui cum Deo Domino tantæ maiestatis, de ne-
gocio tam arduo, quale est petitio propriæ salutis.

Sed vt aliquid intelligamus de magnitudine diui-
næ huius Maiestatis, considerandum est, cælum, ter-
ram, & ipsum Vniuersum nihil aliud esse, in conspe-
ctu eius præter formicam: aut, vt Sapiens dicit, *tan-
quam momentum stare, sic ante eum esse orbem terra-
rum, & instar guttæ roris antelucani, quæ descendit in
terram.* Si igitur omne quod creatum est, nihil aliud
sit, quàm formica in conspectu eius: tu qui tam exi-
gua pars mundi es, quid ante illum eris?

Hæc consideratio est quasi profunda reuerentia,
quæ facit animam esse præsentem, quàmque anima ex-
hibet ante thronum supremæ illius Maiestatis cum
ingreditur cælestis palatium, ad colloquendum cum
illa. Cum hoc reuerentiæ atque humilitatis mo-
do docuit nos orare filius Dei, cum abiicit semetip-
sum in terram, vt oraret in orto: indicans isto gestu,
quàm humilis esse debet homo, & quàm profundè
sefe demittere in abyssu suæ vilitatis, quando cum
Deo negocia sua tractabit. Cum hoc spiritu, &
animi motu potest homo repetere illud Patriarcha,
qui dicebat: *Loquar ad Dominum meum cum sim pul-
uis & cinis.* Gen. 18, 27.

Multum præterea ad hanc præparationem iuuat,
si consideremus quid acturi sumus, cum ad orandum
ascendimus: si enim bene aduertamus, ad aliud nihil
venimus, quàm vt recipiamus Spiritum Sanctum, in-
fluentiam illius gratiæ, gaudiumque charitatis & deu-
otionis: quibus omnibus quam plena exit anima
iusti, post longam aliquam & deuotam orationem,
quotidie videmus. Quod si ita sit, facile vides, quanta
cum reuerentia, humilitate, attentione, & deuotione
stare debes, cum sinum animæ tuæ expandis ad Deum
ipsum recipiendum. Vide quæso, quanta deuotione
flagrant Apostoli cum Spiritus sancti aduentum
expectabant, & intelliges, quo modo & tu affici
debes cum te disponis ad expectandum & percipi-
endum eundem Spiritum, licet non tanta cum plen-
titudine & perfectione. Cernis hic quàm arctè oc-
cludi tunc debent portæ tui intellectus & volunta-
tis, ne qua reum mundanarum cogitatio ingredia-
tur: & quàm latè eadem aperiri debent soli Deo, vt
cum venit, non recedat, inueniens portas clausas, aut
sedem ab alijs habitatoribus præoccupatam. Cum
tali præparatione & spiritu poteris te in conspectum
Domini inferre, quemadmodum hydropicus ille, Luc. 14,
qui stabat ante eum, expectans piam illius manum
ad recipiendam sanitatem: aut instar Leprosi, qui
prociens ad pedes eius, humiliter dicebat, *Domine si Matt. 8, 1.
vis, potes me mundare.* Aspice quomodo canis stat an-
te mensam Domini sui, ad blandiens illi & oculis, &
cauda, & toto corpore, expectans buccellam panis
aut micæ de mensa cadentes: & tu eodem animo &
gustu stare debes ante diuitem illam cælestis Domi-
ni mensam, confitendo te indignum eius misericor-
dia, & petendo vel minimam illius portiunculam.
Tali cum spiritu dicere poteris illum Psalmum: *Ad
te leuavi oculos meos, qui habitas in calis.* & ceteri. qui li-
cet brevis sit, efficax tamen est ad excitandum & ac-
cendendum in nobis prædictum effectum. Psal. 123, 1.

Vel hac, vel illa priori Præparatione uti poteris,
prout visum tibi fuerit, nisi fortè ex illis, priorem
nocturno vel vespertino tempore magis accommo-
datam, cum homo suam debet examinare conscien-
tiam, & veniam suorum delictorum, quæ illo die
commisit, petere: posteriorem verò matutino tem-
pore conuenientior, cum templum Domini acce-
dimus, ad postulandam à Deo elemosynam & auxi-
lium gratiæ, cuius beneficio poterimus diem illum
commodius in diuino cultu transigere.

Et

Et quia scire quomodo orandum est, speciale donum Dei, & opus Spiritus Sancti est, oportet orare humiliter, tam in vna preparatione, quam in altera, vt hanc artem docere te dignetur, & gratiam tibi det vt possis cum eo sermocinari, cum illa attentione & deuotione, cum illa cordis presentia, timore, & reuerentia, quae tantę conuenit Maiestati. quin etiam, vt queas sic perseverare, & exiguum illud tempus in hoc exercitio terere, vt accedente quotidie noua fortitudine & alacritate, in seruitute Domini & pietate proficias.

Preparatio. Solet quoque bonus preparandi se modus esse, si aliquę orationes vocales ante meditationem præcedant, quales multę sunt, & passim inueniuntur in omnibus officiis, & pijs libris; præsertim in Meditationibus D. August. & in Psalterio Davidico: vbi sunt quidam deuotissimi Psalmi qui plurimum faciunt ad excitandam deuotionem. Proprium enim deuotorum verborum (si cum iudicio & intellectu proferantur) est mouere cor, & ad Deum eleuare: quod tanto magis est necessarium, quanto amplius spiritus noster refrixit & distractus est.

Hymni & psalms carmine confecti, qui viles ad preparationem vauitum. Efficacius adhuc mouent eadem Orationes, quãdo ligatę sunt, & per rithmõs concinnatę, seu carmine compositę, quales sunt multi Sanctorum hymni, tam profa oratione, quàm versibus conscripti. Verba enim Dei in hoc stylo & harmonia maiorem adferunt dulcedinem, & suauitatem: tales hymni multi reperiuntur in operibus D. Bonauenturę, Bernardi & aliorum: Laudantur in hoc genere tres deuotissimi hymni Hieronymi Videri, ad singulas in Trinitate personas, & alij ad alios, qui bene intellecti, & deuotē recitati atque examinati, sunt tanquam dulcissimum manna animabus nostris, disponens illas ad gustum rerum diuinarum.

Admonitio I. Admonendus est hoc loco homo, vt discat quacum intentione debeat ad Orationem accedere: non enim debet eo venire proprię voluntatis & consolationis gratia, vt multi faciunt, sui ipsius amatores: sed tantum vt faciat bono voluntatem Dei, gratiam & auxilium imploret, & ad illa acceptanda se disponat. Veruntamen debet homo in oratione paratus esse, ad percipiendum, & quidem animo grato, tam desolationes, quàm consolationes, seipsum totum offerendo diuinis manibus, vt Deus & de eo, & de omnibus eius actionibus statuat, quidquid suę diuinę bonitati placet, & homini expedit. Debet etiam oraturus agnoscere ab vna parte, nihil se boni merere, & ab altera credere, quod licet nullum sit suum meritum, Deus tamen pro infinita suę bonitate & clementia dabit, quod ad salutem consequendam erit vtilissimum. Oportet igitur hominem contentū esse, siue parum, siue multum percipiat: omnia grato animo accipere, quacunque Deus facit, indignum se se arbitrari omnibus, quę Deus largitur: ad omnia denique paratum esse, quę Deus mandat: non tam pro his, quę se sperat accepturum, quam pro ijs quę accepit, quas Deus meretur gratias agere. Peccant hic multi, qui faciunt quod imperiti adhuc saltatores, qui prius artem eam addiscere incipiunt: ij enim nisi coram magistro suo saltent, non exercentur in eo quod didicerunt.

Admonitio II. Moneri similiter debet homo, vt quoties manē ad exercitium orationis se componet, pridie cubitum eat cum proposito & cogitatione se id facturum & quemadmodum illi, quibus postridie multa sunt peragenda, vespere solent omnia præmeditari: sic & homo sequentis diei studium, debet pia quadam solitudine vespere præuenire, & commendare Deo, quidquid postridie meditandum est. Manē verò, vbi euigilauerit, statim sancta illa cogitatio sedem occupet, priusquam alie subintrent: in illa enim hora cor

tam est dispositum, ad quamcunque cogitationem concipiendam, vt quę prior animo representatur, hanc admittat: & admissa tam firmiter animo inhaeret, & nullis viribus inde queat pelli.

Et quia Oratio multorum Deo nostro est acceptissima, non abs re erit, tam in matutina, quàm in vespertina vel nocturna oratione cogitare, quot serui & ancillę Dei, tam in monasterijs, quàm extra monasteria eadem illa hora vigilant, & perseverant in conspectu diuinę misericordię, vberriimas lachrymas effundentes, etiam sanguinem fortassis pro amore illius elicientes. Hac te cogitatio adiuvet, vt presentia & dulcis memoria illorum, sint incentiua deuotionis, & exempla perseverantię in oratione. Similiter si quando te pesces & deficias in hoc exercitio, statuasque tecum ab oratione cessare, erubescere, & castiga te metipsum tot bonorum exemplis, qui cum tanta attentione & solitudine perseverant in hoc exercitio, sine intermissione, offerentes in eo Deo Creatori & Redemptori suo corpora & animas suas in holocausta & odores suauitatis.

DE LECTIONE.

CAPVT. V.

Ost preparationem sequitur Lectio, quę non debet esse nimis festina, sed tarda, & attenta, vt non tantum adsit intellectus, quo, quod legitur, intelligatur, sed & voluntas, quę gustet quod intelligit, & eo afficiatur. Cumque occurrit locus aliquis deuotus, vtile erit ibidem paululum subsistere: quod lectum est ruminare, & breuem orationuculam loco continuentem dicere, iuxta consilium Bernardi, qui dicit: Oportet saepe aliquid de spiritu & deuotione scripturę quę legitur colligi, & lectionem succincta oratione præcingere, quę cor ad Deum eleuat, & cum eo confabulatur.

Obseruandum hic, ne Lectio nimis prolixa sit, ne maiorem temporis partem absumat, & suffuretur nobis exercitia vtiliora. Orationibus enim teste Augustini mundamur, lectionibus instrui: verum quę bonum est, si licet: si non liceat, melius est orare, quàm legere: quia in lectione cognoscimus, quid facere debemus in oratione eadem accipimus, quę postulamus. Quia verò in oratione non nunquam occurrit molestia, & in lectione ferè semper est facilitas, hinc est vt miserum cor nostrum saepe fastidiat orationem, & lectionis dulcedinem amplectatur, id quod idem Bernard. saepe sibi contigisse plorans fatetur.

Verum quidem est, vt homines propter defectum frumenti solent panes ex milio vel Oryza conficere, atque eos manducare, ne fame intereant, aut omnino ieiuni sint: sic etiam cum cor hominis adeo distractum est, vt diu in vna lectione detineri, aut meditatio in vna aliqua re cum lectione coniungi nequeat, debere tunc vnum aliquem locum legere, & in eo paululum meditari: inde consellim ad alium, & ad tertium eodem modo progredi, qui enim sic procedit ligans intellectum ad verba lectionis, non habet eam occasionem vagandi circa imaginationes & cogitationes inutiles vel noxias, quam habetis, qui liber est, & dissolutus. Quamuis melius sit omne tempus cum Deo consumere, quemadmodum Iacob Patriarcha fecit: tandem enim opere peracto ille benedictionem suam dabit, aut deuotionem, quam querebamus, aut maiorem gratiam largietur, quę nunquam negatur his, qui ad finem vsque laborant, & pro amore Dei viriliter decertant.

(e)

DE

CAPVT VI.

Duplex me-
ditatio.

In ista lectione sequitur meditatio loci iam lecti. Sciendum hoc loco est, meditationem hanc aliquando esse rerum que possunt figurari per imaginationem: qualia sunt omnia mysteria vite & passionis Christi: nonnunquam vero aliarum rerum, quæ magis pertinent ad intellectum, quam ad imaginationem: ut cum meditamur beneficia Dei, eius bonitatem & misericordiam, aut quamuis aliam eius perfectionem.

Modus hic meditandi dicitur intellectualis ille vero imaginatiuus: utroque uti solemus in hoc exercitio, prout materia rerum meditandarum aut hunc aut illum requirunt.

Proinde quando mysterium, quo de meditationem instituit volumus, est, vel de passione Christi, vel de alia re simili, quæ imaginatione potest figurari: ut iudicium extremum, Infernus, Aeterna vita, vel beatitudo celestis, debemus omnes circumstantias imaginatione tali formare fingere, quali in rei veritate vel est, vel erit: atque nobis persuadere omnia hæc in ipso loco, ubi nos sumus, nobis presentibus & inspectantibus geri: ut ipsa rerum representatione consideratio & sensus sint viuaciores. Sunt nonnulli, qui in corde suo imaginantur aliquid eorum, quæ cogitant, sibi occurrere: cum enim & ciuitates & regna possint animo comprehendere, parum est, si etiam queant percipere representationes & figuras horum mysteriorum. Et multum profectò solet hoc conducere, ut animus cum sensibus collectus conferuetur, dum exercetur in laboribus, non aliter, quam apes in suis aluearibus, cum mel ad fauos congerunt. Horum duorum altero, quo lubet, uti possumus in meditatione imaginaria. Irenamque cum cogitationibus nostris Hierosolymas, ad meditandum ea, quæ ibidem fiunt, in proprio suo loco solet debilitare caput, & cerebrum ledere.

Ob eandem causam non debet homo imaginationem nimis diu fixam retinere in rebus, quas imaginatur: præterquam enim quod nimium fatigat memoriam homo ista profunda cogitatione, etiam per vehementem illam apprehensionem in errorem incidere potest, dum putat se realiter videre, quod nimia illa violentia tantum imaginatur.

DE GRATIARVM ACTIONE.

CAPVT VII.

Absolutis tribus partibus subiicienda confestim est pro beneficijs acceptis gratiarum actio. Ne autem homo cursum deuotionis nimia affectuum & materialium varietate turberet, potest hanc partem annexere præcedenti, captans occasionem ex eo, quod meditatus est, ad reddendam Deo gratiarum actionem pro beneficijs ab eo perceptis: necnon & huic beneficio addere omnia reliqua, ut generales agantur gratiæ. Postquam enim meditationem aliquam de passione Christi absoluimus, mox Domino gratias agamus, pro beneficio Redemptionis, & specialiter quod tantis doloribus nos redimere voluit: atque euertigio addatur gratiarum actio pro alijs omnibus beneficijs.

Sic cum peccata nostra perpendimus, possumus Deo gratias agere, eo quod tanto tempore, tam patienter nos expectauit, & ad penitentiam vocauit: & cum miseras huius vite meditari sumus, agamus gratias, eo quod a multis earum nos liberauit: si mortem

eo quod vitam tribuit, & nos misericorditer ad penitentiam expectauit: si gloriam & beatitudinem celestem, quia nos creauit ad tanta bona possidenda: & sic in ceteris. Deinde, ut diximus, cum hoc vno beneficio, reliqua omnia sunt coniungenda, ut sunt beneficii Creationis, Conseruationis, Redemptionis, Vocationis, & Glorificationis. Pro his, & alijs infinitis beneficijs, tam publicis, quam priuatis tantas reddat gratias, quantas potest: atque inuocet omnes Creaturas celestes & terrestres, ut in hoc officio sibi opem ferat. Tali cum spiritu potest aliquoties legere Canticum trium puerorum: *Benedicite omnia opera Domini* Dan 3, 57. *Domino, &c.* vel Psalmum: *Benedic anima mea Domino.* Psal 102, 1. *mino.*

DE PETITIONE.

CAPVT VIII.

Restat vltima pars, quæ est Petitio duo habens membra: in vno pro proximo, in altero pro nobis ipsis oramus.

Prius continuari potest cum præcedenti, hoc est cum gratiarum actione, speratur, ut omnes creaturæ seruiant Domino, & laudent eum, qui omni laude & cultu dignus est: eo quod tam pie tamque liberaliter agit cum omnibus quæ plasmavit. Cumque tali affectu, & desiderio gloriæ Dei precare illum, primò pro vniuerso mundo; ut omnes gentes cognoscant & seruiant tanto Domino: deinde pro Ecclesia Christiana, & pro cunctis illius Rectoribus, ut eorum diligentia omnes fideles proficiant in cognitione, & seruitute Creatoris.

Similiter ora pro omnibus Ecclesiæ membris, pro iustis, ut Deus eos in iustitia conseruet: pro peccatoribus, ut dimisis peccatis eos ad viam iustitiæ reducat: pro fidelibus defunctis, ut donet ijs æternam beatitudinem. Intercede pro cunctis tuis debitoribus, amicis, & benefactoribus: pro omnibus afflictis, seruis, infirmis, captiuis: hoc enim faciens sine tuo incommodo opus misericordiæ facturus es, commendans eos Domino, qui creauit, & afflictiones miserasque singulorum ad istas manus referens, quæ pro omnibus cruci affixe fuerunt.

Deinde homo quoque petere debet, quidquid sibi est necessarium, iuxta particularem necessitatem & miseriam quam sentit in anima sua. Maxime autem cum petimus remedium contra vitium aliquod, aut passionem, à quibus potissimè molestamur, aut denique virtutem aliquam flagitamus, quæ nobis planè est necessaria. Hic modus petendi præter alias utilitates, hanc etiam habet, quod quotidie renouat in anima bona proposita & desideria virtutum, mouetque animum ad alacrius incumbendum ei, quod toties, & tanto cum desiderio petimus: sed & pudorem quoque incutit, si quando non faciamus, quod recordamur nos tanto cum desiderio, tantaque instantia postulamus à Domino, & datore gratiarum, ut facere possimus. Huc facit illud Chrysostomi: Qui precantur serio, non sustinent quicquam admittere indignum precatione, sed reuerentes Deum, qui cum modo collocuti fuerant, citò repellunt omnem mali spiritus molitionem, apud se reputantes, quantum scelus sit, eum qui paulò antè sermonem cum Deo miscuerit, quique ab eo pudicitiam & sanctimoniam petierit, extemplo ad Diabolum descere, sedasque voluptates in animum admittere, ac Diabolo præbere aditum ad illud peccatum, quod paulò antè Deus inuiserit: ac Demonibus concedere irruptionem in animas, in quas Spiritus Sancti gratia plurimam exercuit benignitatem, & sollicitudinem.

Dolendum autem vehementer est, multos esse, qui dicunt se nescire quid petendum sit. Non excusat hæc ignorantia. Quæ namque bestia tam insensibilis est, ut

At si ma

atque se

requirit

adum.

est, ut

est, vt nequeat aliquo modo necessitatem quā habet significare? Quis infirmus est, & non potest dicere, hic aut illic dolor me cruciat? Intuere temetipsum o homo, scrutare vitia & passiones, quae tecum pugnant: siue sit auaritia vel ira, vana gloria, durities propriae voluntatis, licentia linguae, leuitas cordis, amor honoris & deliciarum, inconstancia in bonis propositis: siue deniq; sit amor proprius, aut aliae passionis, animaeque pestilentiae hae vulnera detege, singula caelesti medico spectanda praebe, vt ijs vnguento gratiae suae medeat.

Postulato contra vitia remedio, petat quoque omnes virtutes, quae ad salutem maximè conducunt. Et quia haec primaria pars est huius exercitii, in qua non raro vniuersum tempus Orationis cum maxima suauitate & fructu consumitur, visum fuit mihi in medium hic proferre praecipuas virtutes, quae sunt quasi columna vitae spiritualis, vt semper eas cum suspirijs petas, & à Domino bonorum omnium largitore in tuis orationibus postules.

PETITIONES VIRTUTVM MAXIME NECESSARIARVM.

ANTE omnia petenda sunt à Deo quatuor illae virtutes, quae sunt quasi fundamenta totius vitae spiritualis: ideoque semper ante oculos habenda sunt: semper enim, & in omnibus vitae nostrae actionibus requiruntur. Sunt autem haec bona compositio hominis interioris & exterioris; discretio & sollicitudo in omnibus agendis & dicendis, vt omnia recte rationi sint consentanea, frantum & culto lingua, cum rigida & aspera propriae personae tractatione.

Inter has virtutes primo loco ponimus bonam compositionem interioris & exterioris hominis: haec enim est principium quae nos disponit, ad omnes alias virtutes. Compositio hominis interioris consistit in eo, si homo Deum semper in corde praesentem circumferat; exterioris verò, si omnia faciat haud secus, quam si sitaret in praesentia & conspectu Dei, vel ante iudicem, & testem totius suae vitae.

Post illas sequuntur aliae quatuor virtutes, in quibus summa perfectionis consistit: quae sic inter sese sunt connexae, & concatenatae, vt vna sine alia esse non possit: haec sunt obedientia perfecta, mortificatio propriae voluntatis, fortitudo in superandis difficultatibus & aduersis atq; horror, seu contemptus sui ipsius. Negari enim non potest, quin summa doctrina Christiana est perfecta obedientia, & cum diuina voluntate conformitas, tam in omnibus quae mandat, consilii, inspirat, quam in ijs, quae circa nos agit, & de nobis disponit. Haec obedientia non potest obseruari, nisi semper in manu habeamus cultum, & abscondamus omnes inordinatos appetitus propriae nostrae sensualitatis & voluntatis, quae voluntati diuinae contradicit. Ceterum nemo potest hoc facere, nisi prius acceperit fortitudinem, ad seipsum oppugnandum, expugnandum, & lethali bello proprias inclinationes & affectus persequendum. Tale autem bellum nunquam conficiet aliquis, nisi qui per amorem Dei, eo peruenit, vt habeat verum & sanctum horrorem, contemptumq; sui ipsius: vbi enim est horror, facile sequitur mala tractatio & contemptus illius à quo abhorremus: vbi autem nihil est nisi amor, ibi disciplina ad tractandum durius, quod amatur, contra voluntatem accipitur. Ex quibus facile conficitur, nullam harum virtutum posse quicquā operari sine auxilio & subsidio reliquarum.

Has aliae quatuor altissimae, nobilissimaeque virtutes sequuntur, quae sunt, humilitas interior & exterior: paupertas spiritus, & corporis: patientia in

Granat. Opus spirituale.

aduersis & tribulationibus: puritasq; intentionis in bonis operibus vt fiant omnia ex solo Dei amore, siue vilius utilitatis, aut respectus vel temporalis vel spiritualis admixtione.

Illas iterum quatuor aliae sequuntur, quae finis & principium sunt totius perfectionis, fides nimirum inuisita, omnium eorum, quae Deus aut dicit, aut promittit: secura spes, in illo tanquam in vero patre, tempore cuiusque tribulationis, quae occurrit: amor Dei, qui incessanter ardet in cordis nostri penetralibus, vna cum timore atque reuerentia tanta illius Maiestatis, & iustitiae, quae semper nostris actionibus debet esse coniuncta.

Omnibus verò praedictis addi debet perseverantia & continuatio in harum virtutum exercitio, quae exiguo temporis spacio cultorem suum ad summam perfectionis vestigium adducunt. Aequum igitur est, eas summa cum diligentia atque studio indefatigabili quarere, omnemque laborem nostrum in medijs, quibus ad illas peruenitur, petendis impendere; maximè autem in oratione, quae principale medium est, quo virtutes illae comparantur.

Admonendus est hic lector, hominem in petendis illis virtutibus debere subinde paululum quiescere, & in singulis nonnihil subsistere, considerando breuiter efficaciores stimulos, qui amorem illarum virtutum generant, & ad exercitium illarum incitant. Exemplo res fiet dilucidior: Quando rogamus vt detur nobis charitas, quae est amor Dei, possumus dicere; Domine Deus, da mihi gratiam, vt possim te amare ex toto corde, & ex tota anima mea: tu enim es infinita bonitas, & pulchritudo, digna quae amore quoque infinito adamet, & quod amplius est, quia tu es vnicus meus benefactor, pater meus, creator, vltimus finis, & sponsus anima mea: cui omnis amor debetur. Sic quando petimus virtutem Spei, licebit dicere; Da mihi gratiam vt in omnibus necessitatibus periculis & tribulationibus quae in hac vita nobis occurrunt in te sperem: misericordia namque tua est infinita, promissiones tuae sunt verae, & merita vnigeniti filij tui pretium aut numerum non habent, quae omnia pro me clamant, & vociferantur. Eodem modo peti potest timor Dei, & humilitas, aliaeque virtutes nonnullae, quarum postulandarum formam, vt non necessariam hic exprimere super sedemus. Quemadmodum enim infirmus plus utilitatis accipit à cibo quam ipse mandit, & dentibus terit, quam ex eo qui contusus ab alio instat forbitiuncula vel potionis illi porrigitur: sic oratio quam ipse componit, verbis à Spiritu S. suggestis, vtilior est ea, quae conceinnata est, & composita verbis aliorum, quae saepe recitantur, quasi ab ignaris sine attentione & aliquo affectu.

Hae vltima pars, quae est petitio, praeterquam quod admodum facilis est, etiam est vtilissima: nam, vt antea dictum est, non tantum est exercitium orationis, sed etiam aliarum virtutum omnium: est & instar lectionis, seu collationis omnium earum; in qua homo renouat sua bona proposita, & desideria, percurritque obiter memoria sua, principales articulos primariaeque capita legis diuinae, quae optima & continua hominis iusti est exercitatio, de quo dicitur, quod in lege Domini meditabitur die ac nocte. Psal. 119. 4.

Has quinque partes praedictas potest obseruare homo iustus, quamuis (vt dixi) non omnes semper sint necessariae: omne siquidē repus subinde soli meditationi datur, subinde in vna petitione absolvitur: tamen placuit omnes ordine ponere, vt saltem ob defectum materiae, nemo hanc occupationem omitat, quin etiam, vt quodocunque deuotio perit, vel non adest (cum tamen ob hoc non debeamus illud exercitium relinquere) habeat homo in promptu,

X

quod

puritas intentionis.

Fides Spes Charitas Timor Dei.

Perseuerantia.

Oratio ad petendum morem.

Oratio ad petendum spem.

Simile.

Bona compositio suae carnis, & hominis.

Obedientia mortificatio Timor ad Contemptus sui.

hom. cano.

Humilitas interior & exterior.

*Petitio quin-
que pradi-
ctarum par-
tis optima.*

quod exiguo illo tempore agat, & in quo sese exer-
ceat, faciens pro parte sua, quod potest. Hoc enim
est, quod Deus potissimum mandauit.

Notandum hoc loco est, inter has quinque partes
optimam esse, in qua homo sermonem cum Deo mis-
cet, id est, fit in petitione; in lectione namque, & medi-
tatione intellectus exiguo aut nullo labore discurret:
sed cum ipsi Deo loquimur, iam tum intellectus in
altum eleuatur: quem deinde sequitur voluntas, at-
que hinc communiter resultat maior deuotio & in
oratione attentio ex parte hominis: maior quoque
timor, & reuerentia erga diuinam Maiestatem, cum
qua fermocinatur: habens quoque adiunctum hu-
mile & ardens desiderium eius, quod petitur: Hoc
incentiuum & hæc spiritus eleuatio, cum omnibus
virtutum actibus qui cōcurrunt, animam magis no-
bilitant, magisque edificant, quam alius quicumque;
discursus: id quod vnusquisque in seipso facile potest
quotidiana experientia obseruare. Manifestū enim
est in meditationis discursu, nihil aliud inueniri,
præter piam inquisitionem, & considerationem rer-
um spiritualium, quæ quemadmodum est actus in-
tellectus, sic exigua est substantia & utilitatis: sed in
oratione deuota concurrunt omnes virtutes, quibus
tanquam alis quibusdam anima eleuatur, donec,
cum Deo vnitur.

Porro licet hoc colloquium spirituale cum Deo
sit optima pars huius exercitij, tamē inter colloquia
optimum etiam illud putatur, in quo de amore tra-
ctatur, quando actualiter amamus Deum, laudan-
tes illum, & cum summa contentione atque deside-
rio petentes diuinum illum amorem: vt enim Cha-
ritas virtutum omnium est maxima, sic etiam nulla
Deo gratior, nulla homini vel dulcior vel vtilior v-
tu & exercitio charitatis.

Hoc exercitium Sancti vocant exercitium aspi-
randi ad amorem Dei, & in finem illius ordinantur
Meditatio, & Oratio cum alijs bonis exercitijs omni-
bus, daturque hic regula generalis omnibus qui o-
rant, cum præcepto, vt pro viribus studeant spiritum
ad diuinum illud colloquium eleuare; hoc est, com-
pellare Deum, & cum eo ipso tractare potissimum
de amore, & exercitio aspirationis. Propterea con-
sultē hæc amoris petitio vsque ad finem exercitij pro-
rogatur; quod est optimum vinum ad finem conui-
uij reseruare, vtque pensio suo persoluto opportunum
sit homini huic parti quamdiu vult, immorari. Li-
cet alioquin non abs re foret ab hac exordiri, & hac
eadem concludere, cum Spiritus sanctus aditum ad
illam patefecit.

Obseruandum quoque est, debere nos in omni-
bus allegare merita vnici nostri & veri Saluatoris,
qui vt Apostolus dicit, *est nostra iustitia, sapientia,
sanctificatio, & redemptio.* In eo potissimum collo-
canda est nostra fiducia, & hunc ante conspectum
Domini præsentare debemus, offerentes illum Pa-
tri pro singulis, & sumentes (vt ait D. Bernardus) ex
illo thesauro id, quod cuique necessarium est. Ille e-
nim Dominus est, qui sanctificat, & in sacrificium se-
metipsum offert, vt nos verē sancti simus. *Si igitur
Deus pro nobis, quis contra nos? si Deus iustificat, quis
est qui condemnat?* Hic est teste Petro, cui omnes Pro-
pheta testimonium perhibent remissionem peccatorum
accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.

In virtute igitur huius Domini, cum fiducia thro-
num Dei accedamus, certi quod quicquid petierim-
us, in nomine illius, illud accipiemus. Hæc est præ-
cipua condicio, quam nostra petitio vel oratio debet
habere sibi adiunctam, vt sit efficax coram Domino,
vt dicit B. Iacobus: fides nimirum, seu fiducia, quæ
quidem potissimum posita esse debet, non in nobis,
aut in operibus & meritis nostris, sed in meritis

Christi Iesu: nec non & in infinita bonitate atque mis-
ericordia Dei, quæ nulla malignitatis specie vincitur;
maximè autē in veritate verborum, & promissionū
Dei: qui per omnem scripturam sacram pollicetur,
se nunquam defuturum his, qui ad illū ex toto cor-
de conuertuntur, illum inuocant, & spem suam o-
mnem in illo habent collocatam. Fueris licet vsque
huc maximus peccator, non tamen idcirco est ani-
mus abiiciendus: nam (vt B. Hieronymus dicit) *S. Hieron.*
peccata præterita non damnant, si non placeant. Ex *pist. ad Ro-
mian.* quibus verbis facile est videre, quā turpiter errant,
qui considerantes suos defectus, suamque infirmita-
tem de misericordia Domini diffidunt, tanquam
non exaudiendi à Deo, si illum deprecantur: & non
animaduertunt principale huius fiducia fundamen-
tum esse merita Saluatoris, misericordiam Dei, &
veritatem verborum eius, quæ est tanquam scutum
(vt ait Propheta Regius) circumdans omnes, qui *Psalm. 90.*
sperant in illo.

CONSILIA SEV DOCUMENTA quædam obseruanda in quinque partibus exercitij prædicti, & specialiter in meditatione.

CAPVT IX.

Miam abunde satis de primarijs il-
lius exercitij partibus à nobis dictum
sit, operæ pretium me facturum existi-
mo, si documenta quædam subijciam,
in iisdem partibus, & specialiter in Me-
ditatione obseruanda: ea enim præcipua est, de qua
nobis hoc loco erit agendum.

PRIMUM DOCUMENTVM.

IT itaque primum documentum cir-
ca materiam Meditationis: nimirum et-
si bonum est hominem habere medi-
tationes illas assignatas, quas nos in
hoc libro per septimanarū dies distri-
buimus, vt in ijs exerceatur; nihilominus si sese
in medio cursu alia aliqua cogitatio offerat, in qua
plus vel dulcedinis, vel utilitatis inuenit, eam non
esse reiiciendam, sed cum illa voluntati satisfaci-
endum: non enim fas est reculare, vel extinguere lu-
men, quod Spiritus Sanctus incipit in hac bona cogi-
tatione accendere, vt occupet sese alijs meditandis,
in quibus lumen illud fortassis non inueniet.

Præterea, cum primarius finis harum meditatio-
num sit deuotionis alicuius adeptio & rerum diui-
narum sensus præter rationem erit, si quis hæc con-
secutus sit in bona aliqua consideratione, eam dese-
rat, & in alia quærat, quod in hac iam inuenit.

Verum hæc licet regulariter loquendo sese sic ha-
beant, non tamen eam sibi vnusquisque arroget li-
centiam, vt in omnem partem se moueat, & lenissi-
ma, quæ forte fortuna offert, occasione reiiciat id,
quod in manu habet, & arripiat quod in phantasia
incidit; nisi fortassis sciat multum inter vtrumque
interesse, & hoc multis paraſangis illo esse præstan-
tius & vtilius.

SECUNDVM DOCUMENTVM.

SECVNDVM documentum erit, quod
homo vitare debet in hoc exercitio su-
perfluas contēplationes intellectus, &
allaborare, vt negotium hoc perficiat
magis cum effectu, & motu voluntatis,
quam discursu & contēplatione intellectus.

Sciendum igitur est, intellectum in quibusdam *Intellectum*
iuuare, & in quibusdam impedire operationem vo-
luntatis, quæ est amor & sensus rerum diuinarum. *subinde pro-
dest, subinde
obest voluntati.*
Quemadmodum enim necesse est, vt intellectus
præcedat voluntatem, eā ducens, & suggerens quid
amare debeat, sic quando illius contēplatio nimia
est, im-

est impedit eandem voluntatis operationem: non enim permittit illi tempus, nec locum concedit, ut queat operari. Quemadmodum dicitur de veneno, quod theriaca miscetur, si modicum sit, salubre est, & necessarium, sin autē nimium, noxium est, & hominem extinguit, sic & de hoc exercitio dicere possumus: intellectu enim Deum versari cum simplicitate iuuat voluntatem, ut sentiens illum amet: sed nimia contemplatione circa illum vagari, impedit eandem voluntatem, reddiditque debilem & remissam eius operationem. Ratio huius est, quia cum vires animæ nostræ finitæ sint, & limitibus certis circumscriptæ, quanto plus sese impendit vni parti, tanto minus alii potest subuenire: adinstar fontis, qui per duos tubos deriuatur: quanto enim plus aquæ per vnum educitur, tanto minus ex alio fluit. Et hoc principaliter facit anima per operationem intellectus, per quam, cum sit illi intima, & præterea nobilissima, tota exercitatur: adeo ut quasi nihil operetur per alias potentias, cum in hac operatione est occupata. Sed & experientia docet, in quocunque alio exercitio corporali, quod manibus perficitur, hominem posse maiori cum facilitate, & minori negotio conservare affectum deuotionis, quam si cum intellectu aliquid attentè contempletur: Intellectus enim & voluntas sunt quasi bilatres animæ, quæ inter sese coherant, ut ascensus vnus, sit descensus alterius: eleuatio vnus, alterius depressio: & contra. ita ut si nimium exerceat speculatio, decreseat affectus, & si augeatur affectus, minuatur speculatio. Hæc ob causam Angelus Domini tetigit alterum femur Patriarchæ Iacob, quod emarcuit, antequam illi daret benedictionem: quemadmodum enim anima nostra duos habet pedes, quibus ad Deum pergit, intellectum scilicet & voluntatem, ita necesse est, ut emarcescat, & claudicat alter, nimirum intellectus in meditatione: si alter, scilicet voluntas, Deo fruatur in quiete contemplationis. Sic quotidianis experimentis deprehendimus, quod cum anima Deo fruatur, & conuertit sese, ut contempletur, & rimetur ea, quæ in Deo sunt: euertitur perit deuotio, quam habebat, & fugit ab oculis summum illud bonum, quo fruebatur.

Quare non immeritò Sponsus in canticis Sponsam monet dicens: *Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt.* Hanc ob causam datur istud consilium in hoc exercitio, ut homo det operam, ne cum intellectu curioso speculetur: sed contentus sit intuitu & cognitione rerum diuinarum simpliciter, ut virtus animæ collecta omni sua fortitudine, vim omnem imprimat parti affectui, ut summum illud bonum amet, atque reueretur.

Ex his liquet, eos non inuenire hanc viam, qui non aliter sese componunt in orationibus, ad contemplanda diuina mysteria, quam si studerent ad habendam pro populo concionem: quod potius est spiritum dispergere, quam colligere, & magis à se exire, quam ad se redire. Hinc est, ut finita eorum oratione, maneant aridi, & sine succo deuotionis, tamque faciles & prompti ad omnem leuitatem, quam qui leuissimi: idem prorsus post orationem, qui erant ante illam, permanentes.

Illi reuera non orant, sed aut studuerunt, aut verborum strepitum fecerunt, quod plurimum differt ab oratione. Cogitare debebant illi, nos in hoc exercitio venire potius ad audiendum, quam ad loquendum. *Qui enim, ut Propheta dicit, appropinquat pedibus eius, accipiet de doctrina illius:* quemadmodum acceperat ille, qui dicebat: *Audiam quid loquatur in me Dominus.*

Sit igitur omnis cura orantis, ut parum loquatur, multum amet, & locum det voluntati, ut iuuetur omni.

Granar. Opusc. spiritual.

ni contentione, quò ad Deum euolet. Non debemus ipsidem calcaribus incitare vtramque potentiam, neque paribus passibus in hac via ambulare. Optima in hac arte dexteritas est, voluntatem incitare, & intellectus impetum retardare, ut non impediatur suis proprijs negotijs cursum Amoris. Imaginare te in vehiculo sedere, quòd à duobus equis trahitur, quorum vnus velox est, & alius tardus: & quod tuum est habenas ita moderari: ut qui velox est, a cursu retineatur, & qui tardus est, stimulis excitetur, ut paribus passibus incedant.

Si autem aliud exemplum velis habere manifestius, imaginare intellectum erga voluntatem sese gerere debere, non aliter atqui nutrix erga infantem sibi commissum: quæ postquam cibum dentibus minuit, ingerit illi in os, ut comedat illum, & eius virtute sustentetur. Alioquin si ipsa & manderet, & deuoraret, puerum ieiunum & famelicum nutrimento defraudans, certum est, quod manifestam illi faceret iniuriam: fame liquidem puer eius culpa interiret, eò quod ipsa manducaret, quod puero dandum erat. Eadē ratio est intellectus, & voluntatis: illius enim est tanquam nutricis cibum dentibus terere, hoc est, comminuerē, & mandere veritatem spiritualem: sed in eo non consistit totum negotium: postquam enim comminuta est, debet eam intellectus voluntati in os ingerere, ut ea gullet veritatem, & sentiat, eiusque suauitate magis accendatur, & confirmetur in bono.

Canis venaticus si bonus sit, leporem quem cepit non comedit, sed seruat illum, donec ad Dominum veniat. Idem facere debet noster intellectus, cum aliquid venatus est illius altissima & secretissima veritatis, non illud sibi soli reseruare debet, sed remittere ad voluntatem, ut ipsa tanquam Domina in hoc officio eo fruatur. Felices profectò sunt nonnullæ personæ deuotæ & simplices, quæ ut parum sciunt, sic cum Deo appropinquant, non luxuriatur, aut fastidium illis adfert negotium intellectus: & proinde illorum voluntas tenera magis est, & præparata, vel disposita, ad omnem piam affectionem.

Quod si cupias doceri, quomodo hæc, quæ præcepimus, fieri possunt, dicam: Inter alios modos diuersos, hic vnus facillimus est, quem præ ceteris velim tibi commendatum. In quacunque re bona, quam meditaris, siue in oratione, siue extra illam, operam da, ut confessam ubi mentio eius incidit, cum illa ad Deum recurras: quemadmodum puer inuenta re aliqua, acturum eam ad matrem desert, & cum ea de re inuenta fabulatur: ad eundem modum, prout aliquid in re cogitata inuenisti, potes cor ad Deum eleuare, illum amare, adorare, reuereri, & laudare: atque hinc captabis occasionem te humiliandi ante illum, & gratiam petendi. Iuuabit etiam ad hoc idem spiritus veræ humilitatis, qui facit hominem comparere ante conspectum Domini omnino pauperem, nudum, & prostratum ante pedes superam illius Maiestatis, cum maiori sollicitudine & cura implorandi misericordiam, pro summa quam in se deprehendit miseriam: quam inuestigandi magnitudinem mysteriorum, ad illa contemplanda. Hæc vnica est causa, cur homo talis stet ante Deum, non secus, quam homo reus, flagitiosus, & ad mortem condemnatus stat in introitu palatii Regis, ut ab eo remissionem & vitam suppliciter exoret: qui nihil præter miseriam propriam cogitat, & vix oculos aut cor, ad videndum & meditandum aliud, quam periculum in quo versatur, eleuat.

(o)

X 2

TER

TERTIVM DOCUMENTVM.

Voluntas etiam est moderanda.

Cassian. li. 9. Collatio. c. 28, 29, & 30.

Quomodo passio Domini meditanda.

Raccedens documentum ostendit quomodo intellectus est moderandus atque omne negotium ad voluntatem remittendum: praesens verò etiam voluntati suam constituit mensuram, & limites praescribit. Sciendum igitur deuotionem, quam in hoc exercitio veniamur, non esse aliquid, quod robore lacertorum potest acquiri: ut quidam arbitrantur, qui nimia afflictione coacta, & quasi violenter expressa tristitia, id curant, ut lachrymas extrudant, si quando in passione Saluatoris meditentur: cum id magis cor excicare, & visitationis diuinis ineptum facere consuevit, ut docet Cassianus. Solet praeterea indiscreta illa violentia plurimum obesse corporis sanitati, & subinde relinquit animam tam timidam, omnique sapore destitutam, ut formidet alias iterum ad hoc exercitium, tanquam ad rem, quam experimento ipso probauit esse plenam doloribus, reuerti.

Quapropter si Deus dederit vltro fluentes lachrymas, aut similes animi motus, ea accipienda sunt humiliter: velle autem hac violenter exprimere, non est sapientis. Debet homo contentus esse, si ex sua parte fecerit, quod potuit: hoc est, ut praesentem se sistat ijs, quae Dominus patitur, simplici & quieto conspectu: intuens tam eum qui patitur, quam amorem & charitatem, qua cum patitur: quo peracto non sit anxius de ceteris, si quando Deus illa negauerit.

Qui illud facere non potest, & sentit superuacaneam in exercitio suo molestiam, non torqueat se in procedendo ulterius: sed humiliter se coram Domino, cum intima cordis tranquillitate, & simplicitate petens gratiam, ad inueniendam hanc viam, sine tanto suo incommodo & periculo. Et si Dominus illi largiatur gratiam, & cogitationum tranquillitatem dederit, maiorem ex ea cordis deuotionem sentiet, quam sentire solet in illa mentis inquietudine: qui etiam & multo erit diuturnior, poteritque homo longissimo tempore, sine vlla mentis aegritudine in meditatione perseverare: quae omnia contrarium modo se habent, si cogitatione violenter prouocentur.

Idcirco diligenter cauendum est, si aliquando feruentes motus sensibilis deuotionis in anima exurgant, aut superflui singultus & gemitus, ne homo in illis suffocetur: sed temperare se debet, & dissimulare, id vnicè agens, ut habeat oculos in intimo cordis, ad custodiam istius considerationis, & cogitationis, quae motus illos excitauit: hoc est, ut tollat à se carnis eleuationem, & fruatur in anima cum summa tranquillitate, deuotione, quam Deus largitus est. Id si fiat, durabit longo tempore, eritque illius consolatio magis fundata, cordique germanior, nec appetet sese ostentare per gemitus, aliaque signa externa, quae vitari nequeunt, sine magno fastidio, ubi semel homo assueuerit sese dare praedictis motibus, & sensibilibus feruoribus: qui quāto duriores foris videntur, tanto amplius solent intus lumen obscurare, & obiectum ponere, ne homo ulterius progrediatur.

Tyrones Christi cur in initio corruptionis sint feruentiores.

Verum quidem est, in principio vitae spiritalis feruores illos posse difficulter vitari, cum admiratio nouitatis, & altitudo rerum diuinarum abripiunt hominem in tantum stuporem, ut sese nequeat continere. Sed cum longo usu nouitas illa perit, cor sedatur: & licet maiori amet cum formidine, tamen sensibilem illum non habet feruorem, nec tantam sentit in amore suo molestiam & anxietatem. Idem fieri videmus in mullo, quod ubi primum incipit experiri calorem externum, magno cum strepitu ebullit, donec in altum efferatur: sed ubi iam satis ebulliuit, multo tranquillius & temperatius co-

quitur, multoque minori cum strepitu. Claudius ille quem Diuus Petrus, ut Actorum narrat historia, sa-
nat, ubi primum bases & plantas suas vidit consolidatas, introiit cū Petro & Ioanne in templum ambulans, & exiens, & laudans Deum. Non erat illi satis ambulare, sed quasi homo, qui tanto tempore manibus & pedibus fuerat ligatus, ubi expertus est nouam libertatem, soluit & extendit membra ad omne quod voluit. Verisimile tamen est, cum post ea modestius ambulasse, & quod toto vitae tempore non saltauit: tunc verò, prae noua letitia, & insolita sanitate, non potuit quiescere, aut semetipsum temperare.

QUARTVM DOCUMENTVM.

Omnia, quae haecenus a nobis dicta sunt, colligitur, quis sit modus Attentionis, qui in Oratione seruandus est. Oportet enim, ut in ea cor non langueat, aut debile sit, sed viuum, attentum, & ad caelum seruetur eleuatum. In huius rei figuram legimus Angelum, praecipisse Ezechieli Prophetam, ut staret super pedes, quando cum eo loqui, & diuinorum mysteriorum participem cum facere volebat. Ad eundem modum legimus duos illos Cherubim, quos Salomon constituit ad latera arcae testamenti, iteris erectis pedibus, eleuatos in altum, & alas eorum expansas fuisse, ut significetur attentio, & eleuatio spiritus, qua amari debet homo, cum Deo appropinquare vult, ut cum eo loquatur, & in conspectum illius venire.

Sed quemadmodum hic attentio illa necessaria est, licet etiam oportet ut eadem sit temperata, & moderata, ne officiat salutem, vel deuotionem impediatur. Inueniuntur enim nonnulli, qui torquent mentem superuacanea violentia, ut animus maneat intentus rebus, quas meditantur, ut diximus: alij autem, ut fugiant hoc incommodum, nimitum languent, remissi sunt, & faciles, qui omni vento circumducuntur.

Ad haec duo extrema fugienda, oportet medium tenere: hoc est, nec attentione nimia mentem fatigare, nec securitate & languore nimio permittere, ut cogitatio libera, quocunque placet, vagetur. Quemadmodum dicere soleamus ei, qui in iumento equitat vitioso, frenum moderatè regendum: hoc est, nec laxandum nimium, neque nimium stringendum, ne forte equus, aut in gyrum circumeat, aut cum periculo gradiatur: sic accurandum est, ut attentio nostra sit temperata, non violenta: diligentia condita, non vi coacta. Veriusque admonent diuinæ littere: De priori dicit Salomon, *Qui fortiter premi habere, ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem.* De altero ait Esaias: *Ut sugatis, & saturamini ab habere consolationis eius, ut mulgeatis, & delictis affluatis ab omnimoda gloria eius.*

Sin autem ad alterum horum extremorum deflexendum sit, melius est ad nimiam animi attentionem inclinare quam ad inconsideratam negligentiam: hanc enim iuuat ipsa natura corrupta; illam verò non. Et quemadmodum in edificio, quod erectum, simile & suo fundamento integrum infistere non potest, sed in latus incipit incumbere, minus periculum est, si in latus firmius inclinet, quam in debilius: sic & in attentione nostra, si medianequat incedere (quod tamen hic fieri cupimus) praestat ut inclinet ad extremum minus periculosum, quale est illud, quod iam diximus.

Haec admonitio tam est necessaria, ut defectu illius viderimus quibusdam hominibus multos annos elabi, cum nullo vel exiguo fructu, propter nimium teporem, quo cum orabant. Alios iterum nouimus qui & sanitatem, & memoriā amiserunt, propter nimium feruorem,

feriorem, quo in orationibus astuabant. Illud verò obferuandum est, ne saltem in initio meditationis mentem nimia attentione fatigemus: qui enim hoc faciunt, solent fere viribus destituti deficere: quemadmodum deficit viator, qui in principio nimis festinus est, & celer in ambulando.

QVINTVM DOCUMENTVM.

NON ESSE DESPERANDVM SI

statim in orationis initio dulcedinem non sentiamus.

Eterum inter omnia documenta, vel admonitiones, illud præcipuum est, ne qui orat animum despondeat, aut exercitium inceptum relinquat, si non inueniat statim dulcedinem deuotionis, quam optabat: quomodo faciunt illi, qui in hoc viuunt turpiter halucinantes. Aduertendum hoc loco est, cor humanum aquæ turbidæ esse quàm simillimum, quæ non potest ita subito, etiam cum maxima diligentia, ad naturam claritatem reduci, nisi detur tempus, & spaciū, vt sensim canem subsideat, & aqua sua natura clarescat. Eodem modo cum corde nostro agitur, quod quemadmodum solet turbari quotidiana rerum terrenarum negotiatione, ita cum iam turbidum est, non potest vno momento sedari, sed opus est spacio & tempore conuenienti. Quare non sine causa dictum est ab Ecclesiaste, *Melior est finis orationis, quàm principium*: in principio enim cor turbidum est, & inquietum: in fine verò quietius est, & sedatius, magisque dispositum ad suum exercitium.

Quare sicut illi qui focum volunt construere ex ligno viridi patienter expectare debent donec ligni paulatim siccetur & humorem excludat, insuper & ignem afflare debent donec etiam fumus lachrymas oculis excutit si luculenta flamma gaudere cupiant: ita sæpe laborandum est & perseverandum in principio orationis, si tandem desideremus frui clara & dulci flamma deuotionis, & amoris Dei.

Similiter & cum longanimitate atque perseverantia aduentus Domini est expectandus: ad gloriam enim maiestatis illius ad humilitatem nostræ conditionis, ad magnitudinem negotiorum tractandorum pertinet, nos sæpe diu expectare, & obseruare portas sancti illius palatii. *Beatus homo*, inquit diuina illa Sapientia, *qui vigilat ad fores meas quotidie*, & obseruat ad postes ostij mei: qui me inueniet, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino. *Bonum est*, ait Propheta, *prostrari cum silentio salutare Domini*. Superbus & nimium confidens nec patientiam habet, nec potest expectare: humilis autem dicit cum Propheta, *Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi*: vel audiuit orationem meam. Si is qui piscatur, & qui venatur, patiens non sit, nihil capiet, & sine præda domum reuerteretur. Sanè non est hæc venatio, vel piscatio minor illa: iniquum igitur est, nolle patienter obseruare tempus, & expectare, donec tam diues præda, Deus scilicet ipse, in nassam nostram incidat.

De forti illa muliere, quam describit Salomon in Prouerbis, inter alia sic dicitur: *Facta est quasi nauis in silo: is, de longe portans panem suum*, vt hinc intelligas, si statim panis vitæ, quem delideras in promptu non est, laborandum tibi, & toto die circumnauigandum esse, donec inuenias, quod cupiebas. Si perseveraueris pulsans, ait Saluator, crede quia tandem respondet tibi: etenim qui sæpe negat in principio, in fine largitur duplicia.

Audiui, & pro re vera mihi relatum est, de quodam Religioso, qui toto triennio in hoc bono exercitio perseverauit, manes post matutinas preces duas *Gratias. Opus spiritus.*

aut tres horas in oratione, nullum inde fructum ericiens, præter cordis siccitatem: donec Dominus respexit afflictionem animæ illius, & effudit in illum vberitatem suæ bonitatis, cum tam copiosa benedictione, vt iam vberissime compensata fuerit omnium annorum prætoriorum sterilitas. Docet hoc in multis alijs experientia quotidiana. Felices animæ sunt, quæ hoc modo perseverant: sine dubio enim, quanto diuturnior est eorum perseverantia, tanto maior erit gratia, quam receptura sunt. Vnum igitur præceptum obseruandum est his, qui magna dona percipient à Deo, vt sint scilicet longanimes, & patienter expectent finem atque tempus, quod ipse constituit: & interea sese consolentur illo prophético, *Si moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit.*

Quando tanta cum patientia modicum expectasti, & Dominus iam venit, age illi gratias pro suo aduentu. Si vero nondum venisse videatur, humilia te ante illum, & agnosce quod non mereris habere quod negauit, & contentus esto, quod ibi sacrificium obtulisti de remercipso, & propriam voluntatem abnegasti, appetitus tuos crucifixisti, Demonio & tibi ipsi bellum intulisti, & quod fecisti omnia, quæ facere potuisti. Si non adoraueris Dominum adoratione sensibili, quam desiderabas, sufficiat quod adorasti illum in spiritu & veritate, quomodo ille vult adorari. Hic sanè locus est periculosissimus totius nostræ nauigationis: & quasi lydius lapis, ad quem veri deuoti probantur, & loco isto si feliciter enauigaueris, omnia tibi prospere succedent.

Denique si aliter exultare non poteris, quàm tempus, quo in oratione laboras, & persequeris, sine fructu amissum esse: non inutiliter facturus es, si postquam feceris quod in te erat, deuotum aliquem librum accipias, & orationem lectione præcundas: ita tamen ne lectio sit nimis volubilis, aut festina: sed tarda, sensimque prolata, magna eorum quæ leguntur attentione condita, & multis locis oratio lectioni commisceatur, quod sanè utilissimum est, & omni sexui & hominum generi factum facillimum, quantuis illi rudes sint, & huius studij ignari.

SEXTVM DOCUMENTVM.

DE PROFUNDA ORATIONE

& deuotione.

On est hoc documentum à præcedenti diuersum, nec minus est necessarium admonere seruum Dei, ne sit contentus omni & quocunque gustu, quem in oratione reperit, id quod nonnulli faciunt, qui cum vel vnā lachrymulam exprimere possunt, aut aliqualem cordis teneritudinem sentiunt, existimant sese iam exercitium suum absoluisse. Hoc non sufficit, ad id quod nos hoc loco querimus. Quemadmodum enim psecas (quæ tenuis est pluuia, & nihil agit aliud, quàm puluerem motet, & foris terrā red- dit vuidam) non sufficit ad faciendam terram fertilē, & ad fructus producidos aptam: sed necesse est, vt aqua ad interiora vsque terræ viscera penetret, totamque humectet: sic vt anima nostra fructum virtutis & bonorum operum ferat, non sufficit exigua deuotionis irrigatio quæ conuersione capitis, aut quocunque solis aspectu, seu venti flatu siccatur, quæ cum adest, animam facere deuotam videtur, cum intus nihil minus sit quam deuota: sed oportet vt sit Oratio & deuotio profunda, quæ ad instar densissimi imbris penetret interiora cordis, quæque ita inebriet illud, vt nec sol, nec venti, hoc est, neque negocia, neque cogitationes huius mundi possint illud exicare. Sic de B. Clara memoriæ proditum est, quæ nonnunquam in oratione adeo ad Deum fuit eletata, vt non nisi cum maxima difficultate potuerit cor rursum infle.

Cor humanum aqua turbida simile.

Ecl. 5. 4. S. August. epist. 121.

Prou. 8. 34.

Thren. 3. 26.

Mal. 39. 1.

Simile.

Prou. 31. 14.

Luc. 11.

Exemplum patris & filii Augusti.

Abac. 2. 3. rit. expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit.

Ioan. 3.

S. August. epist. 121.

Marul. lib. 2.

inflectere ad ea negotia, ad quæ officij suaratione tenebatur. Hæc deuotio non est similis illi, quam tollit ventus, & leuissimo venti flatu ficitur: sed illi, de qua dicitur in Canticis: *Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.*

Tempus orationis prestis-
tuendum.

Simile.

3 Reg. 19.

Hanc ob causam non inconstitutum est statuere huic exercitio tempus, quam fieri potest longissimum & præstat semel & simul orare satis, quam bis modicum. Nam si tempus breue sit, totum absumitur in refrananda imaginatione, & sedando corde: quo sedato ab oratione surgimus, cum iam prius serio esset incipiendum. Quis est qui volens è fodinis aurum erere, cum iam summo labore ad ipsas venas peruenerit, tollit instrumenta, & cassis omnibus laboribus præcedentibus tunc cessat, cum emolumenta & fructus in manibus sunt? Et sanè fructus alicuius prolixæ, profundæque orationis nonnunquam tanti sunt, homini refectioni sufficiant ad multos dies, utque homo virtute & fortitudine cibi illius, quem in ea oratione percepit, cum Helia vsque ad montem Domini in offenso pede, animoque forti queat ambulare.

Ut autem magis adhuc speciatim de hoc tempore disseramus, dico, tempus omne quod angustius est selqui hora, vel horis duabus, id mihi nimis arctum & breue ad orandum videri. Antequam enim cithara componitur, ut fides inter se consona sint, hoc est, antequam imaginatio (ut dixi) in ordinem redigatur, ut minimum dimidia hora elabitur: quidquid temporis reliquum est, in fructibus orationis colligendis transigitur. Verum quidem est, quando exercitium hoc fit post aliud aliquod sanctum officium, ut post matutinas preces, vel post auditum aut lectum Sacrum, siue post deuotam lectionem, aut orationem vocalem, cor magis dispositum est, ad hoc negotium obeundum, multoque citius (quemadmodum & lignum aridum) celestis illius ignis flammam concipit. Similiter & si matutino tempore quis huic exercitio vacet, multo quoque citius sese paratum inueniet, ut postea dicitur. Qui autem sese propter varias occupationes temporis inopem deprehendit, non omittat suum cum vidua paupercula in templo minutum offerre: nam si culpa non fit in ipso homine, qui omnibus creaturis dat necessaria, etiam dabit homini, quæ ad salutem requiruntur.

Luc. 21.

SEPTIMUM DOCUMENTUM.

NON ESSE IN VANUM ASSUMENDAS DOMINI VISITATIONES.

Aliud documentum, huic non dissimile, est, ut quotiescunque anima vel in oratione, vel extra illam singulari aliqua visitatione à Domino visitatur, ea non in vanum sumatur, nec frustra, & sine fructu transeat: sed ut obseruetur occasio, quæ offertur: secundo enim hoc vento felocissimè nauigabit homo, & plus itineris conficiet vna hora, quam sine illo, diebus multis. Notum est B. Petrum vno iactu plus profecisse, & plures pisces cepisse, quam totius noctis piscatione. Idem non rarò in hac celesti piscatione fit, si opportunitatem obseruare nouerimus, quæ in ea nonnunquam offertur. Quare non sine causa monet Ecclesiasticus, dicens. *Non defrauderis à die bono & particula boni domini non te pretereas.*

Ioan. 12.

Ecci. 24. 14.

Omnibus in rebus plurimum valet oportunitas, sed in oratione plus quam in reliquis: videtur enim hic quasi Angelus descendere ad aquas piscine mouendas, ut virtutem sanandi accipiant: vel ut melius dicam; Deus hic ipse descendit, ut trahat aratrum cum homine, & coniunctis viribus laborent: cuius auxi-

Ioan. 5.

lium plus valet, quam totius mundi huius industria atque diligentia. Nauta cum videt prosperum esse ventum ad nauigandum, confestim tollit anchoras, extendit vela, exit portu, nec moram amplius ullam facit: ne forte amittat oportunitatem oblatam. Idem facere debent homines spirituales, idque tanto maiori cum diligentia, quanto maius est negotium, magisque necessarium studium ad orationem, quam ad nauigationem.

Id fecisse dicitur Beatissimus ille Franciscus, de S. Bonauentura, tantam eius fuisse, qua in hoc negotio utebatur diligentiam, ut si quando Deus illum singulari aliqua visitatione in via visitaret, socios suos pergere iussisset, ipse autem humi sedens, tam diu meditationi operam dederit, donec ruminare, & buccellas calitis datas digerere desisset. Qui hoc non faciunt, solent fere pœnagruissima affligi, ut scilicet Deum non intueniant, cum illum querunt: nec immerito, cum Deus querat eos, & sæpe non inuenit.

Hæc sunt præcipua documenta, vel admonitiones, quæ in exercitio Meditationis debent obseruari: neque in eo tantum, sed & in quocunque alio huic affini, nisi forte in media via deficere velimus. Bene autem facturi sumus, si nunc properemus ad tractanda ea, quæ reliqua sunt: ut sic finis imponatur primo huic libro, qui fortassis prolixior est, quam esse debebat.

DE SEX REBUS IN PASSIONE Redemptoris nostri meditandis.

CAPVT X. ET VLTIMUM.

Inter omnia deuotionum exercitia, non est securius, non vtilius, non vniuersalius, & citius hominum sexui & conditioni accommodatius memoria Domini-æ passionis. Dicit alibi Albertus ille Magnus, vtilius esse quotidie aliquid de Passione Domini meditari, quam singulis sextis feriis totius anni, in pane & aqua ieiunare, disciplinas vsque ad sanguinis fluxum sustinere, aut totum psalterium à capite ad calcem perlegere. Id saltem indubitatum est, sanctum hoc exercitium animam in omne bonum quasi manu ducere. Quemadmodum enim Christus est (ut ipse de se testatur) *Via, Veritas & Vita*: ita non est commodior, nec compendiosior via, ad Deum perueniendi, Deum cognoscendi, & de Deo gaudendi, quam immotis oculis Christum intueri: qui etsi in omnibus rebus nobis omnia sit, præcipue tamen est cum illum in cruce pendentem contemplanur. Optimè igitur à Bernardo dictum est: Possum Domine cœlum & terram peragrarè, nusquam tamen inueniam te, nisi in cruce pendentem, ibi cubas, ibi dormis in meridie.

Sed materiam hanc in alium locum reijciamus: nunc ea tantum doceamus, quæ pertinet ad modum & rationem ipsam passionem meditandi. Inueniuntur enim simplices homines, qui nihil aliud sibi proponunt in hoc exercitio, quam ut vberimè flere, & copiosas queant lachrymas fundere, condolentes miseris, doloribus, & tormentis Saluatoris: Hi in eo offendant, quod vterius non progrediuntur. Etsi enim scopus illorum bonus sit (est enim quasi fundamentum omnium aliorum) non tamen ille solus fructus est, qui ex hac arbore sacra colligitur, sed alij multi & illo etiam maiores. In cruce enim Domini omnia fructuum spiritualium genera nascuntur.

Obseruandum itaque sex (inter alia multa) esse, quæ possunt considerari, in passione Domini, Magnitudo scilicet dolorum eius; grauitas vel enormitas considerationum nostrorum peccatorum; Magnitudo beneficii; excellentia diuinæ bonitatis; multitudo virtutum Christi,

quæ

qua in Passione Christi lucent; & conuenientia medij, per quod Deo placuit humanum genus redimere. Sex illa nobis consideranda sunt, propter sex effectus illos, in quibus consistit totius vite spiritus utilitas. Magnitudo liquidem doloris consideranda, vt creat in nobis compassionem; magnitudo peccatorum nostrorum, vt fugam & horrorem; magnitudo beneficii, vt gratiarum actionem; excellentia diuina bonitatis qua in Passione inuenitur, vt amorem; quantitas virtutum Christi, vt imitationem; conuenientia denique, vt admirationem diuinæ Sapientiae excitet, atque fidem huius mysterij adaugeat & confirmet. De sex itaque his rebus ordine deinceps agemus.

DE MAGNITUDINE dolorum Christi.

MAGNITUDO omnia consideranda est magnitudo dolorum Christi, vt excitetur in nobis compassio: est enim omnino æquum, vt membra capiti compatiatur. Sciendum itaque dolores Christi secundum doctrinam præceptorum Ecclesiæ Doctorum, quas in passione sua pertulit, maiores & grauiiores fuisse, omnibus doloribus mundi huius, qui fuere vnquam, vel erunt in posterum. Id omnino verum esse videbitur, si consideremus causas quinque, ex quibus, tanquam ex fontibus, isti dolores profluxerunt.

I. Prima est magnitudo charitatis illius, qua non tantum redimere, sed copiose redimere genus humanum desiderauit, & perfectissime satisfacere pro omnibus iniurijs & offensis contra diuinam Maiestatem factis. Quanto autem maiora passus est, tanto perfectius satisfecit. Proinde voluit crescere tormenta in quantum possent, vt par esset satisfactio debitis nostris, opusque redemptionis nostræ æquale nostro demerito.

II. Secunda causa est, quia Christus passus est sine vilo modo consolationis, aut vilo refrigerio. Ob rationem enim precedentem, portas omnes, per quas aliquod intrare solatium poterat, siue à cælo, siue à terra ipse occulserat, adeo vt & à proprio Patre, imò à seipso fuerit derelictus: vt hac occasione fretus, solus & sine vilo comite, ipse fornacem suorum dolorum accenderet, & flammam poenarum augeret, sublato omni refrigerio, quacumque etiam parte aduenire potuisset. Hoc est quod ipse dicit in psalmis; *Factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber*: erat enim per iustitiam liber à peccato, & à morte. Et in alio psalmo: *Infixus sum in limbo profundis*, & non est fundamentum cui inniter, aut vbi pedem figam. Hæc est illa derelictio, quam ipse Saluator manifestauit pendens in cruce, & rauca voce exclamans, cum diceret: *Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti?* Hora enim illa sancta Christi humanitas planè derelicta fuit, sola in medio dolorum & tormentorum pelago fluctuans, non habens quicquam quod leuaret aut mitigaret intolerabiles illius cruciatus. Fuit hoc quondam in lege præfiguratum per duos hircos, qui pro peccatis populi offerebantur, quorum vnus iugulabatur, & in sacrificijs offerebatur, alius in solitudinem emitebatur, compare suo solo in tormentis relicto: Ita & in hoc caelesti sacrificio, vbi offertur Deus & homo pro peccatis mundi, vna durum naturarum passa & oblata est, altera verò euasit, sororem suam in tormentis solam derelinquens. Non quantum ad vinculum vniouis reliquit illam (quod enim semel accepit nunquam deseret) sed quantum ad respectum leuaminis, & solatii in tormentis in animæ parte inferiori, penitus consortem & comparem suam reliquit. Hinc est quod passim

in Martyrum historijs legimus, eos cum ad martyrium ducebantur lætos & alacres iuisse: hoc enim de beata Agatha, hoc de sancto Laurentio, hoc de alijs pluribus historiæ testantur. Saluator verò qui fons gratiarum & fortitudinis ipse est (cuius solius virtute Martyres potuerunt omne id, quod potuerunt) contristatus est, expauit, & sanguinis guttas sudauit, cum ad Martyrium peruentum esset: In illis liquidem virtus charitatis, quæ ex fortitudine animæ inferiori germinabat, ingentem lætitiā excitauit: In Christo verò modo quodam supernaturali, & per miraculum speciale, & hæc, & omnes aliæ suspenæ fuerunt influentiæ, vt calicem doloris purum, & sine solatii permixtione biberet.

Tertia causa fuit tenerrima & delicatissima corporis illius complexio: Etenim cum corpus illud sacratissimum miraculose fuit à Spiritu sancto formatum, & res per miraculum factæ semper esse solent perfectiores, quam quæ à natura fiunt, vt & Chrysostomus dicit, vbi de aqua in vinum conuersa in nuptijs loquitur: sequitur corpus Redemptoris nostri melioris fuisse complexionis, organumque illius perfectioris temperamentis quam alicuius vnquam fuit hominis: ideoque tenerrimum & delicatissimum: ita vt si non interuenisset violentia quadam exterior, per plurimos annos integrum & salubre permanisset, idque propter complexionem & temperaturam optimam. Nec sola temperatura, sed etiam materia fuit tenerrima: erat enim tota caro virginalis, suscepta de purissimo & virginali Domine nostræ sanguine, sine alterius seminis mixtura. Ideoque, vt Bonauentura dicit, & tenerum magis erat, magisque sensibile.

Quarta causa fuit ipsa mortis qualitas, quam Saluator subiit, cum omnibus quæ toto passionis tempore interuenire circumstantijs, singula namque illarum, si diligenter expendantur, species quadam Martyrij fuere per se. Id si manifestius videre lubeat, incipe à principio vsque ad finem Christi Passionem discutere, & inuenies duodecim grauissimos cruciatus, quos præter multos alios Christus sustinuit, eosque breuiter hic enumerabo, licet in singulis plurima sint & dicenda, & meditanda.

Primus est Agonia horti, & admirabilis ille sudor sanguinis, qui per totum corpus vsque in terram currebat, quod sanctè spectaculum fuit nouum, quo ab orbe condito non accidit quicquam magis admirandum.

Secundus, quod tam vilis pretio, à proprio suo discipulo, tam barbaris & immanibus hostibus venditus est & traditus.

Tertius, quod tam diu, ligatis instar furis manibus, captiuus per publicas plateas circumductus est.

Quartus, quod tam immaniter flagellatus est, quæ flagellatio præterquam quod crudelissima fuit, etiam non erat viri boni & ingenui, sed serui, mancipij, & hominis vilissimi.

Quintus est, barbara coronæ spinæ inuentio; in qua vna concurrunt omnia: ex vna parte ignominia & contumelia Christo indignissima; ab altera verò dolor ineffabilis, & tormentum intolerabile.

Sextus, maxima opprobria, calumniæ, & iniuriæ, quæ tormentis accesserunt; vti fuit, quod toties in faciem illius expuerunt; toties blasphemauerunt, tot alapas inflixerunt; tot pugnos infregerunt, & per omnia, vt vilissimo seruo abusi sunt: quod nunc veste alba, nunc purpurea illum induerunt, & vt morionem illi inserunt. Nunc oculos velantes, iridentes, percutientes, & dicentes; Vaticinare nobis quis te percussit? arundinem illi in manum dantes, genia flectentes, & arundine caput percutientes salutantesque illum vt Regem scitum & personatum.

Christus iustus. Martyres laici ad passionem cur suerunt.

III.

S. Chrysost. in Ioan. 2.

S. Bonauent. lib. med. de vita Christi cap. 77. & in fascicul. cap. circa passionem.

IIII.

Cruciat. 12. grauissimi quos passus est Christus.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

S. Bonauent. in fasciculo circa passionem.

I. Causa magnitudinis dolorum Christi quinque.

Psalm. 37, 5.

Psalm. 68, 4.

Matt. 27, 46.

Leuit. 16.

Postremo foras extrudentes, imponentesque crucem in humeris illius, tanquam malefactorem publicum, & latronem famosissimum per publicas plateas, ad publicum supplicij locum rapuerunt. Quis vidit unquam tot iniuriarum genera in vnum caput simul congesta.

7. Septimus, abominabilis ille contemptus, quo filium Dei tam vili in pretio habuerunt, ut cum adoptionem ventum esset, Barrabam latronem, & sicarium publicum Christo praeulerint: Quare Dominus ille, qui creauit omnia, in quo viuunt & conseruantur omnia, tam vilis, tam despectus illis fuerit, ut inutiliorem mundo, vitaque indigniorem scario & homicida iudicauerint.

8. Octauus, quod ipsemet in humero, iam ante flagellis, virgisque fracto, & laniato, instrumentum mortis suae, crucem in qua passurus esset, baiulare coactus est. Solent carnifices reorum oculos velare, priusquam educunt gladium, quo caput abscindunt, ne reus mortis suae videat instrumentum, & magis expauescat. Hic autem non tantum non vruntur erga Christum hoc humanitatis officio, sed onerant etiam amplius humeros eius, & propria mortis machinam ipsum portare compellunt, ut cor prius tormentum crucis pateretur, quam corpus experiretur.

9. Nonus, ipsa crux, quae tormenti species est omnium crudelissima: est enim mors lenta, & proluxa valde, ita ut multo beatiores sint, qui capite plectuntur, aut suspendio strangulantur: Vulnera quoque ijs partibus insiguntur, quae inter omnes maxime sunt sensibiles, ut sunt manus, & pedes, quae venis & nervis, organis scilicet tactus constant quam frequentissimis. Præterea crescunt etiam dolores isti pondere corporis, quod semper deorsum fertur; illo siquidem motu perpetuo, vulnera dilatantur, & dolores sine termino crescunt, & assiduo renouantur. Hinc est quod martyrium illud tam vehemens fuerit & intolerabile, ut praenimia doloris magnitudine, sine latrofero vulnere, & sine crurifragio anima eius sacratissima a corpore diuulsa sit.

10. Decimus, cum in his tormentis & cruciatibus Christus in cruce penderet, factus quasi dolorum pelagus, & talis, ut si canis in via publica hoc modo tractatus iaceret misericordia & compassione animos transeuntium commoueret; inimici tamen Christi ab omni misericordia fuere non tantum quam remotissimi: sed etiam tunc mouentes capita vociferati sunt; *Vah qui destruis templum, & in tri-duo reaedificas illud.*

Matt. 27, 44.
Marc. 15, 24.

11. Vndecimus, quod innocentissimam Matrem suam toto huius martyrij tempore praesentem vidit, diuinis oculis interiora cordis illius penetrans, & cernens immensos, quos Sanctissima Virgo in corde sentit, dolores.

12. Duodecimus, & vltimus cruciatus fuit, incredibilis vna praeter ceteris crudelitas, nimirum hæc; quod cum sanctissimum illud corpus iam in aëre, in solis aestu meridiano cruentum totum penderet, fontibus venarum omnibus exiecat, aridisque visceribus omnibus, pauxillum aquae postulauit, quod non tantum non est illi datum, sed loco eius fel & acerrimum oblatum. Quae res potest esse crudelior? quid hominem magis posset ad compassionem permouere? Diuiti illi & avaro Epuloni infernalibus flammis aestuanti, guttula quam petierat aqua frigida non est data, fel tamen non accepit: filio verò Dei, non solum non datur quod petit, sed loco illius id datur, quo dolor illius augetur.

Luc. 16.

Singula hæc seorsim diligenter discussa & examinata, maximam doloris materiam suppeditant. Propterea qui appetit amara acerbique compassione miserij, poenis, & supplicij Christi condolare,

singulos cruciatus iam a nobis enumeratos percurrat, atque in singulis paulisper meditando hæreat. Fieri enim non potest, quod (etsi cor Marpesia caute diutius habeat) non vel in vno vel in altero inueniet, quo cum animus illius dolore & compassione accendatur.

Sed nondum hic finis dolorum Christi: alij restant his etiam maiores, non corporis, sed animæ illius benedictæ. Dolores enim hætenus commemorati, ad illam crucem pertinent, in qua corpus foris patiebatur. Sed præter crucem illam visibilem, alia *Crux Christi* est inuisibilis, in qua anima illius sanctissima fuit crucifixa: cuius Crucis quatuor brachia, & totidem clauui, id est, quatuor lugubres considerationes fuerunt, quæ interius maiora & duriora tormenta attulerunt, quam ipsa crux exterius. Hic enim initio repræsentantur omnia peccata mundi, præterita, & futura; pro quibus pateretur: quæ omnia tam luculenter & aperte vidit, quam si in vnum simul omnia hominem fuissent congesta.

Præterea quis vnquam tanto ardore zelum atque honorem Patris amauit? quis vnquam magis doluit multitudinem abominationum & offensarum in diuinam Maiestatem factarum? Vnius hominis peccata maiorem doloris materiam Christo dant, quam vniuersa crucis tormenta: quid igitur fecere omnia omnium hominum etatum & seculorum peccata in vnum conglobata? Non est intellectus creatus, qui magnitudinem doloris huius potest comprehendere.

Secundò, videt hic Christus etiam ingratitudinem & damnationem multorum hominum, & præcipue multorum malorum Christianorum, qui nec beneficium hoc agnouerunt, nec charo & salutari hoc remedio sibi præparato vti, quemadmodum debebant, voluerunt. Illud etiam maius illi tormentum fuit, quam crux aeterna. Magis enim dolet mercenario, si post labores merces illi diurna negetur, quam ipsa laboris molestia, etiam signatissima. De hac iniuria conqueritur apud Esaiam: *In vacuum laboraui, inquit, sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi.* Nec tantum apud Patrem, sed & apud ipsos homines conqueritur hoc, per D. Bernardum: O homo, inquit, vide quid pro te patior, non est dolor sicut dolor meus: Ad te clamo, & pro te morior; vide poenas quas pro te patior: aspice clauus qui me perforant: respice quantis ignominijs me opplerunt. Et quemadmodum magnus fuit dolor, quem patior foris, sic maior est ille, quem intus sentio, cum te ingratum inuenio.

Et alius quidam Christum hoc modo cum homine expostulantem inducit, & lamentabili voce clamantem:

Aspice me quicumque refers cognomine Christum, Te propter volui hanc spem subire necem:

Ecce patens ferro distruptis brachia nervis,

Confissum lata cuspide pectus biat:

Planta superfixa contunditur vir aque clauo,

En regale caput spinea ferta tegunt,

Plurimus è lacero discurret corpore sanguis,

Tabifico cervix sparsa cruore notat:

Lumina luescunt, mortis torpore propinque,

Luridus exanguis pallor in ore sedet.

Quid cessas grato suspiria ducere corde?

Ecce tua immerito hæc poena luenda fuit.

Tertiò peccatum miserrimi, & cæci populi Iudæi, & horrendum supplicium, ipsis propter scelus hoc imminens, etiam ob oculos versabantur: quæ sine dubio multo magis cum affligerunt, quam ipse calix passionis. Si enim Ieremias fateatur sibi multo magis dolere peccatum, quo se polluebant Iudæi, quærentes Prophetam interficere, quam mors propria, quid

Scorelius in
epigramma-
tibus.

8 ho-
pecc-
Cris-
nos-
se-
mori-

Ierem. 26.

quid putas ipsi euenit, cuius charitas charitatem Ieremiam infinitis parasanguis antecedit?

Quarto & gladij & dolores, qui cor benedictæ Matris illius pertransierunt, quando vidit filium in medio latronum in ignominiosissimo Crucis ligno excarnificatum mori, hic manifeste apparuerunt: quod sanè spectaculum tantos illi doctores excitauit, quantus erat amor, quo Matrem dilexit: erat autem ille inestimabilis, & post illum, qui Deo debebatur, maximus.

Erant ergo quattuor illæ considerationes seu dolores, tanquam brachia quatuor alterius Crucis interioris, cui anima illa benedicta, non aliter atque corpus exteriori, pendebat affixa. Itaque Saluator ditas vno die cruces pertulit, vnam visibilem, alteram inuisibilem: vna corpus affligebat foris, altera multo plus animam intus. Quam ingens autem ille dolor fuit, qui ex ijs quatuor causis promanauit, nec dici potest, nec intelligi: quantum sanguine illius sudoris indicium, non exiguum magnitudinis huius adferat coniecturam.

Quicumque igitur omnes prædictas causas diligenter expendit, perspicue videbit & intelligit, quam magni fuere dolores, & cruciatus Saluatoris. Atque hic primus modus est, sanctam Christi passionem meditando. Ceterum non solus hic finis est, & scopus huius exercitij, sed & alij sunt, quorum ope ad veram passionis Dominicæ intelligentiam peruenimus: hoc est, vt intelligamus quantum amauit is, qui patitur, hunc, pro quo patitur: magnum etiam beneficium quod præstitit mundo is, qui tam charo pretio mundum redemit, & recuperauit, quid item facere debeamus nos, pro illo, qui tanta nobis contulit: insuper & quanto cum horrore nos oporteat fugere peccata, cum illa sola sint causæ tam immanis & prolixæ martyrij. Isti quatuor fines huic contemplandi modo sunt vtilissimi, de quibus in sequentibus quattuor capitibus latius differemus.

Hinc constat, quod primus ille contemplandi modus per compassionem sit tanquam medium, & scala, per quam ascendimus ad omnes alias. Ideoque S. Bonauent. hanc magnificat: aperte siquidem videtur, & quasi manibus palpatur, viam per hanc ad ceteras sterni. Propterea & idem Sanctissimus Doctor asserit: plurimum ad hoc exercitium conferre, leui disciplina (quæ quidem dolorem excitat, sed membra non lædit) corpus affligere, vt sensu exigui illius cruciatus seu doloris aliquo modo in sensum & cogitationem maximorum illorum, tormentorum, quibus delicatissimum Redemptoris corpus pro nobis excarnificatum est, veniamus.

QUOMODO IN PASSIONE Christi relucet granitas peccati.

SECVNDVM quod in Passione Domini considerandum venit, est peccati grauitas, vt edocti de præterito doceamus, & futurum cautiùs declinemus. Sciendum est itaque peccata nostra (vt Doctores aiunt) causas esse, propter quas Filius Dei id pati debuit, quod passus est. Si enim peccatum non fuisset certum est, quod necesse non fuisset, Christum pati & mortis subire supplicium.

Disputant Ecclesiastici Doctores inter se, an Filius Dei incarnatus fuisset, etiam si homo peccatum non habuisset: affirmant nonnulli, negant alij. Illud autem determinatum est, & vero verius, Christum non fuisse mortuum, si homo non peccasset: ex quibus patet, peccata nostra Christum à cælo euocasse, in miserum hunc carcerem coniecisse, & in Crucem tandem rapuisse.

Noli autem cogitare, te non solum esse, qui pec-

cauit, ideoque te minori dignum supplicio: dicunt enim leges, quod non minorem meretur poenam is, qui innocentem occidit ope aliorum, aut in societate plurium, quam qui solus occidit. Perpende igitur quam iustus rationibus debeas à peccatis abhorre- re, & dolere, quod vnquam peccasti: præsertim quoties recordaris peccata tua Dei Filium in tantas miseria adduxisse, tot, tantorumque tormentorum, Crucis, & mortis illius veras causas esse. Maior hæc causa est fugiendi peccata, & dolendi de illis, quam omnia sunt incommoda & mala, quæ ex illis promanant: etiam quam gloria, quam per peccatum amittimus, & poena, quam incurrimus.

Ad hunc itaque modum quoties sacræ illius Passionis meditationi vacas: videsque inimicos Christum apprehendere, accusare, conspuere, flagellare, coronare, crucifigere, cogita & te inter illos esse, te cum illis in mortem Saluatoris coniurasse. Ita vt verè possis dicere, peccata tua illum accusare, libertatem tuam illum vincire, furtum tuum illum flagellare, arrogantiam tuam illi alapas dare, superbiam tuam illum spinis coronare, pompam & vanitatem tuam illum purpura vestire, delicias tuas illi acetum cum felle propinare: denique inobedientiam tuam illius manus & pedes cruci affigere. Quid enim tu peccatis illis demeritis es, hoc ille pro infinita sua charitate luit. Etenim Carnifices illi potestatem nequaquam habuissent, id quod in Christum fecere, faciendi, sita peccata vires & robur non subministrassent. Sed & alia est consideratio, quæ nobis peccati grauitatem exponit. Cum enim Christus sit vnigenitus Dei Filius, quem Pater ab æterno ex corde suo genuit, qui in sinu Patris est, cui Pater testimonium dedit, quod sit dilectus filius, in quo ipsi bene complacuit, & nihilominus in illo peccatum generis humani tam crudelibus tormentis, inauditisque supplicijs castigauerit: quis in posterum dubitabit, peccatum esse rem abominabilem, & coram Deo maxime execrandam? in enim proprio Filio, pro peccatis nostris fideiussori, non pepercerit: quid faciet ceteris hominibus, & ipsis debitoribus? Si in viridi ligno id factum, in arido quid fiet? Matth. 17, 51
Rom. 8, 32
Luc. 23, 31

Hic modus meditando Passionem Dominicam est vtilissimus, maxime ijs, qui tyrones adhuc sunt, Christo seruire incipiunt, & exercitijs penitentiae, vitæque antea factæ emendationi incumbunt.

DE MAGNITVDINE nostræ Redemptionis.

ERTIO in sacrosancta Christi Passione debemus considerare magnitudinem beneficij, quod Saluator nobis, eo modo nos redimendo, exhibuit. Multa quidem hoc loco dicenda sunt: nos autem breuitati studentes, tria tantum obiter recensimus, quæ in hoc beneficio sunt obseruanda: nimirum quid Saluator nobis hic dedit, per quod medium dedit, & quanto cum amore dedit.

Quid & quale sit illud, quod mediante sanctissimæ suæ passionis nobis Christus dedit, non potest humana lingua explicari. Potest nihilominus aliqua illius haberi cognitio, per duplicem rationem. Prima est, si consideremus omnia mala, in quæ genus humanum per peccatum primi parentis sui inciderat. Omnia enim mala ista per Christum sublata sunt, & loco illius bona contraria collata sunt. Omnibus enim testatum est, Christum nobis datum esse, ad vniuersalem totius mundi reparationem. Qui itaque potest omnium malorum, quæ primi Adami culpa in hunc mundum inuexit, summam subducere, is etiam poterit omnia bona, quæ secundi Adami nostri inno-

Peccata nostra Christi crucis signant.

in Rom. 8, 32

Luc. 23, 31

Mala quæ Christus abstruit.

innocentia nobis restituit, enumerare: quæ sanè infinita sunt.

*Quæ bona
Christus
contulit.*

Galat. 3, 27.

Secunda ratio est, si consideremus, non mala omnia quæ Adamus, sed bona quæ Christus veniens nobis attulit: communicatione liquidem spiritus illius, illorum omnium facti sumus participes: quotquot enim de Christi spiritu participant, etiam participant de meritis, & virtutibus illius. Quapropter

Eccles. 36, 14.

Apostolus dicit: *Omnes, qui in Christo baptizati sunt, Christum induisse*: ut significaret omnes illos Christi participes factos esse, & adornatos virtutibus & meritis illius: ut ita induti polymita veste Salvatoris, tales in oculis Dei Patris appareant, qualis apparet ipse Dei Filius. Propterea & Ecclesiasticus appositisimè huc in oratione sua respexit, dicens: *Miserere plebi tue super quam invocatum est nomen tuum, & Israël quem coequasti primogenito tuo*. Quæ gloria, quæ dignitas hac maior potest esse? Qui itaque potest comprehendere numerum meritorum & virtutum Christi, is etiam poterit bonorum omnium, quæ per Christum in nos derivata sunt, summam invenire: postquam omnium illorum participes facti sumus, per Sanctam illius Passionem.

Denique & per illum collata est peccatorum remissio, gratia, gloria, libertas, pax, salus, redemptio, sanctificatio, iusticia, satisfactio, sacramenta, merita, doctrina, & omne id quod ipse habuit, & nostræ salutis conueniebat. Quare & ratione arcet istius necessitudinis aut communicationis vocatur in Scripturis, pater, Sponsus, & caput vniuersalis Ecclesiæ.

*Medium per
Christum
nobis hæc bona
contulit.*

Omne enim quod habet Pater, est & filij: quod habet Sponsus, pertinet ad sponsam, & quod capitis est, id omnibus membris communicatur. Hæc itaque sunt bona, quæ nobis data sunt. Sed per quod medium nobis data sunt? non per aliud quam per diuinam illius Incarnationem & Passionem, in qua se participem fecit omnium nostrorum debitorum, & miseriarum: ita ut assumens in se omnia mala nostra, contulerit nobis omnia bona sua. Et multò quidem charior esse debet nobis in illo, quàm in hoc: certum enim est, multò magis mirandum esse, Deum mala pati, quàm bona largiri: ut enim nihil est infinita illa bonitate conuenientius, quàm benefacere, ita nihil ab illa infinita beatitudine est alienius, & remotius, quàm mala perpeti. Ex quo colligitur, multò maiora nos illi debere, quod multa passus est pro nobis, quàm quod multa nobis dedit: hoc est, multò maiora nos debere Christo pro modo remedij, quàm pro ipso remedio.

*Amoris
Christi
magnitudo.*

Sed quantus est amor ille, qui permouit illum ut daret? certè absque comparatione & dono ipso, & medio, per quod datum est, maior.

Etenim multò maius est, quod pati voluit, quàm quod passus est: & multò plus illud, quod passus fuisset, sinecessitas postulasset. Tribus horis in cruce pendit pro nostris peccatis: sed quid est illud, si confers cum eo, quod charitatis illius magnitudo pati voluisset, si oportuisset? etiam si ibi pendendum ei fuisset in penis ad diem vsque extremi iudicij, non recusasset: adeò ut quantumuis multa passus sit, multò tamen maior fuerit amor ipsa passione. Atque idè si multa debeamus illi, quia multum pro nobis fecit, plura illi debebimus, quia plura pro nobis facere promptus fuit. Ista consideratio valde utilis est, ut excitemur ad reddendam gratiarum actionem ei, qui tanta nobis tribuit, ad amandum illum, cuius amor erga nos, ipsa beneficia tam multis modis superauit.

Multa sunt alia quæ hic dici possent, sed ea alteri loco referuabimus: latius enim de his diximus in tractatu de beneficijs diuinis.

DE MAGNITUDINE diuinæ bonitatis, quæ in sancta Christi Passione spectatur.

VARTO meditanda est diuina bonitas & misericordia, quæ in hoc opere diuino clarius, quàm in vlllo alio relucet. Quatuor iccirco hic meditanda sunt, quæ tum è tota historia sacra passionis, tum è singulis illius

partibus sunt erucenda. Sunt autem hæc: quis patitur, quid patitur, pro quo patitur, & ob quam causam patitur. Quod si singulis his paululum immoremur, & consideres primum celsitudinem eius qui patitur, quod is scilicet Deus est, eo cogitatio tua ascendet ut tandem in stuporem rapiaris, tam sublimia atque admiranda conspiciens. Denique rursus cades in profundissimam dolorum, ignominiarumque abyssum, quod pati voluit, non pro Angelis aut Archangelis, sed pro hominibus, hoc est, pro creaturis vilissimis, atque inter omnes maximè abominandis & in operibus suis Damonio simillimis. Si in alterutro horum subsistas, & vtrumque inter se conferas, statim profecto tanquam attonitus, & in admiratione absorptus, quod tam excelsa Maiestas sese tam profunde humiliat, pro creatura tam vili & abiecta: tunc poteris cum Propheta exclamare: *Audui auditum tuum, & timui*. Sed si postea consideraues, causas tuæ humilitatis, & incipias scrutari, quod passus est illud, non quod illius intererat, nec quia nos hanc gratiam merebamur, sed sola bonitate & misericordia sua permotus, quæ illum è sinu Patris in terram pertraxerunt: hæc inquam fideliter intuearis, ab officio mentis dimoueberis, & præ nimia admiratione atque amore, quasi stupefactus & attonitus stabis cum Moyse in monte, quando vidit figuram huius mysterij, atque incepit clamare, à voce magnitudinis misericordiæ diuinæ, quæ sese tunc manifestauit. Hoc est deliquium animi, quod sensit sponsa in Canticis, cum diceret: *Fulcite me floribus, si patet me malis, quia amore langueo*. Cernit sponsa, inquit diuus Bernardus, Regem Salomonem in diademate, quo coronauit cum mater sua: cernit Vnicum Patris crucem sibi baiulantem: cernit cælum & consputum Dominum Maiestatis: cernit auctorem vitæ & gloriæ confixum clauis, percussam lancea, opprobrijs saturatum: tandem illam dilectam animam suam ponere pro amicis suis. Cernit hæc, & suam magis ipsius animam gladius amoris transuerberat, & dicit: *Fulcite me floribus, si patet me malis quia amore langueo*.

DE EXCELLENTIA virtutis, quæ resplendet in Christi passione.

QVINTO consideranda est in passione Domini quantitas virtutis, quæ in illa resplendet, ut excitemur ad imitationem omnium, quæ in illo contigerunt. Et hic utilis modus est passionem Domini contemplandi: cum omnibus constet Vitæ Christianæ perfectionem, in imitatione virtutum Christi positam esse: ad quam inuitat nos Apostolus Petrus, cum ait: *Christus passus est pro nobis, ut sequeamini vestigia eius: qui cum malediceretur non maledicebat, cum paterebatur non comminabatur: tradebatur autem iudicanti se iniuste*. Quemadmodum itaque virtutes singulari modo in omni vita Christi resplendent, sic multò perfectius in Sancta illius Passione spectantur. Propterea conueniens est, ut ante omnia videamus pulchritudinem virtutum, quæ plus elucet inter dolores, quam inter spinas pulcherrimi flores.

Initio

DE CONVENIENTIA NOSTRÆ
redemptionis.Humilitas
Christi
passione.

Initio perpende profundissimam illius humilitatem, per quam altissimus atque supremus Dei filius, ad tantum contemptum & vilitatem peruenit, vt Barrabas illi prepositus sit: & inter duos latrones, tanquam dux eorum crucifixus, expirauerit. Considera similiter tantas iniurias, & dolores tantos: Illam tam magnam animi fortitudinem, qua cum se se copijs inimicorum suorum obtulit, & omnia quæ illi facere potuerunt voluntariè pertulit, etiam ad maiora quam passus est paratus: Insignem illam perseverantiam, vsq; dum crucem ascendit, & postea ad inferos descendit, negotio salutis nostræ finē imponens. Aspice illam charitatem, quæ superavit omnem sensum, cuius vnicum erat desiderium, offerri sacrificium pro peccatis mundi, & mori pro vita, non tantum amicorum, sed inimicorum, pro quibus sanguine profudit: Copiosam illam misericordiam, qua per motus est, vt omnes miseras, omniaq; mundi debita in se susciperet, proque illis non aliter, atqui pro proprijs suis satisfaceret. Obedientiam illā Patris contemplare tam perfectam, vt pariter illi vsque ad mortem, mortem autem crucis: vbi inclinato capite obtulit sancti simam animam suam, vt significaret, se opus obedientiæ suæ iam absoluisse. Denique intueere illam admirabilem mansuetudinem, cuius in omnibus actionibus Passionis suæ singularia dedit nobis documenta, ductus tanquam ovis ad macellum, & tanquam agnus coram tondente, non aperiens os suum. Obserua denique singulare illud silentium, in medio accusantium se, & falsa testimonio dicentium, quam etiam Iudex, qui condemnauit illum admiratus obtupuit.

Eph. 13. 7.

Mat. 26. 29.

Vestis
humilitatis
Christi
passione.

Si præter hæc omnia cupias etiam videre perfectum mundi honorum, diuitiarum, & voluptatum, quæ in eo sunt, contemptum, respice Dominum tuum in cruce pendentem despectum, tot opprobrijs repletum, tot tormentis afflictum, & tam rudum & pauperem, vt lectum non habuerit alium, quam crucis lignum durissimum, nec aliud pulvinar, præter coronam spineam, nec alia esculentia & poculentia, quam fel & acetum, nec alios consolatores, quam crudelissimos illos carnifices, illudores & fannas, qui mouentes capita, clamabant: *Vab qui destruis templū Dei, & triduo reedificas illud.* Paupertas itaq; Euangelica, abstinentia, vitæque asperitas, & alię virtutes omnes nulla in re manifestius conspiciuntur, quam in cruce Domini. Inter omnes autem alias virtutes potissimum excellunt humilitas & patientia. Hæc enim (vt sancti dicunt) vestis sunt nuptialis, & pallium festiuium, quo filius Dei vestitus fuit, quando venit ad porrigendam Ecclesiæ manum, eamque sibi desponsandam: significantes hac loquēdi forma, quod etsi Christus omnium virtutum synthesi fuerit ornatus tunc, cum matrimonium celebravit suum cum Ecclesia in lecto crucis, tamen singulari quodammodo ceteris præluxerit purpura patientiæ. Huius enim virtutis actu mediante, bibit calicem passionis, cuius valore & merito Ecclesia est recuperata, ornata, & Christo desponsata.

In hac itaque, & in alijs similibus virtutibus oculi nostri fixi maneant, cum sacram Christi Passionem meditari volumus, vt imitemur singula, quæ Christus in ea, non ad nostrum tantum remedium, sed etiam vt essent nobis exemplum, fecit & pertulit. Maxima enim gloria, quæ Christianum potest decorare, est, vt Christo quis fiat quam simillimus, non similitudine quam Lucifer apperebat, sed qualem habere nos voluit, is qui dixit:

Eph. 14.

Ioh. 12. 25.

*Exemplum dedi vobis, vt quomodo
ego feci, & vos faciatis.*

Extò in sancta Passione Dominica contemplari debemus conuenientiam mysterij: hoc est, quæ conueniens medium fuit, quod elegit Deus, vt redemptionem hominis operaretur, & miseris illius subueniret. Iste modus contemplandi illuminat intellectum, & confirmat fidem huius mysterij, excitatq; in cordibus nostris summam admirationem bonitatis, & sapientiæ diuinæ.

Hæc est materia ad meditandum adeò copiosa, vt si homo in ea sese exerceret vsq; ad finem mundi, semper adhuc nouas conuenientias, nouasq; causas inueniret, per quas spiritus de die in diem in maiore admirationem supremæ illius Sapientiæ & prouidentię diuinæ raperetur. Ne autem liber hic in immensum crescat, si de hac materia particulatim velimus tractare, sufficiet hic nonnihil de scopo & fundamento huius considerationis dixisse, vt animæ deuotæ aperiatur via, pateatque accessus ad reliqua.

Vt autem hoc melius intelligamus, sciendum est, quod vt commodius videatur conuenientia, quam medium habet cum fine, oporteat medium cum fine comparari: & quo maiora in medio reperiuntur adiumenta ad finem consequendum, eo medium finis suo magis conuenit. Exemplo res fiet illustrior. Si examinare velimus an medicina quæpiam huic vel illi morbo conueniat, videamus accidentia infirmitatis, aut morbi illius, & proprietatem atque virtutem medicinæ, examinataque proportionem vnius ad alterum, iudicemus an bene vel male conueniat. Ita & hic: manifestum enim est, Passionem & sanguinem Domini generalem esse medicinam omnium miseriorum & necessitatum humanarum: si conuenientiam huius medicinæ probare voluerimus, instituenda est diligens comparatio doloris & medicinæ, & si nouerimus tam vnum quam aliud exactè scrutari & inuestigare, inueniemus profectò tam pulchram proportionem & conuenientiam remediij & morbi, omniumq; causarum & accidentiū illius, quam si illud pro singulis seorsum institutum esset. Quæ sanè res attentum meditatore in summam admirationem abducit. Etenim dic mihi quæso, ad soluendum debitum generis humani, quod pretium potuit offerri magis sufficiens sanguine Dei filij in cruce profuso? ad sananda vulnera nostræ superbiæ, auaritiæ, ingrati tudinis, philantiæ, deliciarum, aliorumque omnium, quæ ex ijs promanant, quid conuenientius Deo in cruce suspenso? Ad intellectum nostrum maiori cognitione Dei illuminandū, ad voluntatem feruentiori charitatis igne inflammandam, ad spem nostram magis confirmandam, ad memoriam nostram excitandam & renouandam, quid conuenientius Deo in cruce suspenso? Ad locupletandos homines meritis Christi, ad maiores dignitates consequendas, ad accendendum spiritum maiori cum deuotione, ad consolandos homines in tribulatione, ad succurrendū illis in tentationibus, ad adiuvandum in laboribus, ad animandum eos in rebus arduis, deniq; in omni virtutum genere, quid conuenientius Iesu Christo in cruce suspenso? & vt vno verbo dicam omnia, si vita Euangelica bene discussa, non sit aliud, quam crux, quid aptius & conuenientius erit ad inueniendam qualitatem vitæ huius, quæ tota crux est, quam crux ipsa?

Fini media
debet con
uenire.Proportio
passionis Do
minicæ &
nostræ infir
mitatis.

Quod si euidentius adhuc cupias hæc proportionem considerare; examina diligenter quid sit vita Christiana, quis scopus & finis est omnium laborum & dolorum Christi, & illa sine vllis inuolucris docebit te medijs & finis huius proportionem. Vita Christiana in sua perfectione sumpta, non est illa, quam

Quid sit vi
ta Christi
na.

nunc

1^a Cor. 49.2^a Cor. 4. 12.

Hebr. 11. 36.

Simile.

Ut homo fiat
Deus, oportet
homo
prius mori-
tari.

nunc viuunt Christiani, qua nunc mundus fruatur: sed illa, quam vixit Christus, & omnes Discipuli illius, quorum tribulationes tot & tantæ fuerunt, vt vnus illorum dicat: *Facti sumus spectaculum Deo, & angelis & hominibus*, tam magnæ sunt enim tribulationes nostræ, adeo persequitur nos mundus, vt facti simus tanquam fera, quas venator exagitat alijs spectantibus: sic nostros labores & pugnas nostras intuentur, non tantum homines & Angeli, sed ipse quoque Deus, & alibi: *Vt quæ in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cadimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris, maledicimur & benedicimur, persecutionem patimur & sustinemus, blasphemamur & obsecramur, tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsima*: q. d. æstimati sumus vt sterces, & puluis, qui de pedibus excutitur, piacula facti sumus, & tales, quos occidentes homines Deo sese obsequium facere arbitrantur. Hæc est, mi frater, vita Christiana, & vita etiam Christiana illa est, quam Prophetæ, Martyres, Confessores & beati illi Monachi & Anachoretæ, omnes denique Sancti vixerunt, quos describit Apostolus his verbis: *Alii vero ludibria, & verbera experti, in super & vincula & carceres: lapidati sunt, scissi sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui sunt: circumierunt in pelotibus, in pelibus caprinis, egentes, angustati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis & in cauernis terræ.*

Hæc est perfectio vitæ Christianæ, quam docet Euangelium, & quam venit Christus in orbem terrarum introducere. Quæ si bene extendatur, perpetua crux est, & mors totius hominis: vt post mortificationem hanc disponatur homo, aptiorque fiat vt in Deum transformetur. Quemadmodum enim generatio sine corruptione non inuenitur (perire enim debet prius id quod erat, vt fiat id quod non erat) ita spiritalis hæc regeneratio, & hominis in Deum transformatio, fieri non potest, nisi prius vetus homo moriatur: vt sic possit in Deum transformari. Quod si ita sit, quod conuenientius ad ducendam vitam, quæ mera crux est, quam crux alia? Si nihil velocius ignem poterit accendere, quam alius ignis, & nihil simile creare, quam quod simile est; quid efficacius magis ad crucem generandam quam crux alia? Perfectio sic est. Nec aliud etiam hodie roborat sanctos homines, eosque consolatur in omnibus suis tribulationibus, vt forti animo ferant iniurias, paupertatem, verbera, persecutiones, famem, sitim, frigus, nuditatem, similesque calamitates & miseras mû-

di, nec non euangelica vitæ asperitatem quam Crucis Dominica perpetua contemplatio. Hinc nati sunt Martyres, hinc instituti sunt Apostoli, hæc docuit Confessores, deditque fortitudinem Virginibus, Monachis, & omnibus Sanctis: hæc adiuvat & consolatur omnes in suis tribulationibus.

Cum itaque anima deuota tot genera fructuum in hac arbore vitæ, quocumque tempore tribulationis inueniat, non poterit non semper supremi illius magistri sapientiam admirari, qui tam excellens remedium nostris malis inuenit, & agnoscere summam celestis Patris bonitatem, qui cum solo nutu potuit hominem redimere, tantas afflictiones, tot tormenta & opprobria voluit filium pati, vt hominem per hanc viam maioribus beneficijs & honoribus, quam per aliam quamcumque cumulet.

Hi sunt sex illi præcipui modi, sacram Christi Passionem meditandi, & ordo, qui communiter in eo potest obseruari: ita vt incipiamus à primo (tæquam à fundamento reliquorum) & ab eo mox ad secundum transeamus, iuxta styli meditationis, quæ viam aperiet, & doctrinam Spiritus S. qui in hoc exercitio magister est optimus. Etenim (vt supra ostendimus) considerata magnitudine dolorum Christi, confestim possumus ascendere ad contemplandam magnitudinem nostrorum peccatorum, quæ Christum ad istas penas adegerunt: ad meditandum etiam quanta est magnitudo beneficiorum Dei, postquam amore nostri voluerit pati dolores tam inauditos: similiter & quanta est altitudo diuinæ bonitatis, & misericordiae: quæ propter amorem, quo nos complectebatur, ad tantam illam miseriam & despectum adduxerunt: super omnia verò quanta nobis in Passione virtutum reliquit exempla, vt sint, patientiæ, obedientiæ, charitatis, humilitatis, mansuetudinis, fortitudinis, aliarumque, quæ paulo ante à nobis commemorata sunt.

Etsi in singulis horum varij sint loci & digressiones ad meditandum vtilissimæ, non est tamen necesse, vt quotiescunque homo mentem ad meditandum applicat, seseque ad hoc exercitium componit, semper illis digressionibus vtatur: non enim hoc semper temporis patitur angustia: sed sufficit vt easumat buccellas, quæ ceteris sunt dulciores, & sapiunt gratius. Non enim in hoc exercitio (vt iam ante diximus) considerandum est, quam multa quis meditatatur, aut orat: sed quanta faciat hoc cum deuotione.

FINIS LIBRI PRIMI DE
Oratione & Meditatione.

